شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ گەجادىي گەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت،
خەلقۇ يېقىنقىدىكى گەسەرلەرنى ئۆزئارا تەرجىمە- نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى

ئابلىز ھەسەن قۇتيار

كۆيگەن قۇياش

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئابىتور ھەققىدە

ئابلىز ھەسەن قۇتيار 1976 - يىلى قومۇل شەھرىدە تۇغۇلغان. 1994 - يىلى مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئۇيغۇر تىل - ئەدەبىياتى كەسپىگە قوبۇل قىلىنغان. 1999 - يىلى ئوقۇش پۈتكۈز - گەندىن كېيىن قومۇلنىڭ شارلار تېغى ئېچىش رايونى مەكتىپىگە ئوقۇتقۇچىلىققا تەقسىم قىلىنغان. ھازىر قومۇل ۋىلايەتلىك 1 - ئوتتۇرا مەكتەپتە ئىشلەۋاتىدۇ.

ئابلىز ھەسەن قۇتيار 1998 - يىلى ئېلان قىلىنغان « سۆيگۈ سىنىقى » ناملىق ھېكايىسى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەت سېپىگە قەدەم قويغان. ھازىرغا قەدەر ئۇنىڭ نۇرغۇن ھېكايە، پوۋېست، نەسرلىرى ئاپتونوم رايونىمىز تەۋەسىدىكى گېزىت - ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنغان.

شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت،
خەنزۇ يېزىقىدىكى ئەسەرلەرنى ئۆز ئارا تەرجىمە- نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى

ئابلىز ھەسەن قۇتيار

كۆيگەن قۇياش

(پوۋېستلار)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

燃烧的太阳：维吾尔文 / 阿不力孜著. — 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2013.1
（新疆民族文学原创和民汉互译作品工程）
ISBN 978-7-228-16511-7

Ⅰ. ①燃… Ⅱ. ①阿… Ⅲ. ①中篇小说集 — 中国 — 当代 — 维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ. ①I247.5

中国版本图书馆CIP数据核字(2013) 第008122号

燃烧的太阳（维吾尔文）

作　　者	阿不力孜·艾山
责任编辑	孜来汗·艾则孜
责任校对	沙娜瓦尔·依布拉音
特约校对	万力·在顿
封面设计	王洋，买买提·诺比提
出　　版	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路348号
电　　话	0991-2827472
邮　　编	830001
印　　刷	新疆新华印刷厂
发　　行	新疆维吾尔自治区新华书店
开　　本	880×1230毫米 32开本
印　　张	7.875
字　　数	138 千字
版　　次	2013年1月第1版
印　　次	2013年1月第1次印刷
印　　数	1—12300
定　　价	20.00 元

كىرىش سۆز

شىنجاڭنىڭ سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات ئىشلىرىنى ئىلگىرى سۈرۈش ۋە گۈللەندۈرۈش، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ئاساس قىلىنغان ھەر مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ ئەسەر ئىجادىيىتىگە مەدەت ۋە ئىلھام بېرىش، ھەر مىللەت يازغۇچىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئەسەرلىرى ئوتتۇرىسىدىكى تەرجىمە ۋە ئالاقىنى كۈچەيتىش، ئىدىيەۋىلىكى، ئىلمىيلىكى، بەدىئىيلىكى ۋە ھۆزۈرلۇقلۇقى ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈلگەن نادىر ئەسەرلەرنى كۆپلەپ يورۇقلۇققا چىقىرىپ، ھەر مىللەت ئاممىسىنىڭ مەنىۋى تۇرمۇشىنى بېيىتىش ۋە مەدەنىيەت ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتى 2011 ـ يىلىنىڭ ئاخىرىدا «شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت، خەنزۇ يېزىقىدىكى ئەسەرلەرنى ئۆزئارا تەرجىمە ـ نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى»نى يولغا قويۇپ، ھەر يىلى ھەر مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەدەبىي ئەسەرلىرى ۋە تەرجىمە ئەسەرلىرىنى كەڭ كۆلەمدە توپلىدى ھەم «ياخشىسىنىڭ ياخشىسىنى تالاش»تىن ئىبارەت باھالاش ئۆلچىمى بويىچە نۆۋەتلىق يۆلىدى ۋە ئۇلارنى نەشر قىلىشقا ماددىي ياردەم بەردى.

يېڭى دەۋر، يېڭى باسقۇچتا، شىنجاڭدىكى ئۇمۇمىيۈزلۈك قۇرۇلۇش، كەڭ ئېچىۋېتىش، زور تەرەققىي قىلدۇرۇش قىزغىن ئەمەلىيىتى بەدىئىي ئىجادىيەت ئۈچۈن پۈتمەس ـ تۈگىمەس مەنبە بولدى. شىنجاڭدىكى كەڭ يازغۇچى، سەنئەتكارلار زامانىۋى

مەدەنىيەتنىڭ يېتەكچىلىكىدە، دەۋر روھى ئەۋج ئالدۇرۇلغان، ئىدىيەۋى مەزمۇنى چوڭقۇر، بەدىئىي جەلپكارلىقى كۈچلۈك، مىللىي ئالاھىدىلىك ۋە شىنجاڭچە ئالاھىدىلىك گەۋدىلەندۈرۈلگەن، ھەر مىللەت ئاممىسى ياقتۇرىدىغان مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى تەرجىمە يارىتتى. «شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت، خەنزۇ يېزىقىدىكى ئەسەرلەرنى ئۆزئارا تەرجىمە ـ نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى»نىڭ يولغا قويۇلۇشى «بىر گەۋدە كۆپ مەنبەلىك» زامانىۋى مەدەنىيەتنى يېتىلدۈرۈش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش، ئەدەبىي ئىجادىيەتكە يېتەكچىلىك قىلىش، «نادىر ئەسەرلەرنى يارىتىش، ئىختىساسلىقلارنى يېتىشتۇرۇش، ئاساسىي قاتلامغا مۇلازىمەت قىلىش» خىزمەت نىشانىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ مۇنەۋۋەر مەدەنىيىتىنى زور كۈچ بىلەن ئەۋج ئالدۇرۇش، رايون ئالاھىدىلىكىگە ئىگە مەدەنىيەتنى تارقىتىش، ئۇنىڭغا ۋارىسلىق قىلىش ۋە دەرىجىسىنى ئۆستۈرۈش، ۋەتەنپەرۋەرلىك يادرو قىلىنغان مىللىي روھ ۋە ئىسلاھات ـ يېڭىلىق يارىتىش يادرو قىلىنغان دەۋر روھىنى جانلاندۇرۇش، ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ ئېجىل ـ ئىناق ئۆتۈپ، بىر نىيەتتە ئىناق تەرەققىي قىلىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش، گۈزەل يۇرت ـ ماكانىنى ئورتاق قۇرۇپ چىقىشتا مۇھىم رېئال ئەھمىيەتكە ئىگە.

«شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت، خەنزۇ يېزىقىدىكى ئەسەرلەرنى ئۆزئارا تەرجىمە ـ نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى» مەجمۇئەسى يېقىنقى يىللاردىن بۇيان شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت يازغۇچىلىرى ئىجاد قىلغان دەۋر ئۆزگىرىشى ئەكس ئەتكۈزۈلگەن، شىنجاڭچە روھ گەۋدىلەندۈرۈلگەن، مىللىي مەدەنىيەت ئەۋج ئالدۇرۇلغان، ھەر مىللەت ئاممىسىنىڭ قاينام ـ تاشقىنلىق رېئال تۇرمۇشى نامايان قىلىنغان نادىر ئەسەرلەر بولۇپ، ئۇلار ھېكايە، شېئىر، نەسر،

ئوبزور، ئەدەبىي ئاخبارات، بالىلار ئەدەبىياتى قاتارلىق تۈرلۈك ئەدەبىي ژانىرلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ھەر يىلى مۇتەخەسسىسلەرنىڭ تەكشۈرۈپ باھالىشىدىن ئۆتكەن بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ئىجادىي ۋە تەرجىمە ئەسەرلەر يارەدم مەبلىغى بىلەن نەشر قىلىنغاندىن كېيىن، جامائەت پاراۋانلىقى خاراكتېرىدىكى مەدەنىيەت خەلق تۈرمۇشى قۇرۇلۇشى سۈپىتىدە، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەرقايسى ئالىي، ئوتتۇرا، باشلانغۇچ مەكتەپلەرگە ۋە ئاساسىي قاتلام مەدەنىيەت ئورۇنلىرىغا تەقدىم قىلىندى ھەمدە شىنخۇا كىتابخانىسى ئارقىلىق پۈتۈن مەملىكەتكە تارقىتىلىپ، ھەر مىللەت يازغۇچىلىرى، ئوقۇرمەنلىرى ۋە ئاساسىي قاتلام ئاممىسىنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشتى.

«شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت، خەنزۇ يېزىقىدىكى ئەسەرلەرنى ئۆزئارا تەرجىمە ـ نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى»نىڭ يولغا قويۇلۇشى شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك ئەدەبىيات ـ سەنئەت باغچىسىنى تېخىمۇ كۆركەم تۈسكە كىرگۈزۈپ، شىنجاڭنىڭ ھالقىما تەرەققىياتى ۋە ئۇزاق ئەمىنلىكىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان كۈچلۈك مەنىۋى كۈچكە ئايلانغۇسى. بۇنىڭدىن كېيىنكى يۆلەش ۋە تۈزۈش ـ تالاش خىزمىتىدە، بىز ئاشكارا، ئادىل، لىللا بولۇش پىرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇپ، ئۇزاق ئۇنۇملۇك خىزمەت مېخانىزمى شەكىللەندۈرۈپ، سۈپەت ئۆتكىلىنى يەنمۇ چىڭ تۇتۇپ، دۆلەت ئىچىدە مەشھۇر بولغان بىرىنچى قاتاردىكى داڭلىق ئەدەبىيات ماركىسىنى يارىتىش، ئىدىيەۋىلىكى، ئىلمىيلىكى، بەدئىيلىكى، ھۆزۈرلۇقلۇقى يۇقىرى بولغان بىر تۈركۈم نادىر ئىجادىي ئەسەر ۋە تەرجىمە ئەسەرلەرنى يارىتىشقا كۈچ سەرپ قىلىپ، ھەر مىللەت ئاممىسىنىڭ كۆپ تەرەپلىك، كۆپ قاتلاملىق، كۆپ خىل مەنىۋى مەدەنىيەت ئېھتىياجىنى ئۈزۈكسىز قاندۇرىمىز، دەۋرىنى

كۆيلەپ، خەلقنى مەدھىيەلەپ، قەھرىمانلارغا ئابىدە تىكلەپ، ھەر مىللەت ئاممىسى جۇشقۇن يۇقىرى ئۆرلەۋاتقان گۈزەل داستانىنى بىرلىكتە يېزىپ چىقىپ، مەدەنىيەتنىڭ سېھرىي كۈچىنى ئاشۇرۇش، شىنجاڭنىڭ ئوبرازىنى تىكلەش، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات ئىشلىرىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن پائال تۆھپە قوشىمىز.

«شىنجاڭ يازغۇچىلىرىنىڭ ئىجادىي ئەسەرلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەت، خەنزۇ يېزىقىدىكى ئەسەرلەرنى ئۆزئارا تەرجىمە ـ نەشر قىلىش قۇرۇلۇشى» رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى ئىشخانىسى

2013 ـ يىلى 1 ـ ئاي

مۇندەرىجە

چىن مودەن 1

كۆيگەن قۇياش 67

ئاستاندىكى ئېزىتقۇ 136

مارافونچە روھ چەمبىرىكى 192

چىن مودەن

چىن مودەن قەلەم قاشلىق،
قىزىل يۇز، سۇمبۇل چاچلىق.
چىن مۇھەببەت ئەركچۇن،
ئاتالغان مەرھۇم ئاتلىق.

ھەيۋەتلىك تەڭرىتاغنىڭ ئېتىكىگە جايلاشقان قومۇل بوستانلىقىنىڭ شەرقىي شىمالىدىكى يىل بويى قار ـ مۇزلار بىلەن قاپلىنىپ تۇرىدىغان ئاسمان ـ پەلەك سەلتەنەتلىك ئاقباش چوققىلار بېشىدىن كۆپ مالامەتلەرنى ئۆتكۈزگەن يېڭىلمەس، مەغرۇر ئاتامانداك ئەسىرلەردىن بۇيانقى گىگانت، ۋەزمىن تۇرقى بىلەن ئېغىر سۇكۈنات ئىچىدە چوقچىيىپ تۇراتتى. يەنە بىر قاراشتا گويا ئاسمان بىلەن تۇتىشىپ كەتكەندەك، قاتمۇقات بۇلۇتلار ئارىسىغا ئورىلىپ، تېخىمۇ سۇرلۇك، سىرلىق تۈس ئالغان نەچچە مىڭ مېتىر ئېگىزلىكتىكى غىلاڭ مۇزلۇق چوققىلار، ئېگىز ـ پەس تاغ تىزمىلىرى ئارىسىدا بەجايىكى ئۇزۇنغا سوزۇلغان چوڭ بىر كارۋان توپىدىكى ئاق خۇرجۇن ئارتىلغان تۆگە لوكىلىرىغا ئوخشاپ كېتەتتى. مەيلى گىگانت ئادەم ۋە ياكى كارۋان تۆگىسى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ خۇددى رىۋايەتلەردىكى مەڭگۈلۈك ئۇيقۇغا بەنىد قىلىنغان ئاللىقانداق غايەت زور مەخلۇققا ئوخشاش مۇنۇ زېمىننىلا ئەمەس، كۆك قەرىنىمۇ ئىككىگە ئايرىغۇچى پاسىل بولۇپ، ئۇزاق زامانلاردىن بېرى تالاي تارىخنىڭ ئۇنسىز شاھىتى سۈپىتىدە زېمىن باغرىنى

قۇچاقلاپ ياتماقتا.

ئەنە شۇ قارلىق چوققىلارنىڭ يانباغرىنى بويلاپ چوڭقۇر جىرالارغا ئېقىن ياسىغان قار ـ مۇز سۇلىرىنىڭ شاۋقۇنى، تاغ قاپتىلىدىكى قويۇق ئورمانلار ئارىسىدا سايرىغان قۇشلار ناۋاسى، خىلمۇخىل ياۋايى ھايۋانلارنىڭ تاغ ئۆڭكۈرى، قورام تاشلار ئارىسىدا ئەكس سادا پەيدا قىلىدىغان ھۇۋلاشلىرى، رەڭمۇرەڭ گۈللەر ئېچىلغان دالالاردا توپ ـ توپى بىلەن يايلاۋاتقان پادا ـ مارالار، چوپانىنىڭ ناخشىسىغا ئەگىشىپ ئۇزۇك ـ ئۇزۇك ھاۋىشىپ قويىدىغان ئوۋ ئىتى، قۇياش نۇرى... بۇ يەردە تولىمۇ قايناق ۋە مۇكەممەل ھاياتلىقنىڭ مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى ھەر ۋاقىت ئىسپاتلاپ تۇرىدۇ. توغرا، بۇ ھەرگىزمۇ ئۆلگەن تاغلار ئەمەس، ھاياتلىق مەنبەسى بولغان ئېقىننى بويلاپ ماڭساقلا، ئەجدادلىرىمىز ئۇزاق ئۆتمۈشلەر جەريانىدا ياراتقان ھاياتلىق ئىزنالىرىنى ئۇچرىتالايمىز. ھەربىر تاش، ھەربىر تال گىياھ، ھەتتا دەرەخ قوۋزاقلىرىدىمۇ ھاياتلىق ناخشىسى بار. سۇ بار يەردە ھاياتلىق بار، ھاياتلىق بار يەردە مۇھەببەت بار. ئۇنداق بولمىغاندا شۇنچە قېلىن قار ـ مۇزلار ئاستىدىن بەرگىلىرىدىن نۇر تېمىپ تۇرىدىغان خاسىيەتلىك قار لەيلىسى ئۇنۇپ چىقارمىدى !؟ ئۇنىڭ سىرى، ھېكمىتىدىن زوق ئېلىپ، يىلتىزى چىلانغان سۇنى ئىچكەن، قۇياشقا يېقىن مەغرۇر چوققىلار بېشىغا ئات چاپتۇرۇپ، ئىرادىنى تاۋلايدىغان جۇت ـ شۇرغانغا يۇزلىنىپ ياشاپ كۆنگەن، قەلبى يايلاق ئاسمىنىدەك كەڭ، تاپتازا، كۆموش چوققىلاردىكى ئاپپاق قار ئۇچقۇنلىرىدەك پاك، غۇبارسىز، نەگىلا بارسا كۆنۈپ كېتىدىغان ئاق قۇشقاچقا ئەمەس، بەلكى كەڭ سامانى، خەنجەرگە ئوخشاش تىك خادا تاش، تاغ سۇلىرى ۋە شاۋقۇن سېلىپ ئويناقلاپ ئاقىدىغان چوڭقۇر جىرا، غوللارنى ماكان قىلغان بۈركۈتكە ئوخشاش خاسلىققا، ھاياتلىق ئەقىدىسىگە ئىگە بولغان، قورام تاشلارنى يېرىپ چىقىپ، تىك

قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان قارىغايدەك ئېگىلمەس، يىقىلماس ئىرادىلىك، باتۇر خەلقىمىز ئۆزىنىڭ بىر جۈپ ساخاۋەتلىك قولى ۋە سەۋرچان، قانائەتچان، شۇنداقلا ئۇمىدۋار، تىرىشچان خىسلىتى، تېخىمۇ مۇھىمى كىندىك قېنى تۆكۈلگەن ئانا دىيارغا بولغان مۇھەببىتى، چىن ئېتىقادى بىلەن ئەلمىساقتىن بېرى مانا مۇشۇ تاشلار ئارىسىدا ياشاپ، مەڭگۈ قۇرۇماس بۇلاق ئېقىنىدەك تاغ ـ تۇرالارنى يېشىللىق، گۈزەللىككە، قۇۋناق هايات قاينىمىغا ئوراپ كەلدى. ئۇلار تەبىئەت بىلەن كۈرەش قىلدى. يەلكىسىنى بېسىپ تۇرغان رەزىل، قارا كۈچلەر بىلەن قارشىلاشتى. ئەۋلادلىرىغا مۇھەببەتنى، ساداقەت ۋە مېھنەتنى ئۆگەتتى. بۇ قوۋمنىڭ پىداكار، ئىسيانكار روهى، ئىخلاسمەن، قىزغىن، هېسسىياتچان خاراكتېرى، ئازاب بىلەن تەسەللى، موهتاجلىق بىلەن ئۇمىد ... ئارىلىشىپ كەتكەن شېئىرغا ئوخشاش رومانتىك، هاياجانلىق هايات تارىخى ئۆزىنى، ئۆزگىنى بىلىشنى ئىزدەيدىغان ئەۋلادلارغا مەنىۋى مىراس بولۇپ قالدى.

ئەنە شۇ تىللاردا داستان بولغۇدەك ئۆلمەس ئابىدىلەرنى تىكلەپ، ئەۋلادلار قەلبىدە پەخىرلىك، قەدىرلىك سالاهىيىتىگە مۇشەررەپ بولالمىغان ئەركىسۆيەر، قەهرىمان ئوغۇل ـ قىزلىرىمىز ياشىغان، قامىتى قۇياشنى سۆيگەن، ئەركەك سۆلۈق، ساپ هاۋالىق، باغرى ئىللىق، بەهەيۋەت تەكرىتاغنىڭ قار ـ مۇزلۇق چوققىلىرى بەلگە بولۇپ تۇرغان باغداش يايلىقىدا ئېچىلغان هەقىقىي تاغ گۈلى ـــ چىن مودەن (بۇ ئۇنىڭغا ئوردىدا قويۇلغان خاس نام بولۇپ، كېلىپچىقىش سەۋەبى ۋەقەلىك راۋاجى داۋامىدا ئايدىڭلىشىدۇ) تۇغرىسىدىكى رىۋايەت تۇسىنى ئالغان بۇ ئەركسۆيەر، قەيسەر ساهىبجامالىنىڭ كەچۈرمىشلىرى بۇنىڭدىن ئىككى ئەسىر ئىلگىرى يۇز بەرگەن تارىخ بولۇپ، ئۇنىڭ داغسىز، پاك ۋۇجۇدى بىلەن مەڭگۈ ئۆلمەس روهى هەقىقەتەن ئەۋلادلارغا يارقىن بىر قىسمەتنى يورۇتۇپ بەردى.

باغداش گۈلى

ياردم بىلەن ئىككىمىز
بىر مەلىدە چوڭ بولغان.
باشتا ۋەدىمىز شۇنداق،
ئايرىلماسقا دوست بولغان.

مىلادىيەنىڭ 1740 ـ يىلى باش باھار. قىش كىرگەندىن بېرى قار كۆپ يېغىپ، قىش ـ ياز ئاق لىباسقا ئورىلىپ تۇرىدىغان قارلىق تاغلار ئەمدىلىكتە ئادەم بويىدىن ئېگىزرەك قېلىن قار ـ مۇزلار ئاستىدا قالدى. ئۇشقىرتىپ تۇرغان ئاچچىق شىۋىرغاندا تاغ چوققىلىرىدىكى قارلار بوراندا قالغان قۇم بارخانلىرىدەك شىددەت بىلەن تۆۋەنگە سىيرىلىپ، كاللەكلىشىپ، نەچچە تونىنا ئېغىرلىقتىكى قورام تاشلاردەك دومىلىغانسېرى يوغىناپ، چوڭقۇر جىلغا، جىرالارغا چۈشۈپ كۆزدىن غايىب بولاتتى. تۇنىڭ قارا تونىنى يېپىنىپ ئېغىر تاشلىنىپ تۇرغان ئاقباش چوققىلار تاڭ قۇياشىنى تەۋەللۇت قىلىش ئالدىدا تۇرغان ئۇيۇقتا تەنتەنە قىلىۋاتقىنىدەك مەشرىق تەرەپتىن تارالغان نۇرغا ئەگىشىپ، ئاق شايى()غا تۆكۈلگەن زەر چاچقۇلاردەك ئېتىكىدە رەڭگارەڭ جىمىرلاپ تۇرغان قار ئۈچقۇنلىرى بىلەن ئاجايىپ گۈزەل مەرۋايىت دۇنياسىغا ئايلانغانىدى.

قۇياش كۆتۈرۈلدى. دەل شۇ دەقىقىدە، ئەتراپى تاغلار بىلەن قورشىلىپ تۇرغان دالادىكى يېزىنىڭ ئەمدىلا ئىش باشلىغان ۋاڭلىق بېغىنىڭ يۇقىرىسىدىكى دۆڭدە ئات ئېغىلىدەك چوقچىيىپ تۇرغان ئىككى ئېغىزلىق ۋەيرانە كەپىنىڭ ياغاچلىرى ئاللىقاچان چىرىپ ئۆڭۈپ كەتكەن كۈنگەي پەنجىرىسىدىن دۇنياغا يېڭىدىن كۆز ئاچقان بىر بوۋاقنىڭ ئەنسىز، چىرقىراق

يىغا ئاۋازى ئاڭلاندى. باغدىكى دەرەخ شاخلىرىدا بېشىنى مەيدىسىدىكى تۈكلىرى ئارىسىغا يوشۇرۇپ، مۈگدەك بېسىپ ئولتۇرغان قۇشلارنىڭ يىغا ئاۋازىدىن ئۈركۈشۈپ، «پۇررىدە» ئۈچۈشى بىلەن تەڭ، شاخلاردىن توزۇغان قارلار ئىزغىرىن شامالدا خۇددى ئاق شايى رومالدەك يىراقلارغا تەكشى ئۈچۈپ بېرىپ ئاستا ـ ئاستا تاراپ كېتىشتى. بوۋاق بۇ دۇنياغا كەلگەنلىكىدىن نارازى بولغاندەك چىرقىراپ، تېلىقىپ ـ تېلىقىپ يىغلايتتى. يىغا ئاۋازى ئالمىلىق باغدىن ھالقىپ، تاغلىق يېزىنىڭ يىراق بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىغىچە تارالدى ۋە سەھەرنىڭ خىلۋەت، تىمتاس ئاسمىنىغا سىڭىپ كەتتى. يىغا ئاۋازى قارلىق تاغ باغرىدىكى جىمى مەۋجۇداتنى ئۇيقۇدىن ئويغاتتى. كەكلىك، بۈدۈنە، ئۇلار، ھەتتا توشقان، كېيىكلەرمۇ ئۇۋۇسىدىن بېشىنى چىقىرىپ، بويۇنلىرىنى سوزۇشۇپ، بۇنداق جارانلىق، ئەنسىز سايرايدىغان مەخلۇقنى كۆرمەك بولۇشاتتى.

ھەممىدىن بەكرەك ھاياجانلىنىپ، يېڭى بىر جاننى زىيارەت قىلىشقا تەقەززا بولغىنى يەنىلا ئىشىك ئالدىدىكى كېسۈپتىلگەن دەرەخ كۆتىكىدە خىلىدىن بېرى ئەنسىزلىك ئىچىدە نېمە قىلارىنى بىلەلمەي تىتىلداپ ئولتۇرغان تاشپولات مىراقۇل ئىدى. ئۇ يىغا ئاۋازىنى ئاڭلاپلا چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. مۇشۇ ھاياجانلىق دەقىقىلەرنى ئۇ خىلىدىن بېرى كۈتكەنىدى. كېچىدىن بېرى تولغاق ئازابىدىن ۋاي ـ ۋايلاپ چىققان ھەمراھىنىڭ ئېچىنىشلىق ناله ـ زارى ئاخىر بالىنىڭ يىغا ئاۋازى بىلەن ئالماشتى. دېمەك ...

ـــ تاشپولات، مۇبارەك بولسۇن، ئاتا بولدۇڭ مانا. خۇدا رەھمەت قىلسۇن، قوينىڭ قوزىسىدەك بۇدرۇق، ئوماق بىر قىز بوۋاق!

ـــ راستما، راستلا قىزمىكەن؟ ئۇنداقتا، ئا... ئايالىمچۇ، بالىنىڭ ئانىسى قانداقراق؟

ـــ خۇدا خالىسا ئۇمۇ سالامەت، خاتىرجەم بول.

ئۇ ئاخىر مۇرادىغا يەتتى. تاشپولات بەخت شادلىقىنى ئىچىگە سىغدۇرالماي، قوللىرىنى ئېگىز كۆتۈرگىنىچە زۇمرەتتەك تىنىق ئاسمانغا قاراپ توۋلىۋەتتى:

ـــ ئاھ، خۇدا، بىزنى ئۆز پاناھىڭدا ساقلىغايسەن، بالىلارغا ئەقىل، ئىنساب ئاتا قىلغايسەن!

باش باھارنىڭ يېڭى بىر سەھىرى ئەنە شۇنداق باشلاندى. ھاياجاندىن گۆشلۈك لەۋلىرى ئۈستىدىكى شاپ بۇرۇتى دەممۇدەم لىكىلداپ، ئاغزى يۇمۇلمايلا قالغان تاشپولات پەخىرلىك، بەختىيار ھېسلار ئىلكىدە بىر تۇرلۇك تەنتەنە، سۆيۈنۈش بىلەن تويماي قاراۋاتقان مۇنۇ مەنزىرىلىك، باغرى كەڭ يۇرت ـــ باغداش؛ ئاسمان ـ پەلەك تاغ چوققىلىرىدىكى قار ـ مۇزلار قىش ـ ياز توختىماي ئېقىپ تۇرىدىغان ئاۋۇ دەريا ـــ باغداش دەرياسى؛ يىپىدىن تۆكۈلگەن مارجانلاردەك دەريانى بويلاپ سانجاق ـ سانجاق ئورۇنلاشقان ئۆيلەرنىڭ تۇرخۇنلىرىدىن چىقىۋاتقان ئىس ـ تۈمانلار ئاربىسىدا لەرزان تەۋرىنىۋاتقان يۇرت ـ مەھەللىنى، تاڭ قۇياشىنىڭ يۇمران، سۇزۇك نۇرى ئاستىدىكى بۇ كەڭ دالانى ئوراپ تۇرغان ئاقباش تاغلار بولسا باغداش تاغلىرىدۇر.

باغداش ـــ ئۆزىنىڭ قەدىمىيلىكى ۋە ساپ ھاۋالىق، گۈزەل باغۇبوستانلىرى بىلەن ئەزەلدىنلا يىراق ـ يېقىنغا نام چىقارغان تاغلىق يۇرت. سۇ مەنبەسى مول، ئېقىنى شىددەتلىك بولغان باغداش دەرياسى بۇ يۇرتنى كېسىپ ئۆتىدۇ. 18 ـ ئەسىرنىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا قومۇلغا ھۆكۈمرانلىق قىلغان تۆتىنچى ئەۋلاد ۋاڭ يۈسۈپ گۈزەللىك ۋە مەئىشەتكە تويۇنغان بۇ يۇرتنى ئۆزىگە يازلىق ئارامگاھ قىلىپ تاللاپ، يۇرت ـ يۇرتلاردىن مەخسۇس ئۈستىلارنى تەكلىپ قىلىپ، باغداشتا بېيجىڭدىكى خان سارىيىنى ئۇلگە قىلىپ، سەككىز قەۋەتلىق ئوردا ۋە ئەتراپىغا

مېۋىلىك باغ بىنا قىلىش پىلانىنى تۈزۈپ جىددىي ئىشقا كىرىشكەنىدى. بۇ ئىش باغداشلىقلارغا ئامەت ئەمەس، ئاپەت ئېلىپ كەلدى. ئەسلىدە ۋاڭنىڭ ئاختا ئېتىنى بېقىپ، چارۋىچىلىق بىلەن كۈن ئېلىپ كېلىۋاتقان تاشپولات يۈرتىدىكى باشقا ئەركەكلەرگە ئوخشاشلا بۇ قۇرۇلۇش ئۇچۇن قىش - ياز، ھەتتا كېچە - كۈندۈز دېگۈدەك مەجبۇرىي ئەمگەككە چىقىش قىسمىتىگە دۇچار بولدى. ھاۋانىڭ شۇنچە سوغۇق بولۇشىغا قارىماي، ھەپتىدىن بىرى تاغ ئۇستىدىن تاش توشۇپ، بىرەر قېتىممۇ ئۆيىگە كېلەلمىگەن تاشپولات تۇنۇگۈن كۈننى تولىمۇ تەستە كەچ قىلغاندىن كېيىن، كۆز باغلىنىپ ئەتراپىنى قاراڭغۇلۇق قاپلىغاندا، تاغ ئارىسىدىكى يوللار بىلەن قېچىپ، كېچىلەپ ئۆيىگە كەلگەن ۋە ئايالىنىڭ تولغاق ئۇستىدە ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، «نېمە بولسام مەيلى» دېگەن خىيال بىلەن بالىسىنىڭ دىدارىنى كۆرۈشنى ساقلاپ تاڭ ئاتقۇزغانىدى. ئۇنىڭ ئۇيقۇسىزلىقتىن قىزارغان كۆزلىرى بىلەن ئۆسكىلەڭ ساقال - بۇرۇت قاپلىغان، كىرلەشكەن چىرايى، تىنىمسىز ئەمگەكتىن ئېگىلگەن قەددى ئۇنى ئەسلىي يېشىدىن ئون نەچچە ياش قېرىپ كەتكەندەك كۆرسىتىپ تۇراتتى. ئۇ ئېغىر بىر ئۇھ تارتىۋەتتى. ئەمدى قايتىپ كەتمىسە بولمايتتى. تاشپولات ھالسىز كۈلۈمسىرەپ ياتقان ئايالىنىڭ يېنىغا كېلىپ، قوللىرىنى چىڭ سىقتى.

— ماڭا بىر قىز تۇغۇپ بەرگىنىڭ ئۈچۇن رەھمەت. ساڭا ئوبدان قارىيالمايدىغان بولدۇم. ئۆزۈڭنى ئاسرا، — ئۇ شۇنداق دەپ پىچىرلاپ بالىسىنى قولىغا ئالدى. بالا ئەمدى خېلىلا جىمىقىپ، چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، ھالسىز ئۇمچىيىپ ياتاتتى. تاشپولات بالىسىنىڭ ۋۇجۇدىدىن نېمىنىدۇر ئىزدىمەكچى بولغاندەك، ئۇنىڭغا ئۇزاقتىن - ئۇزاق تىكىلىپ قاراپ:

— ياراتقان ئىگەم بەخت - تەلىيىڭنى بەرسۇن، ئۆمرىڭنى

ئۇزۇن قىلىسۇن، قىزىم، ــ دېدى ۋە ئايالىغا قاراپ، ــ ھوي ئانىسى، ئۇ ساڭا بەكرەك ئوخشاپ تۇرامدۇ نېمە؟ ــ دېدى مېھرىبانلىق بىلەن يېقىملىققىنا كۈلۈپ. ئۇ گويا سەللا دىققەت قىلمىسا چېقىلىپ كېتىدىغان فارفۇر بۇيۇمنى ئاۋايلىغاندەك تولىمۇ يەڭگىل، ئاستا ھەربىكەت بىلەن بالىسىنى ياتقۇزۇپ، پىشانىسىغا سۆيۈپ قويدى. ئىشىكتىن چىقىپ كېتىۋېتىپ نېمىنىدۇر ئېسىگە ئالغاندەك دەرھال ئارقىسىغا بۇرالدى، ــ ئۇنىڭ ئىسمى شەرۋانۇم بولسۇن، ــ ئۇ شۇنداق جېكىلەپ قويۇپ ئىتتىك ـ ئىتتىك چامداپ كېتىپ قالدى.

ۋاڭلىق بېغىنىڭ قۇرۇلۇشى يىلمۇيىل داۋاملىشىۋەردى. شەرۋانۇمنۇ ئاستا ـ ئاستا چوڭ بولۇپ، بىرلا كۆرگەن كىشىنىڭ مېھرى چىگىلگۈدەك چىرايلىق، ئەقىللىك، چېچەن قىزچاق بولۇپ قالدى. تاشپولات قىزىنى بەكمۇ ئەتىۋارلايتتى. قىزىنى ئېسىگە ئالسىلا، نامرات تاشپولات گويا تۇغمەس خەزىنىسى بار ئادەمدەك ۋە ياكى بىر يۇرتنىڭ بېگىدەك كۆڭلى ئۆسۈپ، قەلبىدە تەسۈرلەپ بەرگۈسىز بىر خىل پەخىرلىنىش، بۇ دۇنيادىن چەكسىز رازىمەنلىك تۇيغۇسى داۋالغۇيتتى. بىر كۈنلەردە قىزى بويىغا يېتىپ تالالىق قىلىشقا توغرا كەلسە، ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالىدىغانلىقىنى ئويلىغىنىدا، ئۇ ھەتتا كېچىچە كىرپىك قاقماي قانداق قىلىش توغرىسىدا باش قاتۇرۇپ تاڭنى ئاتقۇزۇۋېتەتتى. ئۇ قىزىنى ئۆزى ئۆچۈن گويا نەپەس ئېلىۋاتقان ھاۋادەكلا مۇھىم بىلەتتى. شۇڭلاشقىمۇ، ئەمدىلا يەتتە ياشقا كىرگەن قىزىنىڭ تۇرمۇش ئىشىنى ئايالى بىلەن تالاي قېتىم مەسلىھەتلىشىپ، مۇمكىن بولسا بىرەر ئىچ كۆيۈ ئوغۇل ئەكىرىۋېلىشنى ئويلاپمۇ قويۇشتى.

شەرۋانۇم بەش ياشقا كىرگەندە موللامنىڭ قولىدا دىنىي تەربىيە ئېلىشقا باشلىدى. ئۇ ئوغۇل بالىدەك دادىل، چېچەن، زېھنى ئۆتكۈر بولغاچقا، ناھايىتى تېزلا شاگىرتلار ئىچىدە كۆزگە

كۆرۈنۈپ ھەممىنى بېسىپ چۈشتى. ئۇنىڭ ئەقلىگە، دىتىغا قايىل بولغان مۇللىسى ئۇنىڭغا ئايرىم دەرسلىك ماتېرىيالى تەييارلاپ، خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ۋە كىلاسسىك نەمۇنىلەردىن خېلى كۆپ ساۋاقلارنى ئۆگەتتى. شەرۋانۇم ھەرقانداق نەرسىگە كۆڭۈل بەرسە بىرلا قېتىمدا ئىگىلىۋالاتتى. پىكىر قىلىشىمۇ خۇددى چوڭ ئادەملەرنىڭكىدەك ئەتراپلىق، سىستېمىلىق بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن بىردەم پاراڭلاشقان ئادەم گويا چوڭ بىر ئادەمنى كىچىكلىتىپ قويغاندەك تۇيغۇلارغا كېلىپ، ھەيرانلىقىدىن ئەقلى لال بولاتتى. تاشپولات قومۇل خەلق ئاھاڭلىرىغا خېلى پىششىق ئىدى. ئۇ قىزنىغا ناخشا ئېيتىشنى، ئۇسسۇل ئويناشنى ئۆگەتتى. ئۆگەنگەن نەرسىسىنى ئىگىلىۋالمىغۇچە بولدى قىلمايدىغان شەرۋانۇم ئون ياشقا كىرمەي تۇرۇپلا كىچىك مۇقامچى بولۇپ قالدى.

دادىسى ھەر قېتىم ھاشاردىن قايتىپ كەلگۈچە ئىشىك ئالدىغا چىقىپ دادىسىنىڭ يولىغا قاراپ ئولتۇرۇشنى ئۇنتۇپ قالمايدىغان شەرۋانۇم يىراقتىن دادىسىنىڭ قارىسى كۆرۈنۈشى بىلەنلا يۈگۈرۈپ، مەھەللىنىڭ ئايىغىغىچە بېرىپ دادىسىنى مەھكەم قۇچاقلاپ كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭ قويۇق ساقال باسقان يۈزلىرىگە يېنىش ـ يېنىشلاپ سۆيۈپ كېتەتتى. بۇنىڭ بىلەن تاشپولات بۇ دۇنيادىكى ھەممە غەم ـ ئەندىشىلىرىنى، ئاچلىق، ھارغىنلىقلىرىنى ئۇنتۇپ، قىزنى بوينىغا مىندۇرگىنىچە ناخشا توۋلاپ مەھەللىگە تولىمۇ خۇشال، مەغرۇر ھالدا كىرىپ كېلەتتى. كىشىلەر شەرۋانۇمنى تاشپولاتنىڭ «ئالتۇن قوڭغۇرىقى» دېيىشەتتى.

ـــ دادا، «باغداش» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى نېمە؟ يۈرتىمىزغا بۇ نامنى كىم قويغان؟ ـــ دەپ سوراپ قالدى شەرۋانۇم بىر كۈنى تۇيۇقسىزلا دادىسىدىن. ئەمما، تاشپولاتمۇ، ئايالىمۇ ئۇنىڭغا تېگىشلىك جاۋاب تاپالمىدى. تاشپولات قىزنىڭ مۆلدۈرلەپ

تۇرغان جۇپ كۆزىدىكى يېشىغا مۇناسىپ بولمىغان ئەقلىي كامىللىقىنىڭ نۇرلىرىنى كۆرۈپ، ئۇنى يېتىلىگىنىچە موللىسىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى.

ــ يۇرتىمىزغا «باغداش» دېگەن بۇ نامنىڭ قويۇلۇپ قېلىشىغا دائىر رىۋايەتلەر، خىلمۇخىل پەرەزلەر كۆپ، ــ دەپ گەپ باشلىدى مولام ئۇزۇن، ئاپپاق ساقىلىنى سىلاپ ئولتۇرۇپ، ــ بۇ گەپلەرنىڭ ھەممىسىلا پەرەزلەرگە ئاساسەن ئېيتىلغان بولۇشى مۇمكىن، ئەمما شۇنداقتىمۇ ئۇلارنىڭ ئاز ـ تولا ئىلمىي ۋە تارىخىي ئاساسى بار. سىلەرگە مۇنداق بىر رىۋايەتنى سۆزلەپ بېرەي، بۇرۇنقى زامانىدا بىر سەيياھ ئۆتكەنكەن. ئۇ ئىشرغول دېگەن جايدا بىر پادىشاھلىق بار ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ سەلتەنەتلىك نامىنىڭ جاھانغا مەشھۇر ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئۇ جايىنى كۆرمەك بولۇپ سەپەر قىپتۇ. ئۇ تولىمۇ ئۇزۇن يول يۈرۈپ بىر تاغ ئارىسىغا كەلگەندە، ئۇ جايىنىڭ شىمال تەرىپىدە ھەيۋەتلىك قار ـ مۇزلار قاپلىغان تاغ چوققىلىرىنى، تاغ باغلىرىدا بولسا دەريا ـ دەريا سۇلارنىڭ گۈزەل باغۇبوستانلارنى سۇغىرىپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ھەيرانلىقتىن مۇشۇنداق تاغلىق دەشتتىكى باغنى «باغۇدەشت» دېسە بولغۇدەك دېگەنكەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ يۇرتنىڭ نامى «باغۇدەشت» دەپ ئاتىلىپ، بۇگۈنكى كۈندە «باغداش»بولۇپ قالغان. ئۇنىڭ يەنە «قوشنا تاغلار»، «باغداشلىق يەر» دېگەن مەنىلەردە ئىزاھ بېرىلىدىغان بىرمۇنچە رىۋايەتلىرىمۇ بار.

ــ ئۇستازىم، «سەلتەنەتلىك» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى نېمە؟

ــ ناھايىتى ھەيۋەتلىك، ھۆرمەتكە سازاۋەر، ئۇلۇغۋار دېگەن مەنىدە.

ــ پادىشاھ دېگەن خەلقنى بوزەك قىلىدىغان رەھىمسىز، قانخور، ئەڭ ئەسكى ئادەم تۇرسا، ئۇ قانداقمۇ سەلتەنەتلىك بولالىسۇن؟

شەرۋانۇمنىڭ بۇ گېپىنى ئۇستازى بىلەن ئاتىسىنى تەمتىرىتىپ قويدى. ئۇستازى بېشىنى يېنىك تولغاپ قويۇپ:

— جاھاندا نۇرغۇن ئادىل، ياخشى پادىشاھلارمۇ ئۆتكەن، قىزىم، — دەپ ئېغىر خورسىنىپ قويدى.

شەرۋانۇم بىلەن تەڭ ساۋاق ئالىدىغانلارنىڭ ئىچىدە مەردان ئىسىملىك كۆزلىرى چوڭ، قارىمۇتۇق، ئۆسكىلەڭ كەلگەن بىر بالىمۇ بار ئىدى. بىر كۈنى ساۋاقتىن قايتقۇچە قاتتىق يامغۇر يېغىپ كېتىپ، شەرۋانۇم نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي تۇرغاندا مەردان ئۇنىڭ قولىدىن يېتىلەپ ئۆيىگە ئاپىرىپ قويدى. شەرۋانۇمنىڭ ئۆيى ۋاڭلىق بېغىنىڭ يۇقىرى تەرىپىدىكى بوستان مەھەللىسىدە ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن، شەرۋانۇمنى تاكى مەھەللىسىگىچە ئاپىرىپ قويۇپ، ئاندىن قايتىپ كېلىش مەردانغا ئادەت بولدى. ئۇ كەم سۆز، ئەمما راستچىل، جىگەرلىك بالا ئىدى. مولللىسى ئۇنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكىنى، باشقىلاردىن يارىدىمىنى ئايمايدىغان خالىس نىيەتلىك مىجەزىنى ياخشى كۆرەتتى. مەردان بىلەن شەرۋانۇم ناھايىتى تېزلا بىر ئۆيدىكى ئاكا ـ سىڭىل قېرىنداشلاردەك ئىچەركىشىپ، كۆيۈملۈك، ئىناق ھەمراھلاردىن بولۇپ قالدى.

مەردان ئون بەش ياشقا كىرگەن يىلى دادىسى ھاشار ئەمگىكى جەريانىدا يوغان بىر قورام تاش بېسىۋېلىپ ئالەمدىن ئۆتتى. بۇ بەختسىزلىك مەردان ئائىلىسىگە ئېغىر قىيىنچىلىق ۋە ئوڭۇشسىزلىقلارنى ئېلىپ كەلدى. مەردانىنى ئۆز ئوغلىدەك ياقتۇرۇپ قالغان تاشپولات ئەر ـ ئايال بۇ ئائىلىگە ھەر جەھەتتىن يار ـ يۆلەك بولۇپ، ئۇزاق يىللىق ھەقەمسايىلەردەك ئىزدىشىپ، سىردىشىپ ئۆتىدىغان بولۇشتى. بۇ ھال مەردان بىلەن شەرۋانۇمنى تېخىمۇ يېقىنلاشتۇرۇۋەتتى. مەردان يۇزبېشىنىڭ مالىلىرىنى بېقىپ يۈرگەن چاغلىرىدا شەرۋانۇمۇ مەھەللىدىكى بىرنەچچە ئائىلىنىڭ بالىلىرى بىلەن بىرلىشىپ

مال بېقىش پىلانى تۈزۈشتى ـ دە، دادىسىنى قايىل قىلىپ بىر مەزگىل مەردان ۋە ئۇنىڭ دوستلىرى بىلەن تاغ ئارلىرىدىكى يايلاقلاردا مال بېقىپ يۈردى.

مەردان كىچىكىدىنلا ئوۋچىلىققا، ئات مىنىشكە قىزىقاتتى. نىشانغا ئاتقان ھەرقانداق ئوقى زايە كەتمەيتتى. شۇڭا، ئۇ كۆپ ئۆتمەيلا يۈرداشلار ئىچىدە تونۇلغان چەۋەنداز، شۇنداقلا ئۇستا مەرگەن بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ سادىق، زۇنۇن، جېلىل قاتارلىق بىرقانچە دوستلىرىمۇ ھەرقانداق كۆرۈمدە بىللە بولۇشقا قول بېرىشكەن مەردانە، جىگەرلىك، ئەزىمەت يىگىتلەر ئىدى. ئۇلار پات ـ پاتلا شەرۋانۇم ۋە ئۇنىڭ دوستلىرىنى توشقان، كېيىك گۆشلىرى بىلەن مېھمان قىلىپ تۇراتتى. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، يىگىتلەر ئۇستىخان قويۇپ، ئېچكەكلىرى قارىداپ، ئاۋازلىرى بوملىشىپ، كۆزلىرى چاقناپ، بەستىدىن كۈچ ـ مادار ئۇرغۇپ تۇرىدىغان چوپچوڭلا ئەرلەرگە ئايلانسا، قىزلارمۇ دەريا بويىدىكى سەگۈ تېرەكتەك بوي تارتىپ، چېھرىسى تولۇن ئايدەك سۈزۈلۈپ، نازۇك بويىدا ئالاھىدە بەلگىلىك بولۇپ ئالمىدەك كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان گۈزەللىكىدىن قورۇنغان خىجىلچان تۇرقى بەجايىكى بەرگىلىرى يېرىلمىغان گۈلنىڭ غۇنچىسىدەك، كىشىنىڭ مەيلىنى تەقەززا قىلىدىغان جانان چىنىدەك نازۇك، ياسالمىلىقتىن خالىي، تەبىئىي، شۇنداقلا ئىرادىلىك، قەيسەر قىزلاردىن بولۇپ قالدى. شەرۋانۇم ئەمدى بۇرۇنقىدەك مەردانغا تىكىلىپ قارىيالمايدىغان، نېمىشقىدۇر ئۇنى كۆرسىلا يۈزلىرى ئوت بولۇپ يېنىپ، يۈرىكى ئەنسىز دۈپۈلدەپ كېتىدىغان بولۇپ قالدى. شۇ كۈنلەردە مەردانمۇ نېمىشقىدۇر ئىچى تىتىلدايدىغان، شەرۋانۇمنى بىرەر كۈن كۆرمەي قالسىلا بىئارام بولۇپ ھېچ ئىش خۇشياقمايدىغان، ئاقماس باھانىلەر بىلەن بوستان مەھەللىسىنى چۆرگۈلەپ كېتەلمەيدىغان بولۇپ قالدى. دوستلىرى ئۇ ئىككىيلەننى چاقچاقلا كەلتۈرۈپ شەرۋانۇمنى خىجىل قىلاتتى.

بىر كۈنى شەرۋانۇم بىلەن مەردانىنىڭ كۆڭۈللىرىنى بىلىپ تۇرغان دوستلىرى ئالايىتەن بىر مەشرەپ ئۈيۈشتۇرۇپ، ئىككىسىنى باشتىن - ئاخىر ئوتتۇرىغا چىقىرىپ قويۇشتى ۋە كۈلكە - چاقچاقلار ئىچىدە پىنھان ساقلىنىپ كېلىۋاتقان خىجىلچان سىرلارنى ئاشكارا قىلىۋەتتى. شۇ كۈنى مەردان قىزنى بۇلاق بويىغا باشلاپ چىقىپ ئوتلۇق، قىزغىن ھېسسىياتتا ئۇنىڭ ئاللىقانداق ھاياجاندىن سۆس تىترەپ تۇرغان قوللىرىنى ئوتتەك قىزىق ئالقانلىرى ئارىسىغا ئېلىپ تۇرۇپ:

— بۇلبۇلمۇ گۈل ئىشقىدا سايرايدۇ، شەرۋانۇم، خۇدانىڭ ئىرادىسى بىلەن ئىشىق ئوتى ھەرنە جاننى بۇلبۇل كەبى مەستانە قىلىدۇ. مەنمۇ سىلىگە مەستانە بولدۇم، — دېدى ۋە مۇنۇ قوشاقنى ئېيتتى:

ئامرىقىم، دەردىمگە دەرمان،
ئىشقىمنى قوبۇل ئەيلىگىن.
چىن سۆز بىرلە خەستە دىلنى
جاھانغا سۇلتان ئەيلىگىن.

شەرۋانۇم قوشاقنى ئىشتىكەندىن كېيىن ئاشىق يىگىتكە مۇنۇ مىسرالارنى تەقدىم قىلدى:

ئېگىز ئاسماندا تۇرۇك يوق،
ئېقىن دەريادا كۆۋرۈك يوق.
جىمى ئالەم گۇۋاھ بولسۇن،
سېنىڭدىن ئۆزگە يارىم يوق.

مەردان قىزنىڭ جاۋابىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن خۇشاللىق ئىلكىدە شەرۋانۇمنى باغرىغا تارتتى... شۇ مىنۇتلاردىن تارتىپ بۇ ئاشىق - مەشۇقلار مەڭگۈلۈك بولۇپ ئۆتۈشكە قەسەمياد

قىلىشتى.

رىۋايەتلەردىكى تاھىر - زۆھرە، لەيلى - مەجنۇنلارغا ئوخشاش، مەردان بىلەن شەرۋانۇممۇ بىر - بىرىگە بولغان ساداقىتى، مېھىر - مۇھەببىتى بىلەن ھەممە كىشىنىڭ ھەۋىسىنى قوزغايدىغان ئاشىق - مەشۇقلاردىن بولۇپ قالدى. باغداشنىڭ قار - مۇزلۇق چوققىلىرى ئاستىدا ئېچىلغان سەرخىل، خۇش پۇراق تاغ گۈللىرىدەك، نامراتلىق ۋە تەڭسىزلىك يامرىغان شۇ دەۋردە ئېسىلزادىلەرنىڭ تىلى بويىچە ئېلىپ ئېيتقاندا، «تېگى پەس، پاسكىنا» يوقسۇللار ئارىسىدىن چىققان ھۆسن - جامال، ئەقىل - پاراسەتتە تەڭتۇشلىرى ئارىسىدىلا ئەمەس، پۈتكۈل باغداش تەۋەسىدە ھەممىنىڭ تەرىپلىشىگە نائىل بولغان تاشپولات مىراقۇل قىزى شەرۋانۇمنى ھەقىقەتەن «باغداش گۈلى» دەپ تەرىپلەشكە ئەرزىيتتى.

پەرۋانە ئاشقلار

ئايغا ئوخشايدۇ يۈزۈڭ،
چولپانغا ئوخشايدۇ كۆزۈڭ.
خۇددى قەنت - ناۋات ئوخشاش،
شۇ سېنىڭ شېرىن سۆزۈڭ.

گۈزەل ياز ئايلىرى باغداش ئاسمىنىنى سۈزۈلدۈرۈپ، ساپ ھاۋالىق، كەڭرى باغداش ئېتىكىنى خانىئەتلەستەك رەڭدار جۇلالاندۇرۇۋەتتى. باراقسان باغلاردىكى يېڭىلا تەم كىرىپ رەڭلەنگەن خىلمۇخىل مېۋىلەر ئۈياتچان قىزلاردەك يوپۇرماقلار ئارىسىدىن دەممۇدەم مارىشىپ، دىماقنى قىچىشتۇرۇپ تۇرىدىغان چۈچۈمەل پۇرىقى بىلەن كىشىنىڭ مەيلىنى تارتىپ، قوۋۇزلارغا لىققىدە سېرىقسۇ كەلتۈرەتتى. باغداش دەرياسىنىڭ سۈيىمۇ يىل

ئىچىدىكى ھەرقانداق چاغدىكىدىن ئۇلغىيىپ، خۇددى تۆمۈر تاپانلىق غايەت زور مەخلۇق تاپ باستۇرۇپ كېلىۋاتقاندەك شىددەتلىك ئاۋازدا داۋالغۇپ، ھەيۋەت بىلەن ئېقىشقا باشلىدى. ئەزەلدىنلا ئويۇنخۇمار، قىزغىن، مېھماندوست باغداش خەلقى كۈندۈزدىكى ھارغىنلىق ۋە تۇرمۇش غېمىنى تۇگىتىش ئۈچۈن ئايدىڭ ئاخشاملىرى باغ ـ باغلاردا مەشرەپ ئويناپ، بىر دەملىك بولسىمۇ كۆڭۈل خۇشلۇقى بىلەن ئۇمىدىنى ئۆزلىرىگە ھەمراھ قىلىپ تۇراتتى. ھېسسىياتى دەريا سۈيىدەك كۆۋجەپ، بىر ـ بىرىنى مارىشىپ ئارمان بىلەن يۇرگەن تالاي قىز ـ يىگىتلەر باغداش دەرياسىنىڭ شاۋقۇنىغا كۈي قېتىپ، تاڭ ئاتقۇچە ناخشا توۋلىشىپ، بىر ـ بىرىگە پوتا تاشلىشىپ، كۆز بېقىشىپ، سەنەم ئويناپ يۇرۇپ مۇراد ـ مەقسەتلىرىگە يېتىشەتتى.

ھۆسنىگە تولغان تەبىئەتكە ئوخشاشلا شەرۋانۇمۇ مەيلى چىراي، مەيلى خۇلقتا بولسۇن، ئاستا ـ ئاستا يېتىلىپ، مەردان ئىككىسى تەڭتۇشلىرى ئارىسىدا خېلىلا كۆزگە كۆرۈنۈپ قالدى. شەرۋانۇم يۇزى تۆۋەن، ھايالىق قىز ئىدى. ئۇ كەچلىك مەشرەپلەرگە كەمدىن ـ كەم باراتتى. دادىسىمۇ ئۇنىڭ سىرتلاردا يۈرۈپ يامان ئاتاققا قېلىشىدىن بەكلا ئەندىشە قىلاتتى. كۆپىنچە ھاللاردا ئۇ دوستى گۈلسۇم بىلەن چىراغ تۇۋىدە ئولتۇرۇپ كەشتە تىكىش بىلەن مەشغۇل بولاتتى. بەزىدە دوستى گۈلسۇمنىڭ زورى بىلەن دەريا بويىغا، ئالمىلىق باغقا سەيلىگە باراتتى. بۇنداق چاغلاردا مەردان بىلەن سادىق ھەمىشە ئۇلارنى كۈتۈپ تۇرغان بولاتتى. باغداش دەرياسىنىڭ شاۋقۇنى بۇ ئىككى جۈپ ئاشىق ـ مەشۇقنىڭ بوشقىنا پىچىرلاپ ئىزھار قىلىشقان يۇرەك سادالىرىنى بېسىپ چۈشۈپ، مەيىن شامالدا يېنىك شىلدىرلاپ تۇرغان دەرەخ يوپۇرماقلىرىغا ئۇرۇلغان ھارارەتلىك تىنىقلارنى تاراتقۇچى ھاۋادا شوخ، جۇشقۇن بىر رىتىم ھاسىل قىلاتتى.

شۇ كۈنلەردە تاشپولات بىلەن ئايالىنىڭ قۇلىقىنى ئاغرىتقۇچىلارمۇ ئاز بولمىدى، بۇ ئىش بىر تەرەپتىن ئۇلارنى چۆچۈتسە، بىر تەرەپتىن خۇشال قىلاتتى. ئەمما، يەنە قانداق ئوغرى كۆزلەرنىڭ شەرۋانۇمغا يوشۇرۇن تىكىلىپ تۇرغانلىقىنى، يەنە نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى كىم بىلىدۇ؟ ۋىسال ئىزدەپ يۈرگەن سۆيگۈدىنمۇ ئارتۇق هاياجانلىق، تاتلىق نەرسە بولمىسا كېرەك. مەردان ئازراق پۇرسەت تاپسىلا بوستاندىكى باغدا، بۇلاق بېشىدا شەرۋانۇمنى كۈتەتتى. شەرۋانۇمۇ پات - پاتلا چېلەكلىرىنى كۆتۈرۈپ بۇلاق بېشىغا، سۇغا ئالدىرايدىغان بولۇپ قالدى. ئىككىسىنىڭ قەلبىدە كۆيۈۋاتقان ئوت ئاخىر مەڭگۈلۈك يېلىنجاپ تۇرىدىغان چوغقا، ياق، هارارەتلىك گۈلخانغا ئايلاندى.

— شەرۋانۇم، مېنىڭ هاياتىم، — دەيتتى مەردان قىزنى هارارەتلىك باغرىغا تارتىپ تۇرۇپ، — سىزگە ئېرىشەلمەي قېلىشتىن بەكمۇ ئەندىشە قىلىمەن. سىز ئۇچۇن بۇ جېنىمنى تىكىپ قويىدۇم. قېنى دەڭچۇ، بىز قاچان توي قىلىمىز؟

— خۇدايىم هەممە ئىشىمىزنى ئوڭۇشلۇق قىلىدۇ، مەردان ئاكا، هازىر ئانامنىڭ سالامەتلىكى تازا ياخشى بولمايۋاتىدۇ، بىر مەزگىل كۈتۈپ، ئاندىن...

— مەن چىدىمىدىم، قاچانغىچە كاككۇك بىلەن زەينەپتەك مۇشۇنداق بىر - بىرىمىزنى مارىشىپ ئۆتۈۋېرىمىز، ئەتىلا ئۆيىڭىزگە ئەلچى كىرگۈزەي - دە، سىز مېنىڭ بولۇڭ.

— ۋاي - ۋۇي ئەخمەق يىگىت، مەن هېلىمۇ ...

— هە، دەڭە قېنى، دېمەمسىز؟

— مەن هېلىمۇ باشقا يەرگە ئۇچۇپ كەتمەيمەن.

— هۇ شەيتان قىز، راست گەپنى قىلمىدىڭىز، سىزنى بىر سەگىتىپ قويىمسام، توختاڭ!

— ۋىيەي، بولدى قىلسىلا، مەردان ئاكا، ئۆتۈنۈپ قالاي،

هېلى بىكار ۋاقىرايمەن جۇمۇ، ھا ـ ھا ـ ھا ...
ـــ ۋاقىراڭ، قېنى كىم ئاڭلايدىكىن بۇ يەردە؟
ۋاقىرىمامسىز ـ ھە ! ھا ـ ھا ـ ھا...
ئىككىسىنىڭ شادىيانە كۈلكىسىگە، بەختىيار ۋىسال دەقىقىلىرىگە قويۇق ئورمانلار، تىنىق بۇلاق سۇيى، ناۋاچى قۇشلار، كۆك ئاسمان گۇۋاھ. ئۇلار بۇ پىنھان زېمىنغا ئەڭ لەززىز، ئەڭ گۈزەل كەچمىشلەرنى قالدۇردى. بەزىدە شەرۋانۇم چېلىكىنى تولدۇرۇپ بولۇپ، خۇددى مەردان بىردىنلا كۆز ئالدىدا پەيدا بولۇپ قالمىغاندەك ئۇمىدلىنىپ ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق خىيال بىلەن ئولتۇرۇپ قالاتتى. مانا بۇگۈنمۇ كۆڭلى نېمىگىدۇر تارتىشىپ بۇلاق بېشىدىن كېتەلمىدى. قاياقىلا قارىسا بۇرنىغا ئۇرۇلۇپ تۇرغان سەلكىن شامالدىن مەردانىنىڭ ھىدى كېلەتتى. قۇشلارنىڭ تىنىمسىز سايراشلىرى ئاللىقانداق بىر خۇشاللىقنىڭ شەپسىدەك بىلىنىپ، قەلبىدە تەسۋىرلىگۈسىز بىر ھاياجان بىلەن تەشنالىق داۋالغۇدى. ئۇ ئۆزىنى ياپيېشىل چىملىقىغا تاشلاپ، ياۋا ئوت ـ چۆپلەر ئارىسىدىن ئۆزىگە تونۇش بولغان ئاشۇ كۈچلۈك پۇراقنى ئىزدەشكە باشلىدى.

بۇلاق بېشىدا، ياريم،
بويۇڭنى كۆرۈپ قالدىم.
ئېيتمىغانغا بولمايدۇ،
مەن ساڭا كۆيۈپ قالدىم.
ئايەي شەرۋانۇم ... ھالىمغا يەتسەڭچۇ.

ناخشا ئاۋازىنى ئاڭلاپ، شەرۋانۇمنىڭ كۆزلىرى نۇرلىنىپ چىرايىدا ئاپتاپتەك ئىللىق بىر كۈلكە پارلىدى. يىراق ئەمەس، يېقىنلا يەردە، ئورمانلار ئارىسىدىن ئەمەس، گويا تاغلار بېشىدىن كېلىۋاتقاندەك شۇنچە جارانلىق، سۇزۇك ئاڭلىنىۋاتقان بۇ

ناخشىنى مەردان ئېيتىۋاتاتتى. ھەممىلا ياقتىن مەردانىنىڭ ھىدى كېلىپ تۇرۇشى بىكار ئەمەس ئىكەن ـ دە ! ھەقىقەتەن سۆيگۈگە تولغان ئالەم بۇ. ھەتتا شامالالارمۇ ئاشىقلارنىڭ ھىدىنى بىر ـ بىرىگە تارتىپ، ئىشق ـ مۇھەببەت ئۇچۇن ئەلچى بولماقتا. شەرۋانۇمنىڭ بەخت پارلاپ تۇرغان كۆزلىرى غولنى بويلاپ تۆۋەنگە ئېگىشكەن چىغىر يولدا ئاتلىق كېلىۋاتقان مەردانىنىڭ ئوتلۇق كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشتى. ئۇلار گويا ئۇزاق يىللار كۆرۈشمىگەندەك بىر ـ بىرىنى شۇ قەدەر سېغىنىشقانىدى. مەردان دەرھال ئېتىدىن چۈشۈپ ئىتتىنىڭ كەلدى ـ دە، دەمالالمقا نېمە قىلىشنى بىلەلمەي تۇرغان مەشۇقىنىڭ قوللىرىنى مېھرى بىلەن سىقىپ، خىجىلچان كۆزلىرىگە مەجنۇنلارچە باقتى.

ـــ شەرۋانۇم، ئامان ـ ئېسەن تۇردىڭىزمۇ؟ ئۆيىڭىزدىكىلەرچۇ؟

ـــ خۇداغا شۈكۈر، مەردان ئاكا، ھەممىسى تىنچلىق، ئۆزلىرىچۇ؟

ـــ ئۆزىڭىز كۆرۈپ تۇرغاندەك، ماڭا بىر قارالا، شەرۋانۇم. ئىشقىڭىزنىڭ ئازابىدىن بۆلەك ھېچنېمە مېنى بۇنچە زار قىلغان ئەمەس، سىزنى بەكمۇ سېغىنىدىم.

قىز ئۇنىڭغا قىيا بېقىپ قارىغاندىن كېيىن ئوت بولۇپ يانغان يۈزلىرىنى ئۇنىڭدىن قاچۇردى. مەردان ئېيتقۇسىز بىر تەشنالىق، ھاياجاندىن چاك ـ چاك يېرىلغان لەۋلىرىنى يىمىرىپ، قوينىدىن چىرايلىق ئېچىلغان بىر تال قىزىلگۈلنى چىقىرىپ شەرۋانۇمغا تەڭلىدى.

ـــ ھەممىشە سىز بىلەن بىللە بولىدىغان بەختلىك مىنۇتلارنى ئويلايمەن. شەرۋانۇم، بۇ ... بۇنى...

ـــ گۈلى بولغان يەردە، بېيتىمۇ بولىدىغاندۇ؟

قىزنىڭ بۇ تەلىپى تەييارلىقسىز تۇرغان مەردانىنى ھودۇقتۇرۇۋەتتى. شۇنداقتىمۇ، ئۇ بىردەمدىلا مۇنۇ بېيتىنى

توقۇدى:

يار كۆرگىلى كەپتۇ مېنى،
كۆككە يەتتى غېرىب باشىم.
يوللۇقۇم بولسۇن بۇ گۈل،
ئەقىدىگە ۋاپا لازىم.

شەرۋانۇم رازىمەنلىك بىلەن گۈلنى ئېلىپ چېكىنىگە قىستۇالدى.

— سىزنى ئىزدەپ مەھەللىگە بارغانىدىم. گۈلسۇم مۇشۇ ياقتا كەتكەنلىكىڭىزنى دەپ بەردى. كېلىشىڭىزنى بىلمەپتىمەن.

— ئەتىگەن چۈشۈم بۇزۇلۇپ قاپتىكەن، بۇگۈن پەقەتلا خاتىرجەم بولالمىدىم، توۋا، ئاجايىپلا بىر چۈش كۆرۈپتىمەن.

— چۈش دېگەن بەربىر چۈش ـ دە، شەرۋانۇم. يېنىڭىزدا مانا مەن بار، خاتىرجەم بولۇڭ.

بۇ گەپ بىلەن شەرۋانۇم مەردانىنىڭمۇ كۆڭلىنى غەش قىلىشنى خالىماي جىمىپ قالدى ۋە خېلىدىن كېيىن كۆڭلىكىنىڭ يېڭىدىن چۆرىسىگە گۈل كەشتىلەپ تۇجۇپىلەپ ئىشلىگەن بىر قول ياغلىقنى چىقىرىپ:

— بۇ ياغلىق ئۆزلىرىگە ھەمراھ بولسۇن، — دېگەن گەپنى ئارانلا دېيەلىدى. مەردان ئۇنى ئېلىشقا ئالدىرىماي:

— ئەمدى سىزمۇ بايىقى بېيىتىنىڭ ئۆتىنىسىنى بېرىۋېتەرسىز، — دەپ مەنىلىك كۈلدى. شەرۋانۇم ئاجايىپ بىر تاتلىق ناز بىلەن مەردانغا تىكىلىپ قارىۋەتكەندىن كېيىن، قىزارغان ھالدا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ مۇنۇ بېيىتنى ئېيتتى:

كىرپىكىمنى يېڭنە قىلىپ،
تىكتىم بۇنى ياىرىم ساڭا.
چىن يۈرەكنىڭ يادكارى بۇ،

بەرمەيمەن تالاشقانغا.

ـــ رەھمەت، شەرۋانۇم، ناۋاتتەك شېرىن سۆزلىرىڭىزدىن ئايلىناي.

بۇ بىر جۈپ ئاشىق ـ مەشۇقنىڭ شېرىن سۆھبىتى تاكى نامازشامغىچە داۋام قىلىپ، دىدار مۇنۇتلار شېرىن چۈشتەك بىر دەمدىلا ئۆتۈپ كەتتى. ئاشىقلار ئۇچۇن ۋىسال پەيتى شېرىنلىكى بىلەن قىسقا ھەم قىممەتلىك. شەرۋانۇم كۆزى قىيمىغان ھالدا خالىمىسىمۇ بۇلاق بېشىدىن، كۆڭۈل ئارامى ئاشىق يىگىتىدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ ئۆيىگە قايتىپ كەلگەندە كەچكى شەپەقنىڭ قىزىللىقى تاغلار بېشىنى قىزارتىپ، مەھەللە ئاسمىنىنى شەرق تەرەپتىن يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان تۇن قاراڭغۇسى ئىسكەنجىسىگە ئالغانىدى، قارىيىپ تۇرغان دەل ـ دەرەخلەر شامالدا ئەنسىز بىر ئاۋازدا تەۋرىنىپ بايقى چۈشىنى يەنە ئەسلەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللىقانداق بىر ۋەھىمە تۇيغۇسى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى شۇركۇندۇرۇپ، خىياللىرىنى قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتتى. چۈشىدە شەرۋانۇم بۇلاق بويىدا ئولتۇرۇپ چېچىنى تاراپتۇمىش، ئۇ ئۇزۇن چاچلىرىنى بۇلاق سۈيىگە چىلاپ تۇرۇپ تاراۋاتسا، بۇلاقنىڭ ئىچىدىن ئۇزۇن قۇيرۇقلۇق، كەسلەنچۈكسىمان غەيرىي بىر ئۆمىلىگۈچى جاندار چىقىپ ئۇنىڭ چاچلىرى ئارىسىغا كىرىۋېلىپ، ئۇنىڭغا خىرىس قىلغىنىچە داۋاملىق يۇقىرى ئۆرلەپ چىقىۋاتقۇدەكىمىش. بىر دەمدىلا بۇلاق سۈيى قىپقىزىل قانغا ئايلىنىپ قاپتۇدەك. توۋا، شۇ چاغدىمۇ ئەترايىنى مۇشۇنداق گۇگۈم قاراڭغۇلۇقى قاپلىغان چاغ ئىمىش. شەرۋانۇم كۆزلىرىنى بىر دەقىقە يۇمۇپ ئېغىر بىر تىنىۋالدى ـ دە، ھېچ يەرگە قارىماسلىقىقا تىرىشىپ، ئىتتىك ـ ئىتتىك چامداپ ئۆيىگە كىرىپ كەتتى.

شەرۋانۇمنىڭ بىر مەزگىل كېسەل تارتىپ تېخى يېقىندىلا ئاز ـ تولا ياخشىلىنىپ ئورنىدىن تۇرۇپ مىدىرلىغۇدەك بولغان

ئانىسى قىزىنىڭ چىرايىدىن ئەنسىز ئىپادىنى كۆرۈپ ئەمدىلا بىرنېمە دېمەكچى بولۇپ تۇرۇشىغا ئېرى تاشپولات ئالدىراش ـ تېنەش كىرىپ ئانا ـ بالا ئىككىيلەنگە:

ـــ ئاسىم دورغا ئادەملىرىنى باشلاپ يەنە ئادەم يىغىپ يۈرگەندەك قىلىدۇ، ماللارنى بالدۇرلا قايتۇرۇپ كەلدىم، ـــ دېدى جىددىي رەۋىشتە.

ـــ يەنە ھاشارغا ھەيدەيدىغان ئوخشىمامدۇ، جېنىم ئاتا؟ ـــ دېدى شەرۋانۇم ھەم نارازلىق، ھەم كۆيۈمچانلىق بىلەن.

ـــ ۋاڭلىق بېغىغا سۇ باشلايدىغان ئۆستەڭ ئۆتكەنكى كەلكۈندە بۇزۇلۇپ ۋەيران بوپتۇدەك. قارىغاندا، غولنىڭ بېشىدىن يېڭى ئېرىق ئاچىدىغان ئوخشايمىز.

ـــ يەنە شۇ باغ، شۇنچە يىللاردىن بېرى بۇ باغ تالاي ئادەمنىڭ بېشىنى يېدى. قوۋۇرغىلار پىچاق بولغۇدەك ئىشلىسىمۇ تۈگىمىگەن، ئاخىر ئەلنى ۋەيران قىلىدۇغۇ بۇ قانخور ئەبلەخلەر.

ـــ ھاي... قىزىم، ئۇنداق دېمە، تامىنىڭمۇ قۇلىقى بار. تىنچ بولايلى، ـــ ئاتا ـ بالىنىڭ پارىڭىغا قۇلاق سېلىپ ياتقان ئانا قىزىنىڭ گېپىدىن ئەنسىرەپ گەپكە ئارىلاشتى. دەل شۇ چاغدا سىرتتا بىرەيلەننىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

ـــ ھوي، ئۆيدە قايسىڭلار بار؟

ئۇچەيلەن بىر ـ بىرىگە ئەنسىز قارىشىپ تۇرۇپ قالدى. تاشپولات بېرىپ ئىشىكنى ئەمدىلا ئاچاي دەپ تۇرۇشىغا ئىشىك داغدام ئېچىلىپ، قورساق سالغان، قارا ئۆڭ، چېقىر كۆز، كېلەڭسىز كەلگەن ئاسىم دورغىنىڭ شۇملۇق چىقىپ تۇرىدىغان چىرايى نامايان بولدى.

ـــ ھە تاشپولات، كۈپكۈندۈزدە ئىشىكنى مەھكەم تاقاپ، ئۇچىڭلار نېمە قىلىشۋاتقان؟

ـــ كەلسىلە، بېگىم، كەلگەنلىرىنى بىلەلمەي قاپتۇق، قەدەملىرىگە مۇبارەك بولغاي.

تاشپولات بىلەن ئايالى دورغىنى كۆرۈپ تۆۋەنچىلىك بىلەن بېشىنى ئېگىپ سالام بەجا كەلتۈرۈشتى. شەرۋانۇم ئۆزىنى قاچۇرغۇدەك يەر تاپالماي پەگاھتا تۈرۈپلا قالدى. دورغا ئۆينىڭ ئىچىگە بىر قۇر قاراپ، شەرۋانۇمنى كۆردى ـ دە، كۆيۈك كىگىزدەك قىرچىلما قاشلىرىنى ئۇچۇرۇپ، كۆزلىرىنى ياغدەك پارقىرىتىپ، سۇپىنىڭ قىرىغا تىزىنى ئۈرۈۋالغىلى قىل قالدى. تۆرگە چىقىپ جايلىشىۋالغاندىن كېيىن قىسقىلا دۇئا قىلدى ـ دە، چىقىپ كېتىشكە تەمشىلىۋاتقان شەرۋانۇمنى شەرەتلەپ:

ـــ بۇ قىز... ـــ دېدى ئالدىراپ ـ تېنەپ.

ـــ ھە، بۇ قىزىمىز شەرۋانۇم بولىدۇ. بەگ ئاتىڭىزغا سالام قىلىڭ، قىزىم.

شەرۋانۇم خالا ـ خالىماي بوش ئاۋازدا سالام قىلدى ـ دە، بېشىنىمۇ كۆتۈرمەي چىقىپ كەتتى. ئاسىم دورغا قىزىنىڭ باغداش ئالمىسىدەك سۈزۈك چىرايىدىكى تەپچىپ تۈرغان قىزىللىق، ئارا بۇلاق سۈيىدەك قايناپ تۇرغان كۆزلىرىگە، قىزىلگۈل بەرگىدەك لېۋى، قاپقارا، تال ـ تال سېكىلەكتەك چاچلىرىغا قاراپ ئاغزىنىڭ ماككىدە ئېچىلىپ قالغىنىنىمۇ تۇيماي، ھەيكەلدەك قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. شەرۋانۇم ئاللىقاچان ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن غايىب بولغانىدى. بۇ دۇنياغا تۆرىلىپ شۇ يېشىغا كەلگۈچە بۇنداق چىرايلىق ئىنسان بالىسىنى ئۇچرىتىپ باقمىغان خوتۇنباز تەلۈە مەجەز بۇ كىشى ئەقىل ـ ھوشىنى يوقىتىپ قويايلا دېدى.

ـــ پاھ، تاشپولات، «مىڭ ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا» دەيدىغان گەپ بار. قىزىڭنىڭ تەرىپىنى ئاڭلىغانىدىم، شۇ چاغقىچە كۆرۈش نېسىپ بولماپتىكەن. كارامەت چىرايلىق، قائىدىلىك قىز بوپتۇ ئۆزى. ئاسماندىن چۈشكەن پەرىزات ئىكەن ئەمەسمۇ بۇ!

ـــ يوقسۇ بېگىم، ئاشۇرۇۋەتتىلە، بالا كىچىكرەك، تازا قائىدە

ئۇقۇپ كەتمەيدۇ.

ــ ھەي، نېمىگە كىچىك بولىدۇ؟ بويىغا يېتىپ قاپتۇ. قىز چوڭ بولسا ئەرگە بېرىدىغان گەپ، ئۇ بەربىر خەقنىڭ ئادىمى، ياخشى قىز دېگەن تىرىك مال، كىم بىلەن قۇدىلىشىش مۇھىم ئىش جۇمۇ، تاشپولات؟

ئەر ـ ئايال بىر ـ بىرىگە قاراشقىنىچە چىرايىدىكى ئەنسىزلىكنى يوشۇرۇشقا تىرىشىپ، يېلى چىقىقان توپىتەك ئولتۇرۇشۇپ قېلىشتى. ئاسىم دورغا ئالدىغا قويۇلغان قېتىق بىلەن زاغرا نانىنى ئىشتىھا بىلەن يەپ، «كارر» قىلىپ كېكىرىۋەتكەندىن كېيىن، يۇزىنى مۇشۇكتەك بىرلا سىيپاپ «دۇئا» قىلدى ـ دە، سېمىز گەۋدىسىنى تەستە ئىرغىتىپ ئورنىدىن تۇردى. تاشپولات ئۇزاق ئىككىلىنىشلەردىن كېيىن، تولىمۇ ئارىسالدىلىق ئىچىدە ئېغىز ئېچىپ:

ــ بېگىم، ئاڭلىسام، يايلار ھاشارغا ئادەم يىغىپ يۇرگۈدەكمىش. يېقىندىن بېرى بالىلارنىڭ ئانىسى كېسەلچان بولۇپ قېلىپ تازا ياخشى بولالمايۋاتىدۇ. ئۇنى ياخشىراق تېۋىپلارغا كۆرسىتىپ داۋالىتىپ بېقىش خىيالىم بار ئىدى. مالىلارغا قارىغىلىمۇ ئادەم يوق بولۇپ قېلىۋاتىدۇ. مۇمكىن بولسا بۇدا قېتىم... ــ دېگىنىچە دۇدۇقلاپ توختاپ قالدى.

ــ بېگىم، بۇ نۆۋەت بىر رەھىم قىلغان بولسىلا، سىلى ئۇچۇن دۇئا قىلاي، بېگىم، شەپقەت قىلسىلا، ــ دېدى ئايالىمۇ ئارقىدىنلا ئېغىز ئېچىپ.

ــ ھە، بۇ ئىشنى ... بوپتۇلا، ــ دېدى باشتا سەل ئىككىلىنىپ، كەينىدىنلا كۆڭلىگە بىر خىيالنى پۈككەن دورغا بىردىنلا يۇمشاپ خەيرخاھلىق قىلغان تەلەپپۇزدا، ــ دېمىسىمۇ، سىلەرگە تەس بولۇپ قاپتۇ. ھە راست، نېمىلا قىينىچىلىقىڭلار بولسا ماڭا دەڭلار، مەن يۇرت ئاتىسى تۇرۇپ سىلەرنى تاشلاپ قويالمايمەن. تاشپولات مېنىڭ ئۆز ئىنىمدەك، ھا ـ ھا ـ ھا...

هه، بولمدۇ ئەمەسە. مەن قايتاي، ــ ئۇ سۆپىنى ئويۇۋېتىدىغانىدەك ئەنسىز دەسسەپ پەگاھقا چۈشۈۋالغاندىن كېيىن ئەتراپقا مولۇندەك قاراپ، ــ شەرۋانۇم قېنى، كۆرۈنمەيدۇغۇ؟ هەي... قىز بالا دېگەننى چىك تۇتقان ياخشى، ئۆيده مېهمان بار تۇرسا ئۇ ئاللىقەيەرلەردە تېنەپ يۈرسە قانداق بولغىنى ئۆزى؟! ــ دەپ خاپا بولغان تەرزده كەينىگىمۇ قارىماي چىقىپ كەتتى. ئانىنىڭ نېمىگىدۇر يۈرىكى ئېغىپ ئىشىككە يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. تاشپولات دەرھال ئايالىنى يۆلۈۋالدى. قازناق ئۆينىڭ پەنجىرىسى تۈۋىده دورغىنىڭ چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆزىتىپ ئولتۇرغان شەرۋانۇم قاراڭغۇلۇق بىلەن سىڭىشىپ كېتىۋاتقان بۇ مەنزىرىلەرنى گويا بىر مەززىسىز چۈشتەك هېس قىلىپ، بىردىنلا هېلىقى چۈشىنى يەنە ئېسىگە ئالدى. هېلىقى ئۇزۇن قۇيرۇقلۇق مەخلۇق هامان ئۇنىڭ ئەتراپىدىلا چۆرگۈلەپ يۈرگەندەك قىلاتتى. ئۇ بايقاتماي بۇلاق بويىدا ئولتۇرغان، مەردان بىلەن سىردىشىپ، قوشاق ئېيتىشقان چاغلاردا چۈشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەن، بۇنچە خەۋپسىرەپ، ئەندىشىگە چۈشۈپ قالمىغانىدى. ئەجەبا، دورغىنىڭ پەيدا بولۇپ قېلىشى... شەرۋانۇم هەرقانچە قىلىپ پەرۋايىغا ئالماي دېسىمۇ، بۇ چۈش گويا بىر شۇملۇقنىڭ بېشارىتىدەك بىلىنىپ، تەڭ كېچىگىچە ئۇخلىيالمىدى.

قۇتۇرغان كۈشەنده

هەيۋەت باغداش تاغلىرى،
كىشمىش يۈرايدۇ باغلىرى.
قاچان زۇلمەت يوقالسا،
كېلەر ۋەسال چاغلىرى.

بىر ئەۋلاد باغداشلىقلارنىڭ يېرىم ئۆمرىنى خورىتىپ، دۇمبىسىنى يېغىر بېسىپ، قوللىرى تىتىلغۇدەك قىسمەتلەرگە دۇچار قىلغان، قان ـ ياشلىق كەچمىشلەرنىڭ گۇۋاھچىسى بولمىش ــ ۋاڭلىق ئوردا بىلەن باغنىڭ قۇرۇلۇشى باغداش بوستانلىقىنىڭ ئوتتۇرىسىدا خۇددى مۇئەللەقتىكى خىيالىي بىر مەنزىرىدەك چوقچىيىپ تۇراتتى. ئۇچ يۈز مودىن ئارتۇقراق يەرگە بىنا قىلىنغان بۇ باغنىڭ ئوتتۇرىسىغا نۇرغۇن پەلەمپەيلەر ئارقىلىق كۆتۇرۈلۈپ تۇرىدىغان سەككىز دەرۋازىلىق، قىرىق ئېغىز ئۆيلۈك ھەشەمەتلىك ئوردا بىنا قىلىنغان بولۇپ، قەسىرنى چۆرىدەپ ئالما، ياڭاق، ئۆرۈك، جىنەستە، ئۇزۇم، نەشپۈت، جۇجەم قاتارلىق يەتتە خىل مېۋىلىك دەرەخ تىكىلگەن باغ بىنا قىلىنغان، باغنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئۆيدەك چوڭلۇقتىكى قورام تاشنىڭ بېشىغا «باغدەشت» دەپ ئاتالغان بىر راۋاق ياسالغانىدى. پۈتكۈل قۇرۇلۇش ئەلمىساقتىن ئاسمىنى كەڭ، مەنزىرىسى تەبىئي، تۇرمۇشى ئاددىي ـ ساددا بۇ يۇرتقا تاسادىپىيلىق، غەيرىيلىك، شۇنداقلا بىر تۇرلۇك سىرلىق، سۇرلۇك تۇس ئاتا قىلدى. كىشىلەر بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىسىلا كۆزىگە چېلىقىپ تۇرىدىغان ۋاڭلىق ئوردا خۇددى ھۆكۈمراننىڭ ئىرادىسىنى ئەكس ئەتكۈزىدىغان شاھلىق تاجىدەك كىشىدە بىر خىل ۋەھىمىلىك، ئارامسىزلىق تۇيغۇسى پەيدا قىلىپ، باغداشنىڭ پېشانىسىغا ئورۇنلاشقانىدى. ئۇ گويا پۈتكۈل باغداش زېمىنىغا كېڭىيىپ، بارا ـ بارا ھەممىنى ۋاڭلىقنىڭ تۆمۈر تاپىنى ئاستىغا ئەكىرىپ كېتىدىغاندەك، ھەتتا پېشايۋانلىق راۋاقلار قۇياشلىق ئاسمانىنى توسۇپ، سوغۇق قارىيىپ تۇرغاندەك كۆرۈنۈپ، ھەممىلا ئادەم گويا ۋاڭ ئۇلارنىڭ يېنىدىلا پەيدا بولۇپ قالىدىغاندەك خۇدۇكسىرەپ، ئۆزلىرى نەپەس ئېلىۋاتقان ھاۋانىمۇ ئېھتىيات بىلەن سۈمۈرىدىغان بولۇشتى.

ئاچلىق، ھارغىنلىق ئېتىز قىرلىرى بىلەن خامان ئارىلىقىدا

بۇغداي باغلىرىنى توشۇپ ئۇھ دېگۈدەكمۇ ھالى قالمىغان ئىشلەمچىلەرنىڭ بىماغدۇر گەۋدىسىنى كېسەل تەگكەن يوپۇرماقتەك سۇلاشتۇرۇپ، ئاپتاپقا سېلىنغان قوغۇن قېقىدەك قۇرۇتۇپ قويماي دېگەنىدى. باغرى كىمدۇر بىرسىنىڭ مۇڭ بىلەن ئېيتقان ناخشىسىدەك ئېزىلىپ، قەلبى ئۆزلىرىنى ئۆلۈم بىلەن باراۋەر بولغان مۇشۇنداق ئېغىر قىسمەتلەرگە مەجبۇر قىلىۋاتقان ئىجتىمائىي تۈزۈمگە، ئەيش ـ ئىشرەتتىن باشقىنى بىلمەيدىغان ۋاڭ ـ غوجاملارنىڭ تۆگىمەس ئالۋان ـ ياساقلىرى، ھاشار ئەمگەكلىرىگە بولغان نارازىلىق، ئۆچمەنلىك بىلەن تولغان خەلق تەڭرى تەرىپىدىن بېرىلگەن بۇ سىناقلارغا يەنىلا شۈكرانىلىك بىلەن سەۋر قىلىپ، تەقدىرگە تەن بېرىشتىن ئىبارەت روھىي كۈشەندىنىڭ تەسىرى ئاستىدا ئېزىلىۋېرىپ، ئاخىر بارا ـ بارا كۈچىيىپ، ئوت ئېلىش ئالدىدا تۇرغان سەرەڭگىدەك، ياق، يالاڭ، تىنىپ قالغىلى ئۇزاق بولغان يانار تاغ ئېغىزلىرىدەك سىرلىق، ئىسيانكار روھىي ھالەتتە جىمجىت باش چۆكۈرۈپ ئىشلىمەكتە.

مەردان ئورمىدىن باش كۆتۈرۈپ جاھانىنىڭ ھەممە بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىنى تولۇق كۆرۈپ تۇرغان قۇياشقا، ئاپپاق قارلىق چوققىلارغا، ئاسماندا ئاللىنىمىلەرنىڭ قان ـ گۆش ھىدىنى پۇراپ ئەگىپ يۈرگەن تازقارىلارغا قاراپ، ئۇسسۇزلۇقتىن ئاللىقاچان قۇرۇپ چاكىلداپ كەتكەن گېلىنى قىرىپ قويۇپ، ئېغىر بىر ئۇھ تارتىۋەتتى. ھاۋانىڭ شۇنچە ئوچۇق بولۇشىغا قارىماي، تاغ ئارىلىرىدىن بوراننىڭ شەپىسى كېلىۋاتاتتى. شۇ تاپتا شەرۋانۇم نېمە قىلىۋاتقاندۇ؟ ئورما باشلانغاندىن بۇيان ئۇ شەرۋانۇمنى بىرەر قېتىممۇ ئۇچرىتالمىدى. ساقسىز بولۇپ قالمىغاندۇ؟ مەردانىنىڭ خىياللىرى ئاخىرلاشماي تۇرۇپلا كۆزىگە خامان تەرەپتىن قىر ياقلاپ سەلكىن شامالدا گويا ھېلىلا ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ ئۇچۇپ كېتىدىغان سۇمۇرغ قۇشىدەك يەڭگىل دەسسەپ كېلىۋاتقان، رىۋايەتلەردىكى «ماڭغان ئىزىدىن

گۈل ئۈندىغان، خاسىيەتلىك پەرىشتىلەر»دەك ئەتراپتىكى جىمى مەنزىرىنى نۇرغا، گۈزەللىككە ئوراپ بىر تۇرلۇك سېھىرلىك ناز بىلەن گۈللۈك پاڭچۇ كۆڭلىكىنى ئۇچۇرۇپ، خۇددى ئاسماندىن چۈشكەندەكلا پەيدا بولۇپ قالغان مەشۇقى شەرۋانۇم كۆرۈندى. قىزنىڭ دادىسىنى ئىزدەپ ئەتراپىغا دەمۇدەم يۆتكىلىپ قاراۋاتقان ئاھۇ كۆزلىرى ئالدى بىلەن مەرداننىڭ ئوتلۇق مۇھەببەت بىلەن تويۇنغان كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشتى. شەرۋانۇم پاكار بۈيلىقتا ئۆسكەن شەمشادتەك نىشانە بولۇپ مەيلىنى تارتىپ تۇرغان مەردانىڭ جىسمىدىن تارىغان سۆيگۈ سېھرىدىن تەڭپۈڭلۇقىنى يوقاتقان قەدەملىرىگە تىزگىن سېلىشقا ئۈلگۈرمەيلا، قولىدىكى ئورغىقىنى بىلىكىگە ئارتىپ، يان تەرىپىدىنلا چىقىپ كەلگەن دادىسى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالدى.

ــ ئەجەب ۋاقتىدا كەلدىڭىز، قىزىم، تازا ئۈسساپ تۇراتتىم.

ــ هارمىغايلا، دادا، ئەتىگەن ئېغىزلىرىغا ھېچنېمە سالماي كېتىپ قېلىۋىدىلە، ئاغرىپ قالمىسۇن دەپ ئەنسىرەپ ...

ــ رەھمەت، بالام، رەھمەت، خۇدايىم بەختىڭىزنى بەرسۇن.

ــ ھەشقاللا، نان بىلەن ئازراق قېتىق ئالغاچ كەلدىم، ئالدى بىلەن بىر پىيالە ئىچىۋالسىلا.

ــ مۇشۇ يەردىلا ئولتۇرايلى، قىزىم، قېنى قويۇڭ.

ئاتا ـ بالا ئىككىسى ئېتىزنىڭ يان تەرىپىدىكى ئېرىق بويىغا تىكىلگەن دەرەخلەرنىڭ تۈۋىگە كېلىپ داستىخاننىڭ ئىككى تەرىپىدە ئولتۇرۇشتى. تاشپولات ئەتراپىتكىلەرنى داستىخانغا چاقىردى. تاشپولات ناننى قېتىقىغا چىلاپ ئىشتىھا بىلەن يەۋاتقاندا، قىزى مەردان تەرەپكە بىرنەچچە قېتىم ئوغرىلىقچە قاراپ قويدى. ئۇنىڭ مەردانىمۇ چاقىرىۋالغۇسى بولسىمۇ، بىراق نومۇس كۆچىدىن بېشىنى تۆۋەن سېلىپ جىم ئولتۇرۇۋالدى. تاشپولات پات ـ پات مۇشۇ تەرەپكە قاراپ قويۇۋاتقان مەردانىنى

خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەيۋاتقاندەك قىلاتتى. ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمەيلا بىر يايى ئۇلارغا قاراپ يوغان ـ يوغان چامداپ كېلىشكە باشلىدى. تاشپولات ئاغزىدىكى نانىنى چاينىپ بولماي تۇرۇپلا، چىنىدىكى قالدى قېتىقنى ئاغزىغا زورلاپ قۇيدى ـ دە، ئورنىدىن لىككىدە تۇرۇپ كەتتى. شەرۋانۇممۇ داستىخىنىنى يىغىشتۇرۇپ ئۆزىنى دالدىغا ئالدى.

مەشۇقى بىلەن سىردىشىدىغان پۇرسەتنى كۈتۈپ تۇرغان مەردان قىزنىڭ ئۆزى تەرەپكە قاراپ ـ قاراپ قويۇپ، ئېتىزلىقتىكى چىغىر يول بىلەن كۈنپېتىش تەرەپتىكى دۆڭگە قاراپ ئۇششاق چامداپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەندىن كېيىن، يېنىغىلا كېلىپ قالغان بايقى يايىنىڭ قولىدىكى قاپقارا، ئۇزۇن قامچىسىغا قاراپ قويۇپ، ئورغاقنى قاتتىق كۈچەپ، بىر ئۇنچە بۇغدايىنى ئورۇدى ـ دە، كەينىگە قارىمايلا ئېگىز پۇلاڭلىتىپ تاشلىدى. ئورغاقنىڭ ئەنسىز ئاۋازىدىن چۆچۈپ كەتكەن يايى ئۇستىبېشىغا كىيىلىپ قالغان بۇغداي غوللىرىدىن تېخىمۇ ئەندىكىپ، كەينىگە سەنتۈرۈلگىنىچە يىقىلىپ چۈشكىلى قىل قالدى.

ـــ ئاناڭنى، قەلەندەر، سەن مېنى قەستەن ئوسال قىلماقچى بولۇۋاتامسەن تېخى، ئۆزۈمنى ساڭا بىر تونۇتۇپ قويمىسام، مانا، تويە ئەمدى!

ھېلىقى يايى ئاچچىقىدىن ئۆزىنى يوقتىپ، قولىدا مەھكەم سىقىملاپ تۇرغان قامچىسى بىلەن مەردانىنى كەينى ـ كەينىدىن ئىككى قامچا ئۇرۇۋېتىتى. مەردان جان ئاچچىقىدا يىلاندەك تولغىنىپ رەقىبىگە شىرەك تاشلاندى. ئۇنىڭغىچە مەردانىڭ مەقسىتىنى چۈشەنگەن دوستلىرى بوراندەك يوپۇرۇلۇپ كېلىپ يايىغا تۇشمۇتۇشتىن «زەربە» بەرگىلى تۇردى. بىرەمدىلا ھەممە يايلار ئۆرىتۆپە بولۇشۇپ، بىر مەيدان مالمانچىلىق پەيدا بولدى. پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلگەن مەردانىڭ توپ ئارىسىدىن

قانداقلارچە چىقىپ كەتكەنلىكىگە، دەرەخلىكىنىڭ يېنىدىكى ئېرىقنى بويلاپ دۆڭ تەرەپكە كېتىپ قالغانلىقىغا ھېچكىم دىققەت قىلمىدى.

ئۇلار دۆڭنىڭ كەينى تەرىپىدىكى چاتقاللىق ئارىسىدا ئۇچراشتى. شەرۋانۇم مەردانىنىڭ كۆكرىكى ۋە دۇمبىسىدىكى قامچا ئىزى بىلەن بوينىدىكى شەلۋەرەپ قىزىرىپ تۇرغان جايىنى كۆرۈپلا ھەممىنى چۈشەندى ۋە كۆزلىرىگە لىققىدە ياش ئېلىپ، ئۆزىنى ئاشقىنىڭ قۇچىقىغا تاشلىدى.

ــ شۇنداقمۇ ئۇرغان بارمۇ؟ قانخور جاللاتلار، رەھىمسىز ئالۋاستىلار، بۇ زۇلۇملاردىن قاچانمۇ ئازاد بولارمىز، مەردان ئاكا؟

ــ شۇنداق كۈنلەرمۇ كېلەرمۇ، شەرۋانۇم؟ بولدى، كۆڭلىڭىزنى بۇزماڭ. مانا بىز سالامەت كۆرۈشتۇقۇ، مۇشۇنىڭ ئۈچۈن مەن نېمە بولۇپ كەتسەممۇ رازى.

ــ ياق، ئۇنداق دېمەسلە، مېنىڭ يۈرىكىم ئاغرىيدۇ. كۆرۈشمىسەكمۇ بولار ئىكەن، بۇنداق بولارىنى...

ــ شەرۋانۇم...

مەردان ئاغرىق ئازابلىرىنى ئۇنتۇپ، پۈتۈن مېھرى بىلەن مەشۇقىنىڭ چاچلىرىنى ھىدلايتتى، كۆزلىرىگە تەخىرسىز بىر تەشنالىق بىلەن باقاتتى.

ــ ئاخشام ئۇيۇتقان يېڭى قېتىقتىن ئالغاچ كەلگەنىدىم، ئازراق ئىچىۋالسىلا. يارا ئېغىزىغا دورىلىق ئوتلارنىڭ سۈيىنى تېمىتىپ سۈرتۈپ قويايمۇ؟ مانا ماۋۇ يەردىلا بار ئىكەن.

ــ مۇشۇ گەپلىرىڭىز بىلەن ھەممە ئاغرىقلىرىم توختىدى، شەرۋانۇم، ماڭا سىزلا بولسىڭىز، باشقا دورىلارنىڭ نېمە كېرىكى؟ ــ ئىككىيلەن بىر ـ بىرىنىڭ جامالىغا تويماي بېقىشىپ، ئۇنسىز پىچىرلىشىپ، بۇ دۇنيانىڭ بارلىق تەڭسىزلىك ۋە ئازابلىرىنى، بايات‌ىقى كۆڭۈلسىزلىك ۋە

ئاغرىقلىرىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ كېتىشتى. قەلبىدە ياخشىلىق بىلەن گۈزەللىكتىن باشقا ئىنسانىي پەزىلەتكە، ئادەمىيلىككە چاڭ قوندۇرىدىغان ھېچقانداق كىرى بولمىغان بۇ بىر جۈپ ئاشىق زۇلۇم ۋە ئەلەم بىلەن تولغان ھايات سەھنىسىگە تېخى ئەمدىلەتىن قەدەم قويغانىدى.

شۇ كۈنى ئېتىزلىقتا يۈز بەرگەن «توپىلاڭ» ۋە ئۇنىڭ باشلامچىسى مەردان بىلەن سادىق، جېلىل، زۇنۇن قاتارلىق ئاغىنىلىرىنىڭ خەلقنى كۈشكۈرتۈپ، يايلارغا يوشۇرۇن «قەست» پىلانلاپ، «تەشكىللىك»، «ئومۇميۈزلۈك» ئېلىپ بارغان باغداش تارىخىدا «مىسلى كۆرۈلمىگەن» بۇ ئاسىي قىلمىشى ئاسىم دورغىغا تولىمۇ قورقۇنچلۇق ۋە تەھدىتلىك قىلىپ يەتكۈزۈلدى.

ــ نېمە، بۇ بىغەرەزلەر بىزلەرگە يانغۇدەك بوپتۇما؟

دورغىنىڭ تېخى ھېلىلا چەككەن نەشىدىن قىزىرىپ خۇمارلاشقان كۆزلىرى ياڭاقتەك يوغىناپ، ئەسلىدىكى قارا ئۆڭى تېخىمۇ تۇتۇلۇپ، چېكە تومۇرلىرى كۆپۈپ چىقتى. پۈرسەتنى غەنىيمەت بىلگەن يايى قورقۇمسىراپ تۇرغان چىرايىغا خۇشامەت تۇسىنى بېرىپ، قاتتىق ھار ئالغان، غەزەپلەنگەن تەرزدە مۇنداق دېدى:

ــ بۇ گادايلارنىڭ خورىكى خېلى ئۆسۈپ قالدى، بېگىم، ھازىر بىزنى كۆزگە ئېلىپمۇ قويمايدۇ، بۇ قېتىمقى...

ــ ئۇلارنىڭ باشلامچىسىنى كىم دېدىڭ؟... مەردان؟ !

ــ ھەئە، بېگىم، بۇ يالاڭ تۆش كۆۋرۈك بېشىدىكى ئېرى باغ قۇرۇلۇشىدا تاش بېسىۋېلىپ ئۆلۈپ كەتكەن ھېلىقى تۇل خوتۇننىڭ ئوغلى.

ــ نېمە ئۇزۇن گەپ بۇ، ئۆتكەن يىلى قومۇلدىن ساناقچىلار چىققاندا چاتاق تېرىغان ھېلىقى مەردان ئەمەستۇ؟

ــ ھە ـ ھە، دەل شۇ. بۇ گەدەنكەش ئەتراپىغا بىرمۇنچە

چوماقچىلارنى توپلىۋاپتۇ. شۇ چاغدىمۇ كۆرگەنىدىلىغۇ؟ بۇ قېتىممۇ پاراس ـ پۇرۇس قىلىپلا بىرمۇنچە ئادەم يوپۇرۇلۇپ كېلىپ بىزنىڭ چېرىكلەرنى ئارىغا ئېلىۋاپتۇ. مەردان بەكلا ھېيلىگەر، ئۆكتەم بىر نېمىدەك قىلىدۇ. جىنغا ئوخشاش ئۇچۇپ ـ قونۇپ يۈرۈپ ھەممە ئادەمنى ئۆزىگە قارىتىۋالغانىدەك قىلىدۇ. چوڭ ـ كىچىك ھەممىسى ئۇنى ھىمايە قىلىدىكەن. مۇشۇنداق بولىۋەرسە، كېيىن بېشىمىزغا بالا بولمىسۇن دەيمىنا !

ـــ ھىم، توختاپ تۇر، سالى، ئۇنى ئۆزۈم ئوڭشايمەن، مەن نېمە بولدۇم دېيىشكىمۇ ئولگۇرەلمەي قالىدۇ تېخى !

ـــ ھە راست، بېگىم، ئۆزلىرىگە يەتكۈزۈشنى لايىق كۆرگەن يەنە بىر ئىش بار. قوللىرىڭ ئاڭلىشچە، مەردان دېگەن بۇ گەدەنكەش بوستان مەھەللىسكى مالچى تاشپولاتنىڭ قىزىنىڭ بېشىنى ئايلاندۇرۇپ يۈرگۈدەكىمىش، ھازىر ھەممىسىنىڭ ئاغزىدا شۇ گەپ.

ـــ نېمە دېدىڭ؟ تاشپولاتنىڭ قىزى ئاشۇ مەردان دېگەن ھارامزادە بىلەن ئىچ پەش تارتىشىپ يۈرۈپتۇما؟ خاتالاشمىغانسەن؟

ـــ يوقسۇ، بېگىم، تاشپولاتنىڭ بويىغا يەتكەن مۇشۇ بىرلا قىزى بار. ھۆسن ـ جامالدا پەرىزاتتەك، ئاجايىپ ئەقىللىك، سۈباتلىق قىز دېسىلە. كاساپەت ناخشا ئېيتىدىغان بولسا، ئايھاي... ئادەم بالىسىمۇ مۇشۇنداق يارىلىدىكەن، يا خۇدا!

ـــ تولا تىلىڭنى چاينىماي تۈرساڭچۇ، دەۋاتقىنىڭ ھېلىقى شەرۋانۇم دېگەن قىز شۇمۇ؟ قارىسام، خېلى يۈزى تۆۋەن، ھايالىق كۆرۈنۈۋاتاتتى. مەردانىدەك يولسىز، چاتاقچى بىرنېمە بىلەن سۆرىشىپ يۈرۈپتۇما؟

ـــ شۇنداق، بېگىم، تېخى ئىككىلىسىنىڭ ئۆيىدىكىلىرىمۇ بۇ ئىشقا ئاللىقاچان قوشۇلۇپ بوپتۇمىش.

يايى بېگىنىڭ چىرايىنى ئىنچىكە كۆزىتىپ، ئۇنىڭ ياغاق

يۈزىنىڭ تارتىشىپ، چېقىر كۆزلىرىنىڭ ئەنسىز پىلدىرلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى، كۆڭلىدىكى سىرى بىلەن ئەندىشىسىنى پەملەپ، ئاجايىپ بىر چاققانلىق بىلەن ئىككى ئاتلاپلا ئۇنىڭ يېنىغا تىرەلدى ـ دە، خۇشامەتكۆيلۈق بىلەن گېپىنى داۋام قىلدى:

ـــ ئەتە ـ ئۆگۈن توي قىلمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ. قاراپ تۇرۇپ مۇشۇنداق ياخشى بىر قىزنى قولدىن چىقىرىپ قويساق بولماس؟ !

بۇ گەپ بىلەن دورغىنىڭ تۇرۇلگەن قوشۇمىلىرى يېشىلىپ، ئاغزى ماككىدە ئېچىلىپ قالدى. يايى ئەسلىدە ئۇنىڭ يىگىرمە نەچچە ياشقا كىرىپ قالغان بولسىمۇ، ئىشتىنىنى ئوڭلاپ كىيەلمەيدىغان گالۋاڭ ئوغلىنى تىلغا ئالماقچى بولدى ـ يۇ، بېگىنىڭ كەيپىياتىدىن باشقىچە بىر ئىشنى ھېس قىلىپ توختۇالدى، سەل ـ پەل ئويلانغان تەرىقىدە بېشىنى چۆكۈرۈپ پۇشۇلداپ تۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، ئاغزىنى دورغىنىڭ قۇلىقىغا يېقىپ ئاجايىپ يېقىنچىلىق بىلەن ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق بىرنېمىلەرنى پىچىرلىدى. دورغىنىڭ پوقاقتەك ساڭگىلاپ چىققان خالتىلىق ئېڭەكلىرى دەمۇدەم لىكىلداپ، بىردەمدىن كېيىن چىرايىدا رازىمەنلىك ئىپادىسى پەيدا بولدى. ئاندىن ئىككىسى تۇمشۇقلىرىنى سىلىشىپ بىرھازاغىچە ھىجىيىپ كۈلۈشتى. بىرسى كۆچۈكلەنسە، بىرسى مەستخۇش بولاتتى. ئاللىقانداق تەمە، غەرەزلەر ئاشكارا پارلاپ تۇرغان كۆزلەر ياسالما تەكەللۇپ، ساختا قىزغىنلىق بىلەن بىر ـ بىرىگە ھاياسىزلارچە تىكىلىپ، ئاشكارىلىغىلى بولمايدىغان تالاي سىرلىرىنى يوشۇرماق بولۇپ، تۇتۇلۇپ قالغان ئوغرىنىڭ كۆزىدەك خۇنۇك، سىرلىق پارقىرايتتى.

ـــ ئەمىسە، سېنىڭ دېگىنىڭچە بولسۇن، ساڭا تاپشۇردۇم. بېشىم ئاغرىپ تۇرۇۋاتىمۇ، بىردەم ئارام ئالاي، ـــ دېدى دورغا

ياندكى مامۇق تەكىيەگە يۆلىنىپ ئىككى قولى بىلەن چېكىسىنى يېنىك ئۇۋلىغاچ. سالى يايى چىقىپ كەتتى. بىر دەملىك جىمجىتلىق ئۇنىڭ ئارامسىزلانغان نېرۋىلىرىنى ئاز - تولا تىنچىتىپ، ئۇنى ئۆزى خالايدىغان شېرىن خىياللار دۇنياسىغا باشلىدى. شەرۋانۇم ھېلىمدىن - ھېلىغا ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىۋالاتتى. «كاساپەت، بىر يۈتۈم سۇ بىلەن ئىچىۋالغۇدەك چىرايلىق نېمىكەن ئەمەسمۇ» دەۋەتتى ئۇ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا ئەتسىز لېۋىنى يالاپ يېتىپ. ئاشۇنداق بېلىقتەك سويلاپ تۇرىدىغان گۈزەل نازىنىنلار بىلەن بىللە بولسا، بۇ ھاياتنىڭ نېمە ئارمىنى بولسۇن؟ ! خىيالى شۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇنىڭ ئېسىگە ئايالى زىۋەر خېنىم كېلىپ تېنى ئىختىيارسىز شۇركۈنۈپ كەتتى. زىۋەر خېنىم ۋاڭنىڭ شىرەم تۇغقانلىرىدىن بولۇپ، شۇ خوتۇنىنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئۇ مال - دۇنيا ۋە ئەمەل - مەنسەپكە ئېرىشىپ مۇشۇ كۈنگە كەلگەنىدى. راستىنى ئېيتقاندا، زىۋەر خېنىم ھەقىقەتەن زەھەردەك جۇدۇنى يامان، ئوسال خوتۇن، بولمىسا ئۇ شۇ چاغقىچە نەچچە خوتۇنلۇق بولۇپ، ئۆمرىنى تېخىمۇ لەززەتلىك، شېرىن بەخت ئىچىدە ئۆتكۈزمەسمىدى؟! ھە ي... ئەمدى شۇنچىۋالا ئېسىل بىر قىز... بوپتۇلا، ئوغلىنى ئۆيلەپ قويىدىغانلا ئىش بولسا، خەقلەرنىڭ ھەرنېمىلەرنى دەپ بىلجىرلىشىپ يۈرگىنىگە يارىشا، ھەممىنىڭ ئاغزى ئېچىلىپ قالغۇدەك بىر ئىش بولغۇدەك. شۇلارنى ئويلاپ، ئۇ خاتىرجەم ھالدا كۆزىنى يۇمۇپ خورىكىنى باشلىۋەتتى.

ئازابلىق ئايرىلىش

سېنىڭ ئىشقىڭدا، ئەي دىلبەر
يۈرىكىم قىپقىزىل قاندۇر.
مۇھەببەت ئوتىدا كۆيگەن
كۆڭۈل ھەردەم پەرىشاندۇر.

ئەلمىساقتىن تارتىپ ھەرقانداق زامان، ماكاندا ياخشىلىق بىلەن رەزىللىك ئوتتۇرىسىدا كۆرەش مەۋجۇت، ئۆتمۈشتە تېخىمۇ شۇنداق. تولىمۇ ئاز ۋە قىممەتلىك گۈزەللىكنىڭ كەينىگە قاپقارا زۇلمەت، تەڭسىزلىك، ھېچبولمىغاندا نامراتلىق، موھتاجلىق يوشۇرۇنغان بولىدۇ. ناۋادا ئۇنىڭ كەينىگە رەزىللىك بىلەن سۈيقەست يوشۇرۇنغان بولسىچۇ؟ تەڭرىنىڭ قۇدرىتى بىلەن كىشىنىڭ ئىچى كۆيگۈدەك پوستى چىرايلىق ئالمىنىڭ ئىچىدە خىلمۇخىل پارازىت قۇرتلار بولغىنىدەك، يوقسۇل خەلقنىڭ قېنىنى شوراپ پاراغەتتە ياشايدىغان بەگ ـ تۆرىلەرمۇ ئوخشاشلا تەڭرى كارامەتلىرىنىڭ مەھسۇلى.

ھاۋا بارا ـ بارا سوۋۇپ، قارا قىشنىڭ سوغۇقى بارغانچە يېقىنلىشىۋاتاتتى. قۇياشنىڭ تەپتى قېچىپ، دەرەخ يوپۇرماقلىرى ئاسماندىن تەڭگە ـ تىللا ياغقاندەك بەس ـ بەس بىلەن تۆكۈلۈپ يالىڭاچلىنىشقا باشلىدى. باغداش دەرياسى پەسكويغا چۈشۈپ، يايلاق ئاسمىنىدا توپ ـ توپى بىلەن ئۇچۇپ يۈرۈشىدىغان ناۋاچى قۇشلار يىراق ـ يىراقلارغا سەپەر قىلىپ كېتىپ قالدى. سەھەر، ئاخشاملاردا تەنىنى شۇركۈندۈرىدىغان كەچ كۈز شامىلى يوپۇرماقلارنى، ئەسكى ـ تۈسكى لاۋا ـ چاتقاللارنى ئۇچۇرتۇپ يوللارغا، باغلارغا، ئۆگزىلەرگە تاشلاپ، ھەممە ياقنى كۆڭۈلسىزلىككە ئورىغانىدى.

شۇ كۈنلەردە ئاسىم دورغا ساناقچى بەگلەرنى كۈتۈۋېلىش ئىشى بىلەن ئالدىراش ئىدى. بەگلەر گۆش، قايماق تېپىلىپ تۇرىدىغان، مېھماندارچىلىق ئۇزۇلمەيدىغان بۇنداق راھەت، ئارامىلىق جايدا ئۇزاقراق مەئىشەت سۈرۈش مەقسىتىدە ئەزمىسىنى ئېزىپ دورغىنىڭ ئىچىنى پۈشۇرۇۋەتتى. ئۇ بۇنىڭغا ئىچىدە قاتتىق خاپا بولۇپ، ئۇلارنى قوغلىۋەتكۈدەك بولۇپ تۇرسىمۇ، ئەمما چىشىنى چىشلەپ ئاخىرىغچە چىداشقا مەجبۇر ئىدى. نېمىلا دېگەنبىلەن ۋاڭنىڭ كۆز ـ قۇلىقى بولۇپ يۈرگەن

بۇ كىشىلەرنى رەنجىتىپ قويۇشقا بولمايتتى. ۋاقتىڭ ئالدىغا بارغاندا شۇلارنىڭ دېگىنى ھېساب. كىم بىلىدۇ، ئوردىدىكى تۆرىلەر ئۇلارغا يەنە نېمە يوشۇرۇن ئىشلارنى تاپشۇرۇپ يولغا سالدى؟ ھەرھالدا ئېھتىياتچان، سەۋرلىك بولغان ياخشى. ئۆتكەن قېتىمقىدەك چاتاق چىقىرىپ قويۇشقا بولمايتتى. تەلىيىگە بەزى ئىشلار ئۇنىڭ ئويلىغىنىدەكمۇ ياخشىراق بولۇۋاتاتتى.

ئاسىم دورغا ئالدى بىلەن ئىشنى ئورمىدا غوۋغا چىقىرىپ مالىمانچىلىق پەيدا قىلغانلىقى ئۈچۈن سولاپ قويۇلغىنىغا نەچچە كۈن بولغان مەردان ۋە ئۇنىڭ دوستلىرىدىن باشلىدى. ئۇ بۇ «توپىلاڭچى»لارنى ئاتايىن ئۆزى بېرىپ سولاقتىن ئازاد قىلدى ۋە يايىلارنىڭ شۇ كۈنىدىكى قاتتىق قوللۇقى ھەققىدە بىرمۇنچە كايىغاندىن كېيىن:

ــ ئەمەلىيەتتە، سىلەرنىڭ بۇ ئىشىڭلار ھېچقانچە چوڭ ئىشمۇ ئەمەس. راستىنى ئېيتسام، يىگىتلەر، مەن بىر يۈرت ئاتىسى تۈرۈپ سىلەرگە خەيرخاھلىق قىلالمىدىم، ــ دەپ بىرمۇنچە يۇمشاق، سىلىق گەپلەر بىلەن ئۇلارنى ئالداپ يولغا سالدى. ئاندىن ئارىدىن ئۇزاق ئۆتمەيلا، يەنە ئۇلارنى كۆزدىن يوقتىتىشنىڭ ئەڭ بىخەتەر، ئۇنۇملۇك چارىسىنى تېپىپ چىقىپ، مەردان ۋە ئۇنىڭ يېقىنلىرى باشچىلىقىدىكى يۈرتنىڭ كۆزگە كۆرۈنگەن جىگەرلىك ياشلىرىنى ئاراتام تەرەپتىكى بىر قۇرۇلۇشقا «ياردەم»گە ئەۋەتمەتتى. ئەمدى ساناقچى بەگلەر ئىشنى تۈگىتىپ كەتسىلا ئاسىم دورغا شەرۋانۇمنىڭ ئىشىنى بىر تەرەپ قىلىشنى ئويلاپ قويدى. ئۇ بىر تەرەپتىن مەردانىنىڭ كېلىپ قېلىشىدىن ئەندىشە قىلسا، بىر تەرەپتىن ئاللىقاندىق بىر تەقەززالىق ئۇنى قىينايتتى. ئۇ ئەزەلدىن ھەرقانداق بىر ئايال زاتىغا بۇنچىلىك قىزىپ قالمىغان، يەنە كېلىپ ئالدىدا ئوغلى سۇلتان تۇرسا، ئەمدى قېرىغىنىدا...

شەرۋانۇم خىيالىغا كەلسىلا ئولتۇرالمايدىغان بولۇپ قالغان

ئاسمىم دورغا ئاخىرقى كۈنى ساناقچى بەگلەرنى ئۈزىتىپ قويۇش زىياپىتىدە مۇسەللەسنىڭ تەسىرىدىن قىزىشىپ سازەندە ـ ئۈسسۇلچىلاردىن تاپتۇرۇپ كېلىپ، ئۆيىدە مەشرەپ ئۆيۈشتۈردى ۋە ئالايىتەن شەرۋانۇمنى ئەكەلدۈرۈپ ناخشا ئېيتقۇزدى. نەچچە كۈنلۈك باغداش تاماشىسى جەريانىدا بۇنداق خۇش ئاۋازلىق، پەرىزاتتەك چىرايلىق قىزنى ئەمدى ئۇچرىتىۋاتقان بەگلەر بۇ نازىنىنىڭ گۈزەل رۇخسارى، سەرۋى ـ قامىتىگە، تاغ سۈلىرىدەك دولقۇنلىنىپ تۇرىدىغان جاراڭلىق، سۈزۈك ئاۋازىغا مەست بولۇپ ئەقىل ـ ھوشىنى يوقتىشتى. بۇ ئىشنىڭ ئاخىرقى ھېسابتا ئاسىم دورغىنىڭ بارلىق شېرىن خىياللىرىنى بەربات قىلىپ، شەرۋانۇمنى ئەڭ پاجىئەلىك قىسمەتلەرگە سۆرەپ كىرىدىغان بەختسىزلىكلەرنىڭ ئوت پىلتىسى بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ھېچكىم ئويلاپ باقمىغانىدى. ساناقچى بەگلەر شۇ چاغنىڭ ئۆزىدىلا گويا غايەت زور خەزىنىگە ئېرىشكەندەك، ئاللىقانداق بىر غەرەزنىڭ ۋەسۋەسىسى بىلەن ئولتۇرالماي قالدى. چوڭ بىر خىزمەت كۆرسىتىشنىڭ پۇرستى كەلگەندەك قىلاتتى. ئۆزىنى كۆرسىتىپ ماختىنىش تەمەسىدىلا يۇرىدىغان قارا قورساق، كالتە پەم دورغا بولسا شەرۋانۇمنى ھە دەپ ماختاپ، توختىماي سۆزلەپ، ساناقچى بەگلەرنى ھەممىدىن خەۋەردا قىلدى. شەرۋانۇمنى كۆرۈپلا ۋاڭ ئوردىسىغا قايتىشقا ئالدىرىشىپ قالغان بەگلەر قوزغىلىشىپ ئورنى سوۋۇماي تۇرۇپلا، ئاسىم دورغىنىڭ ئەلچىلىرى تاشپولاتنىڭ غورىگىل غېرىبخانىسىغا قەدەم بېسىپ بولدى.

ـــ قىزلىرى شەرۋانۇمغا دورغامنىڭ ئاتا بولۇپ، بېشىنى سىلىماق بولغانلىقى ھەرقايسىلىرى ئۈچۈن مەككە ـ مەدىنىگە بارغانىدەك چوڭ ساۋابلىق ئىش، ـــ ئاسىم دورغا تەرىپىدىن يۇرتقا مۆتىۋەر ئىمام قىلىپ تەينىلەنگەن قوشۇقتەك ۋۇجۇك، كوسا، ئالدىراڭغۇ ئىمام چالا ئۇيغۇلۇق كۆزلىرىنى

چىمچىقلىتىپ، دورغا ۋە ئۇنىڭ ئوغلى سۇلتان غوجا ھەققىدىكى بايانلارنى ئەمدىلا باشلاپ تۇرۇشىغا، تاشپولات ئەر ـ ئايال بېشىغا. گويا تاغ يىقىلغاندەك ھوشىنى يوقىتىپ، ئۇشۇك تەگكەن يوپۇرماقتەك بىردىنلا سۇلىشىپ قالدى، ئىمام ھېچ ئىش بولمىغاندەك گېپىنى داۋام قىلدى، ــ ئاسىم دورغا دېگەن يۇرتنىڭ بېشى، ھەممىزنىڭ ئاتىسى، بۇنداق ھۆرمەتكە لايىق ئېسىل نەسەبلىك زات بىلەن قۇدىلىشىش ھەممە كىشىگە نېسىپ بولۇۋەرمەيدۇ. تاشپولات ئاخۇن، قىزلىرىنىڭ بېشىغا بەخت قۇشى قوندى جۇمۇ، ئەمدى گەپنى ئۇزارتمايلى، دەرھال رازىلىق بېرىپ توي تەييارلىقىغا كىرىشمىسەك بولماس.

تاشپولات ئەر ـ ئايال ئىككىيلەن يۈز بېرىش ئېھتىماللىقى بولغان بارلىق كۆڭۈلسىزلىك ۋە كۈتۈلمىگەن ئاقىۋەتلەردىن چۆرگۈلىتىپ قويۇۋەتكەندەك بىئارام بولۇشۇپ، گاراڭ بىر ھالەتتە ئولتۇرۇشۇپ قېلىشتى. ئايالى گويا: « ياق، ياق» دەۋاتقاندەك ھە دەپ بېشىنى تولغاپ ياغلىقىنىڭ ئۇچى بىلەن بۇرنىنى چىمدىپ، بېشىنى ئېتىكىگە يۆگۈۋالماقچى بولغاندەك تۇگۈلۈپ ئولتۇرۇۋالدى. ئانا قىزىلگۈل بەرگىدەك چىرايلىق چوڭ بولغان قىزىنى دورغىنىڭ سۇلتان دېگەن ھېلىقى لالمىسىغا چېتىپ قويۇشنىڭ ئۇنى گۇرۇلدەپ كۆيۈۋاتقان ئوت دېڭىزىغا ئىتتەرگەنلىك بولىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى.

ــ ھە قېنى تاشپولات، ئىززىتىڭنى قىلىپ بىرمۇنچە ئادەم بۇ يەرگە كېلىپ ئاغزىڭغا قاراپ ئولتۇرمىقىمىزمۇ دورغا جانابلىرىنىڭ كەڭ قوللۇقى، قائىدىلىك، ساخاۋەتلىك پەزىلەت ئىگىسى ئىكەنلىكىنىڭ ئىپادىسى. لايىقىدا بىرنېمە دەپ دورغىغا بولغان ساداقىتىڭنى ئىپادىلىمەمسەن؟

ئىمامغا سوغدىشىپ ئەلچىلەر بىلەن بىللە كەلگەن سالى يايى ئادىتى بويىچە چوڭىنىڭ گېپىنى تولۇقلاپ ئاتىكارچىلىق قىلغىلى تۇردى. ئۇنىڭ خۇشامەت تۇسىنى ئالغان قوپال، زورلاش

خاراكتېرىدىكى گەپلىرى قىزى توغرىسىدا ئەڭ گۈزەل، شۇنداقلا ئەڭ چوڭقۇر، نازۇك تۇيغۇلارغا بەند بولغان تاشپولاتنى چۆچۈتۈۋەتتى. گۆھەرنى تاشقا ئۇرغىلى بولاتتىمۇ؟ تاشپولات بېشىنى كۆتۈرۈپ كۆز ئالدىدا ھەيۋە بىلەن ئولتۇرۇشقان بەگ ـ تۆرىلەرگە بىر قاراپ چىققاندىن كېيىن سالماق، ۋەزمىن ئاھاڭدا مۇنداق دېدى:

ـــ دورغا بېگىمنىڭ بىز يوقسۇل قۇللىرىغا بۇنداق زور ئىلتىپاتنى لايىق كۆرگىنىگە كۆپ رەھمەت. بېگىم ھەقىقەتەن تولىمۇ شەپقەتلىك، مېھرىبان، مۆھتەرەم زات. بىز گادايلار قانداقمۇ بېگىمنىڭ خىلى بولالىغۇدەكمىز؟ ھە... راستىنى ئېيتقاندا، قىزىمىز تېخى كىچىك. بېگىمنىڭ، غوجامنىڭ كۆتكەن يېرىدىن چىقالماي قالارمىكىن. شەپقەت قىلىپ، بىزنى بۇ تەڭقىسلىقتىن قۇتقۇزغان بولسا، ھەرقايسىلىرىغا ئىلتىماسىم شۇ، بېگىم بىزدىن رەنجىمىگەي.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئەلچىلەر بىر ـ بىرىگە قاراشقىنىچە «نېمە گەپ ئۆزى» دېگەندەك ھاڭۇڭقىپ تۇرۇپ قېلىشتى. بۇنداق جاۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمىغان ئىمام ساقالسىز ئېڭىكىنى تىترىتىپ تاشپولاتقا بىرمۇنچە كايىدى، تاپا ـ تەنە قىلدى، ھەتتا قورقۇتتى. ئاخىرىدا ھەممىسى ھەر تەرەپتىن سۆز ئېچىپمۇ، ئۇنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالالماي:

ـــ قەدىرىنى بىلمىگەن ئالجىغان گاداي، ئاقىۋىتىڭنى ياخشىراق ئويلاپ باق، ـــ دېيىشكىنىچە كېتىپ قېلىشتى.

بۇ ئىش تاشپولات ئائىلىسىدىكىلەرنى ئەنسىزلىككە سېلىپ قويدى. شەرۋانۇم كۆزىگە كۆرۈنۈپ تۇرغان بەختسىزلىكتىن ئەس ـ ھوشىنى يوقتىپ قويايلا دەپ قالدى. ئۇ مەردانىنى يىراق ئاراتام يايلىقىغا ئەۋەتىۋېتىشىنىڭ سەۋەبىنى ئەمدى چۈشەندى. شۇ چاغدىلا شەرۋانۇم بۇ ئىشتىن تازا خاتىرجەم بولالماي، مەردانىنى توسقان، ئاگاھلاندۇرغانىدى. «مەردانغا بىرەر كېلىشمەسلىك

بولۇپ قالمىسلا بولاتتىغۇ. يوقسۇللار ئۇچۇن شۇنچە تار، قاراڭغۇ يارالغان بۇ ئالەم ئەمدىلىكتە ئاشقىلار ئۇچۇنمۇ بىر زۇلمەتلىك دوزاخقا ئايلىنىپ قالاي دەۋاتىدۇ، ئاھ، خۇدا، مەردانىنى ئۆز پاناھىڭدا ساقلىغايسەن.» شەرۋانۇم ئەنسىز خىياللار بىلەن بوغۇلۇپ بىر كېچە ئۇخلىيالمىدى. قىزنىڭ روھىي ھالىتىنى پەملەپ تۇرغان ئاتا ئەتىسى بىرەيلەننى مەردانغا خەۋەر بېرىش ئۈچۈن ماڭدۇرۇۋەتتى. تاشپولات قىزىنىڭ بەختى ئۈچۈن جېنى بىلەن ئارا تۇرۇشقا تەييارلىق كۆرۈپ قويغانىدى. مۇشۇنداق بىر كۈننىڭ كېلىشىنى ئۇنىڭ كۆڭلى تۇيغانىدى. پەقەت مەردانلا قىزىغا چىقىش يولى تېپىپ بېرەلەيدۇ. كېزى كەلسە ئۇلارنى قاچۇرۇۋېتىش كېرەك. مەيلى قەيەردىلا بولسا ئامان ـ ئېسەن، بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرەلىسىلا بولدى ئەمەسمۇ. شۇلارنى ئويلاپ تاشپولاتنىڭ دىمىقى ئېچىشىپ، كۆز چاناقلىرىغا ئىسسىق ياش كەلدى.

ئىشىنىڭ تەپسىلاتىنى شۇ ئاخشىمى سالى يايىدىن ئاڭلىغان ئاسىم دورغا ئەتىسى بۇ ئىشنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش ھەققىدە مەسلىھەتلىشىش ئۈچۈن ئەلچىلەرنى يەنە ئۆيىگە يىغىپ، ئاچچىقىنى چىقىرىۋالماقچى بولغاندەك بىرمۇنچە قاينام سۆزلەپ كەتتى.

ــ ئىززىتىنى قىلغانىنى بىلمەيدىغان تېگى پەس گادايلار، تېخى گەپ يورغىلىتىپ مېنى رەت قىلغۇدەك بوپتۇما؟ دۆلەت كۆرسۇن، ئېسىل كىيىپ، ياخشى يەپ يۈرسۇن دېسەم، خەپ توختاپ تۇر ! بۇ ھارامزادە گادايلارنىڭ ھالى كۈندىن ـ كۈنگە يوغىناپ كېتىۋاتىدۇ. تاشپولات دېگەن خۇمسىنى «ۋاي» دەپ قويسام، ئۆزىنى چاغلىمايلا يۈرگىنىنى تېخى، بۇ گەدەنكەشلەر قانداق قىلىدىغىنىمنى ئەمدى كۆرسۇن !

ئاسىم دورغىنىڭ پۈتى كۆيگەن توخۇدەك چىچاڭشىپ، ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق زارلاشلىرىدىن بىئارام بولۇپ دېمى ئىچىگە

چۇشۇپ كەتكەن ئەلچىلەر بېشىنىمۇ كۆتۈرمەي گۇناھكارلاردەك جىم تۇرۇشتى.

ــ مۇشۇنچىلىك ئىشنىمۇ ئەپلەشتۈرۈپ قىلالماپسىلەر، ئۇ گادايىنىڭ قىزىنى يەپ كېتەتتۇقمۇ بىز؟ كۆزۈمدىن يوقىلىڭلار، بۇ ئىشنى ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلىمەن.

سالى يايىدىن باشقا ھەممىسى ئۆزلىرىگە زەرەر يېتىپ قېلىشتىن ئەنسىرىگەندەك، بىر ـ بىرىگە پۇتلىشىپ دېگۈدەك ئالدىراش ـ تېنەش چىقىپ كېتىشتى.

ــ بېگىم، ئۇنچە غەزەپ قىلمىغايلا، بۇ ئىشنىڭ ئامالى كۆپ، ــ يايى بېگىم ھېچ ئىش بولمىغاندەك چىرايىغا خاتىرجەم، شۇنداقلا بىر خىل سىرلىق تۈس بېرىپ گەپ باشلىدى، ــ مەردان تەرەپتىكى ئىشنى ئاللىقاچان ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغان. بۈگۈن ئاخشام ئۇ چوقۇم بېشىنى يەيدۇ. بۇ ئىشتا مەردان دېگەن گەدەنكەش يوقالسىلا بىزنىڭ ھېچقانداق كۈشەندىمىز قالمايدۇ. پېقىرلىرىنىڭ قارىشىچە، ئالدىرىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. ئاشقىنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى كەلسە، شەرۋانۇمۇ تەن بېرىشكە مەجبۇر بولىدۇ. ھى ـ ھى ـ ھى ... ئۇ چاغدا بېگىم، تاشپولات قىزىنى ئۆزلىرىگە بەرمەي باشقا كىمگىمۇ زورلىيالايدۇ دەيلا؟

ــ ھە، بۇ گېپىڭ خېلى جايىدا، ئۇنداقتا مەردانىنىڭ ئىشى ئىشەنچلىكمۇ؟ ئۇ تولىمۇ چېچەن، جاھىل نېمىدەك قىلىدۇ. چاتاق چىقىپ قالسىلا ھەممىنى ئىلەشتۇرۇۋېتىدۇ ئۇ ھارىمى!

ــ سىلى خاتىرجەم بولسىلا، ئىشلارنى ئارىغا سۇ كىرمەيدىغان قىلىپ ئورۇنلاشتۇرۇۋەتتىم. خۇدايىم بۇيرۇسا ئەتە چوقۇم خۇش خەۋەر ئاڭلايدىلا.

ئىككىسىنىڭ كۈسۈرلاشلىرى تاكى چۈشتىن كېيىنگىچە داۋام قىلدى. قاش قارايغان چاغدا، تۇيۇقسىز دالانىڭ ئىشكى جالاقشىپ ئېچىلىپ، سارايىنىڭ بوسۇغىسىدا كاۋىدەك سىيدام چىراي، پۇۋلەپ كۆپتۈرۈپ قويغانىدەك سەمرىپ تېرىلىرى

تارتىشىپ قالغان، چىرايلىق ئۇستىبېشى پاكار، دوغلاق بەستىگە ياراشمىغان، ئۇيقۇ چىراي بىرسى زەھەرلەنگەن كالىدەك جاۋغىيىدىن شالىنى ئاقتۇرۇپ پۇشۇلدىغىنىچە پەيدا بولدى. ئۇنى كۆرۈپلا دورغىنىڭ تەرى تۇرۇلۇپ، چىرايىدا بىر تۇرلۇك ئۇمىدسىزلىك، بىزارلىق ئەكس ئەتتى.

— ۋۇي، غوجام قايتىپ كەپتۇ ئەمەسمۇ، ئوغۇل بالا ـ دە مانا. خۇدا خالىسا مۇشۇ تامدەك بەستى بىلەن ئاتىسىنىڭ ئىزىنى بېسىپ نى ـ نى ئىشلارنى قىلىدۇ تېخى!

يايىنىڭ خۇشامەت بىلەن ئېيتقان گېپىنىڭ بېلىگە تېپىپلا دورغا ئاچچىق بىلەن سۆزلىگىلى تۇردى:

— سامان تەققان تاغاردەك كېلەڭسىز بەستى بولغىنى بىلەن، ئوغۇل بالىدەك جىگىرى بولسا بولىدۇ. ئەپتىنى كۆر بۇنىڭ، چوڭ ئىشلارنى قىلارىمىش تېخى. ئالدى بىلەن خوتۇن ئېلىپ باقسۇنچۇ قېنى! تۇمشۇقۇڭنى سۈرتسەڭ بولمامدۇ، ھۇ لەقۋا، نېمىگە بۇنچە ھودۇقۇپ پۇشۇلداپ كەتتىڭ!؟

— ھى ـ ھى ... مەن ئۇنى كۆيدۈم، شەي... ۋانۇمنىچۇ، ھى، ئۇ چوڭ باغنىڭ كەينىدىكى ھېلىقى يەردە تۇيۇپتۇ، ھى...

— كۆرگەن بولسىلا نېمىشقا تۇتۇپلا ماڭا تېگەمسەن دەپ يېتىلەپ بۇ يەرگە ئەكەلمىدىلە؟

يايىنىڭ گېپى بىلەن چىرايىدا خۇشاللىق پارلاپ تۇرغان سۇلتان بىردىنلا يىغلايدىغاندەك دومسىيىپ قالدى ۋە دۇدۇقلاپ تۇرۇپ:

— ئۇ... ئۇنىڭ يېنىدا ئادەم... بايكەن. شەرۋانۇم ئۇ... ئۇنى مەي... دان دەپ چاقىيدى.

— نېمە، نېمە دېدىڭ؟ شەرۋانۇم مەردان بىلەن بىللىمىكەن؟ نېمە دەيدۇ بۇ بالا؟

— غوجام، سىلى چاقچاق قىلىۋاتىدىلىغۇ دەيمەن، مەردان بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدۇ؟ شەرۋانۇم ئۇ...

ـــ ياق، ياق، مەن كۆيدۇم. ئۇلار ئىككىسى ھى - ھى... قۇچاقلاشتى.

ـــ ئەستا، بېشىمغا بىر ئاغرىق كىردىغۇ ئەمدى. سالى، دەرھال ئادەم ئەۋەتكىن، مەردان راستلا قېچىپ كېلىۋالغان بولمىسۇن يەنە. ھەي ... بىرمۇ ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولمىغان زادى.

يايى دەرھال ئىككى ئادىمىنى ئەگەشتۇرۇپ سۇلتان دېگەن يەرگە ئۇندى. بىراق، ئۇ يەردە ئادەمنىڭ سايىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى. ئۇلار پۇتۇن ئەتراپنى تىنتىكلاپ چىقتى ۋە سۇلتان بىزگە چاقچاق قىپتۇ، دېيىشىپ قايتىشتى.

مەردان راستلا قايتىپ كەلگەندى. ئۇ يولدا تاشپولات ئەۋەتكەن ئادەم بىلەن ئۇچرىشىپ ھەمىنى چۈشەندى. شۇنداق بىر كۆڭۈلسىزلىكنىڭ يۈز بېرىشىنى كۆڭلى تۇيۇپ، نەچچە كۈن خاتىرجەم بولالماي تىتىلداپ يۈرگەن مەردان ئاخىر كېچىلەپ ئەمگەك مەيدانىدىن قېچىپ، دوستلىرىنىڭ ياردىمى بىلەن باغداشقا ئاتلىق يېتىپ كەلدى ۋە باشقىلارنىڭ كۆزىگە چېقىلىپ قالماسلىق ئۈچۈن شەرۋانۇم بىلەن چوڭ باغنىڭ كەينىدىكى خىلۋەت بىر جايدا ئۇچراشتى.

ـــ بىز قاچايلى، شەرۋانۇم، ـــ دېدى مەردان باغرىدا ئەلەملىك ئۇھ تارتىپ بېشىغا كەلگەن بۇ كۈتۈلمىگەن قىسمەتتىن گاڭگىراپ، ئەنسىزلىك ئىچىدە تۇرغان قىزغا قەتئىيلىك بىلەن، ـــ قانچە يىراقتا كەتسەك شۇنچە ياخشى، دورغىنىڭ يامان غەرىزى بارلىقىنى پەملىگەنىدىم. ماڭا بۇنچە تېز قىلتاق قويۇپ، سىزگىمۇ تەڭلا كۆز قىزارتىشىنى ئويلاپمۇ باقماپتىمەن.

ـــ مەردان ئاكا، بىزغۇ قېچىپ كېتەرمىز، بىراق ئاتا - ئانىلىرىمىز قانداق قىلىدۇ؟ دورغا قىستىمايى قالارمۇ؟ ئۇنىڭ قولىدىن ھەر بالا كېلىدۇ. بىز ئۆزىمىزنى دەپلا بىرمۇنچە ئادەمنى بالاغا تىقىپ قويساق بولماس، ئويلىنىپ بىر ئىش قىلايلى.

ـــ بۇنداق ئەھۋالدا بىز يەنە نېمىمۇ قىلالايمىز، شەرۋانۇم؟ قاتتىقراق بولۇڭ. بۇ ئىشلار ئۆتۈپ كەتكەندە بىز يەنە يۇرتىمىزغا ئاتا ـ ئانىمىزنى كۆرگىلى كېلىمىز. ئۇلار چوقۇم بىزگە رازىلىق بېرىدۇ.

ـــ ياق، مەردان ئاكا، يۇرت ـ مەھەللىنى تاشلاپ چىقىپ كەتسەك، ئەل ئالدىدىمۇ سەت ئەمەسمۇ، ئاقىلراق بولايلى. ھېچبولمىغاندا بۇگۈن بىر كېچە ۋاقتىمىز بار.

مەردان شەرۋانۇمنى يەنە قىستاۋېرىشنى خالىمىدى، ئۇنىڭ دېگەنلىرىمۇ ئورۇنلۇق. مەردانىنىڭمۇ ئانىسى، كىچىك ئۇكىلىرى بار. ناۋادا ئۇ كېتىپ قالسا، ئانىسى يەنە بىر يۆلەنچۈكى، ماغدۇرىدىن ئايرىلىپ قالمامدۇ؟! توغرا، ئالدىراقسانلىق قىلماي، ئويلىنىپ بىر ئىش قىلىش كېرەك. بۇگۈن كېچە ئۆتۈپ باقسۇن، ئەتىگە ھېچنېمە دېگىلى بولمايدۇ. مەردان شۇ خىيال بىلەن شەرۋانۇمغا بىرمۇنچە تەسەللى بەردى. ئاخىرىدا ئىككىيلەن تېزلىك بىلەن توي قىلىپ، نىكاھىنى ئوقۇتۇۋېلىش پىكرىگە كېلىشتى ۋە ئەڭ بولمىغاندا قېچىش ئۈچۈن تەييارلىق كۆرۈپ قويىدىغان بولۇشۇپ ئايرىلىشتى.

يايى كۆڭلىدە ئەندىشە قىلىپ تۇرسىمۇ، تەن ئالغۇسى كەلمەي، ئۇلارنى ئۇچرىتالمىغاندىن كېيىن دورغىنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇردى. ئۇنىڭ قول ئاستىدىكىلەر مەھەللىلەرنى كېچىچە يوشۇرۇن كۆزىتىپ ئاختۇرۇپمۇ مەردانىنى تاپالمىدى. مەردانىنىڭ پەيدا بولۇپ قالغانلىقى توغرىسىدىكى بۇ گۇمان دورغىنى ئەنسىزلىككە سېلىپ قويدى. ئۇنى كېچىچە قارا بېسىپ، يامان چۈش كۆرۈپ، ياخشى ئۇخلىيالمىدى. مەردان تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭ يېنىدا پەيدا بولۇپ، ئۆزىنى قەستلىگەنلىكى ئۈچۈن ئەنتىنى ئالدىغاندەك، يوشۇرۇن كېلىپلا كانىينى سىقىپ كۆكرىكىگە خەنجەر تىقىۋېتىدىغاندەك تۇيۇلۇپ، بىرمۇنچە ئادەمنى ئۆيىنىڭ ئەتراپىغا

كۆزەتكە قويۇپمۇ خاتىرجەم بولالمايۋ، ئۆيگە بىرمۇنچە چىراغ ئاستۇرۇپ كۈندۈزدەك يورۇتۇپ ئولتۇردى.

ھەممەيلەنگە ئۇزاق ۋە ئازابلىق تۇيۇلغان بۇ كېچە ئۆتۈپ كەتتى. يېڭى بىر كۈننىڭ باغداشلىقلار ئۈچۈن ھەقىقەتەن كۆڭۈلسىز كۈن ھېسابلىنىدىغان، ۋەھىمىلىك، مۇھەببەتلىك قەلبلەرنى ئۆرتەيدىغان تولىمۇ ئازابلىق يارلىقىنى ئېلىپ، ۋاقىڭ ئوردىسىدىن چىققان بىر توپ ئەلچىلەرنىڭ شۇم خەۋىرى بىلەن باشلىنىدىغانلىقىنى ھېچكىم ئويلاپ باقمىغانىدى. يوغان بىر تەختىراۋاننى كۆتۈرۈپ، ئوندەك ياساۋۇلنىڭ ھمايىسىدە ئاتلىق كېلىشكەن بەگ ـ سىپاھلارنى كۆرۈپ، پۈقرالار ئاللىقانداق بىر كۆڭۈلسىزلىكنىڭ شەپسىنى سېزىشتى. ئۇيقۇسى چالا قالغان دورغا تېخى نەچچە كۈن ئىلگىرىلا ئۇزىتىپ قويغان ساناقچى بەگلەرنى تونۇيالماي قالغىلى ئاز قالدى.

ـــ ئوردا يارلىقى: يۈسۈپ ۋاقىڭ جانابلىرى، باغداش تەۋەسىدىكى تاشپولات مىراقۇل قىزى شەرۋانۇمنى ۋاقىتىنچە ئوردا خىزمەتچىلىكىگە ئەكېتىشنى قارار قىلدى. يارلىق دەرھال ئىجرا قىلىنىدۇ...

ئاسىم دورغا قۇلاقلىرىغا ئىشىنەلمەي قالدى. بۇنداق بولىدىغانلىقىنى بىلسە، ئۇ شەرۋانۇمغا بالدۇرلا قول سالغان بولماسمىدى. كىمدۇر بىرسى كېلىپ ئۇنىڭ قۇلىقىغا بۇ قىزنى ئوردىغا ئەكېتىشتە ئۇنىڭمۇ تۆھپىسى بارلىقىنى، ئايرىم تارتۇقلىنىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. ئۇ نېمە بولۇۋاتقانلىقىنى بىلىپ بولغۇچە، بەگلەر سالى ياينىڭ يول باشلىشى بىلەن بوستان مەھەللىسىگە يۈرۈپ كەتتى. «ئۆزۈم تاپقان بالاغا، نەگە باراي دەۋاغا» دېگەن شۇ ـ دە ! ئۇ لاسسىدە ئولتۇرۇپلا قالدى.

يارلىق ئوقۇلۇپ بولۇشىغا شەرۋانۇمنىڭ ئانىسى ئاچچىق بىر ناله قىلىپ ھوشىدىن كەتتى. تاشپولات ئىچ ـ ئىچىدىن ئۆرلەۋاتقان ئازابلىق غەزىپىنى زورغا بېسىپ نېمىگىدۇر

يۆلىنىۋالدى. كۆز ئالدى بارا ـ بارا قاراڭغۇلىشىپ، ھېچنېمىنى كۆرەلمەي قالدى. يايلار ئۆيگە باستۇرۇپ كىرىپ شەرۋانۇمنى ئىزدەشكە باشلىدى. ئۇلار بوستان مەھەللىسىگە قاراپ قەدەم ئالغان چاغدىلا، ياخشىلىقتىن بېشارەت بەرمەيدىغان بۇ ئىشتىن كۆڭلى لېيىپ تۇرغان تاشپولات قىزنى ئاللىقاچان تەييارلىنىپ تۇرغان مەردانغا قوشۇپ قاچۇرۇۋەتكەنىدى. ئۇلار ئۇدۇل تاغ ئارىلىرىدىكى يوللار بىلەن ئېلىشىپشىدىكى كۆل بويىغا قاراپ قاچتى. ۋاڭنىڭ ئادەملىرى شەرۋانۇمنىڭ يوقلۇقىنى بىلىپ، قېچىپ كېتىپتۇ دېيىشىپ، ماڭغىلى بولمىغانلىكى يوللارغا ئاتلىق ئادەم ماڭدۇردى. ئۇلار مەردان بىلەن شەرۋانۇمنى كۆل بويىدا تۇتۇۋېلىشتى ۋە مەردانىنى قاتتىق ئۇرۇپ باغلىۋەتكەندىن كېيىن شەرۋانۇمنى ئېلىپ ماڭدى. شەرۋانۇم شۇم پەلەكنىڭ دەستىدىن زار ـ زار يىغلاپ مۇنۇ قوشاقنى ئېيتتى:

باغداش تېغىنىڭ باغرىدا
ئاقتى يامغۇر تامچىسى.
ئىككىمىزنى ئايرىغان
يۇسۇپ ۋاڭنىڭ قامچىسى.

مەردانمۇ جاۋابەن:

سۇلار شارقىراپ ئاقسا،
باغداش تېغىنىڭ نۇرى دەڭلار.
شەرۋانۇمچۇن ئۆلۈپ كەتسەم،
ئۆزۇمنىڭ شورى دەڭلار...

دەپ قوشاق ئېيتتى. شەرۋانۇم ھەرقانچە قارشىلىق كۆرسىتىپمۇ ۋاڭنىڭ ئادەملىرىگە تەڭ كېلەلمىدى. ئۇلار شەرۋانۇمنى ئاتقا

ئارتىلدۇرۇپ ئەكەلگەندىن كېيىن تەختىراۋانغا مەجبۇرىي چىقىرىپ، ئاتا ـ ئانا، قوۋم ـ قېرىنداشلىرىنىڭ پەلەكنى يارغۇدەك پىغانلىق ناله ـ زارىغا پەرۋامۇ قىلماي ئېلىپ ماڭدى. شەرۋانۇم ئۆزىنى ھەر يان ئۇرۇپ، چاچلىرىنى يۇلۇپ ھەسرەتلىك توۋلايتتى:

ـــ ئاتا، ئانا، مەندىن رازى بولۇڭلار. شور پېشانە قىزىڭلار خىزمىتىڭلاردا بولالمىدىم. ياخشى كۈننىڭ يامىنى بولۇپ قالسا، ئۆلۈكۈم يىراقتا قالمىسۇن، جېنىم ئانا، ئۆزۈڭنى ئاسرىغىن. دادا، ئاھ، خۇدا ! ياق، ياق، مەن ئوردىغا بارمايمەن، دادا، مېنى قۇتقۇزۇڭ السلا، دادا ...

ياساۋۇللار تەختىراۋانغا قاراپ شىرەك ئېتىلىپ كەلگەن تاشپولاتنى ئىتتىرىپ كەينىگە يىقىتىۋەتتى. شەرۋانۇمنىڭ ئانىسىمۇ پۇتلىشىپ بوسۇغىدىلا يېرگە يىقىلدى ـ دە، توپا ـ چاڭغا مىلىنىپ ئۆزاپ كېتىۋاتقان تەختىراۋاننىڭ كەينىدىن ئەنسىز ۋارقىرىدى:

ـــ جېنىم بالام، شەرۋانۇم، مېنىڭ كۆز نۇرۇم، قىزىلگۈلۈم، ئانام بالام... قانخور ئالۋاستىلار، قىزىمنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار. غۇنچە گۈلۈم، يۇرەك پارەمنى نەگە ئېلىپ بارىسىلەر؟ ھۇ ھايۋانلار. ئاھ... دادىسى، ئۇلارنى توسۇۋالسىلا، مەردان قېنى؟ بەختسىز بالىلىرىم، شەرۋانۇم، سېنى خۇداغا تاپشۇردۇم قىزىم. ھۇ ـ ھۇ ـ ھۇ...

قوشنىلىرى تۇشمۇتۇشتىن تاشپولات ئەر ـ ئايالىنى يۆلەشتۇرۇپ تەسەللى بېرىشتى. يول بويى ھەممە ئادەملەر ئۆيلەردىن چىقىپ ئۆزلىرى ياخشى كۆرىدىغان خۇش پېئىل، ئەدەپلىك، نومۇسچان بۇ قىزنىڭ بېشىغا كەلگەن بەختسىزلىكتىن كۆز يېشى قىلىشىپ، تاكى تولايتى ئېغىزىغچە شەرۋانۇمغا ئەگىشىپ مېڭىشتى. شەرۋانۇم ئۆزىدىن ئايرىلىشقا

قىيمىغان يۈرداشلىرىغا قاراپ مۇنداق قوشاق ئېيتتى:

مەن ئۆلسەم ئۆلۈكۈمنى
تاغدا قويۇڭلار.
تاغ يولى يىراق كەلسە،
باغدا قويۇڭلار.
يۈزۈمنى قىبلە سايان
ئېچىپ قويۇڭلار.
بېشىمغا بىر دەستە گۈل
سانجىپ قويۇڭلار.
مەن ئۆلسەم ئېتىم ئۆچەر،
بېشىمدىن شامال ئۆتەر، بوران ئۆتەر.
مېنى دېگەن دوستلىرىم
يېنىمدىن يىغلاپ ئۆتەر.

ياساۋۇللار توپلىشىۋالغان كىشىلەرنى مەجبۇرىي كەينىگە قايتۇرۇۋېتىپ چىكىچىۋشتە ساي يولى بىلەن داۋاملىق ئىلگىرىلىدى. مەشۇقىنى مۇشۇنداقلا تارتقۇزۇپ قويۇشنى تەن ئالمىغان مەردان باغلاقتىن يېشىنىپ، تاشپولاتنىڭ ئۆيىدىكى ئاتتىن بىرنى مىنىپ مەيدانغا كەينىدىن قوغلاپ يېتىشىپ، ياساۋۇللار بىلەن ئېلىشتى. ياساۋۇللار قامچا زەربىسىدىن يېرىم جان بولۇپ قالغان مەردانىنى دۇمبالاپ ئۈستىبېشىنى قانغا بوياپ، پۈت ـ قوللىرىنى سۇندۇرۇۋېتىشتى. شەرۋانۇم مەردانىنىڭ چۆللۈكىنىڭ ئوتتۇرىسىدا چالا ئۆلۈك بولۇپ يېتىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆزىنى ھەر يان ئۇرۇپ ناله ـ پەريات قىلدى. مەردان قان ئىچىدە يېتىپمۇ شەرۋانۇمنىڭ ئىسمىنى توۋلايتتى. ئالغا سىلجىپ ئۆملەيتتى. مەيە بارا ـ بارا يىراقلىشىپ، تۈگمەس دەرد ـ پىغانلىق شەرۋانۇمنى ئېلىپ كۆزدىن غايىب بولدى.

ۋاقتسىز توزۇغان گۈل

ئېتىكسىمگە قان تۆكۈلدى،
قان ئەمەس ياشىم مېنىڭ.
ئاقىۋەت يار كۆيدا،
كەتكۈدەك باشىم مېنىڭ.

قەھرىتان قىشنىڭ جاندىن ئۆتكۈدەك ئاچچىق سوغۇقى قومۇل شەھەر ئاسمىنىدا تۇركۈم - تۈركۈم ئۇچۇپ يۈرگەن قاغىلار توپىدەك، قۇرغاق، تەرسا ھاۋارايى ئېقىمىنىڭ تەسىرى بىلەن يۆتكىلىشچان ھەرىكەتلىنىپ، ھەممىلا ياقنى بوران ئۇشقىرتىپ تۇرغان ئەنسىز، يېقىمسىز بىر مەنزىرىگە ئوخشايدى.

جاندارلارلا ئەمەس، ئادەملەرمۇ «ئۇچەك»لىرىگە كىرىۋېلىشقا مەجبۇر بولغانىدى. شەھەر ئىچىدىكى ۋاقا ئوردىسىنىڭ مەرمەردەك چاقناپ تۇرغان رەڭدار، كۆركەم، نەقىشلىك، ھەيۋەتلىك ئوردا قوۋۇقىدىن ئالدىراش كىرىپ - چىقىۋاتقان ياساۋۇل، بەگ - تۆرىلەر بىلەن كوچا رەستىلەردىكى ئاندا - ساندا دۇكانچى، باققال، تىلەمچى، رەمبال... دېگەندەك شەھەر ئاھالىلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، كىشىلەر گويا بۇ شەھەرنى تاشلاپ يىراقلارغا كېتىشكەندەك، پاكار سوقما تاملىق قورۇلارنىڭ بەزىسى موريسى تۇتۇن كۆرمەي، ئىگە - چاقسىز تاشلىنىپ قالغان، باغلار چۆلدەرەپ، دەرەخلەر كېسىۋېتىلگەن، ئادەملەرنىڭ چىرايىدىن بىر خىل خاپىلىق، غەم - قايغۇ ئۆرلەپ تۇراتتى. شەھەر سىپىلى ئىچىدىكى بوستانلىقلار ئارىسىدا ئالماس كۆزلۈك ئۆزۈكتەك چاقناپ تۇرغان ۋاقا ئوردىسى بولسا خورازنىڭ تاجىدەك چوقچىيىپ تۇرىدىغان ھەيۋەتلىك پەشتاق، مۇنارلىرى بىلەن ئەلنىڭ نەزىرىدە تېخىمۇ سىرلىق، سۆرلۈك تۇس ئالغانىدى. قارىماقتا شۇنچە سەلتەنەتنىڭ بەلگىسى بولۇپ ھەشەمەتلىك

گىدىيىپ تۇرغىنى بىلەن باغرىدىكى ھەربىر تاش ـ كېسەك، تورۇستىكى لىم ـ ياغاچلىرىدىن تالاي بىتەلەي ئاجىز، يوقسۇللارنىڭ قان ـ ياشلىق ئاھ ـ زارى تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان، قان ـ قىساسقا تولغان زۇلمەت ئۇۋىسى ـــ مۇنۇ ئوردىغا بېشىغا كېلىۋاتقان شۇم قىسمەتلەردىن بىخەۋەر ھالدا باغداش ئاسمىنىدا شادىمان پەرۋاز قىلىپ يۈرگەن ئەركىن قۇش ـــ شەرۋانۇمنى تۇتقۇن قىلىپ سولاپ قويۇشقىنىغا خېلى ئۇزاق كۈنلەر بولۇپ قالدى.

مەشۇقى شەرۋانۇمنىڭ پىراقىدا مەجنۇن بولغان مەردان ۋاڭنىڭ ئادەملىرى تەرىپىدىن چۆللۈكتە ئۇرۇپ ھوشىدىن كەتكۈزۈۋېتىلگەندىن كېيىن كىشىلەر تەرىپىدىن قايتۇرۇپ كېلىنىپ، ئۆيىدە ئەرزائىل بىلەن جان تالىشىپ نەچچە ھەپتىگىچە ياخشى بولالماي يېتىپ قالدى. ئۇنى كۆرگۈچىلەرنىڭ ئىچى سىيرىلىپ، ئىككى ياشنىڭ بەختىگە قارا قىسمەتلەرنى سايە قىلغان ئادالەتسىز زامانغا، زالىم، رەھىمسىز ئەمەلدار، تۆرىلەرگە لەنەت ئوقۇماي قالمايتتى. ئانا ئوغلى ئۈچۈن ئامانلىق تىلەپ ھەر كۈنى يىغا ـ زار قىلاتتى.

تاشپولات ئەر ـ ئايالىنىڭ ھالى ئۇلارنىڭكىدىنمۇ بەتتەر ئىدى، قىزىنى ئەكەتكەندىن كېيىن، تاشپولاتنىڭ ئايالى باشقىدىن ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدى. تاشپولات بولسا ئۇچرىغانلا ئادەمدىن قىزىنى سۇرۇشتۇرۇپ يىغلايدىغان، بەزىدە قىزى ھەققىدە بىرھازاغىچە ماختىنىپ سۆزلەپ، ئاغزى تىنمايدىغان بولۇپ قالدى.

قىزى بىلەن تەڭ دېمەتلىك قىزلارنى كۆرسە «شەرۋانۇم» دەپ چاقىرىپلا قالاتتى. مەردان كېسىلى ياخشىلانغاندىن كېيىن، قومۇلغا نەچچە قېتىم بېرىپ ۋاڭ ئوردىسىدىن شەرۋانۇمنىڭ دېرىكىنى ئالالماي ئۇمىدسىزلىنىپ قايتىپ كەلدى. ئوغلىنىڭ بىتاقەت بولۇپ، ئازاب ئىچىدە كۈندىن ـ كۈنگە تۇگىشىپ

كېتىۋاتقانلىقىغا چىدىمىغان ئانا ئاخىر ئېغىز ئاچتى:

ــ كونىلاردا: «سەۋردىن ھالۋا پۈتەر» دەيدىغان گەپ بار، ئوغلۇم. قايغۇنى كۈچكە ئايلاندۇرۇپ، تەمكىن، تەدبىرلىك بولغىن. ۋاقىڭ ئوردىسى دېگەن سەن ئويلىغاندىنمۇ بەكرەك چوڭ ھەم مۇرەككەپ بىر جاي. بىراق، ھەرقانچە چىڭ ئېتىلگەن تۆشۈكىنىڭمۇ يوچۇقى بولغىنىدەك، بۇ ئىشنىڭمۇ ھامان بىر يېپ ئۇچى چىقىپ قالىدۇ. بىر قۇر كېيىم بىلەن ئازراق يېمەكلىك غەملەپ قويدۇم. ئوردا ئەتراپىدا بىرەر كاسىپقا شاگىرت بولغاچ ئەھۋال ئىگىلىسەڭ ھەم ئۇ يەرنىڭ يەر شارائىتىغا پىشىپ قالىسەن، ھەم پۈرسەت تېپىپ شەرۋانۇمغا بىرەر شەپە بېرەلەيسەن. قانچە تېز بولسا شۇنچە ياخشى، بۈگۈنلا يولغا چىققىن، بالام.

ــ ئانا، ــ دېدى مەردان تولىمۇ ئوڭايسىز بىر ھالەتتە ئانىسى ئۈزىگە تەڭلىگەن لازىمەتلىكلەرنى قولىغا ئېلىپ، ــ ئالدىڭدا ھەقىقەتەن خىجىلمەن، سېنىمۇ جاپاغا قويدۇم. مەن...

ــ ئۇنداق دېمە، ئوغلۇم. شەرۋانۇمۇ ئوخشاشلا مېنىڭ قىزىم. ئۇنى ئاشۇ دوزاخ قوينىدىن پاتراق قۇتۇلدۇرۇۋالايلى. بارغىن، مەن سىلەر ئۈچۈن دۇئا قىلىمەن، ــ دېدى ئانا كۆزلىرىگە لىققىدە ياش ئېلىپ. شۇنداق قىلىپ، مەردان يەنە قومۇلغا كېلىپ بىر تۆمۈرچىلىك دۇكىنىغا شاگىرت بولدى ـ دە، پۈتۈن خىيالى بىلەن شەرۋانۇمنى ئىزدەشكە كىرىشىپ كەتتى.

شەرۋانۇم ئوردىغا ئەكېلىنگەندىن بېرى ئەركىنلىكتىن مەھرۇم بولۇپ، سىرتقى دۇنيادىن ئايرىۋېتىلگەن قاراڭغۇ بىر ھەرەمخانىغا قاماپ قويۇلدى. ۋاقىڭ ئۇنى تۇنجى قېتىم كۆرۈپلا، ۋاڭلىق شۆھرىتىگە مۇناسىپ كېلىدىغان ھەقىقىي گۈزەل نازىنىنىغا ئېرىشكەنلىكىدىن چەكسىز مەمنۇن بولۇپ، ئوردىدىكى ئۇزاق يىللىق، تەجرىبىلىك ئىنكىئانا لەيلىخانىغا شەرۋانۇمنى

تەربىيەلەش ۋەزىپىسىنى تاپشۇردى ۋە ئۇنى ئالاھىدە ئىمتىيازلىق مەلىكە قاتارىدا كۆتۈشنى بەلگىلىدى. ۋاڭ شەرۋانۇمنى باشقا قىزلارغا ئوخشاش زورلۇق بىلەن باش ئەگدۈرۈشكە ئالدىرىمىدى. ئۇ بۇ قىزنىڭ ھۆسن ـ جامالى، تالانتىنى كۆزدە تۇتۇپ، ئۆزىنىڭ بىر قاتار غايىۋى پىلانلىرىنى شەخسىي سىر سۈپىتىدە كاتىپىغا ئاشكارىلىدى ھەمدە بىر قاتار مۇھىم ئىشلارنى ئۇنىڭ بىجىرىشىگە تاپشۇردى. بۇنىڭ ئىچىدە شەرۋانۇمنى ئوردىغا كۆندۈرۈپ، ھەقىقىي «ئېسىلزادە»لەردىن قىلىپ يېتىشتۈرۈش ئىشىمۇ بار ئىدى. كاتىپ شەرۋانۇمنىڭ قارىماقىغا رايىش، يۈزى تۆۋەن، كەم سۆز كۆرۈنگىنى بىلەن، ئەمەلىيەتتە تومۇرىدا ئەركەك سۈ ئىچىپ، تاغ ئارىسىدا لاچىندەك ياشايدىغان تاغلىقلارنىڭ قېنى داۋۇلغۇپ تۇرغان قەيسەر، ئىرادىلىك، غۇرۇرلۇق قىز ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈردى. ئۇ بۇ باغداش قىزنىڭ چوڭقۇر يۈرەك قېتىدا كۆيۈۋاتقان بىر ئوتنى بايقىدى. شەرۋانۇم ئاشۇ ئوت ئۈچۈن ئۆز ۋۇجۇدىنى، روھى ۋە ئەقىدىسىنى ئەڭ ئاخىرقى مىنۇتلارغىچە جان تىكىپ قوغدايدۇ. ئوردىنىڭ مەئىشەتلىرى ياكى ھەرقانداق شەكىلدىكى مەجبۇرلاش، ئازدۇرۇشلار ئۇنى تەۋرىتەلمەيدۇ. گۈزەللىكى بىلەن بىللە ئەقىل ـ پاراسەت، ئىمان ـ ئېتىقادتا، غۇرۇر ـ ساداقەت بابىدا يېگانە يارالغان بۇ تاغ ئەركىسى ۋاڭنىڭ كاتىپىغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتتى. ئۇ بۇ قىزنى تەڭرى گۈزەللىك بىلەن مۇھەببەتتىن ئاپىرىدە قىلغان، غۇنچىسى تېخى يېرىلمىغان بىر تال خاسىيەتلىك مودەنگۈلگە، ئادەمزات ئارىسىدىن تاپقىلى بولمايدىغان ھەقىقىي، چىن مودەنگۈلگە ئوخشاتتى ۋە ئۇنى «چىن مودەن» دەپ چاقىردى. شۇنداق قىلىپ، بۇ ئىسىم شەرۋانۇمنىڭ گۈزەللىكى بىلەن بىللە ئوردىنىڭ ئىچى ـ سىرتىغا تارقىلىشقا باشلىدى. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، ئۇنىڭ شەرۋانۇم دېگەن ئىسمى كىشىلەرنىڭ يادىدىن كۆتۈرۈلۈپ

كەتتى.

شۇنداق قىلىپ، ئاربىدىن ئىككى - ئۈچ ئاي ۋاقىت ئۆتۈپ كەتتى. ئەمما، چىن مودەن كېچە - كۈندۈز ئاتا - ئانىسىنى، يۈرتى باغداشنى، سۆيگەن يارى مەردانىنى خىيال قىلاتتى. ئۇيقۇلۇق يېتىپمۇ ئۇلارنىڭ ئىسمىنى چاقىرىپ جۆيلۈيتتى. لەيلىخان ئانا ئۇنىڭ كۆزىدىن ياش قۇرۇماي، ئەتىدىن - كەچكىچە پەنجىرىدىن قومۇل تاغلىرى تەرەپكە قاراپ ئاھ ئۇرۇپ، كۈندىن - كۈنگە زەئىپلىشىپ، ئاجىزلاپ كېتىۋاتقان تۇرقىغا قاراپ ئىچ ئاغرىتتى. ئۇمۇ ئاشۇنداق قىسمەتلەرنى باشتىن كەچۈرگەن، پەلەكنىڭ تەتۈر قىسمىتىدىن زارلىنىپ، قار - يامغۇر بولۇپ يىغلىغان، ھەتتا ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالماقچىمۇ بولغان ئەمەسمىدى؟! كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە ئاشۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى نەچچە ئون يىل ئىلگىرىكى كەچمىشكە ئايلاندى. كېيى كەلگەندە بەگ - غوجاملارنىڭ ئالدىدا يوقسۇللارنىڭ مۇھەببىتى، ھاياتى ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدۇ. بىر چاغلاردا ئۇنىمۇ ئوتلۇق مۇھەببىتى بىلەن كۆيدۈرگەن ھېلىقى قارىمۇتۇق يىگىت ھازىر نەچچە بالىغا دادا بولۇپ كەتكەندۇ تاينىلىق. ھەي ... ياشلىقتىكى سۆيگۈ - مۇھەببەت ئادەمنى نېمە كويلارغا سالمايدۇ - ھە؟! ئەمما، نىكاھ ئىشىدا قىز بالا تولىمۇ ئاجىز كېلىدىكەن. ئۇ ئۆزىمۇ ئاخىر تەقدىرگە تەن بېرىپ، ۋاڭنىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇپ، گۈلدەك ياشلىقى بىلەن پۈتۈن ئۆمرىنى مۇشۇ ئوردىدا قەپەستىكى قۇشتەك ئەركىنلىكتىن، خۇشاللىقتىن، ھايات لەززىتىدىن مەھرۇم ھالدا يەككە - يېگانە ئۆتكۈزدى. بۇ جەريانىدا ئۇ ئۆزىگە ئوخشاش قىسمەتكە دۇچار بولغان تالاي قىز - ئاياللارنى كۆتۈۋالدى. ئەمما، چىن مودەندەك ئۆز سۆيگۈسىگە شۇ قەدەر سادىق، قەيسەر، چىداملىق قىزنى تېخى تۇنجى قېتىم كۆرۈشى ئىدى. ئۇ چىن مودەننىڭ ۋۇجۇدىدىن ئۆزىدە ئەزەلدىن بولۇپ باقمىغان، ئەمما ئۆزى شۇنچە يىللاردىن بېرى زارىقىپ ئىزدەپ

كەلگەن بەزى نەرسىلەرنى بايقىدى. ئۇ چىن مودەنگە قايىل بولدى ۋە ئۇنى ياقتۇرۇپ قالدى، سەممىيىتى، ئاق كۆڭۈل، ساپ قەلبى بىلەن شەرۋانۇمنى تەسىرلەندۈرۈپ ئۇنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشتى. بارا ـ بارا بۇ ئىككىيلەن ئانا ـ بالىدەك بىر ـ بىرى بىلەن سىردىشىپ، ھال ـ مۇڭ قىلىشىدىغان بولۇشتى.

ـــ سىزگە بەكمۇ ئىچىم ئاغرىيدۇ، قىزىم، ـــ دەپ گەپ باشلىدى بىر كۈنى لەيلىخان يىغىدىن كۆزلىرى قىزىرىپ، ئۇنى ئۆچكەن چىن مودەننىڭ بېشىنى سىلاپ ئولتۇرۇپ، ـــ قارىسام، مۇھەببەت ئىشقىدا پەرۋانە بولۇپ يۈرگەن تاغ ئەركىسى ئوخشايسىز. قايغۇرماڭ، سىز مېنىڭ ئۆز قىزىمدەك بولۇپ قالدىڭىز. كۆڭلىڭىزدە قانداقلا تۇگۈن بولسا ماڭا دەڭ، مەن چوقۇم سىزگە ياردەم قىلىمەن.

ـــ رەھمەت، لەيلىخان ئانا. مەن كىچىكىمدىنلا ئېگىز چوققىلارغا ئات چاپتۇرۇپ، كەڭ يايلاقلاردا ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئويناپ، تاغ سۇلىرىغا چۆمۈلۈپ، ئاسمىنى كەڭ، ھاۋاسى ساپ بىپايان ۋادىلار ئېتىكىدە يۈگۈرۈپ ـ سەكرەپ يۈرۈپ چوڭ بولغان ياۋايى تاغچىمەن. مېنىڭ ئاتا ـ ئانام، قەلب قەسىرىمنىڭ يېگانە سۇلتانى ئاشىق يىگىتىم مەردان، قۇۋۇم ـ قېرىنداشلىرىم، قىسقىسى، ھەممە خۇشاللىقىم، بەختىم ئەنە ئاشۇ باغداش تاغلىرىدا قالدى. مېنى بۇ يەرگە قاماپ قويۇشقىنىغىمۇ شۇنچە ئۇزاق بولدى، تېخىچە بىرەر خەۋەر ياكى ئۆزگىرىش يوق. بەزىدە ئەمدى ئۇلارنىڭ بىرەرىنىمۇ قايتا كۆرەلمەسمەنمۇ دەپ ئەنسىرەپ، ئىچ ـ ئىچىمدىن ئۆرتىنىپ كېتىمەن. ناۋادا مۇشۇنداقلا ئۆلۈپ كېتەر بولسام، ئۆلۈكۈم مۇشۇنداق يات بىر يەردە قالارمۇ دەپ پەريات ئۇرىمەن.

لەيلىخان ئانا چىن مودەننىڭ ھېسسىياتقا باي كۆزلىرىدىن ئۇنىڭ چوڭقۇر سېغىنىش بىلەن مۇھەببەت، قەتئىي تەۋرەنمەس ئىرادە بىلەن كۆچلۈك قارشىلىق روھى، ئەركىنلىك، بەختكە

بولغان تەلىپۈنۈش ئارىلىشىپ كەتكەن مۇرەككەپ روھىي دۇنياسىنى كۆرۈپ يەتتى.

ــ لەيلىخان ئانا، كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇرىدۇ. مەردان مېنىڭ ئەتراپىمدىلا، ئۇ قومۇلغا كېلىپ مېنى ئىزدەۋاتىدۇ. بۇ يەردىلىكىمنى بىر ئامال قىلىپ ئۇنىڭغا ئۇقتۇرۇپ قويالىسام بولاتتى. شۇنىڭدا ئۇ بىر ئامال قىلىپ مېنى بۇ يەردىن ئەكېتەلەيتتى. قانچە تېز بولسا شۇنچە ياخشى. ئاھ، خۇدا، دادام بىلەن ئانام نېمە بولۇپ كەتكەندۇ؟ قانىتىم بولسا ھازىرلا ئۇچۇپ بېرىپ ئۇلارنىڭ باغرىغا ئۆزۈمنى ئاتسام دەيمەن، چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى، لەيلىخان ئانا!

ــ كۆڭلىڭىزنى چۈشىنىمەن، قىزىم. سىزنىڭ بېشىڭىزدىكى بۇ كۈن ئەينى چاغدا ماڭمۇ كەلگەن. بىز يوقسۇللارنىڭ كۆز يېشى ھامان بىر كۈنى بۇ زالىملارنىڭ تەختىنى گۈمران قىلىدۇ. ياراتقۇچى ئىگەم ھامان ئاجىزلار بىلەن بىللە، ماڭا ئىشىنىڭ. مەردانىنىڭ تەق ـ تۇرقىنى دەپ بەرسىڭىز، مەن سىرتقا ئادەم چىقارتىپ تېڭىتكۈلاپ باقاي. ئۇنىڭدىن بىرەر خەۋەر بولۇپ قالسا ئەجەب ئەمەس. مەردان بىلەن ئالاقىلىشۇالالىساقلا ئىشلىرىمىز يۇرۇشۇپ كېتىدۇ. بىز بىرلىكتە ياخشىراق بىر ئامال تاپايلى. مېنىڭ ئىشەنچلىك ئادەملىرىم بار، ئۇلار ئاردا خەۋەر يەتكۈزىدۇ. پەيتى كەلگەندە ئوردىدىن قېچىپ چىقىشىڭىزغىمۇ يارىدەم قىلالايدۇ.

ــ لەيلىخان ئانا، مەن غېرىبنىڭ بېشىنى سىلىغانلىرىغا مىڭ مەرتەم رەھمەت، ئۆزلەگە ئۇچراپ قالغىنىم مېنىڭ بەختىم ئىكەن.

چىن مودەن لەيلىخانىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى تاشلاپ، ئۇنى ئۆز ئانىسىنى قۇچاقلىغاندەك پۈتۈن مېھرى بىلەن چىڭىدە قۇچاقلىدى. شۇ مىنۇتلاردا ئۇنىڭ ئىشەنچى تېخىمۇ ئاشقان، مەردان بىلەن بىللە بولىدىغان بەختلىك كۈنلەر ئۇچۇن

ئالدىراڭاتقانىدى.

جۇدۇنلۇق زىمىستان كۈنلەر ئاستا ـ ئاستا ئاخىرلىشىپ، تەبىئەت قوينى يەنە ئىللىق باھار قۇياشىنىڭ تەپتى بىلەن ئېرىپ، بارچە جاندارلار قايتىدىن ھاياتلىققا ئېرىشتى. بۇ جەريانداا مەردان شەرۋانۇمنىڭ خەۋىرىگە ئېرىشپلا قالماي، يەنە خېلى ئىش كۆرگەن، تەجرىبىلىك شاگىرت بولۇپ قالدى. شەرۋانۇمنىڭ چىرايىغىمۇ ئاز ـ تولا قان يۈگۈرۈپ، ئىنكىئانىنىڭ نەسىھەتى بىلەن ئۆزىنى ئازادە، خاتىرجەم تۇتۇشقا تىرىشىدىغان، يۈرتىنى، ئاتا ـ ئانىسىنى ئويلاپ ھەر دېسىلا كۆز يېشى قىلىدىغان ھالىتىنى تاشلىدى. بۇ ھال پۈتۈكچىنى، ئاخىرىدا يۈسۈپ ۋاڭنى كارامەت خۇشال قىلىۋەتتى. ۋاڭ ئۇنىڭ ئوردا بېغىغا چىقىپ ئايلىنىپ كۆڭۈل ئېچىشىغا رۇخسەت قىلدى. بۇ بىر ياخشى باشلىنىش ئىدى.

بىر كۈنى چىن مودەن ئىنكىئانا لەيلىخان بىلەن سىردىشىپ ئولتۇرغانىدا بىردىنلا ئوردىغا يانداش سېپىل تەرەپتىن ناخشا ئاۋازى ئاڭلاندى:

يارسىز ئۆتكەن ئۆمرۈم مېنىڭ،
مەڭ ياشسام بىر كۈنچە يوق.
ئىشىق ئوتىنىڭ ئالدىدا،
دوزاخ ئوتى ئۇچقۇنچە يوق.

قۇرغۇي بولۇپ ئەگىيمەن
يارىم تۇرار جايىڭنى.
كۈنۈ ـ تۈنۈ زار بولۇپ،
بىر كۆرمىدىم بويۇڭنى.

چىن مودەن لەيلىخانىنىڭ ياردىمىدە پەنجىرىلەرنى كەڭ ـ كەڭ

ئېچىۋېتىپ، مەردانىڭ ناخشىسىغا ئۇلاپلا مۇنۇ مىسرالارنى ئېيتتى:

سۇ بولسا سۈزۈك بولسا،
ئېرىقتا ئېقىن بولسا.
ئاشىق بىلەن مەشۇقلار
مەڭگۈ ئايرىلماس بولسا.

سېغىنىپتۇرمەن ئۆزلىرىنى،
خويمۇ ئۇزاقتا كەلدىلە.
غۇنچە رەڭلىك ئاچلۇرمەن
بىرلا قاراپ قويسىلە.

ئىنىكئانا دەرھال ئادەم ماڭدۇرۇپ، مەردانغا چىن مودەننى ئەپقېچىش چارىسى ھەققىدە مەسلىھەتلىشىشنى ئۇقتۇردى. شۇ كۈنى كەچتە لەيلىخاننىڭ ئادەملىرى مەردانىڭ يەنە تۆت كۈندىن كېيىن ئاي قاراڭغۇسى بولغاندا، تۇن نىسپى بىلەن چىن مودەننى ئاتلىق ئەپقېچىش توغرىسىدىكى پىلانى ئۇستىدە مەسلىھەتلىشىپ، ھەممە ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغاندىن كېيىن قايتىپ كېلىپ، ئەھۋالنى چىن مودەن بىلەن لەيلىخانغا يەتكۈزۈشتى. چىن مودەن خۇشاللىقىدىن لەيلىخان ئاننى چىڭ قۇچاقلاپ تۇرۇپ كۆز يېشى قىلدى. ئۇ بۇ «زىندان»دا نەزەربەند قىلىنغىلى يېرىم يىل بولۇپ قالغانىدى.

— ئاخىر ئەركىنلىككە ئېرىشىدىغان بولدۇم، لەيلىخان ئانا، ئامال قىلىپ يىراقلارغا كېتەلىسەك، بىزنىڭمۇ خاتىرجەم، بەختلىك تۇرمۇشىمىز بولىدۇ. ئۆزلە بىزگە كۆپ ياردەم قىلدىلا، بىز... بىز بىللە قېچىپ كېتەيلى.

— بۇ خەتىرى چوڭ ئىش، قىزىم، مەن قېرى سىلەرگە كاشىلا بولۇپ قالىمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ يەردىكىلەرنى گوللاپ تۇرۇشقىمۇ ئادەم كېرەك. ئامان ـ ئېسەن قېچىپ كېتەلىسەڭلار

مەن تازا خاتىرجەم بولىمەن. ھەي، ئۆمرۈمنىڭ تەڭدىن تولىسى مۇشۇ ئوردىدا ئۆتتى، ھاياتىمنىڭ مۇشۇ يەردە ئاخىرلىشىدۇ. بۇ پېشانەمگە پۈتۈلگەن بىر قىسمەت، ئۇنى كۆرمەي نېمە ئىلاج؟ !

ــ لەيلىخان ئانا، ناۋادا بىز قېچىپ كەتسەك، ئۇلار ئۆزلەدىن گۇمان قىلىشىدۇ، ئۇ چاغدا...

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، قىزىم، مېنىڭ ئامالىم بار. مەردان جىگەرلىك، ۋاپار يىگىت ئىكەن. خۇدايىم بەختىڭلارنى بەرسۇن. مەن بىر قۇر ئەرەنچە كىيىم تاپتۇرۇپ بېرەي، سىزمۇ تەييارلىقلىرىڭىزدىن پۈتكۈزۈپ تۇرۇڭ.

شۇ كۈنى لەيلىخان چىن مودەنگە دىققەت قىلىدىغان ئىشلار توغرىسىدا ۋە يولدا خەتەرگە يولۇققۇدەك بولسا، ئۆزى تونۇيدىغان ئىشەنچلىك ئادەملەرنىڭ يېنىدا پاناھلىنىش ھەققىدە بىر مۇنچە سۆزلىدى ھەمدە پۈتۈكچىنىڭ گۇمانىنى قوزغاپ قويماسلىق ئۈچۈن، چىن مودەننى ياتقۇزۇپ قويۇپ ئاستا چىقىپ كەتتى.

مەردان قېچىشنىڭ تەييارلىقى ئۈچۈن شۇ كۈنىلا تاغقا، باغداشقا قاراپ ماڭدى. ھېچبولمىغاندا ياخشىراق ئاتتىن بىر ـ ئىككىنى ئېلىپ، يولدا يېگۈدەك ئاز ـ تولا يېمەكلىك تەييارلۇېلىش، ھەرقانداق ئېھتىماللىق ئۈچۈن تەييارلىق كۆرۈپ، قېلىنراق بىرەر قۇر كىيىم غەملۇېلىشى كېرەك. شەرۋانۇمنىڭ ئۆيگىمۇ بېرىش كېرەك. ئۇلارنىڭمۇ تاپىلايدىغىنى باردۇر. شەرۋانۇمنىڭ ئانىسى ياخشى بولۇپ قالدىمىكىن؟ شەرۋانۇم ئانىسىنىڭ ئازاب دەستىدىن قايتىدىن ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالغانلىقىنى بىلسە قانداق بولۇپ كېتەر؟ خەيرىيەت، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ. ھەممىدىن مۇھىمى شەرۋانۇمنى ئوردىدىن ساق ـ سالامەت ئەپقېچىش. بۇنىڭ ئۈچۈن جانىنى ئالىقانغا ئېلىپ قويۇشقا توغرا كېلىدۇ. ناۋادا ئىش ئوڭغا تارتماي... مەردان بۇنىسىنى ئويلاشنى خالىمىدى. مەيلى قانداق ئاقىۋەت يۈز بېرىشتىن قەتئىينەزەر، ئۇ شەرۋانۇم بىلەن ئاخىرغىچە بىللە بولىدۇ.

ئاھ، زۇلۇمغا تولغان تەڭسىز ئالەم! جاھاندىكى ھەممىلا ئاشقىلارنىڭ تەقدىرى مۇشۇنداق ئەگرى ـ توقاي بولامدىغاندۇ؟ ئۇنىڭ خىيال ـ پىكرى يەنە شەرۋانۇمغا مەركەزلەشتى. « مەن نېمىدېگەن يارامسىز يىگىت ـ ھە » دەپ ئويلىدى مەردان تېخىچە مەشۇقىنىڭ ئوردىدا قامىلىپ ئازاب چېكىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرۈپ. ئۇلار قېچىپ كەتسە، چوڭلار قانداق بولۇپ كېتەر؟ ۋاڭنىڭ ئادەملىرى مەردانىنىڭ ئانىسى بىلەن شەرۋانۇمنىڭ ئۆيىدىكىلەرنى سوراقلىماسمۇ؟ بۇ قانخور جاللاتلارنى ئۇلارنىڭ تىرىكچىلىك يولىنى توسۇپ، زەھەرخەندىلىك قىلمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ. قاراپ تۇرۇپ ھەممە بالاغا ئاتا ـ ئانىلارنى ئىتتىرىپ قويۇپ، قانداقمۇ ياقا يۇرتلاردا خاتىرجەم ياشىغىلى بولار؟ مەردان ئويلىغانسېرى خىلمۇخىل ئەندىشىلەر، ئارىسالدى ھېس ـ تۇيغۇلار ئىچىدە قايمۇقۇپ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قالدى.

ـــ بىزدىن غەم يېمىگىن، ئوغلۇم، ياراتقان ئىگەم ئۆزى ئاسان قىلىدۇ. رىزقىڭلار قەيەرگە چېچىلغان بولسا، شۇ يەرگە بارىسىلەر، ئامان بولساڭلارلا بولدى. ئارىسالدىلىق قىلىپ پۇشايمانغا قالمىغىن.

ئانا ئوغلىنىڭ قەلبىدىكى ئەندىشىنى سېزىپ خاتىرجەم، ۋەزمىن تەلەپپۇزدا ئۆز كۆڭلىنى ئىپادە قىلدى. مەردان ئەڭ چوڭقۇر مۇھەببەت ۋە قىيالماسلىق ھېسسىياتى بىلەن ئانىسىنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى.

ـــ مېنى كەچۈرگىن، ئانا، خىزمىتىڭدە بولالمىدىم، ئوغلۇڭدىن رازى بول.

ئاڭغىچە مەردانىنىڭ سادىق، خىلىل، زۇنۇن قاتارلىق بىرقانچە ئاغىنىلىرى ئۇنىڭ بىلەن بىللە قومۇلغا بېرىپ، شەرۋانۇمنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئالدىراش ـ تېنەش كىرىپ كېلىشتى.

ـــ خاتىرجەم بول، ئاداش، ئاناڭنىڭ يېنىدا مانا بىز بار. بىزمۇ ساڭا ئوخشاشلا ئۇنىڭ ئوغۇللىرى. بىز سىلەرنى يەنە

دىدار كۆرۈشتۈرىمىز، ــ دېدى سادىق ئانا ـ بالا ئىككىيلەنگە تەسەللى بېرىپ. ئانا تامدىكى ئويۇقتىن قېلىن ئورالغان بىر تۈگۈرچەكنى ئېلىپ يەشتى ـ دە، رەھمەتلىك يولدىشىدىن قالغان قوش بىسلىق خەنجەرنى ئوغلىنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ:

ــ ئاتىلار روھى سىلەرنى يۆلەيدۇ، قەيەردە بولساڭلار ئامان بولۇڭلار، مەن سىلەر ئۈچۈن دۇئا قىلىمەن، ــ دېدى يۈرىكىنى ئۆرتەپ تۇرغان ھەسرىتىنى زورغا بېسىپ. مۇشۇ كەتكەنچە قۇرغۇيدەك چەبدەس، نۆۋەر ئوغلىنى ئەمدى قايتا كۆرەلەيدىغان ياكى كۆرەلمەيدىغانلىقىنى ئانا پەرەز قىلالمايتتى. ئانا ـ بالا چىڭ قۇچاقلىشىپ تۇرۇپ خوشلاشتى.

قاش قارايغان چاغدا مەردان شەرۋانۇمنىڭ ئۆيىگە بېرىپ تاشپولات ئالدىنئالا تەييارلاپ قويغان ۋاڭنىڭ ئېسىل، چاپقۇر ئېتىدىن بىرنى مىنىپ يولغا چىقتى. سادىق، خېلىل، زۇنۇنلارمۇ دورغىنىڭ ئاتخانىسىدىن بىردىن «ئولجا» ئېلىشقانىدى. بەلگىلەنگەن قەرەل كۈنى يېتىپ كەلدى. بۇ كۈنى ئوردا لۈكچۈن ۋاڭلىقىدىن كەلگەن مېھمانلارنى كۈتۈۋېلىش ئىشى بىلەن ئالدىراش بولۇپ كەتتى. ھېچكىمنىڭ چىن مودەن تۇرۇۋاتقان ئارقا ھويلىغا ئۆتكۈدەك چۆلىسى تەگمەيتتى. چىن مودەن ئەتىگەندىلا جىددىيلىشىپ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قالدى. نامازدىگەر ۋاقتى بىلەن مەردان ئادەت بولۇپ قالغان ئالاقىلىشىش ئۇسۇلى بويىچە سېپىل تۈۋىگە كېلىپ ناخشىسىنى باشلىۋەتتى:

ياز بولسا ئېچىلارمۇ
ئاق لەيلى، قىزىل لەيلى؟
كۆڭلىگە ئىنساب سالارمۇ،
لەيلىنىڭ ئۆزىنىڭ مەيلى.

ئاللىيەي، شەرۋانۇم
ھازىر بولۇڭلار.

تۇيۇپ قالسا دۇشمەنلەر،
ھوشيار بولۇڭلار.

مەردانىڭ ئاۋازىنى تونۇغان چىن مودەنمۇ مۇنداق قوشاق ئېيتتى:

ئىچىم توشتى دەردلەرگە،
قان يىغلايمەن سەھەردە.
ئۇچقىلى قانات بەرسە،
تۇرمايمەن بۇ شەھەردە.

چىن مودەننىڭ جاۋابىنى ئاڭلاپ مەردان تېخىمۇ روھلىنىپ، ئاساسىي مەقسەتكە كۆچتى:

ئاتلارنى توقۇپ كەلدۇق،
قوش ئۇلاڭنى بىز تارتمايمىز.
بۇ دەردلەرنى كىم تارتسۇن،
سىزنىڭ بىلەن مەن تارتمايمىز؟

چىن مودەن:

باغداشتا تولا توشقان،
بۇركۇت بىرنى ئېلىپ ئۇچقان.
ئىچىم دەردكە تولغاندا،
دەردكە پايلىماي قاچقان.

ئۇلار شۇ تەرىقىدە ناخشا ـ قوشاق ئارقىلىق بىر ـ بىرى بىلەن ئالاقە قىلىشتى. چىن مودەن مەردانىڭ ئۆز يېنىدىلا ئىكەنلىكىدىن كۆڭلى ئارامغا چۈشۈپ، خېلى خاتىرجەم بولۇپ قالدى. تۇن نىسپى بىلەن مەردان ۋە ئۇنىڭ ئاغىنىلىرى ئوردا بېغىغا ئۆتىدىغان تەرەپتىكى يان ئىشىكنىڭ يېنىغا كېلىپ،

لەيلىخان ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغان «نۆكەر»لەرنىڭ چىن مودەننى ئاچىقىشىنى كۈتۈپ تۇرۇشتى. ئۇ ئىككىيلەن ئالدى بىلەن لەيلىخان ئىنىكئاننى چەمبەرچاس قىلىپ باغلاپ، ھۇجرىدىكى نەرسىلەرنى بىر قۇر يېقىتىپ، يىرتىپ قالايمىقان مەيدان ياسىدى ـ دە، چىن مودەننى ئۆزلىرىگە ئوخشاش نۆكەرلەرنىڭ كىيىمىنى كىيدۈرۈپ ئەرەنچە ياسىدى. ماڭار چاغدا چىن مودەن لەيلىخان ئاننى يېنىش ـ يېنىشلاپ قۇچاقلاپ تۇرۇپ ئامانلىق تىلىدى. لەيلىخان ئانا:

ـــ سىلەرنى ئاللاغا تاپشۇردۇم. چاپسان بولۇڭلار، تاڭ يورۇپ كەتسە يىراقتا بارالمايسىلەر، ـــ دېگىنىچە ئالدىرىتىپ يولغا سېلىۋەتتى. «نۆكەر»لەر لەيلىخان ئاننىڭ ئاغزىنى مەھكەم چىگىپ قويغاندىن كېيىن ھۇجرىدىن ئايرىلدى.

ئاتلارنىڭ ئەنسىز تۇياق ئاۋازى كېچىنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزۇپ يىراق ـ يىراقلارغا تاراپ كەتتى. مەردان چىن مودەننى مەھكەم قۇچاقلاپ ئاتنىڭ ئالدىغا ئولتۇرغۇزدى. شۇ مىنۇتلارنىڭ ئۆزىدە ئاتلار گويا ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ، مەڭگۈ زۇلۇم، تەڭسىزلىك مەۋجۇت بولمىغان، ئاشقىلار ئۇچۇن تولىمۇ كەڭرى، تولىمۇ گۈزەل، يېڭى بىر دۇنياغا قاراپ كېتىۋاتقاندەك، ھەر ئىككىلىسى شۇ قەدەر بەختىيار، شۇ قەدەر شېرىن ھېسلار قاينىمىدا ئۇزۇپ، گويا ساما يولىدا ئۇزۇپ كېتىۋاتقان بىر جۈپ ئاقار يۇلتۇزلاردەك پاك، قىزغىن، ساداقەتمەن قەلبى بىلەن ئەتراپتىكى جىمى شەيئىگە مۇھەببەتتىن رەڭ بېرىپ، بىر تۇرلۇك سېھىرلىك، جەڭگىۋار ھايات ناخشىسىنى ئۇنسىز توۋلاپ كېلىۋاتماقتا ئىدى. دوستلىرى ئۇلارنى ئارىغا ئېلىۋېلىشتى. ھايات ئەنە شۇنداق جاپالىق، ئۇزاق بىر مەنزىل. مۇھەببەت بىلەن كۈرەش بۇ ھاياتنىڭ مەنىسى. ئىشىق ئەھلى ئېيتقاندەك، بىراۋنى چىن مېھرى بىلەن سۆيەلىگەن ئادەم بۇ ھاياتنىڭ ھەقىقىي

تەمىنى ئېيتىپ بىرەلەيدۇ. يوقىتىشتىن كېيىنكى ئېرىشىش تېخىمۇ شېرىن ۋە مۇكەممەل بولىدۇ. چىن مودەن بىلەن مەردان كىچىكىدىنلا بىر شاختىكى قىزىلگۈل بىلەن ياپراقتەك بىر - بىرى ئۇچۇن يارالغان مەڭگۈلۈك ئاشىق - مەشۇقلاردۇر.

تاڭ يورۇدى، ئۇلار چېچەكئاۋات، قارامۇقچا، سايبۇلاق قاتارلىق جايلار ئارقىلىق ئاراتامنىڭ غەربىدىكى جىگدىبۇلاققا يېتىپ بارغانىدى. تاڭ قۇياشىنىڭ زەر نۇرلىرى كېچە باغرىنى يورۇتۇپ، زۇلمەت قاراڭغۇلۇقىنى يىراق - يىراقلارغا تاشلۇۋەتمەكچى بولۇۋاتاتتى. چىن مودەن بىلەن مەردان بىر - بىرىگە تويماي بېقىشىپ، كۆزلىرى ئىنتىزار قەلبلىرى ئارقىلىق بۇ دەقىقىلەرنى تەنتەنە قىلىشاتتى. ۋاقىنىڭ بۇ ئىشتىن ئاللىقاچان خەۋەر تېپىپ ئەۋەتكەن لەشكەرلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە يېقىنلىشىپلا قالغانلىقى ھېچكىمنىڭ خىيالىغا كەلمىگەنىدى.

— بىز بىخۇدلۇق قىلمايلى، ئاغىنىلەر، — دېدى جېلىل ئەتراپقا ئەنسىز كۆز يۈگۈرتۈپ، كۆل بويىدا يۈزلىرىنى يۇيۇشۇپ ئولتۇرغانلارغا قاراپ جىددىي تەلەپپۇزدا، — ۋاقىنىڭ ئادەملىرى ھەر ۋاقىت بىزنى قوغلاپ كېلىشى مۇمكىن.

— ئەلۋەتتە، بىز ھايال بولماي يولغا چىقىمىز. ئەگەر دۇشمەنلەر كېلىپ قالغۇدەك بولسا، مەردان بىلەن شەرۋانۇمنى بىرسىمىز ھمايە قىلىپ ئېلىپ ماڭايلى، قالغانلىرىمىز باشقا يول بىلەن ئۇلارنى ئازدۇرۇپ كۇچىنى ئاجىزلاشتۇرايلى، بولمىسا ئاسانلا قولغا چۈشۈپ قالىمىز، — دېدى سادىق ئېتىنىڭ چۈلۋۇرىنى ئوڭشاپ، — قېنى، يولىمىزنى داۋام قىلايلى، — ئۇ شۇنداق دېگىنىچە ئېتىغا قامچا ئۇرۇپ يول باشلىدى.

ئۇلار تېخى بىرەر چاقىرىم يول ماڭمايلا، كەينىدىن توپا - چاڭ توزۇتۇپ ئۆزلىرىنى قوغلاپ كېلىۋاتقان ۋاقىنىڭ بىر بۆلەك لەشكەرلىرى كۆرۈندى. پىلان بويىچە سادىق مەردان بىلەن چىن

مودەننى جېلىلغا تاپشۇرۇپ، ئۆزى زۇنۇن قاتارلىق ئىككى بۇرادىرىنى باشلاپ ياندىكى دۆڭلۇككە قاراپ ئات چاپتۇردى. ئەمما، ۋاڭنىڭ لەشكەرلىرى ئاللىقاچان ئەترايىنى قامال قىلىپ بولغانىدى. دۆڭنىڭ نېرىقى تەرىپىدىن تولۇق قورالىنىپ، يېنىغا قىلىچ ئاسقان، ئۇزۇن پۈپۈكلۈك نەيزە تۇتقان لەشكەرلەر چىقىپ كېلىشتى. ئەھۋال بەكمۇ خەتەرلىك ئىدى. يىگىتلەر: «يا خۇدا!» دەپ توۋلىشىپ، قىلىچلىرىنى يالىڭلاچلاپ ئۆزلىرىگە خىرىس قىلىپ كېلىۋاتقان نۆكەرلەرگە ئۆزىنى ئاتتى. بىر كېچىدىن بىلەپ ئىتتىكلەتكەن پالتا، خەنجەرلەر بىردەمدە بىرقانچە لەشكەرنى يەر چىشلەتتى. بىراق، ئۇزۇن ساپلىق قىلىچ تۇتقان لەشكەرلەر كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقۇچە بولغان ئارىلىقتا مەردان ۋە ئۇنىڭ ئاغىنىلىرىگە زەرب بىلەن ئۇرۇلۇپ، ھەممەيلەننى قىپقىزىل قانغا بويىدى. سادىق بىلەن زۇنۇننىڭ كاللىسى كېسىۋېتىلگەنىدى. بۇ قاباھەتلىك مەنزىرىنى كۆرۈپ، چىن مودەن ئاچچىق توۋلاپ ئاتتىن سەكرەپ چۈشتى ـ دە، يېنىدىلا سۇنايلىنىپ ياتقان بىر نۆكەرنىڭ بوينىغا چېپىلغان پالتىنى يۇلۇۋېلىپ، سەل نېرىدا ھاكاۋۇرلارچە كېرىلىپ زەھەرخەندىلىك بىلەن چەكچىيىپ تۇرغان نۆكەرلەر باشلىقىغا قارىتىپ زەرب بىلەن ئاتتى، ئارقىدىنلا نەچچە يېرىگە قىلىچ، نەيزە سانجىلىپ، يەرگە يېقىلغان مەردانىنىڭ يېنىغا ئۆمىلەپ باردى.

ــ مەردان، مەردان ئاكا، مېنى تاشلاپ كەتمىسىلە، كۆزلىرىنى ئاچسىلا، مەن ئۆزلىرى بىلەن بىللە كېتەي، مەردان ئاكا، ئاھ ...

ــ شەر ... شەرۋانۇم، ــ مەردان تىنىقى بىلەن تەڭ جاۋىغىيىدىن ئېقىۋاتقان قانىنى قولى بىلەن سۈرتۈۋېتىپ، بېشىنى ئېتىكىگە ئېلىپ يىغلاۋاتقان چىن مودەنىنىڭ مەڭزىنى ئاستا سىلاپ، كۆز ياشلىرىنى ئېرتتى ۋە سۇسقىنا كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ، تولىمۇ تەستە گېپىنى داۋام قىلدى، ــ مېنى... كەچۇ...

رۇڭ. ئەسلىدە... قۇچىقىڭىزدا جان بەرگىنىمدىن مىڭ مەرتىم رازىمەن. قايغۇرماڭ، مېنىڭ ئامرىقىم... مەن... سىزنى...

مەردانىنىڭ كۆچسىز قول بارماقلىرى ھاۋادا بىر دەقىقە تۇرا ـ تۇرمايلا يەرگە تاشلاندى. كۆزلىرى بولسا تېخى دېيىشكە ئۇلگۈرمىگەن كۆڭۈل سۆزلىرىنى داۋام قىلماقچى بولغاندەك، مەشۇقىنىڭ چېھرىسىگە قادىلىپ قېتىپ قالغاندى.

ـــ مەردان، ياق !... ئۇ مېنى تاشلاپ كەتمەسلىكى كېرەك. مەردان ئاكا ! ئاھ، خۇدا، ئۇنى ئەكەتسەڭ ماڭا بۇ جانىنىڭ نېمە كېرىكى؟! مەنمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە كېتەي !

چىن مودەن غەزەپلىك سىلكىنىپ، مەردانىنىڭ يەنە بىر قولىدا ھېلىمۇ سقىملاقلىق تۇرغان خەنجەرنى ئېلىپ ئۆزىگە ھاياسىزلارچە تىكىلىپ تۇرغان بىرسىنىڭ يوتىسىغا كۇچ بىلەن تىققانىدى، خەنجەر زەربىسىدىن غەزىپى ئۆرلىگەن لەشكەر قولىدىكى قىلىچىنى ئەسەبىيلەرچە شىلتىپ، چىن مودەنىنىڭ پۇتۇن بەدىنىنى تىلغۇلىتى. ئۇ ئەڭ ئاخىرقى نەپىسىدە مەردانىنىڭ ئىسمىنى چاقىرىپ، ئۆزىنى ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلىدى. قىپقىزىل قانلار بىر ـ بىرىگە قوشۇلۇپ يېشىل مايسىلارنىڭ تۇڭىگە ئاستا سىڭىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇلارغا ھېچكىم قايتا قول سالمىدى. چىن مودەن غۇلىچىنى كەڭ يېيىپ مەردانىنى باغرىغا بېسىپ ياتاتتى. مەردانىنىڭ ھېلىمۇ ئوچۇق تۇرغان كۆزلىرى بۇ ئادالەتسىز زامانغا لەنەت ياغدۇرۇۋاتقاندەك، چاناقلىرىغا قان تولۇپ غەزەپ، بىلەن كۆك ئاسمانغا تىكىلگەنىدى. ھەممىگە گۇۋاھ بولغۇچى قۇياش ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرىدىكى قان ئۇيۇتمىسىدا خۇددى بىر پارچە ئوت گۈلخاندەك يېلىنجاپ كۆيۈشكە باشلىدى. ئاشۇ ئوت ئىچىدە بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى تۇتۇشۇپ ھۆر ـ پەرىلەردەك ئاستا ساماغا كۆتۈرۈلۈپ كېتىۋاتقان مەردان بىلەن چىن مودەنىنىڭ سىيماسى

نامايان بولدى. ئۇلار شۇ قەدەر خاتىرجەم، خۇشال ھالدا بىر - بىرىگە ئاللىنېمىلەرنى پىچىرلىشىپ تاتلىق كۈلۈشەتتى. رەڭمۇرەڭ گۈللەر، خىلمۇخىل ئۇچار قۇشلار ئۇلارنى ئەگىپ پەرۋاز قىلىشاتتى. يىراق - يىراقلاردىن بىر جۈپ خۇش ئاۋاز بۇلبۇلنىڭ يېقىملىق ناخشىسى ئاڭلانغاندەك بولدى.

ياردىم بىلەن ئىككىمىز
بىر مەلىدە چوڭ بولغان.
باشتا ۋەدىمىز شۇنداق،
مەڭگۈ ئايرىلماس بولغان.

خاتىمە

كىشىلەر مەردان بىلەن چىن مودەننى ۋە ئۇلارنىڭ دوستلىرىنى ئاراتامغا دەپنە قىلىشتى. يەرلىككە قويغان كۈنى ئۇلار ئۇچۇن ماتەم بىلدۈرۈۋاتقاندەك ھاۋا تۇتۇلۇپ، بۇلۇتلار سىملداپ «كۆز يېشى» قىلىشتى. بۇ بىر جۈپ ياشنىڭ ئىسيانكار، ۋاپادار خىسلىتى كىشىلەرنىڭ قەلب تارىنى چەكسە، ھالاكەتلىك تەقدىرى يۈرەك - باغرىنى ئېزەتتى. ئەنە شۇنىڭدىن باشلاپ ئەركسۆيەرلىك، ۋىجدان توغرىسىدىكى تارىخ ئەۋلادتىن - ئەۋلادقا مىراس بولۇپ، كىيىنكىلەرگە ئۇلگە، ئىرادە تىكلەش ئۇچۇن تېپىلغۇسىز ياخشى ئابىدە بولۇپ قالدى. شۇنداق، ئەنە ئاشۇ چوققىلىرى كۈموش رەڭلىك، ئېتىكى يېشىل دولقۇن بولۇپ يەلپۇنۇپ تۇرىدىغان قومۇل تاغلىرى بىزنىڭ ئەركسۆيەر، قەھرىمان قىزىمىز چىن مودەن ئاپىرىدە بولۇپ يېتىلگەن، تولىمۇ گۈزەل ھەم پەخىرلىك ھايات تارىخىنى قالدۇرغان خاسىيەتلىك بىر ماكان. باغداشنىڭ قار - مۇزلۇق چوققىلىرى

بىلەن شاۋقۇن سېلىپ شىددەتلىك ئاقىدىغان باغداش دەرياسى بويلىرىدا ھازىرمۇ چىن مودەننىڭ ئىزى بار. دەريا شاۋقۇنىدىن ئۇنىڭ ناخشىسىنى، ئەۋلادلارغا قالدۇرغان يۈرەك سادالىرىنى ئاڭلىغىلى بولىدۇ. ئۇ ھېلىھەم ھايات. ھەر باھاردا پورەكلىگەن گۈل بەرگىلىرىدە ئۇنىڭ تەبەسسۇم جىلۋىسى بار.

كۆيگەن قۇياش

قارا كېچە، قارىياغاچ مېنىڭ سىردىشىم،
شىلدىرلىسا يوپۇرمىقى، تۆكۈلەر يېشىم.

ـــ خەلق قوشىقى

قۇياش تەبىئەتنىڭ چوقۇنغۇچىسى، جىمى مەۋجۇدات ئۇنىڭ ھامىيلىقىغا موھتاج. ئۇ توختىماستىن يورۇقلۇق ۋە ھارارەت تارقىتىپ تۇرغاچقىلا، يەر شارىدا ھاياتلىق مەۋجۇت بولۇپ تۇرالىغان. ئەمما، ئۇنىڭ زۆرۈرلۈكى ھەم قىممىتىنى ھەر ۋاقىت ھېس قىلىپ تۇرالىشىمىز ناتايىن. شۇنىڭدەك، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىر ـ ئىككى ئېغىز سۆز بىلەن ئىپادىلەپ بېرىشمۇ قىيىن. ئۇدا بىرنەچچە كۈن بوران چىقىپ ئەتراپنى قاراڭغۇلۇق قاپلىسا ياكى توختىماستىن يامغۇر يېغىپ ئاسمانىنى قارا بۇلۇتلار توسۇۋالسا، قانچىلىك تىت ـ تىت بولۇپ كېتىمىز؟ ھەر كۈنى سەھەر ئورنىمىزدىن تۇرۇپ ئالتۇن تاۋاقتەك نۇرلۇق، چىرايلىق قۇياشنى كۆرگىنىمىزدە، پۈتۈن ۋۇجۇدىمىز خاتىرجەملىك ۋە شادلىق ئىلكىدە يايراپ، جىسمىمىز كۈچ ـ قۇۋۋىتە ھەم جاسارەتكە تولىدۇ. بىز ئۇنىڭ ئىللىقلىقىدىن بەھرە ئالىمىز، ئۇنى ئىزدەيمىز، ئۇنىڭدىن ئايرىلالمايمىز.

كىشىلىك دۇنياسىدا بىز يەنە شۇنداق بىر قۇياشقا موھتاج بولىمىزكى، بۇ قۇياش قەلبىمىزنى ئىللىتىپ، دۇنيانى ھەقىقىي، چىن مەنىسى بىلەن گۈزەللىككە ئورايدۇ. كۆڭۈللەر رىشتىسىنى بىر ـ بىرىگە مەھكەم چىگىپ، بەخت چەمبىرىكى ياسايدۇ. ئۇ

ئەلمىساقتىن پېتىپ باقمىغان ھەم مەڭگۈ پاتماس قۇياش. ئۇ ھەرقانچە قاراڭغۇ، زۇلمەتلىك دۇنيانمۇ مەڭ قۇياشلىق نۇرى بىلەن يورۇتۇپ، تالاي زېمىستان سوغۇقلىرىنى گۈلخان، ياق، تومۇز ئاپتىپىدەك قىزدۇرالايدۇ. مانا بۇ قۇياش ئىنسانىيەت ئالمىنىڭ ھاياتلىق يىلتىزى. ئۇ بولسىمۇ ــ مۇھەببەت، مەن ئۇنى قۇياشقا ئوخشاتتىم، دوستلار، سىلەرچە بۇ ئوخشىتىشىم مۇۋاپىق بولدىمۇ؟ ئۇنىڭسىز بىز جەمئىيەت قوينىدا، كىچىك ئائىلىمىزدە ھايات لەززىتىنى، بەخت تۇيغۇسىنى، تۇرمۇش رازىمەنلىكىنى ھېس قىلالمىمىز مۇمكىن ئەمەس. كىشىلەر ئارىسىدىكى ئىنتىلىش، چۈشىنىش، كۆيۈنۈش ھەم ۋاپادارلىق دەل مانا مۇشۇ قۇياش يەنى سۆيگۈ ـ مۇھەببەت جۇملىسىدىندۇر.

ھېمىڭۈاي مۇنداق دېگەنىكەن: «ئىنسانىيەت ئالىمىدە مۇنداق تۆت مەڭگۈلۈك تېما بار. ئۇلار مۇھەببەت، ئەمگەك، ئۇرۇش، ئۆلۈم. قالغان گەپلەر شۇلار ئەتراپىدا ئايلىنىدۇ.» شۇنداق، بۇنىڭ ئىچىدە مۇھەببەت بارچە تېمىلارنىڭ ئانىسى. مۇھەببەت بولمىغىنىدا ئىنسانىيەت ۋە ئىنسانىيەت ئالمى بولمىغان بولاتتى. مۇھەببەت تولىمۇ گۈزەل ھەم سىرلىق، ئۇلۇغ ھەم قۇدرەتلىك بىر كۈچ. ئەلمىساقتىن تارتىپ ئىشق ئەھلى ئۇنىڭ قۇربانى، قەلەمكەشلەر غەزەلخانى، پۈتۈن دۇنيا قۇلى، زارى بولۇپ كەلگەن. مەنمۇ سىلەرگە ئاشۇ مۇھەببەتتىن بىر ئارىيە تەقدىم قىلماقچى. كىشىلەر ۋاقىت ھەممىنى ئۇنتۇلدۇرىدۇ، دېيىشىدىكەن. ئەمما، چىن مۇھەببەت يىللار بىلەن تەڭ يىلتىزلىنىپ، تۆت پەسىلدە ئوخشاشلا كۆكىرىپ تۇرىدۇكى، مەڭگۈ خوراپ، قۇرۇپ قالمايدۇ. ئۇنىڭ يىلتىزى يۇرەككە تومۇرداش بولىدۇ. بىراۋنى چىن مېھرى بىلەن سۆيۈپ باقمىغان ئادەم بايانلىرىم ئۇچۇن ۋاقتىنى زايە قىلمىسۇن. قېنى ئەمسە، تۇنجى سۆيگۈ ئوتىدا يانغان ئارمان بىلەن سۇبھىنىڭ مۇھەببەت نىداسىغا قۇلاق سالايلى.

1

هاياتلىق سۈرەتتەك قېتىم قاپتۇ. بۇ تۈيغۇم بەلكىم سەھرانىڭ ئۇزاقتىن بۇيانقى تىمتاسلىقى ياكى روھىي ئالىمىمدىكى يالغۇزلۇق، چەكسىز يالغۇزلۇقنىڭ تەسىرى بولسا كېرەك. بەلگىسىز ئالماشلىرىدەك نامەلۇم، ئېنىقسىز تۈيغۇلار ھېسلىرىمنى چاپچىتىپ، مېنى ئارامسىزلاندۇرۇپ كەلمەكتە. بىرەر كۈنمۇ ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتمىگەن شېرىن چۈشتەك ئاشۇ ئەسلىمىلەرنى ئاچچىق تاماكام بىلەن قوشۇپ كۈچەپ - كۈچەپ شورىسام، ئېغىز - بۇرنۇمدىن يانغان ئىسلار ئارمان گۈللىرىدەك پورەكلەپ كۆز ئالدىمدا لەيلەيدۇ. ئارقىدىنلا ئۇزاق يىللار ئىلگىرىكى رىۋايەت تۈسىنى ئالغان ئاشىق - مەشۇقلار قىسسىلىرىدەك مەندىن ئاستا - ئاستا يىراقلىشىدۇ. ئۈچ باھار، ئۈچ ياز، تۆت كۈز، تۆت قىش ئۆتتى. بىر مەڭ ئىككى يۈز يەتتە كۈن، ئون سەككىز مەڭ توققۇز يۈز ئاتمىش سەككىز سائەت، ھەي... مەن بۇ كۈنلەرنىڭ قايسىبىرىنى سېغىنىش، پىراق، يالغان تەسەللى، ھەتتا غەم - غۇسسە بىلەن ئۆتكۈزمىدىم - ھە ؟! بەزىدە ئىنسانىنىڭ شۇ قەدەر سەۋرلىك، چىدامچان يارالغانلىقىغا ھەيران بولىمەن. سۈكۈتلۈك تەقدىرىم مېنى نەچچە ئون يىللىق قېرىتىپ، ۋۇجۇدۇمدىكى قىزغىن ھاياجان، بەختلىك ئىنتىلىش، گۈزەل ئىستەكلىرىمنى شامالدا توزۇغان مامكاپ گۈلدەك توزۇتۇۋەتتى. ئەمدى ئويلىسام، مەن شامال قاياقتا ھەيدىسە، شۇ ياقتا ئۇچىدىغان لەگلەككە ئوخشاپ قالاي دەپتىمەن. بويتاقلىق پۇراپ تۇرىدىغان ياتىقىمنىڭ ھازىرلا پارچىلىنىپ كېتىدىغاندەك غىچىرلاپ تۇرغان ئىشكىدىكى تال - تال يېرىقلاردىن كىرىۋاتقان يورۇقلۇقتا قاراپ يېتىپ ئۇزاق - ئۇزاق خىيال سۈرىمەن. مەن نېمىنى يوقاتتىم؟ ئەمدى نېمىگە

ئېرىشمەكچى؟ بۇ مەسىلىنى ئىشكىنىڭ يېرىقلىرىدىن بۆسۈپ كىرگەن نۇر تالالىرى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمىشى ناتايىن. كەچكى شەپەق تارىغاندىن كېيىن، مېنىڭ غېرىب كۆلبەمدىكى قىزغۇچ نۇر يەنە شۇ يېرىقچىلاردىن سىرتقا ئاقىدۇ. ئۇغۇ شۇنداق، ناۋادا ھاۋارايى بۇزۇلسىچۇ؟ ئۇ يېرىقچىلاردىن قۇم ـ توپا كىرىدۇ. بولدىلا، ئاسمان شىشىدەك سۈپسۈزۈك تۇرمامدۇ؟! زېمىن قۇياش نۇرىدا چاقنايدۇ. تاملار، جىگدىلىك يوللار مېنىڭ ئويچان كۆزلىرىمنى كۆرۈۋالمىسۇن. يىراقتىكى نىل رەڭ تاغلار ئېغىر تىنىقلىرىمنى ئاڭلاپ قالمىسۇن. تەبىئەت ئانا، مېنى قۇياشىڭدىن ئايرىما، جىسىمىم ۋۇجۇدۇم بىلەن تەڭلا سوۋۇپ كەتمىسۇن !

ئۇنىڭ مەۋجۇتلۇقى ۋە قىممىتىنى تونۇغان چېغىمدىن تارتىپ، سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈشنىڭ لەززىتىنى ھېس قىلىپ كەلگەنمەن. ئۇ ماڭا ھاياتنىڭ مەنىسىنى، گۈزەللىك، پاكلىقنىڭ نېمىلىكىنى بىلدۈرگەن. قەلبىمدىكى يۈمران بىختەك مەسۇم تۇيغۇلارنى ياشنىتىپ، ئۆزىدىكى ئوتنى ۋۇجۇدۇمدا ياندۇرغان باھار قۇياشىدەك قۇياشمىنى ئەسلا ئۇنتۇيالمايمەن...

سۇبھى، ئۇنىڭ ئىسمى سۇبھى ئىدى. ئۇ ھەقىقەتەن يېڭى يورۇغان تاڭدەك قەلبى سۈپسۈزۈك، سۇبھى قۇياشىدەك تاتلىق، بىغۇبار قىز ئىدى. بىز دەسلەپ تونۇشقاندا ھەر ئىككىمىز ئون توققۇز ياشتا ئىدۇق. ئون توققۇز ياش... ئاز ـ كەم ئون يىل بوپتۇ. ئۇنىڭ شامالىلاردەك يېڭگىل دەسسەپ ئالدىمغا كېلىپ، خۇددى كونا تونۇشى بىلەن كۆرۈشۈۋاتقاندەك قىزغىن، سەمىمىي تەلەپپۇزدا:

ــ كەچۈرۈڭ، ئۇچىڭىزدىكى كىيىم سىزگە سەل قىسقا كېلىپ قاپتۇمۇ، قانداق؟ ماڭا ئەڭ چوڭ نومۇرلۇقى تېگىپتىكەن، ئۇنىڭ ئىچىدە يوقاپلا كەتتىم. مېنىڭچە، ئىككىمىز ئالماشتۇرساق تازا مۇۋاپىق كېلىدىغاندەك قىلىدۇ، ــ دېگەن چاغدىكى نازۇك، زىلۋا قامىتى، گۈل بەرگىدەك نېپىز لەۋلىرىنى

يەمەنلىك تاغ قوياشىدەك نازلىق كۆلۈمسىرىگەن تۇرقى ھازىرقىدەك كۆز ئالدىمدا تۇرۇپتۇ. ئۇ چاغدا بىز ئەمدىلا مەكتەپكە يېغىلىپ ھەربىي تەلىم ـ تەربىيە مەشقى ئېلىپ بېرىۋاتاتتۇق. ئۇنىڭ مەشىق كىيىمى ماڭا دەل كەلدى. مەن ئۇ كىيىملەرنى بەكمۇ ئاۋايلاپ كىيدىم. ئۇ كىيىملەردىن دائىم بىر خىل خۇش پۇراق، دىماقنى مەستخۇش قىلىدىغان بىر خىل پۇراق كېلىپ تۇرىدىغاندەكلا ھېس قىلاتتىم. شۇنچە ئىسسىقتا ھەر كۈنى جاپالىق مەشىق قىلىساقمۇ، ئۇ كىيىمىدىن تەر پۇراپ قالمىدى. ھامان بىر خىل پۇراق... كېيىن ئۇ ماڭا دەپ بەرگەندىلا، ئاندىن ئۇ كىيىملەرگە ئەتىر چېچىلغانلىقىنى بىلدىم. ئاشۇ ئەتىرنىڭ پۇرىقى ماڭا ئۈنى ئەسلىتەتتى. كىيىملەرنى ھەر كۈنى بىر قېتىم ئىشكاپىمدىن ئېلىپ پۇراپ قويىدىغان بولۇپ قالدىم. توۋا، ئاشۇ پۇراق مېنى ئۇنىڭغا باغلاپ قويغانىدى.

ھاياتتا يۈز بېرىدىغان ئىشلارغا بىرنېمە دېمەك تەس. بىزنى تەقدىر ئۇچراشتۇرغان. بىز تەكلىماكان قۇملۇقى ئايرىپ تۇرىدىغان يىراق ـ يىراق يۇرتلاردا باشقا ـ باشقا دەريالارنىڭ سۈيىنى ئىچىپ چوڭ بولغان، ئەزەلدىن ناتونۇش كىشىلەر ئىدۇق. بەزىدە مەن يۇرتۇمدىن نەچچە مىڭ كىلومېتىر يىراقلىقتىكى ئاشۇ يات يەرگە ئوقۇش ئۈچۈنلا ئەمەس، ئۇنىڭ بىلەن تونۇشۇش، بىللە بولۇش ئۈچۈنمۇ بارغانىدەكلا ھېس قىلىمەن. ھەربىي مەشىق تۈگەپ، مەكتەپ زالىدا خۇلاسە يىغىنى ئېچىلغاندا ئۇ ماڭا:

ــ ئەمدى ھېلىقى كېلەڭسىز كىيىملەرنى قايتۇرۇۋەتسىڭىزمۇ ھەرگىز خاپا بولمايمەن، ــ دېگەنىدى سىرلىق كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ. شۇ چاغدا مەن ئۇنىڭ قويۇق ئورمانلىقىنى، پايانسىز كەتكەن كەڭ دالالارنى ئەسلىتىدىغان زەڭگەر كۆزلىرىگە مەھلىيا بولۇپ قالغانىدىم. ئۇنىڭ ئوت

ئۇچقۇنىدەك چاچراپ تۇرغان كۆز نۇرلىرى ماڭا ئاللىقاندىق بىرنەرسىنى ئەسلىتەتتى. ئۇ بەلكىم تولىمۇ سىرلىق بىر رىۋايەت ياكى سېھىرلىك ناخشا ساداسى ۋە ياكى لىرىك، پاساھەتلىك شېئىر تېكىستى بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئۇقمايمەن، ئۇنىڭغا بەلكىم بىر تېما توغرىسىدا گەپ تەشكەندىمەن، ئۇنىڭ ئۇنچىدەك ئاپپاق، ئۇششاق چىشلىرى ئاندا ـ ساندا كۆرۈنۈپ تۇرغان، قىپقىزىل لەۋ سۇرۇخ سۈرتۈلگەن يۈمران لەۋلىرى ھەرىكەتسىز، ئەمما كۆزلىرى سۆزلەۋاتاتتى...

ھايات خىلمۇخىل ئۆزگىرىش، تاسادىپىيلىق، خېيىم ـ خەتەر ۋە كۈتۈلمىگەن پۈرسەت، ئامەت بىلەن تولغان. ئاشۇنداق گۈزەل ھەم ئالىي بىلىم يۈرتىدا ئوقۇش پۈرسىتىگە ئېرىشكەنلىكىم ۋە سۈبھى بىلەن تونۇشقانلىقىم بۇ ھاياتىمدىكى ئەڭ زور خۇشاللىقىم، ئامىتىم ئىدى. ئاياللار ئۆزىنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى، مۇھەببىتى بىلەن ئەرلەرنى ئويغىتىدۇ. بۇ ئىككى كۈچ بىرلەشكەندىلا ھايات مېھىر ھەم ساداقەتكە، گۈزەللىك ھەم قۇۋناقلىققا تولىدۇ.

تۇنجى قېتىملىق دالا سەيلىسى پەقەتلا يادىمدىن چىقمايدۇ. بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز ئاشۇ چاغدىن باشلانغانىدى. ئالتۇن كۈزدە قىزىل يوپۇرماقلىق مەنزىرىنى تاماشا قىلىشتىنمۇ ئارتۇق سەيلە بولمىسا كېرەك. ئېگىز تاغ چوققىسىغا چىقىپ، پەلەمپەي شەكىللىك تاغ باغرىلىرىدىكى بۈككىدە قىزىللىققا مەھلىيا بولۇپ ھارغىنلىقىنى ئۇنتۇغان ساۋاقداشلار خۇشال چۇرقىرىشىپ سۈرەتكە چۈشۈۋېلىش ئۈچۈن تەرەپ ـ تەرەپكە تارقاپ كېتىشتى. قىزىل ئېتەكلىك تاغ باغرى خۇددى مامۇق تۆشەكتەك كۆرۈنەتتى. بۇنداق جايدا ھەركىم ئۆزىنى قۇشتەك يېنىك ۋە ئەركىن سېزىشى مۇمكىن. قەلبىمدىكى غېرىبلىق تۇمانلىرى تارقىلىپ، خىلمۇخىل ھېسلارغا تولغان قەلبىم، ئاسمان گۈمبىزىگە تاقاشقۇدەك بىنالار بىلەن قورشالغان شەھەردەك

ئاۋاتلاشقىلى تۇردى. ئاللىقانداق ئاھاڭغا غىڭشىپ، بۇككىدە قارىغايلىق ئىچىدە كېتىۋاتسام، سەل نېرىدىكى قورام تاشنىڭ كەينىدىن بىر ھەيلەننىڭ ئەنسىز توۋلىغان ئاۋازى كەلدى. شۇ ھامان بىرنەچچەيلەن تەڭلا يۈگۈرۈپ باردۇق. قورام تاشقا تىرىلىپ ئۆسكەن پاكار، قېرى قارىغاينىڭ ئۈستىدە بىر قىز ئەنسىزلىك بىلەن پەسكە قاراپ ئولتۇراتتى. ئۇ ھېلىقى زەڭگەر كۆز ئىدى. كۆزلىرىمىز ئۇچراشقان دەقىقىدە ئۇنىڭ يۈزىمۇ ئەتراپتىكى يوپۇرماقلاردەك رەڭلەندى.

ـــ پەقەت مۇشۇ يەرگە چىقساملا، ئاندىن ئۆزۈم تاللىغان مەنزىرىنى ياخشىراق سۈرەتكە تارتقىلى بولىدىكەن. بىراق، دىققەتسىزلىكىمدىن ئاپپاراتىم... ئەستا، بۇ يەر بەك چوڭقۇر بولسا كېرەك، ئاپپاراتىم كۆرۈنمەيدۇغۇ؟ ـــ ئۇنىڭ مەيۈس ئاھاڭ بىلەن يىغلامسىرىغان چىرايى مېنى بىردىنلا سەگەكلەشتۈردى.

ـــ مەن ئىزدەپ باقاي.

شۇ چاغدا قانداقلارچە جۈرئەتلىنىپ كەتكىنىمنى ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن. ھازىر ئويلىسام، مەن ئەسلىي چوڭ بىر خەتەرگە تەۋەككۈلچىلىك قىپتىكەنمەن. قورام تاشلار چوقچىيىپ تۇرغان تىك، تار جىلغىغا سىيرىلىپ چۈشكەن چېغىمدا، ساۋاقداشلىرىم ئەنسىز چۈرقىراشقىنىچە قاراپلا قالغانىدى. ئالاھازەل بىرەر سائەتتەك ئاۋارە بولغاندىن كېيىن، ئاپپاراتىنى ئاچقىتىم، شۇ چاغدا ئوقۇتقۇچىمىز ماڭا قاتتىق كايىغان، بەدىنىمنىڭ بىرنەچچە يېرى سۈركىلىپ زەخمىلەنگەنىدى. مەن ھېچنېمىگە پەرۋا قىلمىدىم، پەقەت ئۇنىڭ ماڭا ئەنسىز تىكىلگەن كۆزلىرىدىكى خۇشاللىق يېشىنى كۆرۈپلا ھەممىنى ئۇنتۇغانىدىم. كەچتە ياتاقداشلىرىم مېنى «مۇھەببەت قىسسىلىرىدىكى باھادىر يىگىت»، «گۈزەل نازىنىنىڭ قەھرىمان ئاشىقى»... دېگەندەك سۆزلەر بىلەن تەسۋىرلەپ قېرىشقىلى تۇردى. قەلبىمدە ئىسسىق بىر سېزىم داۋالغۇيتتى. نېمە دېسە

دېيىشىمىدۇ، كۆزلىرىمنى يۇمۇشۇمغىلا ئۇنىڭ زەڭگەر كۆزلىرى خىيال ئېكرانىمدا نامايان بولاتتى. نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ ماڭا كەچكى شەپەقتەك قىپقىزىل بىر جۈپ يوپۇرماقنى سوۋغا قىلدى.

ــ بۇ سىزگە رەھمەت ئېيتقىنىم بولۇپ قالسۇن، ساقلاپ قويارسىز، ــ دېگەنىدى ئۇ ماڭا. ئاشۇ يوپۇرماقلارنى ھازىرغىچە خاتىرە دەپتىرىمنىڭ قېتىدا ئاۋايلاپ ساقلاپ كېلىۋاتىمەن. ئۆتكەن كۈنلەرنى سېغىنسام يوپۇرماقلارغا قارايمەن. ئېھ، سۈبھى، شۇنچە كىشىلەر ئارىسىدا بىز پەقەت بىر ـ بىرىمىزنىڭلا مەۋجۇتلۇقىنى ھېس قىلغان ئەمەسمىدۇق ! بۇ يوپۇرماقلار ئاشۇ مەۋجۇتلۇقنىڭ، ئاشۇ بايقاشنىڭ يادنامىسى. ئەمدىلىكتە شۇلارنىڭ ھەممىسى چۈشكە ئايلاندى. پەرىشتەم، سېنى سېغىندىم، يىراقتىن بولسىمۇ بىر كۆرسەم مەيلىدى. قۇياش جىلۋىسى پارلىغان زۇمرەت كۆلدەك نۇرانە چېھرىڭدىن نەۋباھارنىڭ زوقىنى تارتىپ، خۇش تەبەسسۇم بىلەن كۆز ئالدىمدا پەيدا بولۇپ قالساڭ، ھاياجاندىن ۋاكىدە يېرىلىپ كېتەرمەنمۇ !؟ سۈبھى، سۈبھى !... ھېلىقى يامغۇرلۇق گۈگۈمدا يولدىن ئېزىپ قېلىپ، يول بويىدىكى سېتىقچىدىن يول سورىغاچ تاتلىقياڭيۇ سېتىۋېلىپ يېگىنىمىز يادىڭدىمۇ؟ شۇ چاغدا يېگەن تاتلىقياڭيۇنىڭ تەمىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمىدىم. شۇنىڭدىن كېيىن تالاي قېتىم تاتلىقياڭيۇ ئېلىپ يېگەن بولساممۇ، ھېچقايسىسى شۇ چاغدىكىسىگە ئوخشىمىدى. يامغۇر ئەدەپ كەتتى. قولۇمىزدا ھەتتا كۆنلۈكمۇ يوق. چاپىنىمنى بېشىمىزغا ئوراپ، مۇرىلىرىمىزنىڭ تېگىشىپ كېتىشىدىن ئەندىشە قىلىۋاتقانىدەك، خىجىللىق ئىلكىدە ئىككى يۈز مېتىردەك يولنى تەسلىكتە بېسىپ، بىر ئۆتۈشمە كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا كىرىۋالغانىدۇق. ئۇنداق قاتتىق يامغۇر بىزنىڭ يۈرتلارغا ئاپەت ئېلىپ كېلەتتى. ئەمما، ئۇ چاغدىكى خۇشاللىق

ۋە ھايا‌جىنىمنى تەسۋىرلەپ بېرەلمەيمەن. سەن يامغۇر ھۆللىگەن چاچلىرىڭنى، يۈزۈڭنى مەندىن قاچۇرۇپ چاپانغا مەھكەم ئورىنىۋالغانىدىڭ. يامغۇر تەبىئەتكە ئەمەس، قەلبلەرگە تامچىلىماقتا ئىدى. بۇنىڭ بىلەن ۋۇجۇدۇمدا يېپىيېڭى، پاك ۋە مەسۇم بىر روھ ئاستا ـ ئاستا بىخلاندى. يەلكىلىرىڭ بوشقىنا تىترەيتتى. تىنىقلىرىڭدا مۇھەببەت، خىجىللىق، ئىلتىجا... ئەتراپىمىزدا يامغۇردىن پاناھلانغانلار كۆپەيگىلى تۇردى. سەن بارا ـ بارا قۇچىقىمغا سىڭىپ كېتىۋاتاتتىڭ. ئاھ، مېنىڭ ئون توققۇز يېشىم ! ئاشۇ كۈنلەرنى قايتۇرۇۋالغۇم كېلىدۇ. ئۇ چاغلاردا مەن ئەتراپىمدىكى جىمى نەرسىگە ئوتلۇق نەزىرىم بىلەن باقاتتىم. ھاياتنى ئۇنچىلىك سۆيگەن، قەدىرلىگەن چاغلىرىم بولماس. شۇ قەدەر سەمىمىي، قىزغىن، ئاق كۆڭۈل ئىدىم. ھەر قېتىم باھار ئايلىرى كىرگەندە قەلبىم ئىزتىراپقا، شېرىن ھاياجانغا تولىدۇ. مېنىڭ تۇنجى سۆيگۈم باھاردا ئاپىرىدە بولغان. ھال رەڭ چېچەك بەرگىلىرىنى كۆرسەم، ئۇنىڭ ئايدىڭدىكى سۆيۈشلىرىمگە تەشنا ئۇياتچان لەۋلىرىنى خىيالىمغا كەلتۈرىمەن. قاتار ـ قاتار ئۇچۇپ كەلگەن پەسىل قۇشلىرى ئۇنىڭ ماڭا ئاتا قىلغان يۇمران مۇھەببىتىنى ئېسىمگە سالىدۇ. مۇز ئاستىدىن ئېقىپ چىققان ئەگىز سۈيىنىڭ شىلدىرلاشلىرى ئۇنىڭ قۇلىقىم تۇۋىدىكى پىچىرلاشلىرىدەكلا يېقىملىق تۇيۇلىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن خىيالىي سىردىشىمەن. چىغىر يول بويلىرىدا، ئېتىز قىرلىرىدا ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ بىلەن ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەيمەن. مەن ئۇچۇن ئەڭ ھۇزۇرلۇق، ئەڭ ئەھمىيەتلىك ئىش ئۆتمۈشۈمنى ئەسلەش بولسا كېرەك. ئۇنىڭدىن ھېچقانداق خەۋەر كەلمىگىلى يېرىم يىل بولدى. خەيرىيەت، ئاخىر شۇنداق بولماقچىدى. ئۇنى ئاز رەنجىتتىممۇ؟ ئاز ئازابلىدىممۇ!؟

قۇياش پېتىپ يەنە كەچ كىردى. ياتقىم دائىمقىدەك سوغۇق ۋە مىسكىن ھالەتتە مېنى كۈتۈۋالدى. ئۈستەلدە ئاخشام ئىچىپ

بولالمىغان يېرىم بوتۇلكا ھاراق، بىر چىنىدە قاپقارا داغلانغان چاي، كۆيۈپ تۈگەپ قالاي دېگەن شام، ئورۇن - كۆرپىلەر يىغىلمىغان، كىيىم - كېچەك، كىتاب ۋە باشقا لازىمەتلىكلەر قالايمىقان تاشلانغان. تېخى كەپسىز، ئوماق چاشقانلار تاختا بېشىدىكى نانلىرىمنى غاجاپ قويۇپتۇ. بۇ جانىۋارلارنىڭ قىلغان ئىشىنى قارىمامدىغان، ئەمدى يەنە تەييار چۆپ يەيدىغان بولدۇم - دە، ھەي ي... ناۋادا بۇ بىر جۈپ ھەمراھىم بولمىغان بولسا مېنىڭ ۋە بۇ ياتقىمنىڭ مەۋجۇتلۇقىمۇ بىر سىر بولۇپ قالار ئىدى. كارىۋىتىمنىڭ بېشىغا چاپلىۋالغان «تىتانىك ناملىق پاراخوت» فىلىمىدىكى ئىككى ياشنىڭ رەسىمگە ۋە ئۇنىڭ ئاستىغا تىزىپ قويۇلغان ئوقۇش پۈتكۈزۈش ئالدىدا سۈرىگە ئىككىمىز چۈشكەن سۈرەتكە قاراپ ئۇزاق ئويلاندىم.

ئادەمنىڭ ياشاشتىكى مەقسىتى زادى نېمە؟ مۇكەممەللىكنىڭ چېكى بارمۇ؟ روھ بىرلىكى بىلەن تەن بىرلىكى ئوتتۇرىسىدا قانچىلىك ئارىلىق بار؟ مەندىكى بۇ خىل قاتمال پىسخىك ھالەت ۋاقتىنىڭ ئۇزىرىشى بىلەن بىر ئىزدا تۇرىۋېرەرمۇ ياكى ياماق سۈپەتلىك ئۆسمىدەك تەرەققىي قىلىپ مېنى كاردىن چىقىرىۋېتەرمۇ؟... خىيالىلىرىم كۆپىيىپ مېڭەم پارتلاپ كېتىدىغاندەك چىڭقىلىپ ئاغرىپ كەتتى. ئۇنئالغۇنى قويدۇم.

كۆنۈپ قاپتىكەن بۇ يۇرەك يارغا،
دۇنيادا ھەممىدىن ئايرىلىش ياماق.
... ...

غېرىب كۆلبە، غېرىب ناخشا، غېرىب دۇنيا!... ئەينەككە قارىسام مەڭزىمدە ئىككى تامچە ياش تۇرىدۇ. مۇھەببەتكە نەقەدەر موھتاج بولۇۋاتقانلىقىمنى ئېتىراپ قىلىمەن.

2

باهار كەتسە يەنە كېلىدۇ. كېچە ھەرقانچە ئۇزاق بولسىمۇ يەر شارىنىڭ دەۋرىيلىك ئايلىنىشى بىزنى تاڭغا ئۇلاشتۇرىدۇ. ئەمما، ئۆتكەن كۈنلەردە قايتىلانمايدۇ. بىر سوتكا ئىچىدە يارىتىلغان تالاي مۆجىزىلەر كېچە قاراڭغۇلۇقىغا سىڭىپ كېتىدۇ ـ دە، سەھەردە ھەممە سۈت ئۈيقۇدىكى بوۋاقتەك ھاياتلىققا يېڭىدىن تۆرىلىدۇ. كۈزدە قايتىپ كەتكەن قۇشلارنىڭ باھاردا قانچىسىنىڭ قايتىپ كېلەلمەيدىغانلىقىنى كىم بىلسۇن؟ ! ئۆتمۈشنى ئۇنتۇيالمىغان ئادەم ئۇچۇن ئەتە ۋە ئەتىدىكى يېڭى تۇغۇلۇشىمۇ مەۋجۇت بولمىسا كېرەك. شۇنداق، يۇرەكتە يېلىنجىغان ئارمان ئوتىنى سۇكۈتلۇك قىسمەت بىلەن ئۆچۈرۈۋەتكىلى، قاراڭغۇلۇق ئالدىدىكى گۈگۈم قوينىغا تاشلىۋەتكىلى بولمايدىكەن. خۇددى مۇھەببەتنى ھىجرانىڭ شەپقەتسىز ياشلىرى بىلەن يۇيۇۋەتكىلى بولمىغىنىدەك، قەلبىم ھامان ئاجىز بىر ئۇمىدكە تېۋىنىدۇ. ئۇنى باھاردىكى يۇمران مايسىنى سىلىغاندەك ئاۋايلاپ سىلىغىلى، يۇلتۇزلۇق كېچە ئاسمىنىنى باغاشلىغاندەك باغاشلاپ سۆيگىلى بولمايدۇ. ئەينى چاغدا ھەرگىز پۇشايمان قىلمايمەن، دەپ ئۆز ـ ئۆزۇمگە تەكرار ـ تەكرار پىچىرلىغانىدىم. ئۇزاقتا سوزۇلغان چۈشتەك ئاشۇ بىرمەھەللىك كەچۇرمىشىم خۇددى قان شورىغۇچى قۇرتتەك خاتىرجەملىكىمنى، خۇشاللىقىمنى، ياشاش ئىرادەم ۋە سەۋر ـ تاقىتىمنى ئاستا ـ ئاستا شوراپ مېنى ھالسىزلاندۇرماقتا.

ئالدىمدا بىر دۆۋە خەت، خاتىرە دەپتەر، ئالبوملار يېيىلىپ ياتىدۇ. ئۇلارنى كۈندە دېگۈدەك كۆرىمەن، ئوقۇيمەن، ئۇلارنىڭ ھەربىر بېتى، ھەربىر قۇرى ماڭا ياد بولۇپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ، يۇرىكىم پۈچۈلانسىلا ئۇلارنى قولۇمغا ئالىمەن. مەيلى قانچىلىك

ئازابلىنىپ كۆز يېشى قىلاي، مېنى ھاياجانغا سالىدىغان ئاشۇ مۇھەببەت ھېكايىسىدىن يەنە شۇنچىلىك خۇشاللىق، تەسەللى تاپالايمەن. بىر كۈنى كىتاب رەتلەۋاتسام، ئارىسىدىن كىچىككىنە بىر ۋاراقچە چىقىپ قالدى. قىزىقىپ ئوقۇشقا باشلىدىم:

« قارىسام، تاتلىق ئۇخلاۋاتىسىز، شۇڭا سىزنى ئويغاتمايلا ئىشقا كەتتىم. گۈلۈم، تۇنۇگۈنكى ئىش ئۈچۈن سىزدىن كەچۈرۈم سورايمەن. ئۇنتۇپ قالماڭ، سىزنى ياخشى كۆرىمەن. ھە راست، توڭلاتقۇدا سىزگە ئاتاپ ئەكەلگەن شاكىلاتلىق تورت بىلەن ئازراق قەھۋە بار، ناشتىدا يەرسىز. بۈگۈن قانداق كۈن ئىكەنلىكىنى بىلەمسىز؟ چۈشتە سىزنى بەخت رېستورانى ئالدىدا ساقلايمەن. پەرىشتەم، قېلىنراق كىيىنىۋېلىڭ، چۈشنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپ، ئارمان.

2004 ـ يىلى 14 ـ مارت »

خەتنى تۇتۇپ قانچىلىك ئولتۇرغىنىمنى بىلمەيمەن. ئاچچىق كۆز ياشلىرىم چىشلىرىم ئارىسىدا قانغان لەۋلىرىمنى ئېچىشتۇرغاندىلا ئېسىمنى يىغىپ ئىچىمنى ئۆرتەپ تۇرغان ھەسرىتىمنى قويۇپ بېرىپ ھۆكۈرەپ يىغلۇەتتىم. ئارمان !... يۈرەك قېتىمنى چالغىتىپ ـ چالغىتىپ چىقىۋاتقان بۇ نىدا مېنىڭ ئىشەنچىم، مۇھەببىتىم، شۇنداقلا پۈشايمىنىم، نەپرىتىم! ئۇ دائىم شۇنداق خەتلەرنى يېزىپ كىتابلىرىمنىڭ ئارىسىغا قىستۇرۇپ قويىاتتى. بىزنىڭ 2004 ـ يىلىمىز، ئىللىق ئائىلىمىز بولماقچىدى. ئاھ، خۇدا، مەن ئۇنى سۆيەتتىم !

ـــ سۈبھى، ـــ دەيتتى ئۇ دائىم ماڭا، ـــ مەن سېنىڭ كۆزلىرىڭنى ھەممىدىن بەك ياخشى كۆرىمەن، ئۇ سېنى تاڭ قۇياشىدەك جازىبىلىك، پەرىشتىدەك خىسلەتلىك كۆرسىتىدۇ.

دەرۋەقە، مېنىڭ بۇ كۆزلىرىم مۇھەببەت بىلەن لىق تولغان، ئۇنىڭغا ھەربىر قارىغىنىمدا ۋۇجۇدۇمۇ كۆز نۇرۇم بىلەن تەڭ كۆيۈپ، ھارارەتلىك يالقۇنغا ئايلىنىپ كېتىۋاتقاندەك سېزەتتىم.

ئۆز ئاشىقى ئۇچۇن ھەممىنى قۇربان قىلىشقا تەييار تۇرىدىغان مەشۇق يۈرىكىنى نېمىلەرگە ئوخشىتىشى مۇمكىن؟ شۇ چاغلاردا نۇرغۇن كۆڭۈلسىزلىك ۋە توسالغۇلار مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىم ۋە ئىشەنچىمنى تەۋرىتەلمىگەنىدى، ئويلىسام يۈرىكىم لەختە ـ لەختە قانغا بويىلىدۇ. ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالارمەنمۇ دېگەن خىيال كاللامغا كىرىپلا قالسا، ئۇنى مەھكەم قۇچاقلىۋالاتتىم، خۇددى ئۇ ھازىرلا يوقاپ كېتىدىغاندەك.

ئالىي مەكتەپنىڭ ئۇچىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چېغىمدا تۇركىيە يازغۇچىسى رىشاد نۇرى گۇنتېكىننىڭ «چالمقۇشى» ناملىق رومانىنى ئوقۇغانىدىم. ئۇنىڭدىكى كامران بىلەن فەرىدەنىڭ ئەگرى ـ توقاي مۇھەببەت سەرگۈزەشتىلىرى، فەرىدەنىڭ ئۆز سۆيگۈسى يولىدىكى ساداقىتى، تارتقان جەبىر ـ جاپالىرى ئالدىدىكى قەيسەر، ئېگىلمەس روھى مېنى قاتتىق تەسىرلەندۈرگەنىدى. بىچارە قىز ئاخىر ئۆزى سۆيگەن ئادىمىنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى ئاتقان چاغدا، مەن ئۇنىڭ ئۇچۇن تارام ـ تارام تۆكۈلۈپ يىغلىغانىدىم. ئۇ مېنىڭمۇ مۇھەببەتتە ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغان چاغلىرىم ئىدى. فەرىدەگە ئوخشاش قىسمەتلەرگە قېلىشنى خالىمايتتىم. ئەمما، ئۆزۈمنى ھامان فەرىدەدەك ھېس قىلاتتىم. ئۇ كىتابنى ئاخىرىمى توك كېتىپ قالسا شام يورۇقىدا، بەزىدە ھەتتا ئايدىڭدا ئولتۇرۇپ كۆز ياشلىرىم بىلەن نەچچە نۆۋەت قايتىلاپ ئوقۇدۇم. شۇ چاغلاردا مەن ھەممە ئىشنى كىتابلاردىكىدەك شۇنداق گۈزەل ۋە تەلتۆكۈس بولىدۇ، دەپ ئويلايتتىم. رومان ۋەقەلىكى مېنى چوڭقۇر ئويغا سالدى. قەلبىمدىكى كامراننى پۈتۈن ۋۇجۇدۇم بىلەن سۆيەتتىم، مېنىڭ كامرانىم يازغۇچىلارنىڭ قەلىمى ئاستىدىكى پېرسونازلاردەك ئۇنچە كېلىشكەن، جەلپكار بولمىسىمۇ، ئۇستا ھەيكەلتىراشنىڭ نادىر ئەسىرىدەك يېقىملىق، قىرلىق قاڭشىرى ئايرىپ تۇرغان ئوتلۇق كۆزلىرىدىن دىلغا ئارام بېرىدىغان مېھرىلىك ئۇچقۇنلار

چاقناپ تۇرىدىغان، قامىتىدىن ئەرلىك جاسارىتى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان، يامغۇرلۇق گۈگۈمدەك يېقىملىق، سالماق يىگىت ئىدى... ھاياتىمدىكى ئۇنتۇلغۇسىز ئەسلىمىلەرنىڭ بارلىق مۇقەددەسلىرىنى ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئۆتكۈزۈش پېشانەمگە پۈتۈلگەن چېغى، ئۇنى تۇنجى نۆۋەت كۆرگەندىلا، گويا ئۇزاق يىللار كۆرۈشمىگەن قەدىناس كىشىمنى قايتا ئۇچراتقاندەك قەلبىم ئىللىق بىر سېزىمگە تولۇپ، ئۇنىڭغا، ئۇنىڭ گۈشلۈك لەۋلىرى ئۈستىدىكى يېڭىلا قارايغان بۇرۇتلىرىغا، قوشۇما قاشلىرىغا ئىختيارسىز قاراپ قالغانىدىم. ئۇ يېڭىلا پويىزدىن چۈشۈپ يۈك ـ تاقلىرىنى كۆتۈرگىنىچە بىرنەچچەيلەننىڭ ھەمراھلىقىدا مەكتەپ دەرۋازىسىدىن كىرىپ كېلىۋاتقىنىدا، يېنىمدىكى يۈرتلۇقلىرىمنىڭ پارىڭىدىن ئۇنىڭ مەن بىلەن بىر سىنىپتا ئوقۇيدىغانلىقىنى بىلدىم.

شۇنچە يىللار ئۆتۈپتۇ. ئۇنىڭ ماڭا قايتىدىن ئۇمىد، ئىشەنچ ۋە بەخت ئاتا قىلىشىنى كۈتۈپ كېلىۋاتىمەن. تۇنۇگۈنكىدەكلا ئېسىمدە، تۇنجى يىلى 14 ـ مارت ئۇ مېنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ قۇلاقلىرىمغا «سىزنى سۆيىمەن» دەپ تەكرار ـ تەكرار پىچىرلىغان چاغدا، مەن بۇ بەختنىڭ مەڭگۈلۈك بولۇشىنى تىلىگەن، پۈتۈن مېھرىم ۋە ئەقىدەمنى شۇ مىنۇتتىن تارتىپ ئۇنىڭغا بېغىشلىغانىدىم. تۇنجى سۆيگۈمگە ھىلال ئاي گۇۋاھ بولغان. 14 ـ مارت ھەر يىلى بىر قېتىم كېلىدۇ. ئەمما، ئۇ ئەكەلگەن بەخت ماڭا ئۇزاق نېسىپ بولمىدى. ھەر قېتىم يۈلتۇزلۇق ئاسمانغا باقسام، بىر قېتىم ئۇنىڭ بىلەن دېيىشكەن گەپلىرىمىز يادىمغا كېلىپ كۆڭلۈم يېرىم بولىدۇ. شۇ چاغدا ئۇ چىملىقتا سوزۇلۇپ يېتىپ، ئاسماندىكى يۈلتۇزلارنى كۆرسەتكەندىن كېيىن، ماڭا:

ـــ يۈلتۇزلار توغرىسىدا تولىمۇ قىزىقارلىق ھەم رومانتىك رىۋايەتلەر بار. چوڭلار دائىم ھەممىلا ئادەمنىڭ ئاسماندا بىردىن

يۇلتۇزى بولىدۇ، دېيىشىدۇ. ئۇ يۇلتۇز تىنىمسىز جىمىرلاپ زېمىندىكى ئادەملەر ئارىسىدىن ئۆز ئىگىسىگە مۇناسىپ جۇپ ئىزدەرىمىش. شۇ يۇلتۇزنىڭ نەزىرى كىمگە چۈشسە، يۇلتۇز ئىگىسى بىلەن شۇ ئادەمنىڭ رىزقى پۈتۈلەرىمىش. ئويلاپ باقسام، بۇ بىر پارچە شېئىردەكلا گۈزەل تەسەۋۋۇرغا تويۇنغان رىۋايەت ئىكەن، ـــ دېدى ۋە يېنىك خورسىنىپ قويدى. ئۇنىڭ بۇ گېپىي بىلەن مەن كېچە ئالمىگە مەرۋايىتتەك چېچىلغان يۇلتۇزلار دۇنياسىغا تىكىلدىم. كىچىك چاغلىرىمدا يىراق ئاخشاملىرى بىز دائىم ئۆگزىدە ياتاتتۇق. شۇنداق چاغلاردا ئايدىڭ كېچە بولسا قەۋەتلا خۇشال بولاتتىم. كېچە ئاسمىنىدىكى ئەڭ يورۇق يۇلتۇزلارنى ساناپ يېتىپ ئۇيقۇغا كېتەتتىم. ئانام بىر قېتىم ماڭا ئايدىن ئانچە يىراق بولمىغان چوڭ ھەم نۇرلۇق يۇلتۇزنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، ئۇ سېنىڭ يۇلتۇزۇڭ بولسۇن، دېگەنىدى. ئۇ يۇلتۇزنىڭ ئىسمىنى بىلمەسەممۇ، شۇ چاغدىن باشلاپ ئايسىز كېچىلەردىمۇ يۇلتۇزۇمنى ئىزدەيدىغان بولۇپ قالدىم.

ـــ ئاۋۇ مېنىڭ يۇلتۇزۇم، ـــ دېدىم مەن ئىختىيارسىز ھالدا كىچىك چاغلىرىمدا كۆرۈپ كۆنگەن يۇلتۇزۇمنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىپ تۇرۇپ.

ـــ ھەي، ئۇنداقتا سىزنىڭ يۇلتۇزىڭىز ماڭا قاراپ كۆزىنى قىسمايۋاتىدۇغۇ؟ ـــ دېدى ئۇ سۆزۈمگە ئۇلاپلا ئاسماندىن كۆزىنى ئۈزمەي، ـــ ئۇنىڭ نەزىرى ماڭا چۈشمىگەن چېغى.

نېمىشقىدۇر ئۇنىڭ بۇ گېپىي يۈرىكىمنى ئاغرىتىۋەتتى. مەن ئۇنىڭغا سىزنىڭ يۇلتۇزىڭىز قېنى، دېسەم، ئۇ، كۇنىپېتىش تەرەپتىكى بىنەپشە نۇر تارقىتىدىغان غەلىتە بىر يۇلتۇزنى ماڭا كۆرسىتىپ قويدى.

ـــ نېمانچە يىراق، پادىچى يىگىت بىلەن توقۇمىچى قىزغا ئوخشاپ قالدۇق، ـــ دېدىم ئۇنىڭغا دومسىيىپ. ئۇ لام ـ جىم

دېمەستىن ئۇزاق ياتقاندىن كېيىن، ماڭا چوڭ چۆمۈچ يۇلتۇز بىلەن كىچىك چۆمۈچ يۇلتۇزلار توپىنى كۆرسىتىپ قويىمەن، دەپ كۆڭۈلسىز كەيپىياتنى ئۇنتۇلدۇردى. ئۇنىڭ نېمىشقا شۇنداق قىلغانلىقىنى بىلمەيمەن. ئەمما، شۇنىڭدىن كېيىن ھېلىقى بىنەپشە رەڭلىك يۇلتۇزنى قايتا ئۇچرىتىپ باقمىدىم. ئاسماندا يۇلتۇزلار سان ـ ساناقسىز. ئۇ ماڭا كۆرسىتىپ قويغان چوڭ ـ كىچىك چۆمۈچ يۇلتۇزلار توپى، سۈپۈرگە يۇلتۇز، ئېيىق يۇلتۇزلار توپى، پادىچى يىگىت بىلەن توقۇمچى قىز يۇلتۇزلىرى... ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ، ئاسمىنىمدىنمۇ ئايرىلغاندەك، ھەتتا يۇلتۇزۇمنىمۇ تاپالماي ئولتۇرۇپ قالىمەن. ئادەم ھاياتىدا نۇرغۇن تاللاشلارغا دۇچ كېلىدۇ. مەيلى ئۇنىڭ دەرىجىسى قانچىلىك بولۇشىدىن قەتئىنەزەر ئۇ ھامان ئادەمنى ھارداۋرىدۇ. بەزى نەرسىلەر پەۋقۇلئاددە جەلپكار بولىدۇ. بەزى نەرسىلەر ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن خورايدۇ ياكى يوقىلىپ كېتىدۇ. ئەكسىچە بەزى نەرسىلەر بارغانسېرى كۈچىيىپ كىشىنى چۆچۈتىدۇ. يەنە بەزى نەرسىلەر بولسا ئەزەلدىن ئەبەدكە ئۆز ماھىيىتىنى ۋە مەۋجۇتلۇقىنى ئۆزگەرتمەيدۇ. ئۇلارنى پەرقلەندۈرۈش، خاتاسىز تاللاش تولىمۇ مۇشكۇل بىر ئىش. ئەينى چاغدا توغرا دەپ قارىغان ئىشىمىزنىڭ ئەسلىدە بىر خاتالىققا يول قويۇش بولۇپ قالمىدىغانلىقىنى بىلىپ يەتكىنىمىزدە، بىز قەدىرلەشكە تېگىشلىك كىشىلەر ۋە مىنۇتلار ئۆتۈپ كەتكەن بولىدۇ. بۇنى بىر ـ ئىككى ئېغىز گەپ بىلەن چۈشەندۈرۈپ بولۇشمۇ تەس.

خىزمەتداشلىرىم مېنى ياندۇرمىسا يانمايدىغان شام ئىكەن، دېيىشتى. مەن يېنىپ ئۆچكەن شام، ئەينى چاغدا مېنى ھېچكىم پۈۋلەپ ئۆچۈرەلمىگەن. ئەمدى يەنە كىملەر ئۈچۈن يانسام بولاتتى؟ دوستلىرىم ھەمىشە ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭ قۇتقۇزۇشۇڭ كېرەك، دەپ نەسىھەت قىلىشىدۇ. مەنمۇ بۇ دۇنياغا قايتا

تۆرىلىشنى شۇ قەدەر ئارزۇ قىلىمەن. دوستۇم كامىلە تېخىچىلا ئەسقەر ئۇچۇن گەپ ئېچىپ ھارمىدى. ئەسقەر مېنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ساۋاقدىشىم ئىدى. بىز ھەقىقەتەن ياخشى دوستلاردىن ئىدۇق. ئەسقەر مەن ئۇچۇنلا يارالغانىدەك، ھەمىشە بىرەر قىيىنچىلىققا يولۇقسام ياكى يارىدەمگە موھتاج بولسامىلا يېنىمدا پەيدا بولۇپ قالاتتى. ئۇنىڭ قىزغىن، تۇز كۆڭۈل مىجەزى ماڭا ياقاتتى. بىز تولۇق ئوتتۇرىدا ئۇچ يىل بىللە ئوقۇدۇق. ئاخىرقى يىلى ئۇ دەرسلەرگە كۆڭۈل قويمايدىغان، جەمئىيەتتىكى بالىلارغا ئارىلىشىپ ھاراق ئىچىپ، تاماكا چېكىپ يۈرىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنى تەنقىد قىلدىم، دەرسلەرنى تىرىشىپ ئۆگىنىپ ئالىي مەكتەپتىمۇ بىللە ئوقۇشىمىز كېرەكلىكىنى ئېيتتىم. شۇنداق چاغلاردا ئۇ خېلى جانلىنىپ، تۇزۇلۇپ قالاتتى.

— سۇبھى، مەن تىرىشسام ئۇلگۈرەلەرمەنمۇ؟ سەن بىلەن بىللە ئالىي مەكتەپتە ئوقۇسام نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى ـ ھە ! — دەيتتى ئۇ كۆزلىرىمگە تىكىلىپ ئولتۇرۇپ. مەن ئۇنى داۋاملىق ئىلھاملاندۇراتتىم، دەرس ئۆگىتەتتىم.

— ئەسقەر، ئۇندەش جۇملىگە بىر مىسال كەلتۈرگىن.

— سۇبھى، سېنى ياخشى كۆرىمەن !

— سارا، نېمەدەپ جۆيلۇپ يۈرىسەن؟ خاتا.

— نېمىسى خاتا؟ بۇنىڭدا سەممىي، چىن ھېسسىيات بارغۇ؟

— سەن، ئەمدى ماڭا ئۆگەتمەيمەن. سەن بىلەن كارىم يوق.

— سەنمۇ مېنىڭ سۆزۈمنى ئاڭلاپ باققىن، سۇبھى، سېنى راستلا ياخشى كۆرۈپ قاپتىمەن. قانداق قىلاي؟ ئۇنىڭدىن باشقىسى كاللامدا تۇرمايدۇ.

ئۇنىڭغا ئېچىم ئاغرىيتتى. ئۇنى شۇنداقلا تاشلىۋەتكىلى بولاتتىمۇ؟ ئۇ قوپالراق، شوخ بولغىنى بىلەن كۆڭلىدىكىنى قىلچە يوشۇرمايدىغان ھەم يوشۇرالمايدىغان تۇز مىجەزلىك ئىدى.

ئۇنىڭ ئىمتىھان نەتىجىسى كۆڭۈلدىكىدەك چىقماپتۇ. مەن چاقىرىقنى تاپشۇرۇۋېلىپ جىددىي سەپەر تەييارلىقى قىلىۋاتقان بىر كۈنى ئۇ مېنى چاقىرىپ، ئىككىمىز دائىم ئۆگىنىش قىلىدىغان ئۆستەڭ بويىدىكى چىملىققا ئەكەلدى. ئۇنىڭ ئۇچۇنلا ئەمەس، ئۆزۈم ئۇچۇنمۇ كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ يىغلىۋەتتىم. ئۇ بىر تۇغقان قېرىندىشىمدەك ھەمىشە مېنى قوغدايتتى، ماڭا ياردەم بېرەتتى. قىسقىسى، ئۇنىڭغا كۆنۈپ قالغانىدىم. ئۇنى ياقتۇراتتىم. ئەمدى بىز ئايرىلىدىغان بولدۇق.

— سۇبھى، ئەمدى تولىمۇ يىراق بىر جايغا كېتىدىغان بولدۇڭ. ئۆزۈڭنى كۆپ ئاسرا. قالايمىقان كىشىلەر سېنى ئازدۇرۇپ كېتەرمۇ، دەپ ئەندىشە قىلىمەن. مەن... سۇبھى، ماڭا ئىشەن، مەن قايتا ئوقۇيمەن، چوقۇم تىرىشىپ سېنى خۇشال قىلىشقا تىرىشىمەن.

ئۇنىڭ يەنە دېمەكچى بولغان نۇرغۇن سۆزلىرى يۇرىكىدە قېلىپ قالدى. ئوقۇشقا ماڭغان كۈنۈم ئاپتوبۇس قوزغالغان چاغدا، ئۇنىڭ بېكەت ئىشىكىدىن خېلى نېرىدا قولىدا بىرمۇنچە نەرسىنى كۆتۈرۈپ قاراپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. بىچارە يىگىت مېنى ئالىتە يىل كۈتتى. مەن ھەمىشە ئۇنى ئۇمىدسىزلەندۈرۈپ كەلدىم، بىراق...

— ئۆتۈنۈپ قالاي، سۇبھى، مېنىڭ ئەڭ زور خۇشاللىقىم سېنىڭ بىلەن بىللە بولۇش. ماڭا ماقۇل دېگىن، مەن...

— قەلبىڭنى چۈشىنىمەن، ئەسقەر، ساڭا ئىشىنىمەن، بىراق، مەن باشقا بىرسىنى سۆيگەن، ئۇنى ھېلىمۇ سۆيىمەن، سېنى ئالدىغۇم يوق.

— جاھاندا يامغۇر تامچىسى چۈشمەيدىغان ئۆگزە بولمايدۇ، گۈلنىڭمۇ خېرىدارى كۆپ بولىدۇغۇ، سۇبھى، مېنى قىينىما.

— ياق، ئەسقەر، سەن ياخشى كۆرگەن ئادىمىڭگە بەخت تىلە، مەن سېنىڭ مۇھەببىتىڭگە، ئەقىدەڭگە لايىق ئەمەسمەن، مېنى

كەچۈرگىن.

ئوقۇش پۈتكۈزۈپ قايتىپ كەلگىنىمدىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىدىم. ئۇ ئاللىقاچان ئوقۇش پۈتكۈزۈپ خىزمەتكە چۈشۈپ بوپتۇ. ئۇنىڭ يازغان خەتلىرى ۋە سۈرەتلىرىنى قايتۇرۇۋەتتىم. ئاشۇ نەرسىلەر سەۋەبلىكىمۇ، ئارمان بىلەن نەچچە قېتىم تەرگىشىپ قالغانىدۇق. ئارتۇق ئازابنى خالىمايمەن. ماڭا ئۆزۈم خالايدىغان خاتىرجەملىك ۋە بەخت كېرەك. ئەسقەر ئاخىر تۇيقىلىۋالدى. دېمەك، ئۇنىڭ ھايات تارىخىمدىكى بىر كونا ئەسلىمە بولۇپ قالدى. بىز قىزلار گاھىدا بىر سوۋغات بۇيۇمىغا ئوخشاپ قالمىدىكەنمىز. قانچىلىكىمىز ئۆزىمىزنىڭ كۆڭۈل خاھىشىغا ئىگە بولالايدىغاندىمىز!؟

ئىشخانىدىكى خىزمەتداشلار قاتار چاي ئوينىشىنى مەسلىھەتلىشىپتۇ. ئۇلارنىڭ زورى بىلەن تۇنجى بولۇپ ئىش باشلىغان سانىيە ھەدەمنىڭ ئۆيىگە باردىم. ئىشكتىن كىرىشىمگىلا ئارمان ئىككىمىز ئاخىرقى قېتىملىق نورۇز بايرىمىدا قوش كىشىلىك ئۇسسۇل تەييارلاپ، مەكتەپ سەھنىسىدە ئوينىغان ئۇسسۇل ناخشىسى «باقما» دېگەن ناخشا ياڭرىدى. ناخشىنىڭ ماڭا تونۇش ھەربىر ئۇداري، كۆز ئالدىمدا ئىككىمىزنىڭ چىمەنلىكتىكى بىر جۈپ كېپىنەكتەك بىر ـ بىرىمىزنى قوغلىشىپ يەڭگىل دەسسەپ ئوينىغان ئۇسسۇلىمىز، ئايدىڭ كەچلەردە رېپېتىتسىيە زالىنىڭ ئۆگزىسىگە چىقىۋېلىپ، شامالدىن قورۇلغان گەۋدەمنى ئۇنىڭ ئىسسىق باغرىغا يوشۇرۇپ بەختتىن ۋىلقىلاپ كۈلۈشلىرىم... مېنى يەنە ئەسلىمىلەر قورشىۋالدى. ئاھ، ئارمان، مېنىڭ كامرانىم ! مېنىڭ ھەربىر قەدىمىم، مەقسەتسىز قىلغان ئىشلىرىمۇ ماڭا سېنى ئەسلىتىدۇ. بىلەمسەن، سېنى شۇ قەدەر سېغىنىدىم ھەم ساڭا شۇ قەدەر ئۆچ بولدۇم.

«بۇ ناخشىدىكى ھەربىر مىسرا مېنىڭ كۆڭۈل سىرىمنى

ئاشكارا قىلىدۇ، ــ دېگەنىدەك سەن ماڭا. شۇ كۈنىمۇ ئاسماندا چىرايلىق ئاي بار ئىدى. مەكتەپ چىملىقىدا ساڭا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ دېگەن گەپلىرىم يادىڭدىمۇ؟ بىر ئۆمۈر سەن بىلەن ياشاشنى كۆڭلۈمگە پۈككەنىدىم. سەنلا مېنىڭ كۆڭلۈمگە خاتىرجەملىك بېرەلەيتىتىڭ. ھېلىقى بالدۇر قار ياغقان يىلى باغچىدا كەچ كىرگۈچە قار ئېتىشىپ ئويىنىغان كۈنىمىز، يەنە شۇ يىلى يازدا دېڭىز بويىغا بېرىپ سۈغا چۆمۈلگەن كۈنىمىز، مەن كېچىچە ئۇخلىماي سېنى ۋە كەلگۈسىمىزنى ئويلىنىپ تاڭ ئاتقۇزغانىدىم. مەن بىدار ئاتقۇزغان تاڭلار ئاز بولمىدى. ئۇچىنچى يىلى قىشلىق كانىكولدا سەن ئۆيۈڭگە قايتىپ كەتكەندە، مەن ئايرىلىشنىڭ يالغۇزلۇقىنىڭ ئازابىنى تۇنجى قېتىم ھېس قىلدىم. قايتىپ كەلگىنىڭدە ۋوگزال سۈپىسىدا تۇرۇپ سېنى كۆرۈپلا كۆز ئالدىم يورۇپ، چاناقلىرىم نەملەندى. ھەممىنى ئۇنتۇپ شۇ يەردىلا سېنى قۇچاقلىۋالغانىدىم. ئارمان، سەن بۇ دۇنياغا ئاخىرقى ھېسابتا مېنى ئازابلاش ئۈچۈن تۆرەلگەنمۇ؟ ئەمدىلىكتە سەن مېنىڭ خاتىرجەملىكىمنى ئۆزۈڭ بىلەن بىللە ئەكەتتىڭ. مەن بىر ئىرادىلىك، قەيسەر قىز ئىدىم. ھاياتنى، تۇرمۇشنى سۆيەتتىم. ھازىر ئۇلارنىڭ قانچىلىكى قالدى؟ توۋا، ھەر ۋاقىت كۆڭۈل بېتىمنى ئاختۇرۇپ سېنىلا ئىزدەيدىكەنمەن. زادى ئۇنتۇش مۇمكىن بولماسمۇ؟

3

ھەر كۈنى قۇياش نەيزە بويى ئۆرلىسىلا، ھەممە ئىشلار يادىمغا كېلىدۇ. ئالىي مەكتەپ ھاياتىم خۇددى سۈبھى قۇياشىدەك نۇرلۇق بىر ئۇمىدكە، ئىللىق مۇھەببەتكە، گۈزەل، ساپ، بەختىيار تۇيغۇلارغا بۆلىنىپ، بىر ئۆمۈرلۈك ھاياتتەك يېپىيېڭى، ئارمانسىز ئۆتكەنىدى. ئەمدى ئويلىسام مېنىڭ ئېرىشكەنلىرىم

ئۆزۈم هېس قىلغانلىرىمدىن خېلىلا كۆپ ئىكەن. شۇ كۈنلەرنى تولۇقى بىلەن قايتۇرۇۋالغۇم كېلىدۇ، خۇددى ھەر يىلى بىر قېتىم كېلىدىغان باھارنى كۈتۈۋالغاندەك. دەل ـ دەرەخلەر پوتلا چىقىرىپ، رەڭمۇرەڭ چېچەكلەر ھۆپپىدە ئېچىلغاندا بىر ئىش ئۈچۈن ھەمىشە ئازابلىنىمەن. ئاشۇنداق گۈزەل ماي ئايلىرىنىڭ بىر كۈنى ئۈنى مەكتەپ بېغىدىكى ئاق، ھال رەڭ، قىزغۇچ چېچەكلەر بىلەن تولغان گۈللۈك يېنىدىن تاپتىم. تاماق قاچامنى ئۇ ياتقىغا ئەكىرىپ قويغانىدى. كەچلىك تاماق ۋاقتى ئاللىقاچان ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ تېخىچە چېچەك يىغىپ خىيالىي تۇرغان تۇرقى قورساق ئېچىپ ئاران تۇرغان كەيپىياتىمنى بىردىنلا چۈشۈرۈۋەتتى. ئەمدىلا بىرنەرسە دېگۈچە ئۇ يۈگۈرۈپ ئالدىمغا كەلدى.

ـــ ئارمان، چېچەك پەسلىنى ياخشى كۆرەمسىز؟ چېچەك بەخت ـ سائادەت ۋە بەرىكەتنىڭ بېشارىتى. قاراڭ، ماۋۇ ھال رەڭ چېچەكلەرگە، بۇ مۇراد ـ مەقسەدكە يېتىشنىڭ سىمۋولى. بايا تىن مەن چېچەكلەرگە ئۆز تىلىكىمنى ئېيتتىم. ئەمدى سىزمۇ ئېيتىڭ. كۆزىڭىزنى يۇمۇڭ، تېز بولۇڭ، تېزرەك!

ـــ ۋاي ـ ۋۇي، قويۇڭە سىزنى، مۇشۇنداقمۇ ئەخمىقانىلىك بولامدۇ، تازىمۇ بىر!

ئاچچىقىمدا ئۇنىڭ قولىدىكى بىر تۇتام چېچەك غولىنى ئېلىپلا زەرب بىلەن يەرگە تاشلاپ، ئۈستىدىن دەسسەپ ئۆتۈپ كەتتىم. بىچارە سۈبھى ئۇنداق قىلارىمنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى. ئۇنىڭ تارام ـ تارام يىغلاپ چېچەك بەرگىلىرىنى بىر تال، بىر تالدىن تېرىۋاتقان تۇرقىغا قاراپ ئىچىم ئاغرىپ قالدى.

ـــ ئاشخانىدا تاماق قالمىسا سىزنى كۈندە كوچىدا مېھمان قىلغىلى مەن بىر بايۋەچچىنىڭ بالىسى ئەمەس. قارىمامسىز ھازىر قايۋاق بولدى؟

ئۇ ئەلەملىك تەرزدە بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى. ئۇنىڭ زۇمرەت

كۆلىدەك شەھلا كۆزلىرىدە باش ئەگىزدەك لىققىدە ياش لىغىلداپ، گىلاستەك لەۋلىرى يوپۇرماقتەك تىترەپ كەتكەندى.

ــ ئىككىمىزگىلا تاماق ئېلىپ مۇشۇ يەردە سىزنى ساقلاپ تۇرغانىدىم. ياتقىڭىزدىكىلەرگە ئېيتىپ قويغان. قورسىقىڭىز بەك ئاچقان بولسا سىز يېگەچ تۇرۇڭ، مەن ئەمدى تويدۇم.

نېمە دېيىشىمنى، نېمە قىلارىمنى بىلەلمەي ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپلا قالدىم. ئۇ ھېچنېمە دېمىدى. مەن تاماق يېيىشنىمۇ ئۇنتۇپ ئۇنىڭغا يارەملىشىپ چېچەك بەرگىلىرىنى تېرىشكە باشلىدىم. ئۇ كۆز ياشلىرىنى توختىتىۋالالمايتتى. ئۇنى باغرىمغا تارتىپ «مېنى كەچۈرگىن» دەپ پىچىرلىدىم. يۈرىكىم قوللىرىمغا ئوخشاشلا تىترەپ كەتتى. مېنى ئازابلايدىغان ئىشلار بۇلا بولمىسا كېرەك. ھەر باھاردا باغلاردا ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق ئايلىنىپ چېچەك بەرگىلىرىدىن ئۇنىڭ ھىدىنى ئىزدەيمەن. ئۆزۈمنى رېئاللىقتىن، ئادەملەردىن قاچۇرۇپ يىراق، خىلۋەت سەھرادا چىرايىدىن ساددىلىقى، پاكلىقى تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان ئاتا ـ ئانىلىرىغا ئوخشاشلا ئاق كۆڭۈل، كۆندۈرۈش تەس بولغان ياۋا جانىۋارلاردەك كەپسىز شوخ بالىلار بىلەن ھەپىلىشىپ كۈن ئۆتكۈزۈپ كېلىۋاتىمەن. شۇنداق، مەن مۇئەللىم، ياخشى ـ يامان خۇيلىرى بىلەن كىشىگە تاڭسۇق شېئىر مىسرالىرىنى ئەسلىتىدىغان ئاشۇ ئوماق بالىلارنى ياخشى كۆرىمەن. ئۇلار مېنىڭ بىردىنبىر خۇشاللىقىم. ئۇلار ماڭا ھەممە ئازابلىرىمنى ئۇنتۇلدۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىكى سۆيۈنۈش ھەم قانائەتنى، ھۆرمەت ۋە مۇھەببەتنى كۆرسەم ھاياتىم مەنىگە تولىدۇ. ئايدىڭ كەچلەردە يېزىنى قاپلىغان تۇرغان ئېتىزلىقلاردىن ئۆتۈپ باقمىچىلىق مەيدانىنىڭ يەرلىرى بىلەن تۇتاش كەتكەن ياپيېشىل دالادىكى ئېگىز دۆڭگە چىقىپ ئولتۇرۇپ، ئېغىز گارمونومنى ئىككىمىز ياخشى كۆرىدىغان «ئۇخلىمىدىم زادى بۇ كېچە» دېگەن ئاھاڭغا سايرىتىمەن. ئاي ماڭا ھەمراھ بولىدۇ. سۇبھى يېنىمدا

بولسا دائىمقىدەك ماڭا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ، ناخشىسىنى توۋلىغان بولاتتى. سۇبھى، سۇبھى! قانچە تاڭلار يورۇيدۇ. بىر چاغلاردا سەنمۇ ئاشۇ تاڭلاردەك قەلبىم كۆكىنى نۇرلاندۇرۇپ تەبەسسۇم بىلەن ئالدىمدا پەيدا بولاتتىڭ. ئاي ـ يۇلتۇزلار بىلەن يورۇتۇلغان ئېسىل، ئازادە كوچىلاردا بىرسىمىز پېچىنە، بولكىلارنى، بىرسىمىز كوكاكولانى ياكى قەھۋەنى كۆتۈرۈپ، دەمۇدەم سائەتكە قاراپ كىنوغا ماڭاتتۇق. سىم ـ سىم يامغۇر مىچىلداپ تۇرغان ئۆتۈشمە كۆۋرۈك بېشىدا كۇنلۇكنى تۇتۇۋېلىپ، ئاق شايىدەك ئاپپاق تۇمان ئىچىدە لەيلەپ تۇرغان شەھەر كوچىلىرىنى تاماشا قىلاتتۇق. يامغۇردىن كېيىنكى سالقىن، نەمخۇش ھاۋانى ياخشى كۆرەتتىڭ. ئاھ، خۇدا، بۇ ھاياتنىڭ بارچە خۇشاللىقى زېمىن قېتىدىن سويۇلۇپ، ئالەمنى مۇسىبەت باسقانىدەك، ئەتراپىمدىكى ھەممىلا نەرسىدىن مۇڭلۇق بىر سۇكۇت، ھىجران، پىغان پۇرايدۇ. گاھىدا بارچە نەرسىگە ساختا نىقاب كىيدۇرۇپ قويۇلغانىدەك، قەلبىمنى گۇمان، غەشلىك ۋە قورقۇنچ ئىگىلەيدۇ. ئېسىڭدىمۇ، بىر قېتىم ياشلار بايرىمى كۇنى بىز قاتتىق تەرگىشىپ قالغانىدۇق. بۇگۇن دەل ياشلار بايرىمى. خىزمەتداشلىرىمنىڭ ھەممىسى شەھەرگە، دوستلىرىنىڭ يېنىغا كېتىشتى. مەن يەنە يالغۇز قالدىم. ياتىقىمدىن چىقىساملا كۆرۈنىدىغان ئېگىز ـ ئېگىز تاغلارغا قاراپ ئەنسىز توۋلىغۇم كېلىدۇ. ئۇزاق يىللىق سۇكۇتكە چۆمگەن قاقاس چۆل باغرىدا بەرپا قىلىنغان بوستانلىق، تۇرخۇنلىرىدىن ھارغىن ئىس كۆتۈرۈلۈپ تۇرىدىغان ئاندا ـ ساندا قورۇ ئۆيلەر، ئېغىر توپىلىق قۇمساڭغۇ يوللار، قارىماققا پېشانىسىغا قادالغان تاغلار بىلەن تۇتىشىپ كەتكەندەك كۆرۈنىدىغان كىچىككىنە، خىلۋەت يېزا... بۇلارنىڭ ھەممىسى گويا بىر چۇشتەك مېنى گاڭگىراق، دەرگۇمان، سىرلىق ھېسلار قاينىمىغا سۆرەيدۇ. ئاشۇ قاينام، زامانىۋى شەھەردىكى ھەربىر كۇن يېڭىلىق، ئۇچۇر بىلەن تولغان

جەڭگىۋار كۆي مېلودىيەسىدەك ئۆتكەن ئالمي مەكتەپ هاياتىمنىڭ داۋامى راستلا كەينىگە نەچچە قاتلاپ چېكىنگەن ناچار شارائىت، ھەر كۈنى تەكرارلىنىپ تۇرىدىغان مەجبۇرىيەتلەر بىلەن تويۇنغان، كىشىلىرى بوۋاق بالىنىڭ يېنىك پۇشۇلدىشىدەك خاتىرجەملىك، قانائەت بىلەن كۈن ئۆتكۈزىدىغان موشۇنداق رېئاللىق ئىكەنلىكىگە ئىشەنگۈم كەلمەي قالدۇ.

ئوقۇش پۈتكۈزىدىغان يىلى ساۋاقداشلاردا شەھەردە ئىشلەش قىزغىنلىقى كۆتۈرۈلۈپ، ھەممىسى دېگۈدەك مەركىزىي شەھەرلەردە قېلىشقا چارە ـ ئامال ئىزدەشكە كىرىشىپ كەتتى. شۇ كۈنلەردە سۇبھىمۇ قەۋەتلا ئالدىراش بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭمۇ شۇ شەھەردە قېلىپ چوڭراق بىرەر ئورۇندا ئىشلەش ئارزۇسى بار ئىدى. كۈندۈزى بوش ۋاقىت تاپسىلا ئىدارىمۇئىدارە، ھەتتا شىركەتلەرگىچە قاتراپ خىزمەت ئىزدىسە، ئاخشىمى مەكتەپ دەرۋازىسى تاقالغۇچە ئۇدۇلدىكى كومپيۇتېر مەركىزىدە خەت ئۇرۇشنى مەشىق قىلاتتى. كېيىنچە ھەتتا تاماق ۋاقتىدىمۇ ئۇنى ئۇچرىتالماس بولدۇم. بەزىدە ئۇنىڭ كىتاب ـ ماتېرىياللىرىنى قولتۇقىغا قىستۇرۇپ، قورساقنى گوللايدىغان تەييار يېمەكلىكلەرنى كۆتۈرۈۋېلىپ ئالدىراش چىقىپ كېتىۋاتقىنىنى ياكى كوچىدىكى تەييار تاماق بوتكىسىدا سائىتىگە دەممۇدەم قاراپ ئولتۇرغىنىنى كۆرەتتىم. ئۇنىڭ ئۇچۇن خۇشال بولدۇم. ئۇنىڭغا دەخلى قىلىپ قويماسلىق ئۇچۇن ئۇنى ئىزدىمەيتتىم. شۇ كۈنلەردە ئۇنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ھېس قىلدىم. بەزىدە ئۇنىڭ پەرۋاسىز ھالىتىدىن ئاغرىنىپمۇ قالاتتىم. يالغۇزلۇقتىن سىقىلاتتىم. كۆڭلۈم خالاپ تۇرسىمۇ، ئۇنىڭغا قېيىداپ، ھەتتا ئۇنىڭدىن قېچىپ يۈرىدىغان بولۇپ قالدىم. ئاخىر ياتاقداشلىرىم كەيپىياتىمدىكى نورمالسىزلىقنى سېزىپ قالدى.

ــ ھەي ئارمان، سۇبھى ئىككىڭلارغا زادى نېمە بولدى؟ قارىساق، ئىككىڭلار ئۆز غېمىڭلار بىلەن. غۇلاچ كېتىپ، غېرىچ

قالدى جۇمۇ. سەن ئوغۇل بالا بولغاندىكىن چىڭراق بولغىن. ئۇنى قولدىن چىقىرىپ قويما يەنە. بەزى گەپلەرنى دېيىش ئەپسىز، ئۆزۈڭ بىلىپ بىر ئىش قىلارسەن.

سۇبھى توغرىسىدا ئۇزۇن - قىسقا پاراڭلار پەيدا بولۇپ قالغانلىقىنى باشتىلا سەزگەنىدىم. ئۇنىڭغا ئىشىنەتتىم. بىراق، ئويلىمىغان يەردىن ئاغىنەم تۇرغۇن بىلەن كوچىدا كېتىۋېتىپ ئۇنىڭ ناھايىتى كېلىشكەن، ساقال - بۇرۇتلۇق بىر يىگىت بىلەن قىزغىن پاراڭلىشىپ، ئالىي دەرىجىلىك بىر رېستوراندىن چىقىپ كېلىۋاتقانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ قالدىم. ئۆز - ئۆزۈمگە ئاچچىقلىنىپ، ئۇلارنى كۆرۈپ قالغان كۆزلىرىمنى ئويۇۋالغۇدەك بولۇپ كەتتىم. ئۇنىڭ بۇنچە تېز ئۆزگىرىپ كېتىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدىم. ئۇنى ئىزدەشنى، ئارىدىكى ئىشلارنى سۈرۈشتە قىلىشنى خالىمىدىم. بىز ئەمدى كىچىك بالا ئەمەسقۇ!؟ ھېلىقى ئادەمنىڭ چەت ئەل تەۋەلىكىدىكى مۇھاجىر ئىكەنلىكىنى سۇبھىدىن ئاڭلاپ سۇبھىدىن قاتتىق ئەپسۇسلاندىم. ئۇنىڭ چەت ئەلدە ئوقۇش ئارزۇسى بار ئىدى. ئەمدىلىكتە قىلىپ يۈرگەنلىرى بىر قىسىم چاكىنا، تايىنسىز كىشىلەرنىڭ قىلىقى ئەمەسمۇ؟ ئىختىيارسىز ئۇنىڭدىن نەپرەتلىنىشكە باشلىدىم. نەچچە قېتىم مېنى ئىزدەپ كەلگەن بولسىمۇ ئوچۇق چىراي ئاچمىدىم. ئۇمۇ بارا - بارا ئىلگىرىكى قىزغىن، سەمىمىي، سۆيۈملۈك سۇبھىگە ئوخشىماي قالدى. ساۋاقداشلار ئارىسىدىمۇ ئۇنىڭ قايسىبىر داڭلىق رېستوران، ئاللىقانداق قىممەت باھالىق پەرداز بۇيۇملىرى، ئېسىل تاۋار، چەت ئەلنىڭ ئىمپورت مەھسۇلاتلىرى ھەققىدە سۆزلەپ يۈرگەنلىكى توغرىسىدىكى پاراڭلار بولۇناتتى. ھەممە ئىچ سىرىمنى قەلبىمگە سولاپ پەرۋاسىز سىياقتا جىمجىت يۈرىۋەردىم. بىر كۈنى دەرستىن چۈشكەندە ئۇ ئالدىمنى توستى.

— ئوقۇش پۈتكۈزىدىغان ساناقلىقلا كۈن قالدى. ئۇنچىۋالا

زورۇقۇپ ئۆزۈڭنى قىينىمساڭمۇ ساڭا چاپلىشۇالمايمەن. كىمنى كۆڭلۈڭ خالىسا شۇنى تاللاش سېنىڭ ھوقۇقۇڭ. لېكىن، شۇنى بىلىپ قال، كۆز بىلەن كۆرگەننىڭ ھەممىسىلا رېئاللىق بولمۇەرمەيدۇ. كونىلاردا: «ئىت ھۇرەر، كارۋان يۈرەر» دەيدىغان ھېكمەت بار. دۇشمەنلەرنىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناپ ھارغىنىڭدا، ئاللىقاچان ئەخمەق بولغان بولىسەن. ئاقىلراق بولغىن، خەير ـ خوش.

ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى قايتا ـ قايتا ئويلاندىم. ھەممىسى ئاشكارا تۇرسا، مەن يەنە قايسى رېئاللىقنى ئىزدەي؟ شۇ كۇنلەردە ئۇ مەندىن ھالىڭ قانداق، كۇنلىرىڭ قانداق ئۆتۇۋاتىدۇ، دەپ سوراپمۇ قويمىدى. ئارىمىزدا قانداقتۇر بىر بوشلۇق پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇ بارغانسېرى كېڭىيىپ تولدۇرۇۋالغۇسىز خاتالىق، چۈشىنىكسىز رېئاللىق، نادامەتلىك قىسمەت بىلەن تولۇپ، قارشى تەرەپنى كۆرگىلى بولمايدىغان ئېگىز بىر توسۇققا ئايلانماقتا ئىدى. كۆڭلۈم ئاللىقانداق بىر ئۇقۇشماسلىق ئۈچۈن تەشۋىشلىنىپ تۇرسمۇ، ئەمما بىزگە پۈرسەت بولمىدى. شۇ كۇنلەردە مەن يات بىرسىنى ئۇنىڭغا ئوخشىتىۋالغانىدەك، ئىككىمىز پۈتكەن ھەربىر ئىزلاردىن ئۇنىڭ سىيماسىنى تاپالماي، روھىي سەرسانلىقتا بۇرۇقتۇرما بولۇپ يۈردۇم. ئەمدى بىلسەم، بىز ئاللىقاچان بىر ـ بىرىمىزنى يىتىۋروپ قويغانىكەنمىز. يەنە شۇ نىل رەڭ تاغلار، پايانسىز چۆللۈك، كۆپكۆك ئاسمان... ئاشۇ كۇنلىرىم ئۈچۈن ئەپسۇسلىنىمەن. سۇبھى، سەن مېنىڭ بەختىم ئىدىڭ. سېنى يەنە قاچانمۇ كۆرەلەرمەن؟ بۇ ھىجرانغا بەرداشلىق بېرىش تولىمۇ تەس كەلدىغۇ ماڭا!

4

ئۇنى نېمىشقىمۇ ياخشى كۆرۈپ قالغاندىمەن؟ ئىلگىرىكى

سۇبھىگە ئوخشىمايلا قالدىم. چاچلىرىمنى نېمە ئۈچۈن تارايمەن؟ بۇرانىدا قالغانىدەكلا ھەممە نەرسە ئۆزۈمگە سوغۇق، ئاۋارە كۆرۈنىدۇ. ئەينەكتىن كۆرۈنۈپ تۇرغان سولغۇن، يىغلاڭغۇ چىراي قىزغا قاراپ ئىچىم سىيرىلىدۇ. ھەممىنى ئۇنتۇپ كەتكىن، باھار يەنە كېلىدۇ، دەپ پىچىرلاپ قويىمەن. پۈتكۈل ئادەملەر مەندىن يۈز ئۆرۈگەندەك، چەكسىز بىر غېرىبلىق يۈرىكىمنى غاجاپ تۇرىدۇ. ئۇنئالغۇدىن چىقىۋاتقان ناخشىلار، تېلېۋىزوردىكى كۆرۈنۈشلەر، كىتابلاردىكى ھېكايە، پوۋېستلار خۇددى مېنىلا تەسۋىرلەۋاتقاندەك، ھەتتا ئايمۇ مەن ئۈچۈن ئازابلىنىپ، ئۆزىنى بۇلۇتلار كەينىگە يوشۇرغانىدەك، بارچە شەيئى ئېغىر تىنىقلىرىمدىن تامغان سۇكۈتكە چىلىنىپ قالدى. ئىشخانىغا بېكىنىۋېلىپ زورۇقۇپ ئىشلەشمۇ مېنى ئازابتىن قۇتۇلدۇرالمىدى. تەنھا يۈرگۈم كېلىدۇ. تەنھالىقتىن سىقىلىمەن، بۇ دۇنيادا يالغۇز مەنلا قالغانىدەك، ھېچكىمگە، ھېچنىمىگە رايىم يوق.

بۇگۈن پوچتالیون ئادەتتىكىدىن خېلى بالدۇر ئىدارە دەرۋازىسى ئالدىغا كەلدى، يۈرىكىم ئىختىيارسىز دۈپۈلدەپ سوقۇشقا باشلىدى. ھېچنېمىگە قارىماي دېجورنى ئىشخانىسىغا يۈگۈردۈم.

— مېنىڭ خېتىم بارمىكەن؟

دېجورنى ئايال بىرھازا مىسلىداپ خەتلەرنى كۆرۈپ چىققاندىن كېيىن خۇشياقمىغاندەك جاۋاب بەردى.

— يو... ق...

سۇغا چۈشۈپ كەتكەندەك تۇنجۇقۇپ، غەلىتە ئىگىرىۋەتتىم. كۆڭلۈم بۆلەكچىلا بېرىم ئىدى. ئىشخانىغا قانداقلارچە قايتىپ كىرگىنىمنى بىلمەيمەن. دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ ئولتۇرۇپ يەنە يىغلىۋەتتىم.

— ئۇنىڭغا خەت يازسىڭىز بولامدۇ؟ قاچانغىچە سۇكۈت

قىلىپ، مۇشۇنداق ئۆتۈۋېرىسىز؟ مېنىڭچە، ئۇنداق تاش يۈرەك ۋاپاسىزنىڭ دەككىسىنى ئوبدانراق بېرىپ قويۇش كېرەك. ئۆزىڭىزنى ئۇيرىتىپ...

— مېنى بىردەم بولسىمۇ ئارامىدا قويۇڭلار، ئۆتۈنۈپ قالاي.

كىمدۇر بىرسى ئېغىر خورسىنىپ قويۇپ ئاستا چىقىپ كەتتى. ئۇستەلگە بېشىمنى قويۇپ بۇقۇلداپ يىغلۇۋەتتىم. نۇرۇمنىڭ مەشۇقى غۇنچەمۇ ئۆز يارىنىڭ قۇچىقىدا جان بەرگەن. ھېچبولمىسا ئاشۇ غۇنچەم ئېرىشكەن بەختكە نائىل بولالىسامۇ ئارمانسىز كەتكەن بولاتتىم. گۈزەل تۇرمۇشقا بولغان تەلپۈنۈشلىرىم كەچ كۈزدە سۇلاشقان ياپراقتەك ھاياتىي كۈچىنى يوقاتماقتا. ئىش بىلەن مەلىكە بولۇپ ئازابلىرىمنى ئۇنتۇي دېگەن خىيالدا ئىشخانىنىڭ چېلىكىگە بىرىنچى قەۋەتتىن سۇ كۆتۈرۈپ چىققانىدىم، تاس قالدىم يىقىلىپ چۈشكىلى. نېمە بولغىنىمنى بىلمەيمەن، ئېسىمنى يىغسام، يېنىمدا بىرنەچچەيلەن: «نېمە بولدىڭىز، بىز تۇتۇۋالمىغان بولساق، كەينىڭىزگە ئۆرۈلۈپ چۈشەتتىڭىز» دەپ ئەنسىز قاراپ تۇرىدۇ. كىيىملىرىمگە سۇ تۆكۈلۈپتۇ، كۆزَ ئالدىم قاراڭغۇلىشىپ بېشىم قېيىپ تۇراتتى. ئۇلارغا قاراپ زورغا كۈلۈمسىرەپ قويۇپ، ئىشخانىغا كىرىپ كەتتىم. ئاھ، خۇدا، ماڭا نېمە ئىش بولغاندۇ؟ ئۆلۈپلا كەتسەم، ھەممە ئازابلاردىن بىراقلا قۇتۇلغان بولاتتىم.

ئۆيگە كەلسەم بىرمۇنچە دوستلىرىم مېنى ساقلاپ تۇرۇپتۇ. ئىشكتىن كىرىشىمگە كامىلە يۈگۈرۈپ ئالدىمغا كەلدى:

— بەختلىك بولغىن، دوستۇم، بۇگۈن سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭ.

— سۇبھى، تۇغۇلغان كۈنىڭىزگە مۇبارەك بولسۇن، سىزگە سالامەتلىك ۋە خۇشاللىق تىلەيمىز.

ساۋاقدىشىم تۇرغۇنمۇ كەپتۇ. بۇگۈن... ئۇلار بىرمۇنچە

سوۋغىلارنى قوچقىمغا تۇشتۇرۇۋەتتى. بىر دەستە ئەتىرگۈل! شۇ ئان بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا ئەنسىز قارىۋەتتىم. ئارمان، ئۇ قەيەردە؟ ھەممىسىنىڭ چىرايىدا كۈلكە، مەن ئىزدىگەن ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا كۆرۈنمەيتتى. ئارمان ئۇ ھەر قېتىملىق تۇغۇلغان كۈنۈمدە ماڭا بىر دەستە ئەتىرگۈل سوۋغا قىلاتتى. ئۆزۈمنى يەنىلا شۇ ئارمان بىلەن بىللە تۇرغان مىنۇتلارغا قايتقاندەك سەزدىم. ئۇنىڭ تۇيۇقسىزلا كۆز ئالدىمدا پەيدا بولۇپ قېلىشىنى نەقەدەر ئۇمىد قىلىمەن ـ ھە ! ئوقۇش پۈتكۈزىدىغان چاغدا ئۇ بارمىقىمغا سىلىپ قويغان ئۈزۈكنى ئاستا سىلاپ قويدۇم. ئەرلەرگە ئىشەنگىلى بولاتتىمۇ! مەكتەپتە ھەممىسى بىزنى « قوش مېغىزدەك بىر جۈپلەر» دەيتتى. ئەما، ئۇنىڭ ئاللىقاچان باشقا بىرسىگە كۆڭۈل بېرىپ، سۆزىشىپ يۈرگەنلىكىنى كىم ئويلىغان ! ئۇنىڭ بىلەن قىزغىن مۇھەببەتلىشىپ يۈرگەن كۈنلەردە، گۈلنەزەر ئىسىملىك بىر قىزدىن خەت تاپشۇرۇۋالدىم. ئاشۇ خەتنى ئويلىساملا ئىچىمگە قاراڭغۇلۇق تىقىلىدۇ. شۇ چاغدا گويا سۈزۈك ئاسماندا چاقماق چېقىلغاندەك، قەلبىم ساراسىمگە تولدى. ئۇنىڭ كىچىككىنە گەپلىرى، ئاز ـ تولا قوپاللىقلىرىمۇ ماڭا قىلىنۇاتقان سىگنالدەك بىلىنىپ ئۇمىدسىزلىنىپ يۈردۇم. ئۇنىڭدىن سورىساملا، ھەممە ئىشنىڭ راستقا ئايلىنىپ، ھەممىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقاتتىم. گويا ھېچ ئىش بولمىغاندەك چاندۇرماي يۈرۈشكە تىرىشتىم. ئېھ، مەن شۇ كۈنلەرنى نەقەدەر تەستە ئۆتكۈزدۇم ـ ھە ! ئارىدىن بىر يىل ئۆتۈپ ئوقۇش پۈتكۈزىدىغان يىلى بىر كۈنى ياتقىغا ئۇنى ئىزدەپ كىرىپ، تاسادىپىي پۈرسەتتە كىتاب جازىسىدا تۇرغان قارا تاشلىق كىچىك خاتىرە دەپتەرنى كۆرۈپ قولۇمغا ئالدىم. خاتىرە دەپتەرنىڭ بىرىنچى بېتىگە قارا سىياھ بىلەن يوغان قىلىپ «سۆيۈملۈك قىز گۈلنەزەرگە بېغىشلايمەن» دەپ يېزىلغانىكەن. چۆچۈپ

كەتتىم. مېنى ئەندىشىگە سالىدىغان رېئاللىق كۆز ئالدىمدا يېيىلىپ ياتاتتى. خاتىرە دەپتەر پۈتۈنلەي مۇھەببەتلىك مىسرالار، قۇرلار بىلەن تولۇپتۇ. ئۇنىڭدا بالىلىق خاتىرىلەرمۇ، ياشلىق ھېسلىرىمۇ قىسقا ـ قىسقا، بۆلەك ـ بۆلەك قىلىپ يېزىلغانكەن. تېخى خاتىرە دەپتەرنىڭ بىرىنچى بېتىگە ھېلىقى قىزنىڭ رەسىمىنى چاپلاپ، ئاستىغا «سەن مەنگە ئارمانسەن، مەن ساڭا ئارمان. كۈيلەرىم قۇرىدا يانار شام چىراغ» دېگەن ناخشا مىسرالىرى يېزىپ قويۇلغانكەن. ئۇ قىزنىڭ مۇلايىم كۆزلىرى، سارغۇچ چاچلىرى، ئېگىز، چىرايلىق قاڭشىرى ئۇنى تېخىمۇ يېقىملىق كۆرسىتىپ تۇراتتى. مۇھەببەتلىك قەلبىنىڭ قانچىلىك نازۇك ۋە تەلەپچان بولىدىغانلىقىنى يۇرىكىدە مۇھەببەت يېلىنجىغان ئادەملا ياخشى چۈشىنەلەيدۇ. ئارمان ئۇ قىز بىلەن كىچىكىدىن بىللە ئويناپ چوڭ بولغانىكەن. ئۇ بەرىبىر ئاشۇ قىزغا ئۆيلىنىدۇ. ئۇنداقتا مەن پەقەت... ۋىجدانسىز ئەبلەخ، يۈزسىز نائەھلى! ئۇ ھەقسىزتەن چوڭ ئالدامچى ئىكەن. مەن نېمىدېگەن ئەخمەق، تەلەيسىز بىچارىدۇرمەن؟ ئۇنى چىن قەلبىمدىن سۆيەتتىم. ئۆزۈمگە ئىشەنگەندەك ئىشىنەتتىم. تووۋا، ئاخىر ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كېتىش قارارىغا كەلدىم ۋە كۆڭلۈمدىكىنى ئېيتتىم.

ــ سارا، بوپسەن، سۈبھى، نېمە ئىش بولغانلىقىنى ماڭا ئېيتىپ بېرەلەمسەن؟ بىز نېمىشقا ئايرىلىپ كەتكۈدەكمىز؟

ئۇنىڭغا ھېچنېمە دېمىدىم، ھېلىقى قىزغا ئىچىم ئاغرىپ قالدى، ئۇمۇ ماڭا ئوخشاشلا ئارمانىنى پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ياخشى كۆرىدىغاندۇ. ھەي، بىز قىزلار ھەمىشە شۇنداق كېلىمىز. نېمىسىنى ئېيتاي، ئەمدى ماڭا ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىشتىن باشقا ئامال يوق. مەن شۇنداق قىلالارمەنمۇ؟

بۇگۈن سەھەردىلا كۆڭلۈم غەشلىككە تولدى. كېچىچە كۆڭۈلسىز ئىشلارنى چۈشەپ چىقىپتىمەن. ھازىرلا

يىغلىۋېتىدىغانىدەك مەيۈس، ھارغىن بىر ھالەتتە ئويغاندىم. قەلبىمىم نۇرغۇن رېئاكسىيە سۈيۇقلۇقلىرى قاچىلىنىپ قىزدۇرۇلغان پىروبىركىدەك چالغىنىپ، مېنى قىيناشقا باشلىدى. سۇرلۇك، ئېغىر بۇلۇتلار كەينىگە يوشۇرۇنغان قۇياش، ئەنسىز شامالدا ھەر يان سىلكىنىۋاتقان دەل ـ دەرەخلەر، لېيىغان ئېرىق سۈيى، باغ ئىچىدە سايراۋاتقان سېغىزخان ... ھەممىسىلا ماڭا قانداقتۇر بىر شۇملۇق، ئەنسىزلىكنىڭ بېشارىتىدەك تۇيۇلدى. دادام بىلەن ئانام، ئۇكا ـ سىڭىللىرىمۇ مەندىن بىر ئىشنى يوشۇرۇۋاتقاندەك، مەندىن ئۆزلىرىنى قاچۇرغاندەكلا قىلاتتى. قايىقىلا ئۆرۈلسەم تونۇش بىر ھىدنى ئىزدەيمەن، ئۇ خۇددى «سۇبەك» دەپلا بىر يەردىن چىقىپ كېلىدىغاندەك. بىز تۇنجى قېتىم ئارازلىشىپ قالغاندا، ئۇنى ئون كۈنگىچە كەچۈرمىگەنىدىم. كېيىن ئۇ مېنى ئىزدىمەس بولدى. راستىنى ئېيتقاندا، مەن چىدىيالمىدىم، ناۋادا ئۇ ئالدىمغا كەلمەيلا قالسا... ئۇنىڭ پەرۋاسىز، خىيالىي تۇرقىنى كۆرمەسلىك ئۈچۈن دەرسخانىغىمۇ چىقماس بولدۇم. بىر كۈنى چىملىقتا مۇزىكا ئاڭلاپ ئولتۇرسام بىردىنلا بۇرنۇمغا ئۇنىڭ ھىدى ئۇرۇلدى. تولىمۇ ئاجىز بىر ئۇمىد بىلەن بېشىمنى كۆتۈردىم. راستلا ئۇ كېلىۋاتاتتى. قولىدا بىر تال گۈل، گويا بىر قۇچاق گۈلدەستە ئارىسىدىن ماراۋاتقاندەك كۈلۈمسىرەپ كېلىۋاتاتتى. قەلبىم ئاچچىق تىلغىنىپ، كۆزلىرىمگە يىغا يامىشتى. بۇ ھاياتتا يوقتىش بىلەن ئېرىشىش كىشىگە بەزىدە خۇشاللىق ئېلىپ كەلسە، بەزىدە يەنە ئازاب ئېلىپ كېلىدۇ. يەنە بەزىدە مۇھەببەت ـ نەپرەتنى يېتىلدۇرىدۇ. ئەڭ قەدىرلىك نەرسىنى ۋە ئۇنى قانداق قەدىرلەشنى ئۆگىتىدۇ. شۇ مىنۇتلاردا ئۇنىڭ مەن ئۈچۈن تولىمۇ مۇھىملىقىنى ھېس قىلدىم. ئۇنىڭ مېھرىلىك قوللىرى چاچلىرىمنى، مەڭزىمنى سىلايتتى. قۇلىقىمغا تەبىئەتنىڭ مەسۇم بالىدەك تاتلىق گۈڭۈرلاشلىرى ئاڭلاندى. ئاھ،

مۇھەببەتتىن رەڭلەنگەن دۇنيا، سەن يۇرىكىمدىن تامغان بىر تامچە ! ماڭا مەدەت بەر، ئارمىنىمغا يېتەي. ئۇنىڭ باغرىغا سىڭىپلا كەتسەم مەيلىدى. شۇ چاغدىن تارتىپ ئۇنىڭ شامالالرغا سىڭگەن ھىدى داۋاملىق تىنىقلىرىمدىن كەتمەيدۇ...

چۈشتىن كېيىن ئىداره باشلىقىمىزنىڭ ئۆيىگە پەتلەپ باردۇق. ھەممەيلەن قىزغىن، خۇشال، مەنمۇ ئۆزۈمنى روھلۇق تۇتۇشقا تىرىشتىم، ئۇزاق ئۆتمەيلا قولۇم تەخسىدىكى بادامغا ئۇزارتىلىغاندا، ئۇشتۇمتۇت ئارمان يادىمغا كېلىپ قالدى. ئۇ بادام يېيىشنى ياخشى كۆرەتتى. بادام ئۇچكىسىنى ناھايىتى ئەپچىللىك بىلەن چاقاتتى ـ ده، ماڭا مېغىزنىڭ تاق ياكى جۈپلۇكىنى تاپتۇراتتى. شۇلارنى خىيالىمدىن ئۆتكۈزگەچ بادامنى چاقىنىدىم، ئىچىدىن قوشماق مېغىز چىقتى. مەن كۆڭلۈمده ئۇنىڭ بىلەن قوشماق ئاداش ئويىنىغاچ مېغىزنى يەۋەتتىم. يەۋەتتىم ـ يۇ، كۆڭلۈم بۇزۇلدى. نېمە ئىشلىقىنى بىلمەيمەن، قولۇم يەنە بادامغا ئۇزارتىلدى. ئارقا ـ ئارقىدىن چاققان ئۇچ بادامنىڭ ھەممىسى قوشماق مېغىز چىقتى. مەن يىغلىۋېتىشتىن ئۆزۈمنى تەستە تۇتۇۋېلىپ، ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ ھويلىغا چىقىپ كەتتىم. ئۆينىڭ ئىچىدىن خۇشال كۈلكە ـ چاقچاقلار ئاڭلىنىپ تۇرماقتا. مەن ئۇلار بىلەن قىلچە مۇناسىۋەتسىز ئادەمدەك ئۆيدىن ئاستا ـ ئاستا يىراقلاشتىم ۋە ئۆزۈنغا سوزۇلغان ئاسفالت يولنىڭ قارشى تەرىپىدىكى جىمجىت سەيناغا كېلىپ ئولتۇرۇپ قالدىم. ياپيېشىل چىملىق بىلەن بىر جۈپ تاش ئورۇندۇق ماڭا يەنە ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلىتىپ قويدى. قانچىلىك ئولتۇرغىنىمنى بىلمەيمەن، شامال كۈچىيىپ ھاۋا تۇتۇلدى. ئارقىدىنلا سىملىداپ يامغۇر چۈشۈشكە باشلىدى. كۆز ياشلىرىم يامغۇر سۈيىگە قوشۇلۇپ تۆكۈلەتتى. يامغۇرلۇق كۈنلەردە ئارمان دائىم مېنى ۋېلىسىپىتىنىڭ كەينىگە ئولتۇرغۇزۇپ كوچىلارنى ئايلاندۇراتتى. كېتىۋېتىپ ئىككىمىز

ناخشا توۋلايتتۇق. ئۇ مېنى يېقىتىۋېتىمەن، دەپ قورقۇتاتتى، مەن ئۇنى قىچقلايتتىم. ئۇ ھارغاندا، مەن ۋېلىسىپىتنىڭ كەينىدىن ئىتتىرەتتىم. يامغۇردا چىلىق - چىلىق بولۇپ كەتسەكمۇ، قايتىشقا كۆزىمىز قېيماي ئىستولبىلارغا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ تاڭ ئاتقۇزغان چاغلىرىمىز بولغان. تۇۋا، ئاشۇلارنىڭ ھەممىسى ئەسلىمە بولۇپ قالدىمۇ ئەمدى ! ھېچكىمگە ئېيتمايلا ۋېلىسىپىتىمنى ئېلىپ قورۇدىن چىقىپ كەتتىم. پىدالنى شۇنچە كۈچەپ تەپسەمۇ ۋېلىسىپىت بىر ئىزدىلا تۇرغانىدەك بىلىنىپ، ھاسىراپ ئىچ - ئىچىمدىن بوغۇلۇپ رولنى باشقۇرالماي قالدىم. ئارمان، مۇشۇنداق چاغلاردا يېنىمدا بولساڭچۇ. ئازابلىق خىيالىلار بىلەن چىڭقىلىپ كېتىۋاتسام، ئىدارىمىزگە يېڭىدىن تەقسىملىنىپ كەلگەن قىز ئالدىمدىلا پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇنى كۆرۈپ ئەڭ قەدىرلىك كىشىمنى كۆرگەندەك يۈگۈرۈپ بېرىپ ئېسىلغىنىمچە پاڭگىدە يىغلىۋەتتىم.

— يىغلىماڭ، يىغىدىن ھېچبىر نەتىجە چىقمايدۇ. مەنمۇ سىزگە ئوخشاش قىسمەتكە دۇچار بولغانمەن. رېئاللىق شۇنچە ئاچچىق بولىدىكەن. مەن تېخى ئۇنىڭ توي باغقىنىمۇ تاپشۇرۇۋالدىم، ۋاقىت سىزگىمۇ ھامان بىر كۈنى تېگىشلىك جاۋابىنى بېرىدۇ. سەۋرچان، چىداملىق بولۇڭ.

ئۇنىڭ بىلەن بىر كېچە پاراڭلاشتىم. بىزنىڭ تەقدىرىمىز ئوخشىشىپ قالىدىكەن. ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ توغرىلىقىنى بىلىپ تۇرسامۇ، ئېتىراپ قىلىشتىن قورقىمەن. ئەمما، مەن كۈتۈپ نېمىگە ئېرىشتىم؟ سانىيە ھەدەم ئىشخانىدا ھەمىشە: «بىزنىڭ ئىدارىگە جاھاندىكى ئەڭ دەردەمەن قىزلار تەقسىملىنىدۇ، بۇ ئەلمىساقتىن شۇنداق. بىزنىڭ ۋاپاسىزلارغا قارشى تەشكىلات بولۇپ ئۈيۈشىدىغانلىقىمىزغا ئازلا قالدى » دەپ قويىدۇ. دېمىسىمۇ ئىدارىدە ئالدى ئوتتۇزغا كىرگەن قىزلاردىن

يەتتە ـ سەككىزى بار. ھەممىسىلا مۇھەببەتتە ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغان. جاھاندىكى ھەممە ئەركەك رەزىللىشىپ، قىز ـ ئاياللار بەختىنى يوقاتقانمىدۇ؟ قىز بولۇپ يارالغىنىمغا ئۆكۈنگەن ئەمەس ئىدىم. ئادەممۇ ھايۋانلاردەك ئۇدۇللۇق جۈپلىشىپ ياشىغان بولسا، ھېسسىيات، مۇھەببەت دېگەندەك ئاۋارە نەرسىلەر مەۋجۇتلۇقىنى يوقاتسا بوپتىكەن.

نېمىلەرنى دەپ يۈرىمەن. بىر چاغلاردا يېنىمدىكى قىزنىڭمۇ مىشىلداپ يىغلاۋاتقانلىقىنى تۇيۇپ قالدىم. بىز قىزلار ھەقىقەتەن ئاجىز، بىچارە يارالغانكەنمىز. قانچىلىكمىز ئۆزىمىز سۆيگەن ئادىمىمىز بىلەن بەخت قۇرالارمىز؟ تالىلىشىمىز يەنىلا بىزنى سۆيگەنلەرنىڭ رايىغا بويسۇنۇش. ئائىلە، ئەر، بالا... بۇ مۇھىتتىن، بۇنداق روھىي ھالەتتىن، كۆزۈمگە سانجىلىپ تۇرغان جىمى نەرسىدىن تۇنجۇقۇپ كەتتىم. ئادەم ئاشۇ كەپسىز، غەمسىز بالىلىقتا ئۆمرىنىڭ تەڭدىن تولىسىنى ئۆتكۈزەلىگەن بولسا قانداق ياخشى ئىدى ـ ھە!

5

ياتقىم، ياتقىمدا گىتارىم مېنىڭ بىردىنبىر سىردىشىم. سەھرانىڭ يۇلتۇزلۇق ئاسمىنىنى، شەرقتىكى تاغلار كەينىدىن قىزىرىپ چىقىدىغان تاڭ قۇياشىنى، شېغىل يولىنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى ياپيېشىل دەل ـ دەرەخلەرنى ياقتۇرۇپ قالدىم. شەھەرگە، مېنىڭ غېمىمنى يەپ، مېنى باشقۇرۇشنى ئىزدەيدىغان كىشىلەرنىڭ يېنىغا قايتقۇم كەلمەيدۇ.

بىر كۈنى ئاسماندىن چۈشكەندەكلا ياتقىمغا گۈلنەزەر كىرىپ كەلدى. ئۇنى دەسلەپ تونۇيالمىدىم. ئۇنىڭ مەن بالىلىقىمنى قوش مېغىزدەك بىللە ئۆتكۈزگەن، ھېلىقى قورچاقتەك ئوماق، كۆزلىرىدىن ئەقىل ۋە زېرەكلىك ئۇچقۇنلىرى چاقناپ

تۇرىدىغان، قىزىلگۈلدەك خۇش پىچىم رەنا ــ گۈلنەزەر ئىكەنلىكىنى تونۇغاندا بولسا، كۆز ئالدىمدىكى سەھرا ئايالىرىغا خاس كىيىنىپ، ئەينى يىللاردا قۇياش نۇرىدا ئالتۇندەك تاۋلىنىپ، يەلكىسىدە تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان سېرىق چېچىنى رەڭگى ئۆڭگەن گىجىم ياغلىققا ئورىغان، چىرايىدىن بىر تۇرلۇك ئەلەم ۋە ھارغىنلىق چىقىپ تۇرغان مۇنۇ ئايالغا قاراپ ھاڭۋېقىپلا قالدىم. ئۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك كارۋىتىمغا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن يەنىلا ئەينى ۋاقىتتىكى قىزغىنلىق، سەمىمىيلىك، ۋۇجۇدىدىن پاك، ساددا تۇيغۇلار تۆكۈلۈپ تۇراتتى. ئۇنى كۆرۈپلا شوخ، كەپسىز بالىلىقىم ئېسىمگە كەلدى. بىز ھەتتا تولۇق ئوتتۇرىغا چىققۇچە بىللە ئوقۇغان، تالاي ئۇنتۇلغۇسىز، گۈزەل ئەسلىمىلەرنىڭ شاھىتى ئىدۇق.

ــ نېمىگە قاراپ تۇرىسەن؟ سەن تونۇيالمىغۇدەك قېرىپ كېتىپتىمەنمۇ؟

ــ ھە، ياقەي، كۆرۈشمىگىنىمىزگە ئۇزاق بوپتۇ.

ــ ئالتە يىل بولدى، ماڭىغۇ گويا ئاتمىش يىل بولغانىدەك تۇيۇلىدۇ. ھاياتنىڭ ھەممە نېمىسىنى كۆرۈپ تويدۇم، ھەي ي...

ئۇنىڭغا قاراپ ئىچىم سىيرىلدى. ئۇ مەندىن ئالتە ئايلىق كىچىك. ئۇنىڭ ئايىمان ئاكا دەپ چاقىرىپ كەينىمدىن يۈگۈرۈشلىرى ھازىرقىدەك ئېسىمدە. ئۇ كىچىكىدىنلا سۆزمەن، زېرەك ئىدى، ناخشا ئېيتىشنى ياخشى كۆرەتتى. مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمىزدا ئۇنىڭ نەتىجىلىرى ھامان مېنىڭكىدىن يۇقىرى چىقاتتى. بىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرسىدە ئۇنىڭ پۇتۇن ئائىلىنى قامداپ كېلىۋاتقان دادىسى ھادىسىگە ئۇچراپ قازالاپ كەتتى. ئۇ ئانىسى ۋە تۆت ئىنى ـ سىڭلىسى بىلەن قالدى، ئۆينىڭ بارلىق ئېغىرىمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئانىسىغا يۈكلەندى. گۈلنەزەرنىڭ داۋاملىق ئوقۇغۇسى بار ئىدى.

بىر كۈنى ئۇ ماڭا يىغلاپ تۇرۇپ ئەمدى مەكتەپكە بارمايدىغانلىقىنى ئېيتقاندا، مەنمۇ ئۆيگە بېرىپ، دادامغا: «مەنمۇ مەكتەپكە بارمايمەن» دەپ تۇرۇۋالغانىدىم. شۇ چاغدا مەكتەپتىن قېلىپ گۈلنەزەر بىلەن ئېتىزدا بىللە ئىشلەشنى ئويلىغانىدىم. ئەمما، بۇ جاھاندا ئادەمنىڭ ھەممىلا خىيالى رېئاللىققا ئايلىنىۋەرمەيدىكەن. مەن بىز يەنىلا بىللە بولالايمىز، ئۇنىڭغا داۋاملىق يارداەم بېرىمەن، دەرس ئۆگىتىمەن دېگەن خىياللار بىلەن دادامنىڭ بىر قاتار بۈيرۇقلىرىغا بويسۇنۇشقا مەجبۇر بولدۇم. شۇ يىلى ياز كېلىشى بىلەنلا گۈلنەزەر غۇلجىدىكى بىر تۇغقىنىنىڭ چاقىرتىشى بىلەن شۇ يەردە ۋاقىتلىق ئىشلەش ئۈچۈن كېتىپ قالدى.

ــ سېنىڭ مۇشۇ يېزىغا تەقسىملىنىپ كەلگەنلىكىڭنى بۇرۇنلا ئاڭلىغانىدىم. نەچچە قېتىم كېلەي دېسەم، پۇرسەت بولمىدى. شۇنچە يىللار بويتۇ، پەقەتلا ئۆزگەرمەپسەن.

ئۇنىڭ گېپى خىيالىمنى بۆلدى. ياتاقنىڭ ئوتتۇرىسىدا قاققان قوزۇقتەك تۇرۇپلا قاپتىمەن.

ــ ھە، شۇنداقمۇ؟ تويۇڭ بولغان چاغدا سېنى كۆرگەنىدىم، كۆپ ئۆزگىرىپ كېتىپسەن، سالامەت كېتىۋاتامسەن؟

ئۇنىڭ نېمە دېگەنلىكى بىلەن كارىم بولماپتۇ. چايداندىكى قايناق سۇنى قولۇمغا تۆكۈۋالدىم. بەلكىم كىشىلەرنىڭ ئۆسەك سۆزلىرى بولمىغىنىدا ئۇنىڭغا كۆڭلۈمنى ئىزھار قىلغان، ئۇنى ئەمرىمگە ئالغان بولاتتىم. بۇ چاغدا بەلكىم... ئالىي مەكتەپكە مېڭىش ئالدىدا ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشەي دەپ بارسام، ئۇ شەھەرگە خىزمەت ئىزدەپ كېتىپ قاپتىپ كەلمەپتۇ. ئۇنىڭغا دەيدىغان تالاي سۆزلىرىم يۈرىكىمدە ساقلىنىپ قالدى. ئوقۇشنىڭ بىرىنچى يىلىنى تاماملاپ قايتىپ كەلگىنىمدە بولسا، ئۇ ناخشا چولپىنىغا ئايلىنىپتۇ. ئەما، يۈرت ـ مەھەللىدىكى ھەممىلا ئادەمنىڭ ئاغزىدا گۈلنەزەرنىڭ ئاللىقانداق چاكىنا، ئەخلاقسىز

قىلمىشلىرى توغرىسىدىكى گەپلەر يامراپ كېتىپتۇ. ھەتتا دادام بىلەن ئانامنۇ ئۇنىڭ ئەخلاقىدىن گۇمانلىنىپ ئۇنىڭغا يازغان خەتلىرىنى ئاپىرىپ بەرمەي باستۇرۇپ قويۇپتىكەن. ئۇنداق بولۇشىغا ئىشەنمەيتتىم. ئۇ كىچىكىدىنلا مۇستەقىللىق قارىشى كۈچلۈك، ناچار ئەنئەنىلەرگە قارشى مىجەزلىك قىز ئىدى. ئۇ كەلگۈسىدە بىر ئاددىي دېھقان خوتۇنى بولۇپ قالماسلىق ئۈچۈن ھەممىلا ئىشنى قىلىپ كۆردى، پەقەت ئىقتىساد بولمىغانلىقى ئۈچۈنلا ئوقۇيالمىغانىدى. قېرىشقاندەك ئۇنى ئىزدەپ بارسام، شەھەردىكى ئىشتىن سىرتقى ئويۇن قويۇش ئۆمىكى تەركىبىدە سىرتقا ئويۇن قويۇشقا كېتىپ قاپتۇ. كېيىن ئۇ تۇيۇقسىز تۆكۈلۈپ ناخشا ئېيتىپ يۈرۈپ، بىر كېچىسى ھادىسىگە ئۇچراپ، يېرىم يىل دوختۇرخانىدا ياتتى. ئاپامنىڭ دېيىشىچە، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ نېرۋىسى ئاجىزلاپ خاتىرىسىنى يوقىتىپتۇمىش. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئاستا - ئاستا ئۇنتۇشقا تىرىشتىم. بىرسى ماڭا ئۇنىڭ مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى، ئاخىرىغىچە كۈتۈش ئىرادىسىنىڭ بارلىقىنى يەتكۈزگەنىدى. بىراق، مەن سۈبھىگە بولغان مۇھەببىتىمدىن كېچەلمىدىم ھەم ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشنى خالىمىدىم. ئوقۇشۇم پۈتۈشكە ئىككى يىل قالغاندا ئۇنىڭ تويى بولدى. شۇ يىلى ئۇنىڭغا ئاتاپ يازغان خاتىرە دەپتىرلىرىمنى مەكتەپكە ئەكەتكەنىدىم. بىر كۈنى تاسادىپىي پۈرسەتتە سۈبھى ھېلىقى خاتىرە دەپتىرنى كۆرۈپ قاپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز يىرىكلىشىشكە باشلىدى. گۈلنەزەر مەيلى قانداقلا ئادەم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەن ئۇنى ھۆرمەت قىلمەن، ئۇنىڭغا بولغان سەمىمىي، پاك تۇيغۇلىرىمنى بىر ئۆمۈر قەلبىمدە ساقلايمەن. قانداق جىن چاپلاشقان، سۈبھى تۇرۇپلا ئۇنى تىللايدىغان، ھاقارەت قىلىدىغان بولۇۋالدى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقى غۇرۇرۇمغا تەگدى. باشتا تەرگىشىپ يۈردۇق، ئاخىر جاڭجاللىشىپ بىر - بىرىمىزگە تەتۇر قاراپ

يۇرۇشتۇق. سۇبھى ئوڭلۇق، ئەپۇچان، خۇش پېئىل قىز ئىدى. شۇ كۈنلەردە ئۇ چىشى يولۇاسقا ئوخشاپ قالدى. نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق، بارا ـ بارا ئۇنى چۈشىنەلمەيدىغان بولۇپ قالدىم.

ـــ سەن بىلمەيسەنغۇ دەيمەن، مەن مۇشۇ يېزىغا ياتلىق بولغان. ھە راست، سۇبھى قانداقراق تۇرۇۋاتىدۇ؟ ئۇ سەن بىلەن بىللە ئەمەسما؟

گۈلنەزەرنىڭ ئەينى چاغدىكى نازلىق، تارتىملىق تۇرقى، بۇلاق سۈيىنىڭ شىلدىرلىشىدەك يۇمران، يېقىملىق ئاۋازىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. قانداقتۇر بىر ئەپسۇس قەلبىمنى چۈلغىدى. مەن ياخشى كۆرگەن، مېنىڭ ئۇچۇن گۈزەل ئەسلىمىلەرنى قالدۇرغان گۈلنەزەر مۇشۇما؟ ئاچچىق موخورکىدىن بىر ئورام چېكىۋەتتىم. ئارىمىزدىكى بۇرۇقتۇرمىلىق بىزنىڭ بىر چاغلاردىكى ئىناق ـ ئىجىل دوستلۇقمىزدىن ئەسەرمۇ قالمىغانلىقىنى، ۋاقىت ھەممىنى ئۆزگەرتىپ بىزنى باشقا ـ باشقا ئادەملەرگە ئايلاندۇرۇپ قويغانلىقىنى ھېس قىلدۇردى. ئۇ كېتىپ قالدى. ئۇنىڭ ئېرىنى ئازراقمۇ ياخشى كۆرمەيدىغانلىقى ماڭا ئايان. ئۇنىڭ كەينىدىن قاراپ تۇرۇپ بىردىنلا سۇبھى ئېسىمگە كېلىپ قالدى. ئۇ دائىم ماڭا، سەن بىلەن بىللە بولالمىسام ھاياتىمنىڭ نېمە خۇۋلۇقى بولسۇن؟ مېنى تىرىك تۇرۇپ دوزاخ ئازابى تارتمىسۇن دېسەڭ، ۋاپاسىزلىق قىلما، دەيتتى. ئۇ نېمە قىسمەتلەرنى كۆرۇۋاتقاندۇ؟ بىر كۈنلەردە ئۇنىڭ بىلەنمۇ قاتمۇقات توسۇقلارنىڭ چېگراسىدا خۇددى بايىقىدەك ياتسىراپ تۇرۇپ كۆرۇشەرمەنمۇ؟ گۈلنەزەر، گۈلنەزەر، سۇبھى ھەمىشە ئۇنى تىلغا ئېلىپ، مەن بىلەن جېدەللىشىۋەرگەنلىكتىن، بىر قېتىم ئۇنىڭغا: «ئوقۇشۇم پۈتسىلا قايتىپ بېرىپ، گۈلنەزەر بىلەن توي قىلىمەن» دېگەنىدىم. شۇ چاغدا ئۇ ماڭا ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق قارىۋەتكەندىن كېيىن، ئاستا بۇرلىپ كېتىپ قالدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ

گۈلنەزەرنى قايتا تىلغا ئالمىدى، بىراق ھەمىشە ھەسرەتلىك تىنىپ، جىمجىت خىيال سۈرىدىغان، ماڭا پات ـ پات گۈمان بىلەن تىكىلىپ قارايدىغان بولۇپ قالدى. ئېھ، سۈبھى، مېنىڭ سەرۋى ـ قامەتلىك دىلبىرىم، زىلۋا، نازۇك غۇنچە گۈلۈم، مېنىڭ تۇغمەس ھېكايەم، مەن سېنى دۇنيادىكى ئەڭ بەختلىك قىز بولسىكەن دەپ تىلەيمەن. ھاياتىڭدا مېنى سۆيگەنلىكىڭ ئۈچۈنلا پۈشايمانغا قويدۇم. ئەقىلسىزلىكىمدىن سېنى ۋە مۇھەببىتىڭنى خارلاپ قويدۇم، دىلىڭنى رەنجىتىپ، ساڭا كۆپ ئازار بەردىم. ئارىمىزدىكى كۆڭۈلسىزلىكلەر ئۈچۈن ئالدىڭدا بىر ئۆمۈر قەزدارمەن، مېنى كەچۈرگىن دېيىشكە تىلىم ئاجىزلىق قىلىدۇ. ھەرقانداق بىر ئەركەك مەڭگۈ ۋاپادار بولۇشقا ئەرزىگۈدەك ئېسىل قىزسەن. ئەمدىلىكتە سېنىڭ مەۋجۇتلۇقۇڭنىڭ قىممىتىنى ئاستا ـ ئاستا ھېس قىلىۋاتىمەن. پەرىشتەم، مېنى ھېلىمۇ ئەسلەپ تۇرامسەن؟ گۈلنەزەر، سەن، مەن، يەنە ئارمىنىغا يېتەلمىگەن تالاي ئىنسانلار ئۈچۈن تەڭسىز يارالغان بۇ ئالەم، باغرىدىكى بەختلىك ئادەملەرنى، خۇشال كۈلكىلىرىنى ئۇنتۇدى. بارا ـ بارا دوستلىرىمدىنمۇ ئايرىلىپ قالدىم. سەھرانىڭ جىمجىت باغرىدىن نېمىلەرنىدۇر ئىزدەيمەن، خىياللىرىم ئۈچۈنلا ياشايمەن.

گۈلنەزەرنى بىر كۈنى ئېتىزدا يەنە ئۇچرىتىپ قالدىم. ئۇ ياغلىقىنى پېشانىسىغا چۆكتۈرۈپ تېڭىپ خامان سۈپۈرۈۋاتقانىكەن. ئۇنچىدەك تەرلىرى ئىسسىقتىن قىزىرىپ، كۆپچۈپ تۇرغان مەڭزىلىرىدىن سارقىپ، ئاپپاق بويۇنلىرىغا سىڭىپ كېتىۋاتاتتى. مېنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ئورۇقلاپ، چانقى كېرىلىپ يوغانلاپ كەتكەن كۆزلىرىگە غىللىدە ياش كەلدى. يېزىدىكى كىشىلەردىن ئۇنىڭ ئېرىنىڭ قىمار ئويناپ تۇرمىگە كىرىپ قالغانلىقىنى ئاڭلىغانىدىم. ئۇنىڭ بۇنداق مۇڭلۇق، ئازابلىق تۇرقىنى تەسەۋۋۇرۇمغىمۇ سىغدۇرالمايتتىم. نېمە

دېيىشىم كېرەكلىكىنىمۇ بىلمىدىم. يېنىدا بەش ـ ئالتە ياشلار چامىسىدىكى كىچىككىنە بىر قىزچاق تاش تېرىپ ئويناۋاتاتتى.

ـــ قىزىڭ ئوخشىمامدۇ؟ خېلى چوڭ بولۇپ قاپتۇ.

ـــ ھەئە، ئىسمى لەيلى.

لەيلى، بۇ ئىسمىنى سۆيۈپ ياخشى كۆرەتتى. ئۇ كەلگۈسىدە قىزىمغا لەيلى دەپ ئىسىم قويىمەن، دەيتتى. ئۇ ئىسمىنى ئاڭلاپ يۈرىكىم قارتتىدە قىلىپ كەتتى. بىردىنلا ماڭا سۆيۈپ يېقىنلا بىر جايغا كېلىپ قالغاندەك تۇيۇلدى. گۈلنەزەرنىڭ تەرگە چىلىشىپ تۇرغان چاچلىرى ئۇنى تېخىمۇ خىيالچان قىلىپ كۆرسىتەتتى. كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ، بوغۇزۇمغا ئاچچىق بىر يىغا يىماشتى. باللىق چاغلىرىمىزدا، ئايدىڭ ئاخشاملىرى مەھەللىدىكى بالىلار بىلەن خامانلاردا بىر ـ بىرىمىزنى قوغلىشىپ ئويىنىغاندىمۇ ئۇنىڭ مۇشۇنداق تەرلەپ كېتىدىغانلىقىنى ئېسىمگە ئالدىم. لەيلى ئۇنىڭغا چاپلاپ قويغاندەك ئوخشايدىكەن. ئەمدى ئۆتكەن كۈنلەرگە قايتقىلى بولمايدۇ. ئاستا كەينىمگە ئۆرۈلدۇم. ئۇ خامانىدا، شۇ ئېتىز باغرىدا گويا بىر تال مەرۋايىتتەك چاقناپ تۇراتتى. ئەمدى بىلسەم، ئۇنىڭغا ھېسداشلىقىم كېلىدىكەن.

ـــ ئارمان !... سۆيۈمى ئۇ، سىلەر قانداقراق كېتىۋاتىسىلەر؟

ئۇنىڭغا ھېچنېمە دېمىدىم. ئۇنىڭ ماڭا دەيدىغان گېپى بارەدەك قىلاتتى.

ـــ ئارمان، كەچۈرگىن، مەن سىلەرگە يۈز كېلەلمەيمەن، ـــ ئۇ بىردىنلا ئېسىدەپ يىغلاشقا باشلىدى، ـــ مەن سىلەرگە زىيانكەشلىك قىلدىم.

ئۇ نېمىلەرنى دەپ يۈرىيدىغاندۇ؟ مەن سەل سەگەكلىشىپ ئۇنى بەزلىدىم. ئۇ خېلى يىغلىدى ۋە بېشىنىمۇ كۆتۈرمەستىن ماڭا مۇنۇلارنى دېدى:

ـــ بىلەمسەن، ئارمان، مەن سۆيۈمگە خەت يازدىم، بۇ

بىرقانچە يىلنىڭ ئالدىدىكى ئىش. سىلەرنىڭ ئىشتىلاردىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، راستىنى ئېيتقاندا مەن ئەقلىمنى يوقتىپتىمەن. تۇرمۇش مېنى نۇرغۇن ئىشلارغا مەجبۇر قىلدى، لېكىن ھېچقايسىسى ماڭا سەندىن ئايرىلغان چاغلاردىكىدەك مۇشكۇل بىلىنمىگەن. مەن پەقەت ساڭا، ۋىجدانىمغا يۈز كېلەلىسەم بولدى، دەپ ئويلايتتىم. بىراق، كىشىلەرمۇ، ئۆزۈم ياخشى كۆرگەن كىشىمۇ ماڭا ئىشەنمىدى. ئاخىر ياخشى ـ يامان بىلەن ھېسابلاشماي، ساڭا ئېرىشىش ئويىدا بولدۇم. شۇنىڭ بىلەن سۇبھىگە خەت يېزىپ، ئۆزۈمنى سېنىڭ لايىقىڭ، كەلگۈسى ئايالىڭ، دەپ تونۇشتۇردۇم، بىرمۇنچە ھېكايىلەرنى توقۇپ چىقتىم، سەمىمىيىتىم بىلەن ئۇنىڭغا روھىي جەھەتتىن ھۇجۇم قىلدىم. ئاھ، خۇدا، ئارمان ! شۇ چاغدا مەن نېمە قىلدىم ـ ھە ! ھەتتا سېنىڭ نامىڭدا خەت يېزىپ ئۇنىڭغا ئەۋەتىپ بەردىم. سەن بۇ ئەسىرىمدە بىر سەلبىي پېرسوناژ ئىدىڭ. ئاخىرقى ھېسابتا، مۇناسىۋەتسىلار يىرىكلەشتى، بىراق مەن ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدىم. بىر قېتىم سېنى ئىزدەپ بارسام، باشقىلار ئۆيدە يوق، دېيىشتى. سېنىڭ بارلىقىڭنى بىلەتتىم. دېمەك، سەن كۆرۈشۈشنى خالىمىدىڭ. توۋا، تەڭرىم مېنى جازالىدى. ئاشۇ قېتىملىق ھادىسىدە ئۆلۈپلا كەتكەن بولسام بەك ياخشى بولاتتى، بىراق، قىلمىشلىرىمنىڭ جاجىسىنى تارتىش ئۈچۈن ھايات قالدىم. ئېرىم... بولدىلا، بۇلارنى دەپ نېمە قىلاي. ئارمان، مەن توغرا قىلمىغانلىقىمنى بىلىمەن. بىرسىنى ياخشى كۆرۈش گۇناھ ئەمەسقۇ ئاخىر. ساڭا لايىق كەلمەيدىغانلىقىمنى ئەمدى ھېس قىلىۋاتىمەن. ئارمان، مېنى كەچۈرگىن.

ئۇنىڭ بوغۇلۇپ ـ بوغۇلۇپ يىغلاشلىرىدىن ئىسسىق ـ سوغۇق ئۆتكەن ئاشۇ گادىرماچ قىسمەتلىرىمنى قايتا كۆرگەندەك بولدۇم. بىز نەقەدەر تەلەيسىز ـ ھە ! سۇبھىنىڭ ماڭا نەچچە قېتىم يىغلاپ تۇرۇپ ئايرىلىپ كېتەيلى، دېگەنلىكىنىڭ

سەۋەبىنى مانا ئەمدى چۈشەندىم. شۇ چاغلاردا مەن ئۇنىڭدىن ئاغرىنغان، ئۇنىڭدىن گۇمانلانغانىدىم. بىچارە ماڭا بىر ئېغىزمۇ تىنماي، ھەممىنى ئىچىگە يۇتۇپ ئۆتۈپتۇ ئەمەسمۇ ! ئاھ، بۇ ئىشلارنى بالدۇر بىلسەمچۇ كاشكى. گۈلنەزەرنىڭ يىغا ئاۋازى باشقا بىر دۇنيادىن كېلىۋاتقاندەك خىرە ـ شىرە ئاڭلىناتتى. كۆز ئالدىمدىكى جىمى مەنزىرە قاپقارا ئىس ـ تۈتەكنىڭ ئارىسىدا قالدى. ئەڭ زور تەسەللى ئۇچۇن بار كۈچۈم بىلەن ۋارقىراپ يۇگۈرۈشكە باشلىدىم. يۈرىكىم ئامبۇر بىلەن قىسقاندەك سىرقىراپ ئاغرىپ كەتتى. تىزلا خۇدۇمنى يوقتىپتىمەن.

توۋا، ھاياتلىق گويا بىر چۈشكە ئوخشايدىكەن. ئادەم بەزىدە ئالقىنىدا تۇرغان بەختكىمۇ ئىگە بولالماي قالىدۇ، بەزىدە كۆز ئالدىدا تۇرغان نەرسىلەرمۇ ئېزىتقۇدەك ئازدۇرۇپ، ئادەمنى ھەر خىل قىسمەتلەرگە دۇچار قىلىدۇ. بۇ ھاياتتا ئادەم نۇرغۇن نەرسىلەرگە مەجبۇرلىنىدۇ ـ يۇ، نۇرغۇن نەرسىلەردىن مەھرۇم قالىدۇ. بەزىدە يۈز بېرىۋاتقان ئىشلار راستلا چۈشتەك تاسادىپىي، خىيالىي... شۇ سەۋەبلىك جاھاندا ئىككى خىل ئادەم مەيدانغا كەلدى. بىرىنچى خىلدىكىلەر بەختسىزلىك، كېلىشمەسلىكلەر بىلەن ئاخىرغىچە كۈرەش قىلىپ ئۆز خۇشاللىقى، كۆڭۈل ئارامى ئۈچۈن ھەرقانداق توسالغۇ ۋە ئۆتكەللەرگە ئۆزىنى ئاتىغان ئىسيانكار، ئۇمىدلىك كىشىلەر. بۇنداق كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشى پەۋقۇلئاددە قىزىقارلىق بولىدۇ. جاپا ھەم خەتەر كۆپ بولىدۇكى، ئەمما ئازاب ۋە كۆز يېشى بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى دۇنيادىن ئارمانسىز، خاتىرجەم كۆز يۇمىدۇ. ئىككىنچى خىلدىكى كىشىلەر تەڭرى ئاتا قىلغان تالاي بەختنى قوغداپ قېلىشقا قادىر بولالماي، تەقدىر تەرىپىدىن بوزەك قىلىنىپ، ھەسرەت ـ نادامەتلىك ياشاپ، كېيىنكىلەرگە پۇشايمان قاچىسىنى مىراس قالدۇرىدۇ. بۇنداق كىشىلەر

ئىرادىسى ئاجىز، ھېسسىياتچان، قانائەتلىك كىشىلەردۇر. ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى قارىماقتا كۆل سۈيىدەك تىنچ، كۈنلىرى گۈگۈمدەك تېمتاس ئۆتسىمۇ، كۆڭۈل ئاسمىنىدا ھەمىشە پارلاپ تۇرىدىغان قۇياشى بولمايدۇ. ئۇنداق كىشىلەر چوڭقۇر ئۇھ تارتىپ، ئېغىر خورسىنىدۇ. كۆپىنچىلىرى ھايات مۇساپىسىنىڭ يېرىمىنى بېسىپلا ئىبرەتلىك دۇنيانى تاشلاپ كېتىپ قالىدۇ. ھاياتلىرى بولسا ئاچچىق ھەسرىتىنى ئاخىرەتكە سىڭدۈرمەكچى بولۇشىدۇ. تەقدىرگە ئالدىنىش ئۇلارغا ئەڭ زور تەسەللى. مەن ئۆزۈمنى ھەرگىزمۇ بىرىنچى خىلدىكى كىشىلەرگە ئوخشىتالمايمەن. ئەمەلىيەتتە، ئىنسان ئۆزىنى ئۆزى گوللاپ، يارماقنىڭ تۆشۈكىدەك تەسەللى، زەررىچە خۇشاللىق، ئۇزاق كۆڭۈلسىزلىكلەردىن كېيىنكى ئۆتكۈنچى خاتىرجەملىك ئۈچۈن ئالدىنىپ ياشايدىغان مەخلۇق. مۇھەببەت ئەلمىساقتىن ھەممىگە قادىر ئىدى. ئەمما، مەندە يېپىڭى ئۇمىد ۋە بەختتىن قايتا بىر روھ يارىتىلمىدى. مېنىڭ بۇ مۇھەببىتىم شەخسىيىتىمنىڭ، ھېچنېمىگە يارىماس شەخسىيىتىمنىڭ قۇربانىغا ئايلىنىپ كەتتى. ئۆز سۆيگۈسىگە پىداكارلىق كۆرسىتەلمىگەن روھنى يۇدۇپ، ھەر كۈننىڭ بوسۇغىسىدىن ئەلەم بىلەن ئاتلاپ مۇشۇ كۈنگە كەلدىم. بىزنى يەنە نېمە كۈنلەر كۈتۈۋاتقاندۇ؟ ھەسرىتىمدىن ئوت يانىدۇ. قۇربىم يەتسە، ھەممىنى قايتىدىن يارىتسام، ئالەم سۆيگۈگە لىق تولسا، ھىجران، پىغانغا ئورۇن قالمىسا، گۈلنەزەردىن ئاغرىنىپ نېمە قىلاي؟ ئۇنىڭغا ھېلىمۇ ئىچىم ئاغرىيدۇ. بىز ھەممىمىز مۇھەببەت ئىشقىدا پەرۋانە ئەمەسمۇ. خەير، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتەر.

6

تەڭرى كائىناتتىكى ھەربىر تاش ـ كېسەكلەرگىچە ئۆز

جۇپتى بىلەن ياراتقانىكەن. جۇپ ـ جۇپى بىلەن ئېگىز شاخلارغا قونۇۋالغان، كۆل سۈلىرىدا ئەركىن ئۇزۇپ يۈرگەن قۇشلارنى كۆرسەم مەستلىكىم كېلىدۇ. مېنىڭمۇ كۆڭۈل رىشتىم چىگىلگەن جۇپتۇم يېنىمدا بولغان بولسا، ھەرقانداق بەدەل ۋە قىينىچىلىقلاردىن قورقمىغان بولاتتىم. ھەرنەرسىنىڭ تۇنجىسى شۇنداق قەدىرلىك بولارمۇ؟ بەزىدە ئۇنىڭدىن شۇنچە نەپرەتلىنىپ تۇرسامۇ يەنىلا ئۇنى سېغىنىمەن. ئۇنى ئۇنتۇش زادى مۇمكىن بولمامدىغاندۇ؟ يالغۇز قالغان چاغلىرىمدا، ئۇ: «سۇبەك، توشقىنىم، ئەمدى قاچقىنىڭنى بىر كۆرەي» دەپ مېنى قىچقىلاپ كېتىدىغاندەك بىلىنىپ، ئىشىككە، يوللارغا تەلمۈرۈپ قارايمەن. بىلىمەن، ئۇ مېنى مەن ئۇنى ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرۈپ باققان ئەمەس. ئۇ تېخى ماڭا: «ئوقۇشۇم پۈتسىلا گۈلنەزەر بىلەن توي قىلىمەن» دېگەن. ئوقۇش پۈتكۈزىدىغان يىلى ئۇنىڭغا ئىشەنمەس بولدۇم. ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىشنى، قايتىدىن خاتىرجەملىكىگە ئېرىشىشنى خالايتتىم. شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرسىدە ئارىمىزدا زۇلقەر پەيدا بولدى. ئۇنىڭ بىلەن باغچىدا تاسادىپىي بىر پۈرسەتتە تونۇشۇپ قالدىم. ئۇ كۈنى ئارمان بىلەن تەرگىشىپ قېلىپ كۆڭۈلسىز ھالەتتە يالغۇز ئايلىنىپ يۈرگەنىدىم. ئۇ دوستلىرى بىلەن ئايلىنىپ يۈرۈپتىكەن.

ئۇلار چەت ئەل تەۋەلىكىدىكى مۇھاجىرلار بولۇپ، جۇڭگوغا تۇغقان يوقلاپ كېلىپ شەھەر كۆرۈپ يۈرگەنىكەن. شۇ چاغدا ئۇ ئالدىمغا كېلىپ، مۇلايىملىق بىلەن:

ــ كەچۈرۈڭ، بىز ساياھەت ئۈچۈن كەلگەن، دۆلەت تىلىنى ئۇقالماي قىينىلىپ قالدۇق، سىز بىزگە ياردەم بېرەلەرسىزمۇ؟ ــ دېدى.

بىر قاراپلا ئۇلارنىڭ ئۇيغۇر يىگىتلىرى ئىكەنلىكىنى بىلدىم. ئۇمۇ كۆزۈمگە ئىللىق، دوستانە ۋە ئىشەنچلىك كۆرۈندى. مەن ماقۇل بولدۇم. بىز بىرنەچچە كۈن بىللە بولدۇق.

ئۇلار بىر تۇغقان قېرىنداشلارەك ئېجىل، خۇش چاقچاق، ياخشى نىيەتلىك يىگىتلەر ئىكەن. ئۇلار بىلەن بىللە يۇرۇپ، داڭلىق ساياھەت ئورۇنلىرى، مەنزىرىلىك جايلار، ئېسىل تاماقخانا ۋە كۆڭۈل ئېچىش سورۇنلىرىنى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولدۇم. كۆڭلۈمنى ئېچىلىپ، كەيپىياتىم خېلى كۆتۈرۈلۈپ قالدى. شۇ كۈنلەردە مەن ئازراق بولسىمۇ تەسەللىگە، خاتىرجەملىككە موھتاج ئىدىم.

— ھەي تۇمارىس (ئۇ مېنى تۇمارىس دېگەن ئىسىم بىلەن چاقىراتتى) سىزنىڭ چەت ئەلدە ئوقۇغۇڭىز يوقمۇ؟

— نېمە دېگىنىڭىز بۇ، مەن سىزگە چەت ئەلدە ئوقۇيمەن دېدىممۇ؟ بولدى، بولدى قايتايلى.

— ياق، تۇمارىس، سىز چەت ئەلدە ئوقۇشىڭىز كېرەك. مەندىن يوشۇرۇپ نېمە قىلىسىز؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن... مەن سىزنى، ئەستا راستىنى ئېيتسام ...

— ھوي، بىز تېخى ھېلىقى چېنىقىش كۈلۈبغا بارماقچى ئەمەسمىدۇق. يۇرۇڭ، كېيىن قالمايلى يەنە.

ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى سېزىپ تۇراتتىم. توۋا، ئەرلەرنىڭ ھەممىسى ئوخشاش، سەللا چىراي ئېچىپ يېقىنچىلىق قىلىپ قويسا، ھەممىنى ئۇنتۇپ ئىگىلەشنىڭلا كويىدا بولىدۇ. كىم بىلىدۇ، بۇمۇ ئۇچرىغان يەردە قىزلارنى چەت ئەلگە ئاچقىپ ئوقۇتقۇسى كېلىدىغان ھەمدەم خىيال بىرنېمىمۇ تېخى ؟!

شۇ كۈنلەردە ئارمان مېنى ئىزدەپمۇ قويمىدى. قەدىرسىزلىكىمدىن ئۆكۈندۈم. ئۇنىڭ رەنجىگەنلىكىنى بىلمەن. ئەگەر ئۇ كېلىپ مېنى تىللىغان، ھەتتا ئاچچىقىدا نەچچىنى ئۇرۇۋەتكەن بولسىمۇ، ئىچىمدىكى ھەممە دەردىمنى تۆكۈپ پىغانمىدىن چىقىۋالغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ يېنىغا قايتىپ كەتكەن، باشقىلارغا نەزەر كۆزۈمنىمۇ سالمىغان بولاتتىم. ھەممىلا ئىشتا ئەرلەرنىڭ يوللۇق بولىۋېرەمدۇ؟ ئۇ مېنىڭ قەلب

سادايىمغا قۇلاق سېلىپ باقتىمۇ؟ مېنى ياخشى كۆرگەن قەلبى بىلەن ئېگىلىپ ئالدىمغا كېلەلمىدىمۇ؟ زۇلقەر بەرگەن قىممەت باھالىق سوۋغاتلارنى رەت قىلمىدىم. نېمىشقا شۇنداق قىلىۋاتقىنىم ئۆزۈمگە ئايان، ئەمما بۇنداق ئاخىرى چىقماس ئويۇندىن بارا ـ بارا زېرىكىشكە باشلىدىم. ئىچىمدە زۇلقەرنىمۇ، ئۆزۈمنىمۇ تىللايتتىم، ئارمانغا ئەپسۇسلىناتتىم، ئۇنى سېغىناتتىم. بۇ دۇنيادا ئۆزى خالىمايدىغان رولنى ئېلىشتىنمۇ ئارتۇق ئازاب بولمىسا كېرەك. بىر كۈنى كەچلىك مۇزاكىرە ۋاقتىدا مەكتەپ ئىچىنى قېزىۋەتكۈدەك ئاختۇرۇپ ئۇنى ئاخىر قىرائەتخانىدىن تاپتىم. مېنى كۆرۈپلا ئۇنىڭ چىرايىدا بىر خىل بىزارلىق، مەنسىتمەسلىك ئىپادىسى پەيدا بولدى.

ــ ئارمان، سەن بىلەن سۆزلىشەي دېگەنىدىم.

ــ يەنە شۇ گەپمۇ، تەلىپىگە ئاللىقاچان قوشۇلغانىدىمغۇ، ئايرىلىپ كەتسەك مەيلى، بېرىپ ئويۇنۇڭنى ئوينا، ساقلاپ قالمىسۇن بىكار.

ئارتۇقچە گەپ قىلىشنىڭ ھاجىتى بارمۇ، ئۆلگۈر، باغرى تاش، سوغۇق تام، كېسەك !.:. شۇ يەردىن يىغلىغىنىمچە ياتاقتا قايتىپ كەلدىم. ياتاقتا قىزلار ئۇنئالغۇنى قويۇۋېلىپ قىيقاس ـ چۇقان بىلەن ئويناۋېتىپتۇ. ئۇدۇل بىنا ئۆگزىسىگە چىقىپ ئايغا قاراپ ئۇزاقلارغىچە يىغلىدىم. ئۇنىڭ مېنى ياخشى كۆرمەسلىكىگە ئىشەنمەيمەن. كىچىك قىزلاردىن بىرسى كېلىپ ماڭا تەسەللى بېرىشكە باشلىدى. ئېھ، ئارمان، ئاشۇ تەسەللىنى سەندىن ئاڭلىسامچۇ. يۈرىكىم قوقاستا كۆيگەندەك پۇچۇلىنىپ كەتتى. ئەتىسىدىن باشلاپ پۈتۈن بەدەنلىرىم ئاغرىپ ئورۇن تۈتۈپ يېتىپلا قالدىم. شۇ كۈنلەردە ناۋادا سەن ماڭا كۈلۈپ قارىغان، بىرەر ئېغىز ياخشىراق تەسەللى بېرەلىگەن بولساڭ، ھەممە ئاغرىقلىرىمنى ئۈنتۈپ بوينۇڭغا مەڭگۈلۈك گىرە سالغان بولاتتىم. ئەپسۇس، سەن مېنى ئۈمىدسىز قالدۇردۇڭ. قىزلار

سېنىڭ پەرۋاسىزلىقىڭغا ھەيران بولۇشتى، كېيىن زارلىنىپ، تىللاپ، قارغاپمۇ باقتى. ئەمما، مەن چىش يېرىپ بىر ئېغىز گەپ قىلمىدىم. سېنىڭ گۇمانخورلۇقۇڭ، شەخسىيەتچىلىكىڭ مېنىڭ ئىشەنچ ۋە ئەقىدە گۈلۈمنى ئۇشۇتۇۋەتتى. ئاشۇ كۈنلەردە زۇلقەر مەن ئۈچۈن ھەقىقىي دوستلۇق مېھرىنى يەتكۈزدى، ئۇنىڭدىن مىننەتدار ئىدىم. بىر كۈنى ئۇ تۇيۇقسىز كېتىدىغان بولۇپ قالدى.

— ئەسلىي سىز بىلەن كۆرۈشمەي دەپ ئويلىغانىدىم. تۇمارىس، ھەي جېنىم تۇمارىس، بىراق بەرداشلىق بېرەلمىدىم. سىزدە تەسۈرلەپ بەرگىلى بولمايدىغان بىر خىل جەلپكارلىق بار، سىزنى ھۆرمەت قىلمەن، ئۆزىڭىزنى چىن دىلىدىن ياخشى كۆرۈپ قالغان شۇنداق بىر ھېلەننىڭ بولغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالمىسىڭىزلا بولدى. مەن ئەتە يولغا چىقماقچى. تۇمارىس، خەير، ئامان بولۇڭ.

ئۇ قوللىرىمنى كۆچلۈك ئالقانلىرى ئارىسىغا ئېلىۋالدى. نېمىلا دەيلى، ئۇنىڭ كىشىلەرگە قىزغىن، ئۇمىدۋار، تىرىشچان تەرەپلىرىنى ياقتۇرۇپ قالغانىدىم. بىراق، ئۇنىڭ يەنىلا كەتكىنى ياخشىغۇ.

— كەچۈرۈڭ، سىزنى سۆيۈپ قويسام بولامدۇ؟ شۇنىڭغا ئادەتلىنىپ قاپتىمەن.

مەن قوشۇلدۇم. ئۇ پېشانەمگە، مەڭزىمگە سۆيۈپ قويدى. ئۇنىڭ ماڭا نىسبەتەن قانداق ھېسسىياتتا بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەن ئارىمىزدىكى مۇناسىۋەتنى قەدىرلەيمەن. ئۇ ماڭا نۇرغۇن ـ نۇرغۇن پىكىرلىرى ئارىسىدىن ئادەم ئۆزىنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى قانداق يارىتىش كېرەكلىكىنى ئۆگەتتى. ئۇنى چىڭىدە قۇچاقلىۋالدىم. ئۇ مېڭىش ئالدىدا ماڭا:

— سىز چوقۇم بەختلىك بولىسىز، سىزگە ئامەت تىلەيمەن، — دېدى. شۇ چاغدا قەلبىم ئۇزاق ۋاقىتلاردىن بۇيانقى ئىللىق بىر

سېزىمگە، خۇشاللىققا تولدى. ئۇ يەنە مېنىڭ چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشۇمغا ياردەم بەرمەكچى بولغانىدى، مەن چىرايلىقچە رەت قىلدىم. ئويلاپ باقسام، ھەممىلا ئىشتا باشقىلارغا تايىنىپ كەپتىمەن. شۇنى ھېس قىلدىمكى، ئادەم ئۆچۈن ئەڭ ئالدى بىلەن ئۆزى ئەڭ ئىشەنچلىك ھېسابلىنىدىكەن. باشقىلاردىن كەلگەن ۋاپا قانچىلىك؟ ئۆز ـ ئۆزۈمگە: «بىچارە قۇش، تەبىئەتنىڭ قوينى كەڭ، ھامان بىر كۈنى باغرىڭ قانغۇچە ئۇچۇپ يايرىۋالسەن. ئۆز كۈيۈڭنى كۈيلە، ۋىجدانسىز بولمىغىن» دەپ نەسىھەت قىلىمەن.

كۈنلىرىم ئەسلىمسىز ئۆتمەسە كېرەك. ھېلىمۇ ياخشى، دوستۇم كامىلە دائىم يېنىمغا كېلىپ مېنى رېئاللىققا يېتىلەپ، پات ـ پات سىردىشىپ، ھالىمغا يېتىپ تۇرغاچقا يالغۇزلۇقۇم بىلىنمەيدۇ. بىز كىچىكىمىزدىنلا ياخشى دوستلاردىن ئىدۇق. ئۇ ئاق كۆڭۈل، سەممىي، دوستلۇققا يارايدىغان قىز. ئۇمۇ ئارمانغا ئوخشاشلا ئوقۇتقۇچى. ئۇنىڭ مەكتىپىگە بارساملا ئارمان ئېسىمگە كېلىدۇ. ئۇمۇ ئاشۇنداق شارائىتى جاپالىق يېزا مەكتەپ ئوقۇتقۇچىسى. ئۇ ئاشۇ كەپسىز بالىلارنى دەپ تېزلا قېرىپ كېتەرمۇ، ھە دېگەندىلا ئىشتىنىنى تىزىغچە تۇرۇۋېتىپ دېھقانلاردەك ئەمگەككە چۈشۈپ كەتكەنمىدۇ، ساقىلى ئۆسۈپ كىيىملىرى كىرلىشىپ كەتكەنمىدۇ، دېگەندەك ئويلار كاللامدىن بىردەممۇ نېرى بولمايدۇ. بۇگۈنمۇ كامىلەنىڭ تەكلىپى بىلەن مەكتىپىگە ئۇنى ئىزدەپ باردىم. ئۇ ئىشتىن چۈشۈپ ياتقىدا مېنى ساقلاپ ئولتۇرۇپتىكەن.

ــ تەلئەت بىر دوستىنى ئەكەلمەكچى، نېمىگە ھاڭۋېقىپ تۇرىسەن؟ بۈگۈن دېگەن بايرام ــ «4 ـ ماي» ياشلار بايرىمى ئىكەنلىكىنى ئۇقمامسەن؟ ياشانغانلار بايرىمىنى ساقلىماقچىمىدىڭىيا؟

توۋا، تۇنۇگۈندىن ئىدارىدە مۇسابىقە، پائالىيەت دېگەنلەر

قاياپ قىزىپ كەتسە، نېمە ئىش بولغاندۇ دەپتىمەن. مەن بۇ شەھەردىكى ھايات ئىنسانغۇ ئاخىر. ئۇن ـ تىنسىز بېرىپ كارىۋاتقا ئولتۇردۇم. كامىلە ئاللىقانداق ئىشلار بىلەن ئالدىراش ئىدى، نېمانچە سىرلىق؟ ئۇستەلدىكى « ھايات دېگەن شۇنداق » دېگەن كىتابنى ئېلىپ مەقسەتسىزلا ۋاراقلاشقا باشلىدىم. كامىلە تەلئەت بىلەن يۈرۈۋاتقىلى ئىككى يىلدىن ئاشتى، بەلكىم پات ئارىدا تويمۇ بولۇپ قالار. خىيالىلىرىم ئاخىرلاشمايلا تەلئەت بىرەيلەننى باشلاپ كىردى. كامىلە ماڭا مەنىلىك قاراپ تۇراتتى، مەن دەرھال ئالبومغا قارىۋالدىم. بېشىمنىمۇ كۆتۈرگۈم كەلمىدى. ئۇلار ئۆزئارا قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كېتىشتى. بىر چاغدا بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۇدۇلۇمدىكى بالىغا قاراپ ھەيرانلىقتىن قېتىپلا قالدىم. ئالدىمدا ئولتۇرغىنى ئارمانمۇ نېمە؟ ئۆڭى، قاشلىرى، قاڭشىرى، ئۇچلۇق ئېڭىكى، قاپقارا، يىرىك چاچلىرى... يۈرىكىم « قارتتىدە » قىلىپ كەتتى. ئۇ بالا مېنىڭ قاراپ قېتىپ قالغىنىمغا ئۇڭايسىزلىنىپ ئورنىدىن ئاستا قىمشىپ قويدى. ئۆزۈممۇ ئۇقمايلا:

ـــ سىز مېنىڭ ئالىي مەكتەپتىكى بىر ساۋاقدىشىمغا بەكلا ئوخشايدىكەنسىز، ـــ دەۋېتىپتىمەن. ئۇ مۇرىسىنى قىسىپ قويدى.

ـــ شۇنداقمۇ، ئۇياقنىڭ ئىسمى نېمە ئىدى؟

ـــ ھە، بولدىلا، ئۇ ئۆتكەن ئىشلار، دېگۈچىلىكى يوق، ـــ دېدىم مەنمۇ ئۇنىڭ سۆزىگە ئولاپلا. ئۇنىڭغا يەنە قاراشتىن ئەيمىنەتتىم، بىراق كۆز قارىچۇقۇم ئىختىيارىمغا باقمايتتى.

ـــ بۇياقنىڭ ئىسمى ئەلى، جىنايى ئىشلار ساقچىسى، بىزنىڭ يېقىن دوستىمىز.

تەلئەتنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ قەلبىمنى ئوغرىلاپ كەتكەن ھېلىقى تاش يۈرەك ئارمانىنى ئەسكە ئالدىم، ئەلى ئۇنى ماڭا تۇتۇپ ئەكېلىپ بېرەلىگەن بولسا قانداق ياخشى بولاتتى ـ ھە؟! ئەلىنى

كۆرۈپلا پەسكويغا چۈشكەن قەلبىم يەنە تاتلىنىپ قاناشقا باشلىدى. خۇددى تىنچ كۆلگە چالما ئاتسا سۇ يۈزى داۋالغۇپ كەتكىنىدەك، ئۆزۈمنى تۇتۇۋالاي دەپمۇ باشقۇرالمای قالدىم. بۇ يەردىن كېتىشىم كېرەك. ئارمان، مېنى ئېلىپ كەت، ماڭا ئىچىك ئاغرىسۇن ! باشقا بىرسىنى ئويلاشتىنمۇ بىزار بولىمەن. ئوتلۇق سۆيۈشلىرىگە تەشنا لەۋلىرىم چاك ـ چاك يېرىلدى. بۇ تېنىمنى، ۋۇجۇدۇمنى يات بىرسىنىڭ قۇچىقىغا تاشلاپ بېرەلمەيمەن. مېنى چىك قۇچاقلا، ئارمان، سەن ماڭا تالاي ۋەدىلەرنى بەرگەن، مېنىڭ كۈلكەمنۇ، يىغامنۇ سەن. ئەگەر باشقا بىرسىگە كۆڭۈل بېرىشنى ئويلىساڭ، ئاۋۋال ئۆز قولۇڭ بىلەن مېنىڭ بۇ هاياتىمنى ئاخىرلاشتۇرۇۋەتكىن، شۇندىلا ئەبەدىي خاتىرجەملىككە ئېرىشىمەن.

7

ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشىم شۇنچە تەبىئىي، هەقىقىي ۋە مەڭگۈلۈك ئىدى. هەرقانداق بىر شەيئى تەرەققىيات جەريانىدا كەينىگە چېكىنىدىغانلىقى راست. ئاخىرقى يىللىرى شۇنچە تىرىشچانلىق كۆرسىتىپمۇ مۇناسىۋىتىمىزنى يېرىكلىشىش قىسمىتىدىن ساقلاپ قالالمىدۇق. قىسقىسى، تەقدىر قاچىمىز داغلاندى، ياق، دەز كەتتى. گۈلنەزەر ۋە زۇلقەرنىڭ پەيدا بولۇشى، ئەسقەرنىڭ مەۋجۇتلۇقى هە دېگەندىلا بىزنىڭ تەرگىشىپ قېلىشىمىزغا سەۋەب بولاتتى. ئەرزىمەس سەۋەبلەر تۇپەيلى ئاددىي ۋە گۈزەل مۇهەببەت هېكايىسى ئاخىر ئەلەملىك، مۇرەككەپ ۋە زېرىكىشلىك بايانغا ئايلاندى. بۇ مۇهەببەت هېكايىسى تېخى تۇگىگىنى يوق. ئويلاپمۇ باقمىغان چاغدا ئۇنىڭدىن بىر پارچە خەت تاپشۇرۇۋالدىم.

«ياخشىمۇ سەن، ئارمان؟ سەن بۇ خەتنى تاپشۇرۇۋالغان دەقىقىلەردىن باشلاپ بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز ئۈزۈلگەن بولىدۇ. بۇ تەقدىر ئەمەس، بەلكى ئېچىنىشلىق رېئاللىق. ھايات يولىدا بەزىدە كۈلۈپ، بەزىدە كۆز يېشى قىلىپ ياشاشقا مەجبۇر بولىدىكەنمىز. بۇ ئىشلارغا كۈلۈش ياكى يىغلاشنى بىلەلمەي قالدىم. بىر قىزغا نىسبەتەن تولىمۇ ئېغىر سىناقلارغا باش ئەگمەي، ھەممىسىگە ئۇمىدۋار ياشاپ كەلگەنىدىم. يانى بەك كېرىۋەتسىمۇ كىرىچى سۇنىدۇ. ئەمدى سېنىڭ سۈكۈتۈڭگە ئالدىنىپ كېتىۋەرسەم ھەممىدىن، بۇ ھاياتىمدىنمۇ مەھرۇم قالغۇدەكمەن. بۇنىڭدىن كېيىن مېنى خاتىرجەم ياشىسۇن، كۆزىدىن ياش ئاقمىسۇن دېسەڭ، مېنى ئاۋارە قىلما. ئۆتكەن كۈنلەر ئۈچۈن ئۈپراپ ئاخىرقى چەككە يەتتىم. ئەمدى ئەتىگە يۈزلىنىشكە مەجبۇرمەن. خەير، ساڭا بەخت، ئامەت تىلەيمەن.

سۈبھى، 18 ـ ئاۋغۇست»

خەتنى ئوقۇپ ئۆزۈمنى بارا ـ بارا كىچىكلەپ بىر چېكىتكە ئايلىنىپ قېلىۋاتقاندەك، بۇ دۇنيادىن يوقىلىپ كېتىدىغاندەك سەزدىم. ھامان مۇشۇنداق بولۇشىدىن ئەنسىرەپ تۇرسامۇ، بۇنچە تۈيۈقسىز بولارىنى ئويلاپمۇ باقمايتىكەنمەن. ئۇنىڭدىن ئاغرىنىش سالاھىيىتىم يوق. سۈبھى، سۈبەك، مېنىڭ ئاسلىنىم، قۇلاق تۇۋىمدىكى يېنىڭ پۈشۈلدىشىڭنى ئەمدى تەسەۋۋۇر قىلالمايمەن. ساماۋار شورپىسىنى سەن بىلەن قارىشىپ ئولتۇرۇپ ئىچىش قايتا نېسىپ بولمايدۇ. شۇ چاغقىچە قەلبىمگە باشقا بىرسىنى سىغدۇرالماي كەلدىم. كىملەرگىدۇر كۆڭۈل چۈشەندۈرۈش، ئۇلارنىڭ خۇشاللىقى، قايغۇسىغا ھەمراھ بولۇش... ئويلىساملا بىزار بولىمەن. ئەمدى ھەممىنى يېڭىباشتىن باشلاش كېرەكمۇ؟! بىز بىللە بولغان ئاخىرقى كۈنلەردە چىرايىڭدا كۈلكە كۆرمىدىم. بۇ ھىجرانغا ئازابلىق سۈكۈت بىلەن يول بەردۇق. بىز ئاخىرقى قېتىم قۇچاقلاشقان

هېلىقى ياتاق يادىڭدىمۇ؟ مەڭگۈلۈك ئايرىلىش خەۋپى ھەر ئىككىمىزنى كەم سۆز، خىيالچان قىلىپ قويغانىدى. كىيىملىرىمنى رەتلەپ سومكىغا سېلىۋاتسام ئاستا يېنىمغا كېلىپ: «سەن راستلا كېتەمسەن» دەپ سورىدىڭ ۋە جاۋابىمنى كۈتمەستىنلا قۇچىقىمغا ئۆزۈڭنى ئاتتىڭ. شۇ چاغدا قۇچىقىمغا پۈتۈن ئالەمنى قوشۇپ تاشلىغانىدىڭ. ھېسسىياتىم بىز تۇنجى قېتىم قۇچاقلاشقان 14 ـ مارتتىكىگە ئوخشاپ قالدى. شۇ دەقىقىنچە داۋاملاشقان ھەممە ئىشلار كۆز ئالدىمدىن كىنو لېنتىسىدەك تىزىلىپ ئۆتتى. سېنى قويۇۋەتكۈم يوق ئىدى، ئىشىك يېنىك چېكىلدى...

قىپقىزىل گۈگۈم، ماشىنا ئاستا قوزغىلىپ يىراقلىشىۋاتقان بېكەت، بىز خالىمايدىغان رېئاللىق. شۇنداق قىلىپ، بىز ئايرىلىپ كەتتۇق. ئاخىر مۇنۇ خەت كەلدى. پۈتكۈل دۇنيانى ئۆتتۈرۈۋەتكەندەك روھسىزلىنىپ كەتتىم. مۇشۇنداق خەتنى يازغانلىقىڭغا ئىشەنگۈم كەلمەيتتى. سەندىن ئاغرىنىشقا نېمە ھەددىم؟ ئىختىيارسىز تېلېفون تۈرۈپكىسىنى قولۇمغا ئېلىپ ئېسىمدە قالغان نومۇرنى بېسىشقا باشلىدىم.

— ۋەي، كىم، كىمۇ؟ بۇ سىزما ئەلى... ۋەي...

مەن تۈرۈپكىنى قويۇۋەتتىم. شۇنىڭ بىلەن ئارىمىزدىكى ھەممە ئىشلار تۈگىگەندەك، مۇھەببەت، ھاياتلىق رىشتى ئۈزۈلگەندەك، قوللىرىم يېنىك تىترەيتتى. بېشىمنى چاڭگالىلاپ ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتىم.

قۇياش ھەر كۈنى شەرقتىن كۆتۈرۈلۈپ، غەربكە پاتىدۇ. سەھرا بالىلىرى ھەر كۈنى سىنىپتا جىمجىت ئولتۇرۇپ مېنىڭ كىرىشىمنى كۈتۈپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ كىرسىز قەلبى، پاك روھىي دۇنياسى مېنىڭ ھارغىن، ئۇمىدسىز قەلبىمگە ئىسسىق بىر ھارارەتنى پۈركۈپ تۇرىدۇ. ئۇلارنى دەپ ھەربىر سەھەردە ئالدى بىلەن ئۆز ـ ئۆزۈمگە كۈلۈمسىرەپ قارايمەن. ئۇلارغا

ئىنسانىي مۇھەببەتنى، كىشىلىك قەدىر - قىممەتنى ئۆگىتىمەن. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە مەن دۇنيادىكى ئەڭ خۇشال، غەمسىز، بەختلىك بىر ئادەم. تەڭتۇشلىرىمنىڭ ئالدى بالىلىق بولدى. ئۇلارنىڭ ئىلىلىق ئائىلىسى، چۈچۈك تىلى بىلەن قەلبىنى سۆيۈندۈرىدىغان هاياتلىق ئۇمىدى، سۆيگۈ - مۇھەببەت قاينىاپ تۇرىدىغان تۇغمەس بۇلىقى بار. ئانام بىچارە بېشىمنى ئوڭلاپ قويۇش غېمىدە كۈندە يىغا - زار قىلىدۇ. مەن قەلبىمدىكى يىغىنى كىمگە ئېيتاي؟! هېچكىمنى خۇشال قىلالماي ئۆتۈپ كېتىشىمدىن ئەنسىرەيدىغان بولۇپ قالدىم. تۇرمۇشنىڭ قايسىبىر قەدىمى قۇربان بېرىش بىلەن مۇناسىۋەتسىز؟! ئاخىر ئانامغا ئىچىم ئاغرىپ، ئۇ تاپقان لايىق بىلەن تونۇشتۇم. ئۇ نادىرە ئىسىملىك، ئاق سېرىق كەلگەن، پاكار، ۋىجىككىنە بىر قىز ئىكەن. بىز بىلەن تۇغقان كېلەرىمىش. دەسلەپ كۆرۈشكەن كۈنىلا ئۇنىڭ هازىرلا يىغلاپ قالىدىغاندەك دومسىيىپ تۇرغان چىرايىغا قاراپ كۆڭلۈم سۇۋۇغانىدى. ئۇنىڭ ئەسلىدە ئاغىزى ئېچىلىپلا كەتسە ئون سەككىز مىڭ ئالەمنىڭ گېپىنى قىلىپ توختىماي ۋىتىلدايدىغان سېغىزخان مىجەزىنىڭ بارلىقىنى نەدىن بىلەي؟!

— ئارمان، ئىسمىڭىزنىڭ مەنىسىنى بىلەمسىز؟ تۇڭا دەيمەن، سىزگە نىمىشقىمۇ بۇ ئىسىمنى قويغاندۇ... هەي، سىز پەقەتلا ئۆزگەرمەپسىز، كىچىكىڭىزدىمۇ مۇشۇنداق كەم سۆز، جىمغۇر بالا ئىدىڭىز. هەرقاچان مېنى بىلىمەيسىزغۇ دەيمەن، ئەمما بىز تېزلا چىقىشىپ كېتەلەيمىز، بۇنىڭغا ئىشىنەمسىز؟ هوي بالا، مەن گەپ قىلىۋاتىمەن سىزگە.

— هە، هە، توغرا، سىزنىڭ دېگىنىڭىزچە بولسۇن.

— نېمىنى، تويىنىما؟ ئالدىرىمائ، ئالدى بىلەن ياخشىراق ئارىلىشىپ كۆرەيلى، ۋاقىت دېگەن كۆپقۇ.

سۇبهى بولغىنىدا ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ زېرىكمەيتتىم.

هەر قېتىم گېپىمىز تۇگىمەيلا ئايرىلىشقا مەجبۇر بولاتتۇق. ئۇ جىلە بولۇپ ئاچچىقلىسا بەك ئوماق بولۇپ قالاتتى. شۇڭا، دائىم ئۇنىڭ بىلەن قېرىشىپ، ئاللىقاندا ئىشلارنى تالىشىپ ئۇرۇشاتتىم. بىراق، ئويلىمىغان يەردىن ئۇ يىغلاپ قالاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى بەزلىشىمگە، ئالدىشىمغا توغرا كېلەتتى.

ــ قىزلار يامغۇر ياغقاندا ئۆز يىگىتىنىڭ يېنىدا بولۇشىنى ئۇمىد قىلىدۇ. سىز مۇھەببەتلىشىپ باققانمۇ؟

بۇ قىزنىڭ ھەربىر گېپى سۇبھىنى ئېسىمگە سېلىپ قويياتتى. تەبىئىيلا ئۇ قىزنى سۇبھى بىلەن سېلىشتۇرۇپ قالاتتىم. سۇبھى يامغۇردىن كېيىن يېنىك مۇزىكىلارنى ئاڭلىغاچ كوچا ئايلىنىشنى ياخشى كۆرەتتى. بىر قېتىم سىم ـ سىم يامغۇر يېغىۋاتقان چاغدا، بىز بىر تال كۇنلۇكنى كۆتۈرۈۋېلىپ تاكى يامغۇر توختىغۇچە مەكتەپ ئىچىنى ئايلىنىپ يۈرگەنىدۇق. شۇ چاغدا تېخى چوكا مۇز ئېلىپ يېدۇق. چۈشتىن كېيىن ئاممىۋى كۆڭۈل ئېچىش سارىيىغا بېرىپ تانسا مەشىق قىلىدۇق. ئۇ ۋالىس ئويناشنى بەك ياخشى كۆرەتتى.

ھەممە ئىشنىڭ باشلىنىشى ۋە ئاخىرلىشىشى بولىدۇ. نادىرە توغرىسىدىكى باشلىنىش ھېچقانداق نەتىجىسىزلا داۋام قىلىپ، بىر ـ بىرىمىزنىڭ خاھىشىغا زورلىنىش بىزنى بۇرۇقتۇرما قىلىۋەتتى. قىلىۋاتقانلىرىم ئۆزۈمگە كىچىك ۋاقىتلاردىكى ئويۇنلىرىمنىڭ داۋامىدەكلا تۇيۇلاتتى. نادىرەنىڭ تۇغۇلغان كۈنى ئىدى، كۆپ ئېچىۋالدىم. مەن ھەقلىقمۇ؟ سۇبھىنىڭ ئوبرازى بىردەمدىلا كۆز ئالدىمدىن نېرى بولمىدى. نادىرەنىڭ ئاغرىنىش، ئەپسۇس ھەم ئۇمىدسىزلىك چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىگە قارىسام، قەلبىمنى چۈشىنىكسىز بىر تۇيغۇ تاتلاپ بىئارام قىلاتتى. ئايمۇ سوغۇق كۈلۈمسىرەپ بۇلۇتلار كەينىگە مۆكتى. ئاينىڭ ئون بەشى سۇپسۇزۇك، يورۇق ئايغا ئادەتلىنىپ، بىردىنلا ئۇنىڭدىن ئايرىلىساق كېچە ئاسمىنى چۆلدەرەپ قالغانىدەك، قەلبىلەرمۇ

پۈتۈنلۈكىنى يوقىتىدۇ. سۇبھى ئەنە شۇنداق ئاي ئىدى. كۆڭۈل ئاسمىنىم ئاشۇ ئايدىن ئايرىلىپ قاراڭغۇلۇققا مەھكۇم بولدى. پارتلىماسلىقىم مۇمكىنمۇ؟ ئاخىر نادىرەگە قەلبىمنى ئاشكارىلىدىم. مۇشۇنداق كېتىۋەرسەك، ئۆزۈمنىلا ئەمەس، ئۇنىمۇ ئالدىغانلىق بولىدىغانلىقى ئېنىققۇ!

ــ ھامان بىر كۈنى مۇشۇنداق دەيدىغانلىقىڭىزنى بىلەتتىم. ياخشى كۆرۈشنىڭ نېمىلىكىنى ئوبدان بىلمەن. ئۇنىڭ ئازابىنى مەن يەتكۈچە تارتقان. بىر ـ بىرىمىزگە ئۆتكەن كۈنلەرنى ئۇنتۇلدۇرساق، دېگەن ئۈمىدتە ئىدىم. ئەپسۇس، بۇ ئويۇنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقىنى ئاستا ـ ئاستا ھېس قىلدىم، سەممىيىتىڭىزگە رەھمەت.

ئۇ ياش يۈقى كۆزلىرىنى مەندىن قاچۇرۇپ تەتۈر قارىۋالدى. بىچارە قىز، تۇنجى قېتىم ئۇنىڭ تولىمۇ ئوڭلۇق، يېقىملىق قىز ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. ئۇ ماڭا ئىنسانلار ئارىسىدىكى ھەقىقىي مېھىر ـ مۇھەببەتنىڭ قىممىتىنى تېخىمۇ تونۇتتى.

كۈنلەر ئۆتمەكتە، ھەر كۈنى بىر قۇياش مەغرىبتىكى ئۇپۇق قوينىغا سىڭىپ كىرىپ كېتىدۇ. قۇياش پېتىۋاتقان مەنزىرىگە قاراپ ئولتۇرۇش ماڭا ئادەت بولدى. ئاستا ـ ئاستا پېتىۋاتقان قىزىل قۇياش يالغۇزلۇقۇم، غېرىب، مىسكىن كۆڭلۈمگە ئوخشايدۇ. قۇياش پېتىپ ئەتراپنى گۇگۈم پەردىسى ئورىغاندا، قارىيىپ تۇرغان تاغلار باغرىدىكى پايانسىز چۆللۈككە قاراپ سۇبھى بىلەن خوشاللىق ۋە خاپىلىقلارنى تەڭ تارتىشىپ ئۆتكۈزگەن ئاشۇ كۈنلەرنى ئەسلەيمەن. ئاسماندا يۇلتۇزلار جىمىرلاپ، ئاي پارلىغاندا، ئۇنىڭ زىلۋا، نازۇك قامىتى، ئوتلۇق چاقناپ تۇرىدىغان بىر جۈپ شەھلا كۆزى، قۇشلارنىڭ سايرىشىدەك يېقىملىق ئاۋازى ئېسىمگە كېلىدۇ. گاھىدا يۇرىكىم خىلىغچە مۇجۇپ ئاغرىيدىغان بولۇپ قالدى. كۆزۈمگە ئۇيقۇ كەلسىلا چۈشۈم بۇزۇلىدۇ. نېمىلەرنىدۇر ئويلاپ تاماكامنىڭ

چوغى بىلىنمىگۈدەك سۈزۈك تاڭلارنى ئاتقۇزىمەن. نېرۋىلىرىم ئاجىزلاپ ئاخىر دوختۇرخانىدا يېتىپ قالدىم. ئۆزۈمدىن ئەنسىرەيمەن، مۇشۇنداق ئارمان بىلەن بۇ دۇنيادىن كېتىپ قالارمەنمۇ؟ ئەڭ چوڭ ئارمىنىم ئۇنى بىر قېتىم كۆرۈۋېلىش، قوللىرىنى تۇتۇپ قەلبىمدىكى مۇھەببىتىم، ھەسرىتىم، پۇشايمىنىمنى ئىزھار قىلىش بولۇپ قالدى. سۈبھى، قەيەرلەردە كىمنىڭ گۈلى بولۇپ يۈرگەنسەن؟ ئىشىك ئېچىلسىلا سەن كىرىپ كېلىدىغاندەك ئۈمىدلىنىپ قارايمەن. زاھىت بولۇپ سېنى كۈتەيمۇ؟! ئاشۇ بىر پارچە خېتىڭ خاتالىشىپ باشقا بىرسىنىڭ قولىغا تېگىپ قالسىچۇ؟! غەيرىتىمنى تاپسامۇ ئۈمىدىمنى تاپالماي كەلدىم. ئاپام كۆزلىرىمگە ئەنسىز قارايدۇ. قۇياش قېنى؟ جاھان نۇرسىز، ھەممە نەرسىدىن مۇز يېغىپ تۇرىدۇ. ئاپامنىڭ كۆڭلى ئۇچۇن كۈلەي دەيمەن، ئەمما... ئۇھ... سۈبھى، تومۇرۇمغا كىرىۋاتقان سۇيۇقلۇقلار سېنىڭ كۆز يېشىمۇ؟ دوختۇرلار كېسىلىمنى تاپالماي ئەنسىز كىرىپ ـ چىقىپ تۇرىدۇ. كۆزلىرىمنى يۇمۇپ سەن بىلەن خىيالىي مۇڭدىشىۋالاي. خاتىرجەملىكىڭ ئۇچۇن، ھاياتىمنىڭ ئاخىرقى دەقىقىلىرىگىچە سۈكۈت قىلىشقا مەن رازى، ئامان بول، سۈبھى!

8

توي يېڭى بىر باشلىنىش، شۇنداقلا بىر ئاخىرلىشىش. ئۆزى خالىغان بەختكە ئېرىشەلىگەن ئادەم ئۇچۇن ئۇ بىر ئىللىق دۇنيا، چارىسىزلىقتىن تەقدىرگە تەن بەرگەن بىچارىلەر ئۇچۇن ئۇ بىر سىرتماق. شۇنى ئويلىساملا قەلبىمنى قورقۇنچ ئىگىلەيدۇ. بۇگۇن دوستۇم كاملەنىڭ تويى، قىپقىزىل مۇراسىم كۆڭلىكى كىيگەن تۇرقۇمغا قاراپ قىزلار چۇرقىرىشىپ

كېتىشتى:

ــ پاھ، سۇبھى، ئەمدى كىشىلەر تويى بولغان قىز مۇشۇ ئىكەن دەپ سىزگىلا قارىشىپ كەتكۈدەك جۇمۇ.

ــ قالتىس چىرايلىق بولۇپ كەتتىڭ، ئوغۇل بالا بولغان بولسام چوقۇم سېنى قوغلىشاتتىم.

ــ ھەي قىزلار، ئەلنىڭ كۆزى بار جۇمۇ. ئاز كۈن ئۆتمەي بۇ بىر جۇپنىڭمۇ تويىنى ئوينايمىز.

قىزلارنىڭ گەپلىرىنى مېنى ئىلگىرىكى رومانتىك خىياللارنى سۇرۇپ يۇرگەن چاغلىرىمغا قايتۇردى. تويىنى ئارمان بىلەن بىللە تەسەۋۋۇر قىلاتتىم، بەختلىك بولىدىغانلىقىمغا ئىشىنەتتىم. پەردىز ئۈستىلىگە يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ خىيالغا كېتىپتىمەن. ئارمان چاچلىرىمنى سىلاپ تۇرۇپ، ماڭا: « سەن ھامان مېنىڭ بولىسەن » دەيتتى. بىردىنلا ئۇ مېنى سىرتتا ساقلاۋاتقانىدەك تۇيغۇغا كېلىپ قالدىم. بەلكىم ئۇمۇ تويى بولىدىغان يىگىتتەك سالاپەتلىك كىيىنىۋالغاندۇ. قەلبىم ئەينى چاغلاردىكى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش ئالدىدىكىدەك شېرىن ھېسلارغا چۆمۈلدى. ئالدىرىمايلا پەردىز قىلىشقا باشلىدىم. ئۇنىڭ ئالدىغا سۈسراق، لېكىن كۆڭۈلدىكىدەك پەردىز قىلىپ چىقىشنى ياخشى كۆرەتتىم. ئۇ كۆزۈمنى، كۆز گىرىمىمنى ياخشى كۆرەتتى. كۆزلىرىمدە ئارماننىڭ كۈلۈمسىرەپ تۇرغان تۇرقى. ئەنە، ئۇ ماڭا نېمىلەرنىدۇر پىچىرلاۋاتىدۇ. كۆز چاناقلىرىم ئولتۇرۇشۇپ، ئېڭىكىم ئۇچلىنىپ قاپتۇ. لەۋلىرىمگە قېنىق لەۋ سۇرۇخ سۈردۈم، شۇندىلا خېلى روھلۇق كۆرۈنىدىكەنمەن. چاچلىرىمنى سىلىق تاراپ بانتىكلىۋالدىم. ئۇھ... ئارمان، مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى سېنىڭ ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن؟ كاملە ئېرىشكەن بەختنى ماڭا سەن بېرەلەيسەن. بۇ توي بىزنىڭ بولۇپ قالسىچۇ، ئارمان؟! مەن بۇ دۇنياغا ساڭا بولغان ئىشقىم ئۈچۈنلا تۇرەلگەندىمەنمۇ؟

قىزلار چىقىپ كېتىشتى. ئەينەك ئالدىدىن كەتمەي قانچىلىك تۇرغانلىقىمنى بىلمەيمەن. دېرىزىدىن چاقىرىشلىرىڭغا كۆنۈك ئىدىم، ئەمدى قاچان مېنى ئىزدەپ كېلەرسەن؟ ھايات قىسمەتلىرىدىن ئالدىراپ خۇلاسە چىقارغىلى بولمايدىكەن. ئارمان، سەن مېنى كەچكى شەپەقنىڭ قىزىللىقى ئورىغان گۈگۈم قوينىدىكى يالغۇز بېكەتكە تاشلاپ كەتكەنده، ئۆز ـ ئۆزۈمگە ھەرگىز ئازابلانمايمەن، ئۆتكەن كۈنلەرگە پۇشايمان قىلمايمەن، دەپ قايتا ـ قايتا پىچىرلىغاندىم. شۇنداق، بىز ئايرىلىپ كەتتۇق. خۇددى سەھنىلەردە رول ئېلىۋاتقان ئارتىسلاردەك شۇنچە مەغرۇر، شۇنچە بىغەم ئايرىلدۇق. كېلەر يىلى باھاردا قايتا جەم بولىدىغان پەسىل قۇشلىرىدەك خاتىرجەم ئايرىلدۇق. سەن بەلكىم ئاشۇ خىلۋەت سەھرالغا بىر تال گىياھ بولۇپ سىڭىپ كەتكەنسەن، سىڭىپ كېتىش... چۆللارمۇ، ئەلمۇ ھەتتا دوستلىرىممۇ مېنى ئائىلىگە سىڭدۈرۈۋەتمەكچى. ئادەم بۇ دۇنياغا نېمە ئۈچۈن تۇرەلگەن؟ توي قىلىپ، ئەۋلاد قالدۇرۇش مەقسەتمۇ؟ مەن مۇھەببەتنى ئۇلۇغلايتتىم. ھاياتنىڭ تاتلىقى ـــ كۆڭۈل خاھىشىغا ئىگە بولۇشقۇ!؟ ئوقۇش ئىرادىسىگە كەلدىم، مەن داۋاملىق ئوقۇماقچى، ھەر قەدەمدە سېنى ئېسىمگە سالىدىغان بۇ تۇرمۇشنى ئۆزگەرتىپ يىراق ـ يىراقلارغا كەتمەكچى. ئەل ئۈچۈن تۆھپە يارىتىپ، خەلقنىڭ ئىززىتىگە ئېرىشىشمۇ ھاياتنىڭ بىر تاتلىقى، بۇنداق ئىرادىگە كېلەلىشىممۇ ماڭا زور بىر تەسەللى.

توي كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزۈلدى. كامىلەنى كۆچۈرۈپ ئېلىپ ماڭغاندا ئۆزۈممۇ خۇددى كۆچۈرۈلۈپ ئارمانىڭ يۇرتىغا قاراپ كېتىۋاتقاندەكلا سەزدىم. كامىلە يىغىسىنى داۋام قىلاتتى. تۇۋا، يۇز بېرىۋاتقان ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئارزۇسى تۇرۇقلۇق يەنە كۆز يېشى قىلىۋاتىدۇ. ھەرھالدا ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى مېنىڭكىدەك ھەسرەتلىك، پىغانلىق ئەمەس. كىشىلەر ئارىسىدا

هامان بىر جۈپ تونۇش كۆز ماڭا تىكىلىپ قاراۋاتقاندەك ئەتراپقا يوشۇرۇن قارايمەن. قولۇمدىكى ئۇزۇك يۇرىكىمنىڭ بېغىشىغا ئورنىتىلغاندەك، نەپىسىمنى سىقىپ خىياللىرىمنى تىلغايدۇ. يىگىتكە قولداش بولغان ئەلنىڭ مەيدىسىگە گۈل تاقاۋېتىپ، كۆڭلۈم ئاجايىپ بىر ئاچچىقتا تولدى. لېكىن، ئەڭ زور غەيرىتىم بىلەن ئاشۇ ئاچچىقنى ئۇنتۇدۇم. ئۇنىڭ بىلەن ئۇسسۇل ئويناۋېتىپمۇ، ئارمان بىلەن مەكتەپ سەھنىلىرىدە ئويىنىغان ئۇسسۇلىمىز يادىمغا كېلىپ ئۆزۈمنى قانداق تۇتۇشنى بىلەلمەي قالدىم. ئەلى ئارمانغا ئۆزگىرىپلا قالسا مەن ھەقىقىي بەختىمنى تاپقان بولاتتىم. بىراق، كۆرگىنىم يەنە شۇ ئەلى، ئارمانىنى ئىزدەۋاتقان كۆزلىرىمگە ئاشقىلارچە تەلمۈرگەن ئەلى. ئۇنى تەسەۋۋۇرۇمغا سىغدۇرالماي قىينىلىمەن. ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولسامىلا، ئارمان كۆز ئالدىمغا كېلىۋالىدۇ.

— سۇبھى، تەلىپىمنى ياخشىراق ئويلىنىپ كۆرگەن بولسىڭىز، مەن تا مۇشۇ كەمگىچە ھېچكىمگە بۇنداق... ئەستا، قەلبىڭىزدە بىر دەردىڭىز بار، ماڭا ئېيتىڭچۇ؟ نېمىشقا جاھانغا كۈلۈپ باقمايسىز؟ مەن سىزنى بەختلىك قىلالايمەن، نېمىلا تەلىپىڭىز بولسا ئېيتىڭ.

بۇنداق گەپلەرنى ئاڭلىساملا مېنى ئاچچىق كۈلكە قىستايدۇ. بەلكىم بۇرۇنقى گۈدەك، رايىش سۇبھى بولغىنىمدا ئۇنىڭ گەپلىرىگە قىزىققان، تەسىرلەنگەن بولاتتىم. ئەلى كۆڭۈل ئىزدەپ ھارمىدى. باشقىلار قەلبىدىمۇ مېنىڭ قەلبىمدىكىدەك ئوتلۇق مۇھەببەت بولىدۇ ـ دە. گاھىدا باشقا بىر دۇنياغا قېچىپ كەتكۈم كېلىدۇ. ئەلىگە راست گەپ قىلىشقا توغرا كەلدى.

— ئەلى، سىز ھەقىقەتەن ياخشى يىگىت. بىراق، مەن سىز بىلەن دوست بولۇپ ئۆتۈشنىلا خالايمەن. مېنىڭ يەنە ئوقۇش خىيالىم بار، توينى ئاندىن ئويلىشىپ كۆرەرمەن. شۇڭا، سىزنىمۇ، ئۆزۈمنىمۇ ئاۋارە قىلماي دەيمەن.

ـــ مەن سىزنى قوللايمەن سۈبھى، مەيلى قانچە يىل ئوقۇسىڭىزمۇ ساقلايمەن، ماڭا ئىشىنىڭ، مەن، مەن سىزنى...

ئۇ مېنى يەلكىلىرىمدىن چىڭ سىقىپ باغرىغا تارتتى. قورقۇش، نومۇس، بىزارلىق كۆچىدىن ئەنسىز توۋلىۋەتتىم. ئەمما، ئۇ ھەممىنى ئۇنتۇپ بىر تۇرلۇك ياۋايى كۈچ بىلەن مېنى قۇچاقلايتتى. كۆز ئالدىم قاراڭغۇلىشىپ، بەدەنلىرىم تىكەنلەشكىلى تۇردى. ئارمان تېز كېلىپ مېنى قۇتقۇزۇۋالغىن! بوغۇزۇمغا ئاچچىق يىغا يامىشتى. ئۇ ھە دەپ مېنى سۆيمەكچى بولاتتى.

ـــ ئۆتۈنۈپ قالاي ئەلى، بۇنداق قىلماڭ، بۇنداق قىلىپ مۇھەببىتىمگە ئېرىشەلمەيسىز !

ئاللىقانداق بىر كۈچىنىڭ تەسىرى بىلەن ئۇنى ئۆزۈمدىن ئىتتىرىپ، چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇشقا تىرىشتىم. ئۇ ئاستا ـ ئاستا پەسكويغا چۈشۈپ مېنى قويۇۋەتتى.

ـــ مېنى كەچۈرۈڭ، ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي قالدىم... نېمە بولغاندىمەن، راست، مېنى ئەيىبكە بۇيرۇماڭ، ياخشى كۆرۈپ قالسا بەلكىم...

ئۇنىڭ كۆزىدىمۇ ياش لىغىلداپ تۇراتتى. كۆزلىرىمدىن تۆكۈلۈۋاتقان ياشلىرىمنى سۈرتۈپ ئولگۇرەلمەيتتىم. توۋا، ئادەم بەزىدە تولىمۇ ئاجىز مەخلۇق ئىكەن. ئەلىگە قاراپ ئىچىم ئاغرىپ قالدى، ئۇ مەندىنمۇ بىچارە ھالەتتە بېشىنى چاڭگالىلاپ ئولتۇراتتى. ئۇ مەن ئۈچۈن پەرۋانە، مەن ئاللىقاياقلاردا دېرەكسىز يۈرگەن بىرسىنى ئويلايمەن، يولىغا قارايمەن، ئۇچۇرىنى ئىزدەيمەن. قولۇمدىكى ئۆزۈككە ئەلەم ۋە ئىلتىجا بىلەن نەزەر تاشلىسام، ئىچىم زەھەر قۇيغاندەك ئېچىشىدۇ، ئۇنى ئېلىۋېتىشكە قىيمايمەن. قەلبىم بىراۋنىڭ مۇھەببىتىگە، ھىماتىغا، غەمخورلۇقى ۋە سەمىمىيىتىگە موھتاج.

كامىلە بىلەن تەلئەتنىڭ تويى كۆڭۈللۈك ئۆتتى. توي ئۆتۈپلا

ئىككىلىسى مەقسەتلىك ھالدا ئەلى ئىككىمىزنى ئۆيىگە چاقىرىپتۇ. دوستلارنىڭ كۆڭلى ئۇچۇن ئۆزۈمنى مەجبۇرلاپ ئولتۇردۇم. مەن بىر سوۋغات بۇيۇمدەك ئەلىگە تارتۇق قىلىنماقچى. ئۇلارنىڭ پاراڭلىرىغا ئارىلاشماي جىمجىت ئولتۇرۇۋالدىم. تاماقتىن كېيىن ئەلى بىر VCD فىلىمنى ئەكىرىپ قويدى.

ئەمدىلا ساقىيىشقا باشلىغان يۈرەك يارام نېمىشقا ھەر قەدەمدە تاتلىنىپ قاناپ باردىغاندۇ؟ فىلىمدە ھىندىستان بىلەن ئافغانىستان ئوتتۇرىسىدا يۈز بەرگەن بىر تارىخىي ۋەقە تېما قىلىنغان بولۇپ، بىر ـ بىرىنى ئون سەككىز يىل كۆتۈپ، ئاخىر چىرايلىدىكى ياشلىق جىلۋىسى تۈگەپ، گەۋدىسى قورۇلغاندا ۋىسال قۇچقان بىر جۈپ ئاشىق ـ مەشۇقنىڭ ئوبرازى يارىتىلغانكەن. ئاھ، خۇدا، بۇ تەقدىرنىڭ مېنى جازالاۋاتقىنىمۇ ياكى ماڭا بەرگەن سىناقلىرىمۇ؟ كۆزۈم ئېكرانىدا بولغىنى بىلەن كۆزلىرىمدىن تارام ـ تارام ياش تۆكۈلەتتى. ئاخىر چىدىمايۋېدىن چىقىپ بوغۇلۇپ ـ بوغۇلۇپ يىغلاپ كەتتىم. نېمىشقا شۇنچە ئېچىنىشلىق، بىچارە ھالەتكە چۈشۈپ قالغاندىمەن؟ ئۇلارنىڭ توسقىنىغا قارىماي ماڭدىم، ئەلى كەينىمدىن ئەگەشتى.

ـــ سۇبھى، نېمە ئىش بولدى سىزگە؟ مەن بىرەر ئىشنى خاتا قىلىپ قويمىغاندىمەن؟

ـــ ئۆتۈنۈپ قالاي، ئەلى، مېنى بىردەم تىنچ قويسىڭىز.

يول بويى بىر ئېغىزمۇ گەپلەشمىدۇق. دەرۋازا ئالدىغا كەلگەندىلا ئۇنىڭغا پەس ئاۋازدا: « رەھمەت سىزگە، قايتقۇچە دىققەت قىلىڭ » دېدىم. ئاۋازىم ئۆزۈمگىمۇ ئارانلا ئاڭلاندى، ئەلى پەرق قىلالىغانمىدۇ؛ ئۆيگە كىرسەم دادام مېنى ساقلاپ ئولتۇرغانكەن، چىرايىمنى كۆرۈپلا ھارغىن ئۇھ تارتۇەتتى. يىغلىساملا كۆزلىرىمنىڭ قىزىرىپ، ئىششىپ كېتىدىغانلىقى ئۆزۈمگە ئايان. بىردىنلا يۈگۈرۈپ بېرىپ دادامغا ئېسىلغىنىمچە

ئۆكسۈشكە باشلىدىم.

— دادا، بۇ جاھان نېمىدېگەن رەھىمسىز، مەن نېمىشقا ئوغۇل بالا بولۇپ قالمىغاندىمەن؟

دادامنىڭ ئىللىق قوچىقى ماڭا ئۇنتۇلۇشقا باشلىغان ياللىق ھېسلىرىمنى ئەسلەتتى. دادام مېنى كىچىكىمدىنلا ھەممىدىن بەكرەك ئەتىۋارلايتتى. ھەر بازار كۈنى مېنى يېزىدىكى ئۆيىمىزدىن ئېشەك بىلەن بازارغا ئەكىرىپ كەچكىچە بوينىغا مىندۈرۈپ بازار ئايلاندۇراتتى. ئاخشاملىرى بولسا ئېتىكىگە ئولتۇرغۇزۇۋېلىپ ناخشا ئېيتقۇزاتتى، ئۇسسۇل ئوينىتاتتى. دادام ئۆزىمۇ ناخشىنى بەك ياخشى ئېيتاتتى. ئاپامنىڭ دېيىشىچە، دادام ياش چاغلىرىدا تەمبۇر چېلىشقا ماھىر ئىكەندۇق، ئاپامنىمۇ ئاشۇ تەمبۇرى بىلەن كۆيدۈرۈۋالغانىكەن.

— قىزىم، — دېدى دادام مېنى يېنىغا ئولتۇرغۇزۇۋالغاندىن كېيىن، — ئادەم ئۇچۇن دۇنيادا ئەخلاق بىلەن دىيانەت ھەممىدىن مۇھىم. ئۆتكەن كۈنلەر ئۇچۇن قايغۇرۇش ئەخمىقانىلىك. كۈنلىرىم مەنىسىز ئۆتمەسۇن دېسەڭ، ئۆگەن، ئاللىقاچان ئەھمىيىتىنى يوقاتقان ئىشلار ئۇچۇن ئۆزۈڭنى ئۇيراتما. ھايات دېگەن بىرلا قېتىم كېلىدۇ، ھاياتىڭنى قەدىرلىگىن.

دادامنىڭ ۋۇجۇدىدىن تامغان مېھىر ـ مۇھەببەت مېنى ئىرادىلىك، پەزىلەتلىك، دىلكۆيۇم ئادەم بولۇشقا ئۆگەتكەن. ھەر قېتىم بىرەر مۇشكۈلاتقا ياكى ئۇتۇقىقا ئېرىشسەم، دادام ماڭا ھەمدەمدە بولاتتى. ئۇ ماڭا ئىشىنەتتى، مەندىن سۆيۈنەتتى، زور ئۈمىدلەرنى كۈتەتتى. ئەمما، مەنچۇ؟... ئىچىمدىكى ھەممە ھەسرىتىمنى ئېيتقۇم، نالە قىلغۇم كېلىدۇ. جېنىم دادا، قىزىڭىز شۇنچە بىتەلەي يارالغانمىدۇ؟ ماڭا تەڭرىنىڭ ئىچى ئاغرىسا بولاتتى. مۇھەببەتلىك قەلبىم داغلاندى، كۆڭلۈمنىڭ ئارامى يوق، مېنى كەچۈرۈڭ. ئويلىرىمنى دادامغا ئېيتىشقا

پىتىنالمىدىم. ئەمما، مەن چوقۇم دادام ئىيتقاندەك ئۆزۈمنى قەدىرلەشنى ئۆگىنىمەن. ئۆتمۈشۈم بىلەن خوشلىشىدىغان كۈنلىرىم هامان كېلىدۇ. ئادەم مۇهەببەت ئۈچۈنلا ياشىسا، بۇ تولمۇ بىر تەرەپلىمىلىك ئەمەسمۇ؟!

هەممىنى يېڭىدىن باشلاش ئۈچۈن ئىلگىرىكى نەرسىلەر بىلەن خوشلىشىش كېرەك. كۈندىلىك خاتىرە ۋە ئارمان بىلەن يېزىشقان خەتلەرنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرۈپ چىقتىم.

«1996 ـ يىلى 15 ـ ماي:

هەر قېتىم مۇشۇ كۆڭلەكنى قولۇمغا ئالساملا، كىشىنى هاياجانغا سالىدىغان خۇشال مىنۇتلار بىلەن يۈرەكنى ئازابلايدىغان ئاچچىق ئەسلىمىلەر تەڭلا يادىمغا كېلىدۇ. بۇ كۆڭلەكنى ئارمان ماڭا تاللىشىپ بەرگەن. ئۇنى تولمۇ ئەتىۋارلاپ، قەدىرلەپ كىيەتتىم. ئۇ مېنىڭ خۇشاللىقىم، كۆڭۈل ئازادىلىكىمنىڭ بەلگىسى ئىدى. ئويلىمىغان يەردىن ئاشۇ كۆڭلەكنى كىيگەن كۈنۈم ئارمان مېنى مەكتەپ كۈتۈپخانىسىنىڭ ئالدىدىكى چىملىققا ئىتتىرىۋېتىپ، قاراپمۇ قويماي كېتىپ قالدى. تېخى نەچچە ۋاقىت ئىلگىرىلا تۇغۇلغان كۈنۈمدە ئۇ مېنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ، قەلبىدىكى ئەڭ شېرىن هېسسىياتلىرىنى ئىزهار قىلغاندىمۇ مەن مۇشۇ كۆڭلەكنى كىيگەنىدىم. ئارمان، سەن مەڭگۈ مېنىڭ قەلبىمنى چۈشەنمەي ئۆتۈپ كېتىسەن، مەڭگۈ... بىر كۈنلەردە مۇشۇ ۋاپاسىز دۇنيانى ساڭا تاشلاپ كەتكىنىمنى بىلىپ، مەن ئۈچۈن ياش ئاقتۇرساڭ كېچىككەن بولىسەن. سەن پەقەتلا ئەستايىدىل ئەمەس. ماڭا يېتەرلىك كۆڭۈل بۆلۈشنى بىلىشىڭ كېرەك ئىدى. بىر ئەركەك بولۇش سۈپىتىڭ بىلەن مۇهەببىتىمىز ئالدىدا مەسئۇلىيىتىڭ ئېغىر. بىر قىز نېمىشقا ئۆزى خالىمايدىغان ئىشلارنى قىلىشقا مەجبۇر بولىدىغانلىقىنى، بىز قىزلارنىڭ خۇشاللىقى، ئازابىنىڭ قەيەردە بولىدىغانلىقىنى ئويلىنىپ باقتىڭمۇ؟ ئارمان، سەن مېنى هارغۇزۇۋەتتىڭ.»

خاتىرە دەپتەرنى ئېچىشمىغىلا مۇشۇ قۇرلار كۆزۈمگە چېلىقتى. مەن ھەقىقەتەن دەردلىك، پىغانى تولغان ئىنسان ئىكەنمەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاشۇ ئارماننى ياخشى كۆرگەنلىكىمدىن ئىدى. بۇ سۆيگۈنىڭ ۋاپاسى بولدىمۇ؟! ئەمدى ھېچقانداق زەربىنى كۆتۈرەلمەيمەن. ناۋادا ئۇ قەدىرىمنى ھېس قىلىپ، مېنى باغرىغا تارتىشقا جۈرئىتى بولسا، ھەممىدىن ۋاز كېچىپ ئۇنىڭغا ئەگەشكەن بولاتتىم. يۈرىكىم ئېغىپ خاتىرە دەپتەرنى ئاستا يېپىپ قويدۇم. ھەممىسىنى كۆيدۈرۈۋېتىش كېرەك. تېلېفون ئەنسىز جىرىڭلىدى.

— ۋەي، كىم، كىمۇ؟... بۇ سىزما، ئەلى... ۋەي... تېلېفون ئۈزۈلۈپ قالدى. بىردىنلا ئارمان ئۆينىڭ ئىچىگە كىرىپ كەلگەندەك، ئۇنىڭ تونۇش ھىدى دىمىقىمغا ئۇرۇلدى. ئېھ، بۇ ئارماننىڭ تېلېفونى بولۇپ قالسىچۇ؟ ئىختىيارسىز تېلېفوننى قولۇمغا ئېلىپ ئۈزاقتىن ـ ئۈزاق سىلاپ ئولتۇردۇم. بىردىنلا ئۇنىڭغا جان كىرىپ ئارمان توغرىسىدا ماڭا سۆزلەپ بېرەلمىگەن بولسا قانداق ياخشى بولاتتى ـ ھە ! كىمدۇر بىرسى تېلېفوننىڭ ئاستىغا باستۇرۇپ قويغان بىر ۋاراقچە ئۇچۇپ ئېتىكىمگە چۈشۈپ قالدى. قەغەز يۈزىدە ئارمان دېگەن خەت نەچچە يەردە كۆزگە چېلىقىپ تۇراتتى. خەتلەر قىڭغىر ـ قىيسىق يېزىلغان، بەزى جايلار بويىلىپ قايتا تۈزىتىلگەندەك قىلاتتى. توۋا، بۇ مېنىڭ پوچېركام ئەمەس ئىدى. « ياخشىمۇ سەن ئارمان، سەن، بۇ خەتنى تاپشۇرۇۋالغان دەقىقىلەردىن باشلاپ... ئارمان، بۇ بىز ئۈچۈن رەھىمسىز رېئاللىق... يانى بەك كېرىۋەتسە، كىرىچى سۇنىدۇ. مېنى ئارامىدا قوي...» باش ـ ئاخىرى يوق جۈملىلەرنى كۆرۈپ قايمۇقۇپ قالدىم. خەت قارىماققا يېڭىلا ساۋاتى چىققان بىرسىنىڭ قەلىمىدىن چىققاندەك قىلاتتى.

ئەما، ئىچىدىكى مەزمۇن... بۇنداق توغرا كېلىش تاسادىپىيلىق ئەمەسمۇ؟! بۇ ۋاراقچىنى كىم بۇ يەرگە باستۇرۇپ قويغاندۇ؟ باشقا مەزمۇنلارنىڭ ھەممىسى قاپقارا بويۇپتىلگەنىدى. تۇيغۇن كۆڭلۈم بىر - بىرىگە چەمبەرچاس باغلىنىپ كېتىدىغان بۇ غەيرىيلىكنىڭ قانداق ئاقىۋىتى ئېلىپ كېلىدىغان نەرسە ئىكەنلىكىنى ئاز - تولا تۇيغانمۇ بولدى. تەقدىرىمنىڭ كاجلىقىدىن ئاغرىنىپ يۇرسەم، ئەمدى ئۆز كىشىلىرىمۇ ماڭا ئارتۇقچە «كۆڭۈل» بۆلۈپ، بۇ «غەم»نى يەپتۇ. ئاقىۋىتتە بۇ بىزنىڭ، ياق، ئۇنىڭ ھېسسىياتىنى، ئىرادىسىنى ئۆلچەيدىغان تارازىغا ئايلانغۇسى. قېنى، بۇنىڭغا ئارمان قانداق ئىپادە بىلدۇرەركىن؟ ئۇنى تىكشاي، ناۋادا ئۇ بۇنىڭغىمۇ كەسكىن ئىپادە بىلدۇرەلمىسە، مېنى تېخى چۈشىنەلمەيدىغانلىقىدىن گۇمان قىلمايمەن. شۇنداق تۇرۇپ كېيىنكى بەختىن، خاتىرجەملىكتىن سۆز ئېچىش مۇمكىن بولارمۇ؟!

ئارمان، مېنى ئىزچىل ئۇمىدسىزلەندۈرۈپ كەلدىڭ. شەپقەتسىز مۇھەببىتىڭ يۈرىكىمنى غاجاپ، ۋۇجۇدۇمنى قاقشال دەرەختەك قۇرۇتۇپ، ئەس - يادىمنى كاردىن چىقاردى. بۇ ئازاب گويا مەڭگۈلۈكتەك ھاياتقا كۈلۈپ قارىيالمايدىغان بولۇپ قالدىم. مەيلى ياخشى ياكى يامان بولسۇن، ھامان بىر كۈنى خاتىمە كېلىدۇ. چاچلىرىم ئاقارغۇچە ۋىسال كۈتۈپ نىمجان ياشىسام ئۇۋالىم ساڭا يەتمەسمۇ؟! سېنى ئۇنتۇشقا قۇربىم يوق، ناۋادا سەن مېنى ئۇنتۇپ كەتكەن بولساڭ، سەندىن نەپرەتلىنىشكىمۇ ھەققىم يوق. ۋاقتىمنى، زېھنىمنى داۋاملىق ئۆگىنىش، بىلىم ئىگىلەشكە سەرپ قىلىش قارارىغا كەلدىم.

ئارمان، كىچىككىنە گىلوبۇس ياساپ پۈتكۈل دۇنيانى سىغدۇرغىلى بولىدىكەن. گىلوبۇستىنمۇ كىچىك يۈرىكىم بۇ كەڭ ئالەمگە سىغماس بولدى. سېنى كۆرەي دەپمۇ كۆرەلمەيمەن.

ئالدىمدىكى مۇساپە چەكسىز، كۆز ئالدىم غۇۋا، تۇمانلىق. ئەمدى قەدەمنى قانداق ئېلىش ــ مېنىڭ پۈتكۈل ھاياتىمنى قۇتقۇزۇپ قېلىش ۋە ئۇنى گۈزەللىككە، قىممەتكە ئىگە قىلىشنىڭ ئاچقۇچى. ھەركىم ئۆز تەقدىرىنىڭ تۆمۈرچىسى ئەمەسمۇ؟! كېچە ئاسمىنىنىڭمۇ سۇزۇلىدىغان چېغى بولىدۇ، ھېچبولمىسا قۇياشىم پاتقۇچە ئاسمىنىمنىڭ سۇزۇلگىنىنى بىرەر قېتىم كۆرەلەرمەن. تۇرمۇش ئۆزىنىڭ خۇشاللىق، خاپىلىقلىرى بىلەن رەڭدار، ئازابمۇ ئاشۇ رەڭلەر ئىچىدىكى بىرسى. مەن ئازاب رەڭلىك كىيىنگەن ئازاب رەڭلىك دۇنيادا ياشايمەن. يول بويىدىكى گۈل ـ گىياھلاردىن ئازاب تامچىپ تۇرىدۇ، قۇياشمۇ ئازابلىق كۈلىدۇ، قۇشلارمۇ ئازابلىق سايرايدۇ، ھەر كۈنى ئازاب ئىچىمەن، ئازاب يەيمەن، كىشىلەرمۇ ماڭا ئازابلىق كۆرۈنىدۇ. ئازاب، ئازاب، ئازاب... ئاستا ـ ئاستا تومۇرۇمدىكى قانمۇ ئازابقا ئايلاندى. ئازاب ــ مەن، مەن ــ ئازاب، مەن، ئازاب...

خاتىمە

قۇياش زېمىن كۆكسىدە پارلىغان مىنۇتلاردىن تارتىپ، مەغرىبتىكى تاغلار كەينىگە پاتقۇچە بولغان ئارىلىقتا ھاياتلىق نەچچە مىڭ، مىليون قېتىم داۋام قىلىدۇ. پاتقان قۇياش يەنە كۆتۈرۈلىدۇ، بۇ ھاياتنىڭ يېڭى بىر باشلىنىشى. قۇياشلا بولمىدىكەن، كائىنات ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقى ۋە تەرەققىياتىنى داۋام قىلمىدۇ. بۇ نۇقتىدا قۇياش ھەممىنىڭ مەبۇدى. قۇياش كۆيگەن ھادىسىنى كۆرگەنلەر بىلىشى مۇمكىن. ئۇنىڭ نۇرىدىن، ئۇنىڭ خاسىيىتىدىن ئايرىلىش خەۋپى كائىناتقا ھالاكەت قورقۇنچىنى سالىدۇ. دەسلەپ كۆيگەن دائىرىنىڭ بارا ـ بارا

كېڭىيىشىگە ئەگىشىپ، قۇياش نۇرى تەدرىجىي ئاجىزلاپ، جاھانغا كۈل رەڭ نۇر تارايدۇ. سىرلىق، ئەنسىز شامالىلارغا ئەگىشىپ دەرەخ يوپۇرماقلىرىنىڭ سايىسىمۇ پۈچۈقلىنىپ ئاچماق بىر ھالەتكە كېلىپ قالىدۇ. ئادەملەرمۇ، بىنالارمۇ، ئېگىز تاغلارمۇ سۈلكىتىنى، ھەيۋىتىنى يوقىتىدۇ. ئىللىقلىق يوقلىپ تاراپ، كۆڭۈللەرگە ۋەھىمە يامرايدۇ. قۇياش يۈزىدە يوغان، قاپقارا شارچە ھاسىل بولغاندا، جاھاننى گۇگۈم قاراڭغۇلۇقىغمۇ، كېچىگىمۇ ئوخشىمايدىغان، تاڭ ئالدىدىكى سۈزۈكلۈككە تېخىمۇ ئوخشىمايدىغان بىر خىل قاراڭغۇلۇق قاپلايدۇ. جىمى مەنزىرە گۈزەللىكىنى يوقىتىدۇ، كىشىلەر ھاياتتىن ئۈمىدسىزلىنىدۇ. بۇ ھال گويا بىر ئەسىر داۋام قىلغاندەك ئۇزاق ھەم قورقۇنچلۇق بولىدۇ. قۇياش كائىناتنى، ئىنسانىيەتنى ھىدايەتكە باشلىغۇچى، قەلبلەرنى ئىنساپ، دىيانەت نۇرى بىلەن يورۇتقۇچى. ھەممىنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇش مۇمكىن، ئەمما قۇياشتىن كېلىدىغان نۇر ۋە ھارارەتنى تولدۇرۇۋالغىلى بولمايدۇ. شۇ قاتاردا ئارمان بىلەن سۈبھىمۇ قەلب ئاسمىنىدىكى قۇياشىدىن ئايرىلدى. خۇددى رىۋايەتلەردىكى پادىچى يىگىت بىلەن توقۇمچى قىز يۇلتۇزىدەك كېچە ئاسمىنىدا بىر ـ بىرى ئۈچۈن تىنىمسىز جىمىرلاپ ۋىسال كۈتمەكتە.

ھىجران ـــ ئادەم ھاياتىدىكى ئەڭ ئازابلىق سۈكۈت. ئۇنىڭغا بەرداشلىق بېرىش ئادەمنى تەگسىز ھالسىرىتىدۇ. بىزنىڭ بۇ ئىككى قەھرىمانىمىزمۇ قارىماققا ھەممىگە چىداپ، ئۆزلىرىنى ئالداپ، كۈندۈزى قۇياشقا، ئاخشىمى ئايغا تېۋىنىپ ئارمان بىلەن ياشىماقتا. ناۋادا دۇنيادىكى ھەممىلا ئادەم مۇراد ـ مەقسەتلىرىگە تولۇق يېتەلىگەن بولسا، بىز ئارزۇ ـ ئارماننىڭ، ئىنتىلىشىنىڭ نېمىلىكىنى بىلمىگەن بولاتتۇق. ئۇ ھالدا مۇھەببەت، ئېتىقاد،

ئېرىشىش ۋە كۆتۈشىنىڭ قىممىتى قالمىغان بولاتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز ئۆزىمىز يارىتىقان نەرسىلەرنى قەدىرلەشنى، قوغداشنى بىلىشىمىز كېرەك. بىزنىڭ ھەربىر جۈرئىتىمىز، ھەربىر ۋاپا، ئەقىدىمىز، ھەربىر سەمىمىيىتىمىز، ھەققانىي دۈرۈسلۇقىمىز روھىي ئالىمىمىزنى نۇرلاندۇرۇپ تۇرىدىغان نۇر تالالىرىدۇر. مانا شۇلار ــ قۇياش. قۇياش دېمەك، سۆيگۈ ـ مۇھەببەت.

ۋاقىت ئالدىغا قاراپ سىلجىماقتا. گۈللەر نەچچە رەت ئېچىلىپ سولدى، ئۆستەڭلەردىكى سۇلار مۇز بولۇپ قاتتى، يەنە ئەگىز كەلدى. ئۇ سۇلاردا غەمسىز بالىلار چۆمۈلۈپ ئويناپ، يىللار بىلەن تاڭ ئۆسۈپ، ئېڭەكلىرى كۆكەرگەن قەددى ـ قامەتلىك يىگىتلەرگە ئايلاندى. سەھەرلەردە ئالتۇن قۇياش ئىشىك ئالدىدا سۇ چېچىۋاتقان بەختىيار ئاياللارنى، ئايالىنى سۆيۈپ قويۇپ خوشلىشىۋاتقان ۋاپادار ئەرلەرنى كۆرۈپ تۇرىدۇ. تولۇن ئاي بەختىيار ئائىلىلەرنىڭ دېرىزىلىرىدىن ماراپ، قۇۋناق، ئىللىق، سۆيۈملۈك مەنزىرىلەرگە مەست بولىدۇ. مۇھەببەت ئەجدادلاردىن ئەۋلادقا مىراس قالىدۇ. ئەمگەك قاينىغان خامانلاردا، ئاي شولىسى چۈشۈپ تۇرغان كۆل بويىدىكى مەجنۇنتال تۇۋلىرىدە، چىغىر يول بويىدىكى تاش تۆپىلىرىدە بىر ناخشا بار. ئۇ ئەزەلدىن ئەبەدكە تۇگىمەيدىغان ناخشا. شۇنداقلا، يەنە يالغۇر تۇرخۇندىن چىقىۋاتقان ئىس ـ تۈتەكتىمۇ مۇشۇ كۈي بار. بىر قانىتى قىيا ئېچىلغان دەرۋازا تۇۋىدە بىر گەۋدە گۈگۈم قاراڭغۇلۇقى ئىچىدىكى يولغا ھېلىھەم ئۇمىد بىلەن تىكىلمەكتە. بۇ يولدا گۈلمۇ، تىكەنمۇ بار، بوران ـ چاپقۇن بىلەن يامغۇرمۇ بار. گۈل تۇتۇپ ئۇنى يوقلاپ كېلىدىغانلارمۇ، يىراقتىن شەرەتلەپ يېنىغا چاقىرىدىغانلارمۇ بار. لېكىن، ھەممە گۈگۈم قاراڭغۇلۇقىغا سىڭىپ كۆزدىن غايىب بولىدۇ. يوپۇرماقلار

ئاچماق، پۇچۇق سايە تاشلايدۇ. بۇ يەردە ئەزەلدىن سۇبھى يورۇپ باقمىغاندەك، قەلبلەر نۇرسىز، قاغجىراق. كىشىلەر ئەندىشىلىك كۆزلىرىنى ئاسمانغا تىكىپ نېمىنىدۇر ئىزدىمەكتە. ئۇمۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدى، ھېچنېمە يوق، پەقەت ئوتتۇرىسى قاپقارا كۆيۈپ كەتكەن بىر نان كۆك قەرىدە سوغۇق ساڭگىلاپ تۇراتتى.

ئاستاندىكى ئېزىتقۇ

شەرمەندە هايات كىشىنى ئۆلۈم قورقۇنچىدىنمۇ بەتتەر بەزدۈرۈۋېتىدۇ. ئىبلىسقا ئەل بولۇپ هاياتىنى قاباھەتلىك چۈشتەك ئۆتكۈزۈۋاتقانلار قاتارىدىكى ئەڭ يىرگىنچلىك ئادەمگە ئايلىنىپ قالغىنىمدىن قاتتىق ئۆكۈنىمەن.

— بىر دوستۇمنىڭ خاتىرىسىدىن

1

هەرقانچە قىلىپمۇ ئۇخلىيالماي بەك قىينىلىپ كەتتىم. زەي پۇراپ تۇرغان توخۇ كاتىكىدەك كىچىككىنە ئۆيدە ئۆكۈزدەك يوغان ـ يوغان تۆت ئەركەك قىستىلىشىپ ياتقانىدۇق. دېرىزىدىن كىرىۋاتقان ئاي نۇرى قاپقارا ئىسلىشىپ كەتكەن ۋەيرانە بۇ كەپىنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. سولىخاي ئورغاق سالغان قوناق شېخىدەك هەر يان قىڭغىيىپ، بىر ـ بىرىگە گىرە سېلىشقىنىچە تامام تۆيغۇلىرىدىن ئايرىلىپ شېرىن ئۇيقۇغا كېتىشكەن ئېيىقسىمان ئوخشاش يۇڭلۇق يېرىم يالىڭاچ بۇرادەرلىرىمگە قاراپ تامغا يۆلىنىپ ئولتۇرغىنىمغا تۆت ـ بەش چارەك ۋاقىت بولدى. كۆزلىرىمدە لىق ئۇيقۇ، بىراق سەپەر هاردۇقى يەتكەنلىكتىنمۇ ياكى كۆزلىگەن مەنزىلىمگە يېتىپ يېڭى هايات سەپىرىمنى باشلىغانلىقىمدىن پەيدا بولغان هاياجان، تەۋەككۈلچىلىك بىلەن باسقان بۇ قەدىمىمنىڭ داۋامىدا مېنى

كۆتۈپ تۇرغان نامەلۇم قىسمەتلەر توغرىسىدىكى تەشۋىش، ئەندىشىلەر سەۋەبىدىنمۇ، ئىشقىلىپ، كاللام ھەرقىسما خىيالىلار دەستىدىن گادىرماچلىشىپ، ئىككى چېكەم چىڭقىلىپ ئاغرىپ تۇرغاچقا، نېرۋىلىرىم تىنچلانغىلى ئۇنمايۋ، كۆزەتچىدەك تۇن نىسپىگىچە ئۇيقۇسىز قالدىم. بۇلارنىڭ ھەممىسى بەلكىم بۇ يەرگە كېلىپلا تۇنجى كېچىنى جازا لاگېرىدىكى مەھبۇسلار كامېرىدىن پەرقلەنمەيدىغان بۇنداق ئېچىنىشلىق شارائىتتا ئۆتكۈزىدىغانلىقىمنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانلىقىمدىن بولسا كېرەك. گېلىم قىچىشىپ يۆتەلگىلى تۇردۇم. بىر يۆگەم موخورکا بولغان بولسا كۆچەپ بىرنەچچىنى تارتىۋالغان بولسامۇ خۇمارىم بېسىلىپ ئۇخلاپ قالاتتىممىكىن. يېنىمدا ياتقان سېمىز بۇرادەر تۇلۇمچاشقاندەك دىقماق كالتە قوللىرىنى تامبىلى ئىچىگە تىقىپ ئەۋرىتىنى خۇددى ئۆچى بار ئادەمدەك كۆچەپ قاشلىغىلى تۇردى. بەدىنىدىن كېلىۋاتقان گۆش - ماي پۇرىقىدىن قارىغاندا، ئۇ كاۋاپچى بولسا كېرەك. تۇرقىدىن ئوتتۇز نەچچە ياشلارغا كىرىپ قالغانىدەك قىلاتتى. ھېلىغىچە توي قىلمىغانمىدۇ؟ ئۆزۈمنىڭ ئەخمىقانە خىيالىغا ئۆزۈم خورسىنىپ قويدۇم. خوتۇن ئالالىغان بولسا بۇ يەردە بىز بىلەن يېتىپ نېمە قىلىدۇ؛ ھەي ي... بۇمۇ بىر تۇرمۇش. ئۇ بەلكىم خوتۇنىنى پۇتقا چېتىلىدىغان ئارتۇقچە يۈك دەپ قارايدىغانىدۇ ياكى ئاللىقانداق بىر ساھىبجامال ئۇنىڭ قەلبىنى رەت قىلىپ ئۆمۈرلۈك ئازابقا قويغانلىقتىن ھازىرغىچە يۇرىكىگە داۋا ئىزدەپ يۈرىدىغانىدۇ ۋە ياكى بولمىسا ماڭا ئوخشاش... كاللام بىردىنلا مېنى پۈل دېگەن قارا يۈز ئۇچۇن يۇرتتىن باش ئېلىپ چىقىپ مۇشۇ يەرلەردە تېنەپ يۈرۈشكە مەجبۇر قىلغان سۆيۈملۈك كىشىم ۋە ئۇنىڭ مال - دۇنياغا تويمايدىغان نەپسانىيەتچى، ئابرۇيپەرەس ئاتا - ئانىسى توغرىسىدىكى خىيالىلارغا مەركەزلەشتى.

ئامىنە مەھەللىمىزدىكى ھەممىلا كىشى ماختاپ ئاغزىدىن

چۇشۇرمەيدىغان مۇلايىم، ئوڭلۇق، مېھرى ئىسسىق قىز ئىدى. مەن كىچىكمىدىنلا ئۇنىڭغا كۆيۈپ ـ پىشىپ يۈرەتتىم، ئاخىر ئاكىلىرىنىڭ شۇنچە توسۇپ قارشىلىق قىلىشلىرىغا قارىماي ئۇنىڭ بىلەن مۇھەببەتلەشتىم. ئۇ بىزنىڭ كەنتنىڭ باشلىقى قادىر نەپنىڭ ئوچىنچى قىزى ئىدى.

ــ نېمە، مەن ئەمدى كۆزۈمنىڭ گۆھىرىدەك ئارزۇلاپ چوڭ قىلغان كەنجى قىزىمنى ئۆتۈپ ـ تېشىپ ئاشۇ تۇل خوتۇننىڭ قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان بىكار تەلەپ ماڭقىسىغا بېرەمدىمەن؟ ئۇ بىزنىڭ ئەلچىلىرىمىزگە بىرمۇنچە تاپا ـ تەنە قىلىپ تىللىغىنىچە ئۆيدىن قوغلىغاندەك چىقىرىۋېتىپتۇ، تېخى ئۇنىڭ خوتۇنى قىزىنى دۆشكەلەپ ئىككى ئاچاڭغا ئوخشاش بىز تاپقان لايىق بىلەن تويلىشىسەن دەپ، يىغلاپ ـ قاقشىغىنىغا قارىماي ئۆيگە سولاپ قويۇپ ئون كۈنگىچە دەرۋازىدىن سىرتقا چىققىلى قويمىدى. ئۇلار ئالدىنقى ئىككى قىزىنىڭ بىرسىنى يېزا باشلىقىنىڭ ئىككى قېتىم ئۆيلىنىپمۇ تۇغماس ئىكەن دەپ خوتۇننىڭ قويۇۋەتكەن ھاراقكەش ئوغلىغا، يەنە بىرسىنى بولسا قوشنا كەنت شۇجىسىنىڭ مۇشتۇمزور، قۇلاق كەستى لوكچىكىگە بېرىشكەنىدى.

ــ سىدىق، ئۇلار مېنى مەسچىت ئىمامىنىڭ ئوغلى غىياسقا تەگكىن، دەپ زورلاۋاتىدۇ. سىز بىلمىسىز، ئۇ مەكتەپ يۈزى كۆرمىگەن قارا قورساق، دېۋەك بىرنېمە، ئۇنىڭ بىلەن تۇي قىلغاندىن ئۆلگىنىم ياخشى، سىدىق، مېنى قۇتقۇزۇۋېلىڭ.

ئامىنەنىڭ كەپتەر باچكىسىدەك بۇقۇلداپ يىغلاشلىرىغا قاراپ ئىچىم شۇنداق سىيرىلىپ كەتتى. ئۇنىڭسىزمۇ بىر تۇرۇپ ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ نومۇسسىزلىقىغا نەپرىتىم قوزغالسا، بىر تۇرۇپ ئۆزۈمنىڭ مۇشۇنداق قولى قىسقا يوقسۇل بولۇپ قالغىنىمدىن ئۆلگۈدەك نومۇس قىلىپ، ئۆز بەختىمنى قاراپ تۇرۇپ ئالىقىنىمدىن چىقىرىۋېتىشكە چىدىماي غەزەپتىن

يېرىلغۇدەك بولۇپ تۇراتتىم.

ــ ئۆزۈڭنى ئۇپرىتىپ يىغلاۋەرمىگىن، باسىت ئىمام بەرگەن پۇلنى ئاتا ـ ئاناڭغا مەنمۇ تېپىپ بېرەلەيمەن، پەقەت سەنلا چىقىپ تۇرۇپ مېنى ساقلىيالمىساڭ.

ــ ماڭمۇ ھېچ نەرسە كېرەك ئەمەس، سىدىق، بىراق سىز قەيەرگە بېرىپ نېمە ئىش قىلارسىز؟ ئۇلار مېنى بەرىبىر ...

مەن ئۇنىڭغا بىرمۇنچە ئەقىل ئۆگىتىپ، مېنى ئاخىرىغىچە كۈتۈپ تۇرۇشنى تاپىلىدىم. ئۇزاقتىن بۇيان ئىچكىرىگە بېرىپ ئوقەت قىلىشنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ تۇراتتىم. قوشنىمىزنىڭ ئوغلى ئادىل ئۆتكەن يىلى كېتىپ بىر يىلدىلا بايۇەچچىلەردەك قالتىس كىيىنىپ بىرمۇنچە پۇل ۋە سوۋغا ـ سالام بىلەن قايتىپ كەپتۇ. ئۇنىڭ دېيىشچە، ئىچكىرىسىدە پۇل تېپىش ناھايىتى ئاسان ئىمىش. ئىشىنىڭ يولىنى بىلگەن ئادەم بۇ يەردە بىر يىلدا يىغىدىغان دارامەتنىڭ پۇلىنى ئۇ يەردە بىر كۈندىلا تېپىپ قويىدىكەن. بۇ گەپلەرنى ئامىنەگە دېيىشنى لايىق كۆرمىدىم. ئۇ يەردە ئۇزاق تۇرۇپ قالماي، ئەتىيازغىچىلىك قايتىپ كېلىشنى ئويلاپ قويغانىدىم. شۇنداق قىلىپ، يەنە بىر نۆۋەت ئاكىلىرىمنىڭ قارشىلىقىغا پەرۋا قىلماي بىر كېچىدىلا ئۆيدىن قېچىپ چىقتىم ۋە ئادىلغا ئەگىشىپ بېيجىڭغا كەلدىم.

ھويلىنىڭ ئىشىكى جالاقشىپ ئېچىلىپ، بىر ھەيلەننىڭ ئەنسىز توۋلىغان ئاۋازى خىيالىمنى بۆلدى.

ــ قايسىڭلار بار؟ ھەدە، ئاينىسا ھەدە، تېز بۇياقتا چىقىڭلار!

كەشمىنىمۇ ئوڭلاپ كىيىشكە ئۇلگۇرەلمەي ھويلىغا يۈگۈرۈپ چىقتىم. ئون يەتتە ـ ئون سەككىز ياشلاردىكى ۋۇجۇككىنە، ياداڭغۇ چىراي بىر بالا كۈپتەك سەمرىپ دۈپدۈگىلەك قۇم خالتىسىغا ئوخشاپ قالغان، ئۆزى بىلەن تەڭ دېمەتلىك بىر ھەيلەننى يۆلىگىنىچە ئاران ـ ئاران ئىنجىقلاپ قاراپ تۇراتتى. ھەر ئىككىلىسىنىڭ ئۇستىبېشى قان، ئوزايىدىن خېلىلا

يارىلانغاندەك قىلاتتى. ئۇدۇلدىكى ئۆينىڭ ئىشىكى ئېچىلىپ ئايال غوجايىن چىقىپ كەلدى. ئاڭغىچە ئادىلمۇ يېنىمدا پەيدا بولدى.

— ۋاي خۇدايىم، غوجام بالام، نېمە ئىش بۇ ئەمدى؟ — ئايال چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ قوپال ۋارقىرىدى، — هاي بەكرى، سەيدۇل، بۇياققا چىقىڭلار ! ۋىيەي، سېسىق هاراقنى بولۇشچە ئىچىپتۇ تېخى.

هەممىمىز ئولاش ـ چولاش كېلىپ، ئۇ ئىككىسىنى هويلىدىكى ئەمبەلگە ئوخشاپ كېتىدىغان ئۇزۇن ياغاچنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرغۇزدۇق.

— تاياق يەيدىغان هالىغا يەنە ئۇرۇشۇپتۇ ـ دە، بۇ شۇم ! — سېمىز بۇرادەر غودۇرىغىنىچە چاپاق باسقان كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ چىقىپ كەلدى.

— مەن ئەسلىي پەتتۇل ئاكام بۇيرۇغان ئىشنى بېجىرگىلى گەنجياكوغا بارغانىدىم، — ئاۋاق بالا ئاغزىدىكى قانىنى تۈكۈرگەچ چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، — رۇستەم ئۇزۇمزار رېستورانىدا بىر نەچچەيلەن بىلەن قارتا ئويناپ ئولتۇرۇپتىكەن. بىردەم ساقلاپ بىللە قايتقانىدۇق. سىرتقا چىقىشىمىزغىلا تاياق كۆتۈرۈۋالغان بىرمۇنچە ئادەم كېلىپ ئۇرۇپ كەتتى، مىڭ تەسلىكتە ئۇلاردىن قۇتۇلۇپ بىر تاكسى توسۇپ قېچىپ كەلدۇق، هە راست، ماشىنا سىرتتا قالغانىدى ...

— يەنە شۇ قىمار ئويناپ ئۇتتۇرغان پۇلنى بەرمىگەنلىكتىن كېلىپ چىققان جېدەل بۇ، — ئادىل قوشۇمچە قىلدى.

— بۇگۈنمۇ قىمار ئويىنىغانسىلەر تايىنلىق، شۇڭا يانچۇق قۇرۇق، دوختۇرخانىغىمۇ بارالمايلا ئۆيگە كەلگەن گەپ، — ئايال غوجايىن يېپىنچاقلىۋالغان چاپىنىڭ ئىچ يانچۇقىنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى، — ئادىل، بەكرى، سىلەر بۇ ئىككىسىنى هازىرلا دوختۇرخانىغا ئاپىرىڭلار .

— ۋاي - ۋۇي، بېشىمغا كەلگەن نېمە دەرد بۇ ! — رۇستەم شۇنداق دېگىنىچە يېرىلغان بېشىنى ئاۋايلاپ سىلاپ قويدى ۋە بىر پۇتى يەر دەسسىيەلمەي سۆرەلگىنىچە چىقىپ كەتتى. مەن سەيدۇلغا ياردەملىشىپ هويلىدىكى قان داغلىرىنى قىرىۋەتتىم. كېلىپ دەسلەپىلا دۇچ كەلگەن بۇ كۆڭۈلسىزلىك ئىچىمگە ئاللىقاندىق بىر غەشلىكنى سېلىپ قويدى. تاك سۈزۈلۈشكە ئاز قالغانىدى. يېڭى بىر كۈننى، يېڭى بىر هاياتنى كۈتۈۋېلىش ئالدىدا تۇراتتىم. هويلىدا تۇرۇپ يىراقلارغا قارىدىم. ئۇدۇلدىكى دۆڭلۈكنىڭ ئاي نۇرى چۈشمەي قارىيىپ تۇرغان يانباغرىنى بويلاپ بىر - بىرىنىڭ تۈۋىگە نىقتاپ سېلىنغان چوڭ - كىچىك ئۆيلەر سەرەڭگە قېپىچىلىك چوڭلۇقتا غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. قۇياش پاتراق چىقسىمۇ بوپتىكەن. شەرقتىكى تاغلار تېخى ئېغىر ئۇيقۇدا ياتاتتى.

2

بۇ يەرگە كېلىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا، ئادىل دېگەن ئىشنىڭ ئېپىنى بىلىشنىڭ نېمىنى كۆرسىتىدىغانلىقىنى ئاستا - ئاستا بىلىپ قالدىم.

— ئەخمەق، ساڭا ئوخشاش كۈنبويى ئاشخانىدىن چىقماي قازان بېشىنى ياقىلاپ پۇل تاپىمەن دېگەن ئادەم هەرگىزمۇ ئىلگىرى باسالمايدۇ. كەلگىنىڭگە ئىككى ئاي بولاي دەپ قالدى. قېنى قانچىلىك پۇل تاپالىدىڭ؟ توغرا كەسىپ قىلارىمىش تېخى. بىڭىسىڭ بولسا سەنمۇ ئۆزۈڭ مۇستەقىل چوڭ رېستورانىدىن بىرنى ئاچ، غوجايىن بول. بۇ يەردە خەققە ياللىنىپ كۈن ئالماق ئاسان ئەمەس. بىلسەڭ، تېخى مېنىڭ يۈزۈمدىن خېلى يامان ئەمەس تۇرۇۋاتسەن، — دېدى ئادىل ئالدىمدىكى ئىستاكانغا پۈۋا لىقىلغاچ.

ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئورۇنسىز دېگىلى بولمايتتى. مەن ھەم ئۇنداق دېيەلمەيتتىم. ئەكسىچە كۆڭلۈمدە ئۇ ئەمەلىي پاراڭ قىلىۋاتىدۇ، دەپ ئېتىراپ قىلىۋاتاتتىم. قىشنىڭ سوغۇقى يېتىپ كەلدى. لېكىن، ئۇچام تېخىچە يېلىڭ. يانچۇقۇمدا تۆت تۆرەمنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن پۇلدىن بىرەر پارچىسىمۇ يوق. ھۇنەر ئۆگىنەي دەپ قازان - چۆمۈچنى قانداق تۇتۇشنى ئانچە - مۇنچە بىلگەنمۇ بولدۇم. كۇنبويى ئاشخانىنىڭ يۇگۇر - يېتىم ئىشلىرى ئۇچۇن تىنماي چېپىپ يۇرىمەن. بىراق، ئاشخانغا كىرىدىغان ئادەمنىڭ تايىنى يوق. قارىسام، ئەتراپىمدىكىلەر ھەممىسى ئۆز خىيالى، ئۆز ھەلەكچىلىكى بىلەن يۇرىدىكەن. مەن بەئەينى ئۇزۇنغا يۇگۇرۇش ماھىرلىرىنىڭ ئاتلىنىش سىزىقىدىن تەۋرىمەي تۇرۇپلا، ئاللىقاچان پەللىدىن چىقىپ ئوزۇپ كېتىۋاتقان رىقابەتچىلىرىنى كۆرۇپ ئۇيان - بۇيان ھاڭۇنقىپ قاراپ قالغان پاڭقاي ئادەمگە ئوخشاپ قېلىۋاتقاندەك قىلاتتىم. سوغۇق پۇنى گۇپۇلدىتىپ ئىچىۋەتتىم. نېمانچە قاڭسىق، گويا ھاياتنىڭ بارلىق ئاچچىق - چۇچۇكى مۇشۇ بىر ئىستاكان پۇنگە قوشۇۋېتىلگەندەك، ئۇنى ئىچكەنسېرى روھىم چۈشۈپ، قەلبىمنى چۈشكۈنلۈك، ئۇمىدسىزلىك چىرمىۋالدى. پۇتۇا دېگەنغۇ بىزدەك ياش يىگىتلەرگە پايدىسىز نەرسە، لېكىن سامان سۇيى يىغىلىپ قالغان كۆلچەكتەك تىنىق، دىماقنى ئېچىشتۇرۇپ كىشنى ئارامسىزلاندۇرىدىغان بۇ كۇنلەردە ئۇنىڭدىن باشقا يۇرەككە داۋا بولغۇدەك يەنە قانداق دورا بولسۇن!؟

— گېپىمگە كىرسەڭ ھەرگىز زىيان تارتمايسەن، سىدىق، ھازىر ياغلىق سودىسى (زەھەرلىك چېكىملىك سودىسى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار قوللىنىدىغان شەرتلىك نام) تازا ئېقىۋاتقان مەزگىل، بىر بولىقىنى ئۇچ يۇز يۇەن، بەزىدە تېخى ئېپى كېلىپ قالسا بەش يۇز يۇەندىنمۇ ساتقىلى بولىدۇ. ماڭا قارا، بەزىلەر مۇشۇ سودا بىلەن كۇنگە مىڭ يۇەنگە يېقىن ساپ كىرىم

قىلىۋاتىدۇ، ئۇقتۇڭمۇ؟

دېمىسىمۇ پەتتۇل غوجايىنىمۇ ئاشخانا ئېچىپ قويغىنى بىلەن ئادەتتە پەقەت كارى يوق. ئادىل بىلەن سەيدۇلنى كەينىگە سېلىپ ئەتىدىن ـ كەچكىچە سىرتتىكى سودا ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش يۈرىدۇ. بەكرىغۇ قاچانلا قارىسا ئاشخانا ئالدىدا كاۋاپ مۇئەككىلى. ئۇ پىشۇرغان كاۋاپنى يېگىلى كېلىدىغانلاردىن ئاۋۇ كاۋاپداننىڭ ئاستىغا باستۇرۇپ قويۇلغان كىچىك بولاقچىلارنى ئالغىلى كېلىدىغانلار كۆپرەك. ئاشخانىنىڭ ئىشلىرى ھېلىقى ۋىجىك بالا بىلەن ئىككىمىزگە قالغانىدى. يېقىندا ئۇ قىمار ئويناپ تۈتۈلۈپ قېلىپ تۇرمىگە كىرىپ قالدى. مەن بولسام...

ــ گەپ قىلمايسەنغۇ؟ ــ ئادىل زەردە بىلەن گېپىنى داۋاملاشتۇردى، ــ ئىللىق ئائىلىمىزدىن، ئەزىز قېرىنداشلىرىمىزدىن ئايرىلىپ مۇشۇنداق بىر جايدا سەرگەردان بولۇپ يۈرگىنىمىزنىڭ ئۆزى يېتىپ ئاشىدۇ. بىلەمسەن شۇنى، بىز پۇل تېپىش ئۈچۈن كەلگەن. قانداقتۇر تۇرمۇش ئۆزگەنگىلى، ۋىجدان توپلىغىلى كەلمىگەن!

يولۇمغا قاراپ تاقىتى تاق بولغان سۆيۈملۈك نىگارىمنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈردۈم. ئۇ ھازىر مەندىن نەچچە مىڭ چاقىرىم يىراقلىقتا ئىدى. ئۇنى بەكمۇ سېغىنغانىدىم. قاچانمۇ ئۇنىڭ ۋەسلىگە يېتەرمەن؟ بۇ يەردىن كېتەي دەپمۇ كېتەلمەيمەن. ئاھ، خۇدا، مەن زادى نېمىگە شۇنچە زورۇقۇپ، قىينىلىپ كېتىدىغاندىمەن؟! بېشىمنى ئۈستەلگە قويۇپ يىغلاپ تاشلىدىم. مەن ئەزەلدىن كۆز يېشى قىلىپ باققان ئادەم ئەمەس ئىدىم. خېلى بىر چاغلارغىچە ئۆزۈمنى توختىتۇالالماي قالدىم. ئادىل ئاستا كېلىپ مېنى يۆلىدى.

ئېغىر زۇكام بولۇپ قېلىپ، ئىككى كۈنگىچە تالا ـ تۈزگىمۇ تۈزۈك چىقالمىدىم. بۈگۈن تۈنجى قار ياغقانلىقىنى تەبرىكلىشىپ بۇرادەرلەرنىڭ ھەممىسى ياتاقتا يىغىلىپ ئولتۇرۇشتى.

— ئادىل ئۇكا، يېقىندىن بۇيان خېلى ھاللىنىپ قالدىڭ، بۇگۈنكىدەك موشۇنداق ئوبدان پۇرسەتتە بۇرادەرلەرگە ئاز - تولا ئىلتىپات قىلساڭ، كەيپىمىزنى رۇسلىۋېلىپ تازا بىردەم كۆڭۈل ئاچمايمىزمۇ؟ — دېدى بەكرى شاپ بۇرۇتىنى تولغاپ ئولتۇرۇپ ئادىلغا مەنىلىك قارىغىنىچە.

باشقىلارمۇ تۇشمۇتۇشتىن دالالەت قىلىۋەرگەچكە، ئادىل تامبىلىنىڭ ئىچ تەرىپىگە تىكىپ رۇسلىۋالغان يانچۇقىدىن كىچىككىنە بىر سولياۋ قاپنى چىقىرىپ ئوتتۇرىغا تاشلىدى. ھەممەيلەننىڭ ئۈيقۇسىرىغان خۇنۇك كۆزلىرى بىردىنلا نۇرلىنىپ ئالدىغا ئېڭىشتى.

— بىرىنچى دەرىجىلىكىدىن، كۈچى خېلى بار، — ئادىل كېرىلىپ ئولتۇرۇپ ياندىكى تامغا تىرەپ قويۇلغان يۇمىلاق بورىنىڭ قېتىدىن يالتىراق قەغەز ۋە قاتتىق سولياۋدىن ياسالغان ئۇزۇن سىلىندىرسىمان سۇمۇرگۈچنى ئالدى. ئاندىن يېنىغا ئېسىۋالغان كىچىك بىرىتۇا بىلەن كاردون قەغەزگە تۆكۈۋالغان ھاكقا ئوخشاش ئاپپاق، ئۇششاق دانچىلارنى كېسىپ يۇمشىتىشقا باشلىدى. نەپسى تاقىلداپ ئولتۇرالماي قالغان سەيدۇل ئۇنى ئالدىرىتىپ كەتتى. ئادىل پىچاقنىڭ بىسىغا چاپلىشىپ قالغانلىرىنى ئاۋايلاپ چۇشۇرۇۋاتقاندا بەكرى بىرقىسمىنى يالتىراققا سېلىپ ئاستىدىن چاقمىقىنى ياندۇردى. ئۆينىڭ ئىچى بىردەمدىلا كۆپكۆك لەيلىمە ئىس بىلەن تولدى. پارقىراق قەغەزنىڭ كۆپۈكى بىلەن نەيچىگە سۇمۇرۇلۇپ كىرىۋاتقان قويۇق تۈتەكنىڭ پۇرىقى مېنىڭ ھېچنېمىنى سەزمەس بولۇپ قالغان پۇراش سەزگۈلىرىمنى ئويغىتىپ، بىمار ھۇجەيرىلىرىمنى تىرىلدۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ خۇددى قىزلارنىڭ تېنىدىن ئۇرۇلىدىغان خۇشبۇي پۇراقتەك نېرۋىلىرىمنى غىدىقلاپ، ئاستا - ئاستا كاللامغا تەسىر كۆرسىتىۋاتاتتى. ئۆينىڭ ئىچى قىزىپ كېتىۋاتقاندەك بولۇپ يوتقىنىمنى ئېچىۋەتتىم.

ـــ هەي سىدىق، مۇشۇ نەرسىنىڭ كەيپىنىڭ ھۇزۇرىنى پەقەت سەنلا سۇرەلمەي ئۆتۈپ كېتىۋاتىسەن، ئالامەت پەيزى ـ دە، لېكىن بۇ، ـــ بەكرى ئالدىدىكى كىچىك چېلەككە بىرنى تۇكۇرۇۋەتكەندىن كېيىن قولىدىكى ماربلبورو ماركىلىق تاماكىنى كۇچەپ بىرنى شورۇۋېتىپ ماڭا قارىدى.

ـــ بىرەرنى تارتىپ قويامسەن؟ ئاجايىپ پەيزى بار نەرسە بۇ، سەن ئۇقمايسەن، ئوغۇل بالا بولغاندىكىن كەلمەمسەن ماۋۇ يەرگە، ئادەم دېگەن بۇ جاھاننىڭ ھەننۇا ئىشىنى قىلىپ كۆرۈپ باققۇلۇق.

ئۇلارنىڭ گېپى بويىچە بولغاندا، ئەزرائىلنىمۇ ئوڭشۇۋېتەلەيدىغان بۇ سىرلىق، غەلىتە نەرسىنىڭ زادى قانداق كەيپ ئاتا قىلىدىغانلىغىنى بىر سىناپ باققۇم كەلدى. ئۇلارنىڭ توپىغا قوشۇلۇپ بۇغداي دانىسچىلىك چوڭلۇقتىكى بىرسىنى قولۇمغا ئالدىم. ئادىل ئۇنى ئېزىپ يالتىراقلا تۆكتى ـ دە، ئاستىدىن چاقماقنى ياقتى، ھەممىسى ئېرىپ كۆيۈپ بولغۇچە بىراقلا سۇمۇرۇۋەتتىم. ئىچىمگە بىر كاناي ئىس پۇركۇۋېتىلگەندەك بولۇپ، مەيدەمگە بىرنەرسە گۇپ قىلىپ تەگدى. كەينىدىلا ھۆ تۆتۈپ، يېگەن ـ ئىچكەنلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ياندۇرۇۋەتتىم. ئۇلار زورلاپ تاماكا چەكتۈرۇۋەتتى. بېشىمنىڭ ئاغرىقى ئېغىرلاپ پۈتۈن بەدىنىم يېڭىنە سانجىغاندەك چىمىلداپ، ئىچ ـ باغرىم كۆيۈشكە باشلىدى. گېلىمدىن ئاچچىق ئىس يېنىپ كۆزلىرىمنى ئاچالماي قالدىم. ئەزالىرىمنىڭ ھەممىسى يۇلۇنۇپ چىقىپ كېتىدىغاندەك يۇقىرى ئۆرلەپ، تارتىشىپ، پەقەتلا بولالماي قالدىم. ئەمدى ئۇلۇپ قالىدىغان ئوخشايمەن دەپمۇ ئويلىدىم. ئەتراپىمدا بىرمۇنچە بەتبەشىرە ئالۋاستىلار ئۇچەيلىرى ئۇزۇلگۈدەك كۇلۇشۇپ مېنى مەسخىرە قىلغىلى تۇردى. ھەممە نەرسە كۆزۈمگە تىقىلىپ، قورسىقىم يېرىلىپ كېتىدىغاندەك كۆپۈپ ئاغرىپ كېتىۋاتاتتى. ئۆي ئوك ـ

تەتۇر چۆرگۈلەپ، ئىچىم يەنە ئېلىشىشقا باشلىدى. ئورنۇمدا ئولتۇرالماي تالاغا يۈگۈرۈپ چىقىپ شۇنىڭغانلىق قاردا دومىلاشقا باشلىدىم. ئەزرائىلنىڭ ئىككى قولى يەلكەمدىن بېسىپ سۆرەۋاتقاندەك قىلاتتى. مەن خۇدۇمنى يوقىتىپ قويدۇم.

كېچىچە قىينىلىپ باشقىلارنىمۇ سارىسىمىگە سېلىپ ئۇخلاتماپتىمەن. ئەتىسى چۈشكە يېقىن ئېسىمگە كەلدىم. ھەممىسىلا مېنى سارىڭ بولۇپ قالىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپتىكەن، كۆزۈمنى ئاچسام ئادىل تەرلىرىمنى سۈرتۈپ ئولتۇرۇپتۇ.

ــ ھېچقىسى يوق، مىقدارى سەل جىق بولۇپ قاپتۇ، ــ دېدى ئۇ. ئالدىنقى كۈنى مەن زۇكامغا پايدىسى بولۇپ قالامدىكىن دەپ ئازراق ئەرگوتۇ (بېيىجىڭ ئاق ھارىقى) ئىچكەنىدىم. بۇنى ھېچكىمگە تىنمىدىم. خۇداغا شۈكۈر، مەن ئۆلۈپ قالماپتىمەن.

يېقىنىڭياقى ئاشخانىغا پۇزۇر كىيىنىپ يۈرىدىغان، تۇرقىدىن ھاكاۋۇرلۇقى چىقىپ تۇرىدىغان قىرىق نەچچە ياشلار چامىسىدىكى بىر ئايال دائىم كېلىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ بوينىغا ئېسىۋالغان نەچچە قات زەنجىرى، زەرگەرنىڭ خوتۇنىدەك بارماقلىرىنى ئالا قويماي سېلىۋالغان ھەر خىل نۇسخىلىق ئۈزۈكلىرى، قۇلىقىدىكى قوش يۈرەكلىك ھالقىسى ۋە بىلىكىدىكى شاپىلاقتەك بىلەزۈكلىرىگە قاراپلا ئۇنى ناھايىتى ئېسىلزادە، باي ئايال ئىكەن دەپ قىياس قىلدىم. بىزنىڭ ئايال غوجايىن ئاينىسا خېنىمنىڭ ئۇ ئايال بىلەن پاراڭلاشسىلا كۈلكىدىن ئاغزى يۇمۇلمايلا قالاتتى. ئۇرىقتىن تۆكۈلگەن سۇدەك توختىماي چۈرۈقلاپ تۇرىدىغان بۇ ئاۋاز ئىگىسىگە نېمىشقىدۇر ئۆزۈمچىلا قىزىقىپ قالدىم. ئۇنىڭ بىلەن كۆزلىرىمىز ئۇچرىشىپ قالسا ئىختىيارسىز ھودۇقۇپ بەدەنلىرىم كۈيۈشۈپ كەتكەندەك بولۇپ قالاتتىم. ئۇ ئەر زاتىنى ئەيمەندۇرۇۋېتەلەيدىغان سېھرىي كۈچكە ئىگە ئايال ئىدى. ئۇنىڭ

قەيىرىدە شۇنداق سېھىر بارلىقىنى ئويلاپ يېتەلمىدىم. ئەمما، كىشىنىڭ مەيلىنى ئۆزگە تارتىپ تۇرىدىغان بۇ مېھرى ئوتلۇق ئايالغا دىققىتىم مەركەزلىشىپ قالغانىدى.

ئاياللار ئوتتۇز ياشتىن ئاشسا تۇرمۇش تەلىپى ئاشىدۇ، قىرىق ياشتىن ئارتسا جەلپكارلىقى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈلىدۇ، دېگەن راست گەپ ئىكەن جۇمۇ. ئۇ تولغان، بېجىرىم ئايال ئىدى. مېڭەمگە شۇرىدە كىرگەن ئىسسىق بىر ئېقىم ناھايىتى تېزلىكتە پۈتۈن بەدىنىمگە تاراپ، قول ـ پۇت بارماقلىرىمنى يېنىك تەۋرىتىۋەتتى. ياپىرىم ! شەيتان بولدىغۇ ئۇ ئاخىر. قولۇمنى كېسىۋالغىلى تاسلا قالغانىدىم. كۆزۈمنى ئېچىپ قارىسام تىرىنقىمنىڭ يېرىمى ئىلىنىپ كېتىپتۇ.

ـــ يىگىت، چاقمىقىڭ بارمۇ؟

ئۇ ئايال كەينىمدە بىر تال پاپىروسنى چىشلىگىنىچە قوللىرىنى بىلىكىگە ئېلىپ ماڭا تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى. يانچۇقۇمدىن چاقماقنى ئالغۇچە قوللىرىم بىلىنەر ـ بىلىنمەس تىترەپ كەتتى. چاندۇرماسلىق ئۈچۈن ئۇنىڭغا قارىماسلىققا تىرىشتىم.

ـــ قولۇڭ بەك تەملىك ئىكەن، بۇ يەرگە قاچانلاردا كەلگەن؟

ـــ ئۈچ ئايدەك بولۇپ قالدى.

ـــ ھۇنەرگە خېلى پىشىپ قاپسەن، ئۆزۈڭمۇ بولمىدىغان نېمە ئىكەنسەن. ماڭا تېخىمۇ ياخشىراق شارائىتى بار جايىنى تونۇشتۇرسام قانداق دەيسەن ؟

ئۇنىڭغا نېمە دەپ جاۋاب قايتۇرۇشنى ئۇقمايلا قالدىم.

ـــ بۇ مېنىڭ ئىسىم كارتوچكام. ياخشىراق ئويلىنىپ ماڭا تېلېفون قىلارسەن. سېنى ھەرگىز زىيان تارتقۇزمايمەن،

ئۇ مەيدەمنى بوشقىنا ئىتتىرىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئاشخانىنى بىر ئالغان خۇشبۇي ھىدىدىن مەست بولۇپ ئولتۇرۇپلا قالدىم. كارتوچكىغا تىللاقىز دەپ يېزىلىپتۇ. قانداق

قىلىش كېرەك؟ راستىنى ئېيتسام، شەھەرنىڭ بىر چېتىگە جايلاشقان خىلۋەت، كۆرۈمسىز بۇ جايدىن ھەقىقەتەن زېرىكىپمۇ قالغانىدىم. لېكىن، بۇنداق قىلسام غوجايىن نېمە دەر؟ ئادىلنىڭ خاپا بولىدىغانلىقىغۇ ئېنىق.

ئاخشىمى بۇ ئىشنى كاۋاپمۇ، زىخمۇ كۆيمەيدىغان ئۈسۈلدا بىر تەرەپ قىلىشنى ئويلىنىپ يېتىپ ئۇخلاپ قاپتىمەن. غەلىتە بىر چۈش كۆردۈم، چۈشۈمدە ئامىنەنىڭ بېشى تىللاقىزنىڭ بېشى بىلەن ئالمىشىپ قاپتۇ. تىللاقىزنىڭ سېمىز، يوغان گەۋدىسى ئۈستىدە ئامىنەنىڭ بېشى تۇرغۇدەك، ئامىنەگىمۇ، تىللاقىزغىمۇ ئوخشىمايدىغان مۇشۇنداق بىراۋ بىلەن ئادەم ئايىغى تەگمىگەن بىر جەزىرىنىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا قۇچاقلىشىپ ياتقۇدەكمەن. قۇچىقىمدىكى تەن ئۇزۇن سوزۇلۇپ بىردىنلا يىلانغا ئۆزگىرىپ قاپتۇدەك ۋە بەدىنلىرىمگە يۆگىلىپ مېنى چىرماپ ئۆلتۈرمەكچى بولۇۋاتقۇدەك. ئەتراپىنى قويۇق تۇمان قاپلاپ كېتىپتۇ. بەدىنلىرىمنىڭ پارە ـ پارە بولۇپ پارچىلىنىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ جېنىمنىڭ بارىچە ۋارقىراپتىمەن. ئۆزۈمنىڭ ئاۋازىدىن ئۆزۈم چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتىم. قاتتىق قورقۇپ كەتكەنلىكىمدىن چېكىلىرىمدىن تەر چىقىپ كېتىپتۇ، تاڭ ئاتقۇچە قايتا ئۇخلىيالمىدىم.

3

ئەتىنىڭ قانداق باشلىنىدىغانلىقىغا بىرنېمە دېمەك قىيىن. ئادەم ئەنە شۇ ئەتىسى ئۇچۇنلا ئالدىنىپ ياشاپ كېتىۋېرىدىكەن. يېڭىلىق ھېسابلانغان ھەربىر شەيئى ئۆزىنىڭ جەلپكارلىقى بىلەن قەلبىلەر رىشتىسىنى ئۆزىگە مەھكەم چىگىپ، كۆزگە كۆرۈنمەس بىر يىپ ئارقىلىق ئادەمنى كۆز ئالدىدىكى دۇنياغا باغلاپ، ئۇنى ئاشۇ قىسمەتلەرنىڭ بىرقىسمىغا ئايلاندۇرۇۋېتىدىكەن.

ۋېيگۈڭسۈندىكى تىللا خېنىمنىڭ ئاشخانىسىغا يۆتكىلىپ كېلىۋالغىنىمغىمۇ بىر ھەپتە بولۇپ قالدى. غوجايىنىمۇ، ئادىلىمۇ بۇنىڭغا باشقىچە پىكىردە بولمىدى. ئۇلاردىن ئوشۇقچە غەم يەپ يۈرۈپتىمەن. بۇ يەرگە كېلىپ ئۆزۈمنى خۇددى شىنجاڭغا كەلگەندەك سەزدىم. ئەتراپىمدىكى ھەممىسى ئۇيغۇر. مىللىي ئۇسلۇبتا سېلىنغان قاتار ئاشخانىلار، ئۇدۇلدىكى گىلەم دوپپا ماگىزىنلىرى، پۈتۈن كوچىنى چاڭ كەلتۈرۈپ ئۇنىئالغۇدىن ياڭراۋاتقان ئۇيغۇر ناخشىلىرى، ئايىغى ئۇزۇلمەي كېلىپ تۇرىدىغان دوپپا كىيگەن ئېسىل سۈپەت، سالاپەتلىك ئەرلەر. بىر ـ بىرىدىن چىرايلىق، كېلىشكەن خانىم ـ قىزلار، يانداكى مەكتەپتىن كىرىدىغان ئوقۇمۇشلۇق ئوقۇتقۇچى، ئوقۇغۇچىلار... ئىشقىلىپ، شۇ قەدەر يېقىملىق ئۇيغۇر پۇرىقى، قايناق ـ تاشقىنلىق قاياق ھاياتنىڭ كارتىنىسى. بەزىدە ئۆزۈمنىڭ بېيجىڭدا تۇرۇۋاتقانلىقىمغا ئىشەنگۈم كەلمەي قالاتتى.

ئاشخانىدا نىغمەت لاپ، تۇراپ كاشال، غالىپ شورپا، يەنە بىر خەنزۇ قىز بىللە ئىشلەيدىكەن، (ئۇلار بىر ـ بىرىنى لەقەم قويۇپ چاقىرىشقا ئادەتلەنگەنىكەن). مەن كېلىشمىگىلا تىللا خېنىم قازان بېشىنى نىغمەت لاپتىن ماڭا ئۆتكۈزدى. ئاشخانىنىڭ دائىرىسى خېلىلا كەڭ، تاماق تۇرلىرى كۆپ بولغاچقا، ئىككىگە ئايرىلىپ، بىرسى، قوشۇمچە پولۇ سېتىلىدىغان چۆچۈرخانا، يەنە بىرسى، مېھمان كۈتۈشكە لايىق ئۇسلۇبتا چوڭراق ئاشخانا قىلىپ ياسالغانىدى. تاماق ئېتىش ۋە قورۇما قورۇش ماھارىتىمنى كۆرۈپ ئۆز ھۈنىرى بىلەن ماختىنىپ ھېچكىمنى ياراتمايدىغان نىغمەت لاپ مېنىڭ ئۇچ ئايلا تەربىيەلەنگەن شاگىرت ئىكەنلىكىمگە ھەيران قالدى. ئۆيدىكى چاغلىرىمدا خېمىر يۇغۇرۇش تۇرماق، ئانامغا بىرەر قېتىم كۆكتات ئاقلاپ بەرگىنىمنى بىلمەيمەن. ھەرقانداق نەرسىگە ئىشتىياق باغلىغاندىلا قىلغىلى بولمايدىغان ئىش يوق ئىكەن. ھەممىسى

بىر دەك بۇ جەھەتتە تەبىئىي تالانتاك بار ئىكەن، دېيىشتى. ماڭغۇ تالانت، ئابروي دېگەنلەرنىڭ قىلچىلىك كېرىكى يوق. پەقەت ياخشىراق ئىشلەپ، غوجايىندىن كۆپرەك ھەق ئالالىسام دەپلا ئويلايتتىم. ئاشخانىنىڭ سودىسىمۇ ياخشى ئىكەن. ئىشلەيدىغانلارمۇ بىر - بىرىدىن شوخ، قىزىقچى بالىلار بولغاچقا، ئۇلار بىلەن تېزلا چىقىشىپ كەتتىم. كۈنلەر ئالدىراش - تېنەش ئۆتۈشكە باشلىدى.

يېڭى يىل كىرىش ھارپىسى بولغاچقا، ئاشخانىمىز مەكتەپ بالىلىرى ئۈچۈن ئىككى كۈنلۈك مۇلازىمەتنى يولغا قويغانىدى. غوجايىن قورۇمىلارنى قورۇپ بېرىشكە نىغمەتنى مەسئۇل قىلدى. ئۇنداقتا مەن نېمە ئىش قىلىدىغاندىمەن؟

— سەن كەچتە مېنىڭ ئۆيۈمگە بارغىن، قىلىدىغان ئىش بار.

ئايال غوجايىن چىقىپ كەتتى. كەينىدىنلا ھەممىسى ھۇررا كۆتۈرۈپ ۋارقىراشقىنىچە قىيقاس - چۇقان سالغىلى تۇردى.

— سىدىق، غوجايىننىڭ بۇ قېتىمقى ئىشى تولىمۇ مۇھىم، نازۇك ئىش جۇمۇ. ئۇنى بېجىرىپ بولۇشىمۇ ئاسان ئەمەس. ھۆددىسىدىن چىقالماي قالما يەنە! — تۇراپ كاشال ھىجايغىنىچە كېلىپ مۇرەمنى ئاستا قېقىپ قويدى.

— بۇ سېنىڭ بارلىق ماھارىتىڭنى ئىشقا سالىدىغان ئۆتكەل دېگىنە، ئاداش، شۇنداقلا بۇ سەن ئۈچۈن ئاخىرقى سىناق. غەلىبىلىك ئۆتۈش ئۈچۈن كۆچىمىسەڭ بولمايدۇ ھە - ھا - ھا - ھا.... — غالىپ شورپا ئۆزىچە ھۇزۇرلىنىپ كۈلۈپ كەتتى.

— ئەينى چاغدا بىزلەرمۇ بوش كەلمىگەن، بۇرادەر، تەجرىبەڭ بولمىسا مانا بىزدىن سوراقچى بولىدۇ. ئۇنداق ئىشلارنى ئوقۇتۇپ شاما قىلمۇبتىمىز، — نىغمەت لاپ ئاغزىدىكى سەرەڭگە ياغىچىنى سىكار يان چاينىغاچ ئالدىمغا كەلدى.

ئۇلارنىڭ گەپلىرىدىن ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەي قاراپ

تۇرۇپلا قالدىم. ھەرقانچە جان چىقىدىغان ئىش بولسىمۇ ئوغۇل بالا بولغاندىكىن...

— بۇ سەن ئۇچۇن ئۆمرۈڭدە ئۇنتۇلمايدىغان بىر قېتىملىق يېڭى يىل ئاخشىمى بولۇپ قالىدىغان بولدى ـ دە !

— ھەي شورپا، بولدى قىلە ئەمدى، ئۇ بېرىپ پاكىزرەك يۇيۇنۇۋالسۇن، بولمىسا غوجايىن ئۇنى قوغلاپ چىقىرىۋەتمىسۇن يەنە، بىزگە بىرلا كاشال يېتىپ ئاشىدۇ.

نەغمەت لاپىنىڭ گېپى بىلەن ئۇلار كۇلكىدىن تېلىلىقىپ بوغۇلۇپ كېتىشتى. ئىختىيارسىز شۇركۇنۇپ كەتتىم. ئۇلارنىڭ دېمەكچى بولغىنى.... ئۇنداق بولۇشىغا ھەرگىز ئىشەنگۈم كەلمەيتتى.

ئۇنىڭ ئۆيى يېقىنلا ئەتراپتىكى بىر بىنانىڭ تۆتىنچى قەۋىتىدە ئىكەن. ئۇ مەيدىسى ئوچۇق ئىچ كۆڭلەك بىلەنلا چىقىپ ئىشىكنى ئاچتى... مەن كۆز ئالدىمدىكى بۇ كۆرۈنۈشنى كۆرۈپ، ھودۇققىنىمدىن جايىمدا تۇرۇپلا قالدىم. ئۇ ماڭا ھېچقانداق ئىپادە بىلدۈرمەيلا ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. مەنمۇ ئەگىشىپ كىردىم. ئۆي زامانغا يارىشا مەدەنىي ئۇسلۇبتا بېزىلىپتۇ. ئۇستەل يۈزى مۇشۇ ئىقلىمدا ئۇچرايدىغان بارلىق ئېسىل نېمەتلەر بىلەن تولدۇرۇۋېتىلگەنىدى. ئۇ بىر تەخسە پېتىر مانتا ئەكېلىپ، يېمەيمەن دېگىنىمگە ئۇنماي ئالتە ـ يەتتە مانتىنى يېگۈزۈۋەتتى. ئاندىن بېيجىڭدا ئىشلەنگەن ئېسىل ھاراقتىن بىر بوتۇلكا ئەكېلىپ ئىككى رومكىغا لىقلاپ قۇيدى.

— كۆزۈمنىڭ ئىچىنى پۇشۇرۇپ، كىچىك بالىنىڭ ئۇكىسىدەك قاراپ تۇرماي ئىچمەمسەن، قېنى خۇشە ! ھاياتنىڭ پەيزى ئۇچۇن.

ھاراق گېلىمدىن شۇنداق سىلىق ئۆتۈپ كەتتى، ئىككىنچى رومكىنى ئىچكەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئىككى مەڭزى ئانارەك قىزىرىپلا چىقتى. كەينى ـ كەينىدىن بىرنەچچە رومكا

ئىچىشتۇق. تۇرۇپلا ئۆزۈمنىڭ ئىنتايىن روھلىنىپ، خۇش كەيپ بولۇپ قېلىۋاتقانلىقىمنى سەزدىم. كۆز ئالدىمدىكى ئايال سۆيگۈ ئىلاھى ۋېنىاسنىڭ سىياقىغا كىردى. ئۇنىڭ تېنىدىن چەت ئەللىكلەرنىڭ ماي بويىاق رەسىملىرىدە يارىتىلغان ۋايىگە يەتكەن سەنئەت گۈزەللىكىنىڭ ئەينەن نامايەندىلىرىنى كۆرۈۋالغىلى بولاتتى. يالىڭاچ دۇنيا ، يالىڭاچ مۇھەببەت... ئەتراپىمدا ئېچىرقىغان بىر ھەۋەس ئەگىپ يۈرەتتى. ھەممە نەرسە كونترولluqىنى يوقىتىشقا يۈزلەنگەن ئەسەبىي ھېسلىرىمغا ئوخشاش، تىزگىنى ئۇزۇلگەن ئاتتەك چاپچىپ تىرىلىشكە باشلىدى. ۋۇجۇدۇمغا تەخىرسىز بىر لەززەت ئېقىمى تاراپ، ئادەتتە بايقىۋېلىش ئىنتايىن تەس بولىدىغان يوشۇرۇن سۇركىلىشلەر ئەۋجىگە كۆتۈرۈلدى. ئەتىمالىم تامغا چاپلانغان رەسىمدىكى ئايال تېنىگە نازۇكلۇق ۋە سېھىر ئاتا قىلىپ تۇرغان ئاخىرقى كىيىمىنىمۇ ئىرغىتىپ تاشلىۋەتكەندۇ . ئۇ يەنە كۇتۇپ تۇرۇشنى خالىمىدى ـ دە، پولغا سەكرەپ چۈشۈپ CD پىلاستىنكىسىدىن چىقىۋاتقان مۇزىكىغا جور بولۇپ پولدا لەرزان ئېغىناپ، قاسىراق تاشلىغان يىلاندەك ئۆزىنى ئوراپ تۇرغان بارچە مىزانلىرىدىن ئەسلىي ماھىيىتى، خاسلىقى بىلەن سويۇلۇپ چىقىپ، ئىشقىۋاز بەدەنلىرىنى ھەرقىسما تولغاپ، تومۇرلىرىمدىكى ئەڭ ئېپتىدائىي مۇھەببەت خەزىنىسىنىڭ گۆھىرىنى چىقىرىپ قۇترىتىشقا باشلىدى. تاقەت قىلىپ تۇرالماي دەس تۇردۇم ـ دە، بېرىپ ئۇنى يەردىن يۇلۇپ ئالدىم. ئۇدۇلدىكى ئەينەك ھەممىنى ئاشكارا كۆرسىتىپ تۇراتتى. ئۇ يەردە تولىمۇ ئۇياتلىق بىر ئىش سىرلىق تەرزدە داۋام قىلىشقا باشلىدى...

يېڭى يىل قوڭغۇرىقىنىڭ ئاۋازى ئايالنىڭ سىرلىق ئىڭراشلىرىغا قوشۇلۇپ مېنى يەنە بىر قېتىم سەگىتتى... يېڭى يىلنىڭ تۇنجى سەھىرىنى ھالسىز تېنىمنىڭ ئىسكەنجىدىكى

ناپاك ۋۇجۇدۇم بىلەن كۈتۈۋالدىم. ئالەم يورۇغاندا كۆزۈمنى ئېچىپ كۆرگىنىم يەنىلا ھېلىقى ئايالنىڭ قىپيالىڭاچ تېنى بولدى... ئاخشامقى ئىشلارنى ئەسلەپ بېقىشقا تىرىشتىم. گالدىن سىلىق ئۆتىدىغان ھاراق ...

ئۇ بۇرىلىپ ماڭا قارىدى. بىر جۈپ شەھۋەت ياغدىغان كۆزىدىن كىشى قاراشقا ئەيمىنىدىغان ھاياسىز ئۇچقۇنلار چاقناپ تۇراتتى. شەقىقە كۆز، توغرا، ھەرقانداق ھېكايىنى سۆزلەشكە ماھىر ئاشۇ كۆزلەر ئۇنىڭ جەلپكارلىقىنىڭ سىرى ئەمەسمۇ !؟ بەدەنلىرىم ئىختىيارسىز قىمىلداپ تۇراتتى. ھاراقتا ھېسسىيات قوزغاتقۇچى دورا قوشۇۋېتىلگەنلىكىنى جەزملەشتۇردۇم...

شۇنىڭدىن كېيىن تىللا خېنىم مېنى پات - پات ئۆيگە چاقىرىپ تۇرىدىغان بولۇپ قالدى. ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ مەن ۋە ئاشخانىدىكى يىگىتلەردىن باشقا يەنە بىرمۇنچە ھەمراھلىرى بار ئىدى. بۇنىڭدىن كۆڭلۈمدە بىر خىل خورلۇق ھېس قىلساممۇ، بىراق ئاشۇنداق پەيتنى ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتىدىغان بولۇپ قالدىم. ئۇ ئايال مېنى ئۆزىدىن ئاجرىلالماس دەرىجىدە رام قىلىۋالدى. بۇنى پەقەت ھەۋەس ئۈچۈنلا دەپ ئۆزۈمنى ئىشەندۈرمەكچىمۇ بولاتتىم. ئەمما، قەلبىمدە ئۇ ئايالغا نىسبەتەن بىر تۇرلۈك شەھۋانىي ئىشق پەيدا بولدى. ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئۆتكۈزگەن كېچىلەر ۋۇجۇدۇمدا ئۆزۈممۇ تەسۋىرلەپ بېرەلمەيدىغان ھېسسىيات ئابىدىسىنى تىكلىگەنىدى.

ئۆتكەن قېتىم ئۇنىڭ ئۆيىدە كۈتۈلمىگەن بىر ئىشقا يولۇقتۇم. ساپما كەش ئىزدەپ ياندىكى دائىم ھەم يېپىق تۇرىدىغان ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ كىرىۋېرىپتىمەن. شۇنداقلا قاراپ ۋاي دەپ توۋلىۋەتتىم. كۆزلىرى چانىقىدىن چىقىپ كەتكۈدەك يوغان كېرىلگەن، ساقال - بۇرۇتلىرى ئۆسۈپ غەلىتە سىياقتا كىرىپ قالغان، قېتىپ قالغان جەسەتتەك تارتىشىپ ياتقان قىزىل يۈزلۈك بىر ئادەمنى كۆردۈم. ئۇ ماڭا

يەۋېتىدىغاندەك تىكىلىپ قارايتتى.

— ئۇ مېنىڭ ئېرىم، — دېدى تىللا خېنىم كەينىدىلا قاراپ تۇرۇپ، — مېڭىسىگە قان چۈشكەن، پالەچ كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ ئوڭ يېنى تۈتماس بولۇپ قالغان، سۆزلىيەلمەيدۇ.

نېمە دېيىشمىنى بىلەلمەيلا قالدىم. ئۇ ئەرگە ئىچىم ئاغرىدى، شۇ مىنۇتلاردا تۇنجى قېتىم ۋۇجۇدۇمدا گۇناھ تۇيغۇسى پەيدا بولدى. تولىمۇ بىئارامىلىق ئىلكىدە ئۇ يەردىن قايتىپ كەلدىم.

تېخى ئىش باشلىمىغان ئەتىگەنلا بىر چاغدا تىللا خېنىم ئۆزىگە ئوخشاش پۈزۈر كىيىنگەن، بوراندا قالغان كېمىدەك ئىككى يېنىغا لەپەشلەپ ماڭمىغان سېمىز، پاكار بىر ئايالنى ئاشخانىغا باشلاپ كىردى. ئۇ خوتۇنىنىڭ شۇ تۇرقىلا چوڭ بىر ئالتۇن ئامبىرى ئىكەن، بويىنىدىن قورسىقىغىچە ساڭگىلاپ تۇرغان زەنجىرى ئادەتتە مەخسۇس تەربىيەلەنگەن ئاپشاركىلارنىڭ بوينىغا ئېسىپ قويۇلمىغان ھالقىلىق تۆمۈرگە ئوخشاش تۇم، ناھايىتى كۆرۈمسىز ئىدى. مۇئەللەققە ئېسىلىپ قالغان پاقىدەك ساڭگىلاپ تۇرغان ھالقىسى ئېغىر كېلىپ، ئەسلىدىن يوغان قۇلىقى تېخىمۇ ئۇزىرىپ سوزۇلۇپ كېتىپتۇ. قوللىرىدا پارقىراپ تۇرغان كويىزىدەك يوغان بىلەزۈكلىرىگە، بارماقلىرىدىكى قوش ـ قوش ئالتۇن ئۈزۈكلىرىگە قاراپ، ئۇ خوتۇنىنىڭ شۇنچىۋالا دۇنيانى كۆتۈرۈپ بولالمای ھاسىراپ كېتىشىمۇ بىكار ئەمەس ئىكەن، دەپ ئويلاپ قالدىم. بۇ خوتۇنلار شۇنچىۋالا پۇلنى نەدىن تاپىدىغاندۇ؟ بەلكىم ئۇمۇ خىروئىن سودىسى قىلىدىغانلاردىندۇ. جاننى ئالمقانغا ئېلىپ قويۇپ قىلىدىغان بۇ سودىدا پۇلنى قەغەز ئورنىدا يېغىۋالغىلى بولىدىكەن. ئۇنىڭ پايدىسىغا ئۆگىنىپ قالغان ئادەم زەھىرىگە خۇمار بولۇپ قالغان بىچارىلەرگە ئوخشاشلا، ئۇنىڭ ئېزىتقۇ قايىنىمىغا بېشىچىلاپ كىرىپ كېتىدىكەن. بىرلىرى بايلىق ئۈچۈن، بىرلىرى جېنىنى ساقلاپ

قېلىش ئۈچۈن ھەممىنى دوغا تىكىپ مۇشۇ تاۋكانىڭ بىر ئوچۇم ئادىمىي ھايۋانلىرىغا ئايلىنىپ قالىدىكەن.

تىللا خېنىممۇ ئارىلاپ خىروئىن سودىسى قىلىپ قويياتتى. ئۇ ناھايىتى ئېھتىياتچان ئىدى، ئېپى كەلسە توپ ئېلىپ ساتاتتى، پارچە مالالىرىنى ماڭا ساقلاپ قويۇشقا بېرەتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە مەندە خىروئىننىڭ زەھىرى بولمىغاچقا، ساقچىلارنىڭ گۇمانىنىمۇ قوزغاپ قويمايتتىم. مەن ھەم ئۇ نەرسىگە قىزىقمىغاچقا، غوجايىنغا قىلچىلىك خىيانەت قىلماي قايتۇرۇپ بېرەتتىم. تۇنجى قېتىم چەككەن چېغىمدىلا بۇ ئىبلىس زەھەر مېنى ئۆلۈم گىردابىغا سۆرەپ بارغانلىقى ئۈچۈنمۇ ئۇنىڭغا قەۋەتلا ئۆچ بولۇپ قالدىم. شۇ قەدەر ئازابلىق نەرسىنى پۈتۈن ئەسىل ـ ۋەسلىگە تېگىشىپ چېكىدىغان نادان، ئەخمەق كىشىلەرگە ئىچىم ئاغرىپ، ئېچىنىپ كېتىمەن. ئۇنى ئىشلەپچىقارغان، سېتىپ خەلقنى زەھەرلەۋاتقانلارغا نەپرەتلىنىمەن (تىللا خېنىم بۇنىڭ سىرتىدا). ۋېيگۇڭسۇنىڭ ئىككى قاسىنقىدا چېكىلىك دەستىدىن خامۇشلىشىپ، بىردەم ـ بىردەم ئەسنەپ، ئېزىلىپ ئولتۇرۇپ كەتكەن ياشلار يېڭى كەلگىنىدە بەلكىم پاكىز، تەندۇرۇس، بەرجەس ئوغۇل بالىلار بولغىيدى. ئەمدى بىر تېرە، بىر سۆڭەك بولۇپ ئۆرە تۇرغۇدەكمۇ ماجالى يوق، گەپمۇ خۇشياقماي، نۇرى قېچىپ كۆمۈردەك ئىسلاشقان چىرايىدىكى مازلىرى قايىنغان پاختىدەك سارغىيىپ ياشاڭغىراپ تۇرغان كۆزلىرىنى قۇياشتىن قاچۇرۇپ، ئەتكەسچىلەرنى ماراپ، تام يۆلەپ ئولتۇرىدۇ. ساقچى ماشىنىسىنىڭ گۈدۈكى ئاڭلىنىدىغان بولسا ھەممىسى ئۈۋىسى چۈۋۈلۈپ كەتكەن چاشقانلاردەك پىتىراپ كىرگىلى تۇشۇك تاپالماي، ھاجەتخانىلارغا كىرىپ يېتىۋېلىپ ئاران قوتۇلىدۇ. ھەي... كىشىنىڭ ئىچىنى سىيرىلدۇرۇپ شۇنداق رەسۋا كۇنگە قېلىۋاتقانىنىڭ ھەممىسى بىز خەق ...

— گەنجیاکودىكى ئوسمان پولۇ بىلەن نۇسرەتخانىنى بىلەملىكىن؟ — سېمىز ئايالنىڭ غوجايىنىمغا دەۋاتقان گەپلىرى قۇلىقىمغا كىرىپ قالدى، — تېخى ئۆتكەن ئايدىلا ئەر - خوتۇن ئىككىلىسى گۇاڭجۇۋغا بېرىپ داۋالىنىپ كەلگەنىدى. ئاڭلىساق، ئۇ يەردە خىروئىن چېكىپ زەھەرلەنگەنلەرنى داۋالايدىغان داڭلىق بىر دوختۇرخانا بار ئىكەن. ئىككىلىسى ئىككى تۇمەن پۇل بىلەن يامان ئەمەس ئوڭشىلىپ كەپتىكەن. ئەمدى قارىسام، يەنە چېكىپ ئولتۇرىدۇ، ئۇنىڭغا كىرىشىپ قالغان ئادەم ھەرقانچە قىلىپمۇ تاشلىۋېتەلمەيدىكەن. مېنىڭ بىر ئوغلۇممۇ شۇنىڭ كاساپىتىدىن ئۆلۈپ كەتمىدىمۇ، رەھمەتلىك.

— ئۇلارنىڭ بىر بالىسىنىمۇ زەھەرگە خۇمار بولۇپ تۇغۇلۇپ قاپتۇ دەپ ئاڭلىۋىدىمغۇ؟

— ۋاي ئۇ بىچارە نارەسىدىگە ئۇۋال دېسىلە. دوختۇرلار ئۇ بالىنى چوڭ بولالمايدۇ، دەپتىكەن. يېقىندا سىل كېسىلىدەك بىرنېمە بولۇپ قاپتۇدەك. كۆزىنىڭ قارىسى كەينىگە تارتىلىپ بېشىنىڭ بىر تەرىپى ئىچىگە ئولتۇرۇشۇپ كېتىپتۇدەك. ئاڭلىسام، ئۇ كېسەلنى يۇقىدۇ دەيدۇ، ئېھتىيات قىلمىساق بولمىغۇدەك جۇمۇسلا.

تالادا كۆتۈرۈلگەن ۋاراڭ - چۇرۇڭ گەپنى ئۇزۇپ قويدى. بىرنەچچەيلەن ئادەم ئۇرۇۋاتقاندەك قىلاتتى. يۈگۈرۈپ چىقتىم، ئورۇقلۇقىدىن ئۆزۈن بوينى بىر غېرىچتەك سوزۇلۇپ، سوغۇقتىن ئاغزى - بۇرنى قىزىرىپ، تۆكلىرى يۇڭدۇېتىلگەن خورازغىلا ئوخشاپ قالغان تونۇش بىرەيلەننى ئۈچ - تۆتەيلەن يېلىڭ كىيىملىرى بىلەنلا يەردە دومىلىتىپ دەسسەپ، تېپىپ ئۇرغىلى تۇرۇپتۇ. قارىسام، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇراپ كاشال بىلەن غالىپ شورپىمۇ بار ئىكەن. دەرھال ئۇلارنى ئاجراتماقچىمۇ بولدۇم.

— بولدى قىلىڭلار ئەمدى، ئۇ ئۆلۈپ قالمىسۇن.

— ئا... نېمە دەيدۇ، بۇ ئاداش، بىزمۇ شۇ ئۆلۈپ قالمىسۇن دەپ ئۇنىڭغا ياردەم قىلىۋاتىمىز.

— ئۇنىڭ ئۆلۈمى يېقىنلىشىپتۇ، — چۆچۈرىخانا ئىشىكىدە قاراپ تۇرغان نىغمەت مېنىڭ ھېچ ئىشتىن خەۋىرسىز ھالىتىمگە مىيىقىدا كۈلۈپ قويۇپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ئوكۇلنى ئۇرۇۋېرىپ قېنى دۇغلىشىپ كەتكەن گەپ. ئۇ ھالەتتە بىراقلا كۆپ ماڭدۇرۇۋەتسە، قان ئايلىنالماي، بەدىنى ئاشۇنداق تارتىشىپ قېتىپ قالىدۇ. ئۇۋۇلىغان بىلەن پايدىسى يوق. قاراپ تۇر، ئۇ ھازىرلا ئوڭشىلىدۇ.

راست دېگەندەك، بىردەمدىن كېيىن ئۇنىڭ ئاغزىدىن ئاپپاق كۆپۈك قايناپ، بۇرنىدىن قان كەلدى. ئاستا كۆزىنى ئېچىپ ئىنجىقلاشقا باشلىدى. بەدىنى سىزىمىنى يوقاتقانلىقتىن چوڭ ـ كىچىك تەرەتلىرىنىمۇ باشقۇرالماي، كىيىملىرى بۇلغىنىپ كۆز بىلەن كۆرگۈسىز بولۇپ كەتكەندى. ئۇ ئېسىگە كېلىپ ئەتراپىغا بىر قاراۋەتكەندىن كېيىن:

— رەھمەت، ئاغىنىلەر، — دېگەن گەپنى ئاران قىلالىدى. شۇنچە تاياق يېگىنىگە رەھمەت ئېيتقىنىنى كۆرۈپ بىر تەرەپتىن ھەيران بولسام، يەنە بىر تەرەپتىن ئېچىندىم.

— ھېلىمۇ كۈندۈز بولغاچقا بالىلار كۆرۈپتۇ. بولمىسا بىر بۇلۇڭدا توڭ تېزەكتەك قېتىپ قالاتتى بۇ لامزەللە قاسماق!

تىللا خېنىمنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ كەينىمگە ئۆرۈلۈپ كىرىپ كەتتىم. بەدەنلىرىمگە تىترەك ئولىشىپ، ئىچىم قاپقاراڭغۇ بولۇپ قالدى. ئاشۇنداق لەنەتكە دۇچار بولۇپ قېلىشتىن خۇدا ئۆزى ساقلىسۇن!

4

بەخت بىلەن بەختسىزلىك گىرەلىشىپ كەتكەن بۇ دۇنيادا

تۇرمۇش قارىماققا شۇنچىلىك تىنچ، پاراۋان، كىشىلەر خاتىرجەم. ئەمەلىيەتتە، ھاياتلىق بىر كۈنمۇ توختاپ قالمىغىنىدەك، ئادەملەرنىڭ زىممىسىدىكى تۇرمۇش بېسىمى، كاللىسىدىكى غەم ـ ئەندىشىلىرى بىر مىنۇتمۇ تۈگەپ قالغىنى يوق. ھەرقانداق كۈلكىنىڭ كەينىگە بىر يىغا يوشۇرۇنغان بولىدۇ. ئىنسان ئەزەلدىن ئېرىشكەن نەرسىلىرى ئۈچۈن بەدەل تۆلەپ كەلگەن. دېرىزە پەردىلىرى كۆركەم بىر ئۆينىڭ ئىچىدە قانچىلىك كۆڭۈل ئاغرىقى ۋە رەزىللىكلەرنىڭ بولۇپ تۇرىدىغانلىقىنى ھېچكىم پەرەز قىلالمايدۇ. شۇنىڭدەك كۆزىمىز بىلەن كۆرۈپ تۇرۇۋاتقان قايناق، بەختىيار مەنزىرىلەرنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرى خالىمايدىغان تۇرمۇش ھەقىقىتىگە مەجبۇرلىنىۋاتقانلىقى، ئاغزىغا قان كەلسىمۇ تۈكۈرۈشكە پېتىنالماي، ھەممىلا ئادەم قوغداپ كېلىۋاتقان مۆتىدىللىكنى ساقلاپ، بىر كۈنلۈك ئۆمرىدىن ۋاقىتلىق تەسەللى ئىزدەپ ياشاۋاتقانلىقى بىلەن خاراكتېرلىنىدۇ.

ئۇدۇلۇمدا ئولتۇرغان بىر توپ چەت ئەللىك مېھمان بولۇۋاتقىلى نە كەم. ئۇلار بىر قەپەس تۇيۇنغاندىن كېيىن، ئېسىل ھاراقلاردىن بىرنەچچە بوتۇلكا ئەكەلدۈرۈپ ئالىتاغىل ۋارقىراشقىنىچە ئىچىشكىلى تۇردى. بىرنەچچە جۈگگولۇق قىزمۇ ئۇلارغا ھەمراھ بولۇپ كەپتۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى قاڭشارلىق، قوي كۆز بىرەيلەننىڭ ئۇيغۇر قىزى ئىكەنلىكىنى بىر قاراپلا بىلىۋالدىم. ئۇ چاچلىرىنى قىزغۇچ سېرىق رەڭدە بويىتىپ، يۇزلىرىگە سۇس گىرىم قىلىۋاپتۇ. ئۇ قىز ئۆزىنى خۇشال تۇتۇش ئۈچۈن ھەرقانچە تىرىشسىمۇ پەقەتلا ئېچىلالمايۋاتقاندەك قىلاتتى. يېڭى چىققان ئايدەك قىياق قاشلىرى ئاستىدىكى كەڭ، سۈزۈك قاپاقلىرىدىن قانداقتۇر بىر مۇڭ تۆكۈلۈپ تۇراتتى. قىز ھەقىقەتەن چىرايلىق بولۇپ، كىشىگە ئەدىلەتسىز بەرگىلىرى يېرىلغان نازۇك غۇنچىنى

ئەسلىتەتتى. كۆزلىرىم ئۇنىڭ مەيۈسلۈك چاقناپ تۇرغان كۆزلىرى بىلەن بىرنەچچە قېتىم ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇنىڭ يېنىدا چاچلىرىنى كەينىگە تاراپ، قويۇق ساقال ـ بۇرۇت قويۇۋالغان، ئاغزى چوڭ، ئاقپىشماق بىر ئەر دوتەي سوقۇقان پوتەيدەك دىڭگىيىپ، ئارىدەك ئۇزۇن قوللىرى بىلەن قىزنى چىڭ ـ چىڭ قۇچاقلاپ ئولتۇراتتى. ئۇ ئالدىدىكى بىر رومكا ھاراقنى ئېلىپ قىزغا تەڭلىدى ۋە ئۇنى ئىچىۋېتىشكە ئىشارەت قىلدى. قىز دەققە ئىككىلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن رومكىنى قولىغا ئېلىپ بىرلا كۆتۈرۈپ ئىچىۋەتتى. ئۇستەلنى چۆرىدەپ ئولتۇرغانلار بىردەك: «گۇد، ۋېۋرې گۇد، ئوۋكەي!» دەپ ۋارقىراشقىنىچە تەنتەنە قىلىشتى. ئەرلەر ئۆز يانلىرىدا ئولتۇرغان قىزلارنى چوكۇلدىتىپ سۆيۈپ كەتتى. ھېلىقى ئەر قىزغا كەينى ـ كەينىدىن بىرنەچچە رومكىنى ئىچۈرۈۋەتتى. قىزنىڭ كۆزلىرى خۇمارلىشىپ ئەلەملىك كۈلكىسى بىلەن تېخىمۇ جازىبىلىك، سۆيۈملۈك كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۇلارغا قاراپ ئولتۇرۇپ بىچارە قىزنىڭ پىغانلىق سوقۇۋاتقان يۈرەك تۇيۇنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم. قىزنىڭ مەستلىكتىن خۇددىنى يوقتىپ ھېچنېمىنى سەزمەس بولۇپ قالىدىغان ھالىتىنى كۆرگۈم يوق ئىدى. ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ سىرتقا ماڭدىم.

قولۇم سۇنۇپ كېتىپ دەم ئېلىۋاتقىنىمغا بىرنەچچە كۈن بولغانىدى. ھەممىسى ھېلىقى تۇراپ كاشال دېگەن خۇمسىنىڭ تاپقان چاتىقى بولمامدۇ. قايسى كۈنى ئاخشىمى ئاق تاماكا ساتىمەن دەپ چىقىپ كېتىپ، كونا چۆپقەتلىرى بىلەن خېرىدار تالىشىپ ئۇرۇشۇپ قاپتۇ. ئەمدىلا يېنىمىزغا كىرىپ تۇرۇشىغا، ئۇلار توپ بولۇپ تاياق ـ توقماق كۆتۈرۈپ ئۇدۇل ئاشخانىغا باستۇرۇپ كىردى ۋە بىزنىمۇ قوشۇپ ئۇرۇپ كەتتى. ئەتىسىغۇ تازا ئەدىپىنى بەردۇق. ئۇ لاتا غىلاپلارغا بوزەك بولۇپ قاراپ تۇرغىلى بولمايدۇ ـ دە! لېكىنغۇ بۇ ئىشنىڭ داۋامى يەنە بارەدەك

تۇرىدۇ، مەيلىلا، باشقا كەلگەننى كۆرەرمىز.

بۇ مېنىڭ گەنجياكوغا تۇنجى كېلىشىم ئىدى. كەچ كىرىپ بازار تېخىمۇ قىزغىنلى تۇرۇپتۇ. كاۋاپچى، سامسىپەزلەرنىڭ خېرىدار چاقىرىپ تۇۋلاشلىرى، ئاشخانا، رېستورانلارنىڭ ئالدىدىكى مېھمان چاقىرىپ تۇرغان يىگىتلەرنىڭ ئاجايىپ ياغلىما، تاتلىق سۆزلەر بىلەن كىشىلەرنى ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىشكە خىجىل قىلىپ، قەدەملىرىنى ئۆز يېنىغا باشلاپ كېتەلەيدىغان ناتىنلىقى. ئوتتۇرىدا قاتناۋاتقان ئازادە، چىرايلىق ئۇيغۇر مەپىلىرىگە ئېسىلغان قوڭغۇراقلارنىڭ رىتىملىق جىرىڭلىشى، زامانىۋى ئۇسلۇبتا بېزەلگەن رېستورانلاردىن ئاڭلىنىۋاتقان شوخ كۈلكە ئاۋازى، ئىككى - ئۈچ خىل تىلى چىققان ئوماق بالىلارنىڭ بىر - بىرىنى قوغلىشىپ ۋاڭ - چۈڭ بىلەن ئويناشلىرى... يىراق - يېقىنغا نامى پۈر كەتكەن بۇ ئۇيغۇر مەھەللىسىنىڭ مەززىلىك تاماقلىرىنىڭ ھىدى پۈراپ تۇرغان كوچىلىرىدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ، يەنە مەن مەڭگۈ كۆرەلمەيدىغان، ئاڭلىيالمايدىغان، مەخپىي رەۋىشتە داۋاملىشىۋاتقان قانچىلىغان ئىشلارنى كەينىمدە قالدۇرۇپ ئاستا - ئاستا يىراقلاشتىم. خىروئىنچىلارنىڭ ئۇۋىسىغا ئايلىنىپ كەتكەن يەر ئاستى مېھمانخانىلاردىكى كۆڭۈلسىز ئىشلارنى خىيال قىلىشنى خالىمىدىم. نېمىلا دېگەن بىلەن، مەن گەنجياكونى ۋە ئۇنى بەرپا قىلغان ئۇيغۇرۇمنى يەنىلا ياخشى كۆرەتتىم. ئۇ يەردىكى ئاۋازلار خېلى بىر چاغلارغىچە قۇلىقىمدىن كەتمىدى.

غەربىي شىمال تەرەپتىن ئۇرۇلۇۋاتقان فېۋرالنىڭ ئاچچىق شاماللى يۈزلىرىمگە نەشتەردەك سانجىلىشقا باشلىدى. شەھەرنىڭ يۇلتۇزلۇق ئاسمانىدەك رەڭگارەڭ چىراغلار يورۇتۇپ چاقناپ تۇرغان كېچىلىك مەنزىرىسىنى تاماشا قىلىپ، يول بويىدىكى كۆۋرۈك رېشاتكىسىغا چىقىپ ئولتۇردۇم. شۇ قەدەر تەرەققىي تاپقان، كىشىلىرى مەدەنىيەتلىك، مەنزىرىسى گۈزەل، ھەرقانداق

شارائىتنى ئىزدىسە تېپىلمىدىغان بۇ چوڭ شەھەرنى بارا - بارا ياقتۇرۇپ قېلىۋاتاتتىم. ئەكسىچە ئۆز مىللىتىمدىن بولغان بىر قىسىم مەلئۇنلار سەۋەبلىك مەن ئۆزۈمنى بۇ شەھەرگە ۋە شەھەر خەلقىگە يۇز كېلەلمەيدىغاندەكلا ھېس قىلاتتىم. خورسىنىش ئىچىدە كۆككە قارىدىم. ئادەتتە، يۇلتۇزلارنى كۆرۈش مۇمكىن بولمايدىغان بېيجىڭ ئاسمىنى قويۇق تۇمان بىلەن قاپلانغانىدى. مەن بۇ شەھەردە ئاشۇ تۇمانغا ئوخشاش لەيلەپ يۇرىدىغان ھېچنېمىسى يوق غېرىب مۇساپىر ئىدىم. تۇرۇپلا كۆڭلۈمگە غەمكىن خىياللار سايە تاشلىدى. يەنىلا يۇرتۇمنى سېغىنىپ قالغانلىقىمنى ھېس قىلدىم. مەن ئامىنەگە يېلىم كولىشىپ بېرىدىغان ھېلىقى جىگدىلىكىنىڭ يولى ھازىرمۇ شۇنداق توپىلىقمىدۇ؟ مەھەللىدىكى ئاغىنىلەر بىلەن چۆمۈلۈپ ئويناىدىغان ئۆستەڭنىڭ سۇ سىڭمەس قىلىپ ئۆزگەرتىلىش قۇرۇلۇشى بۇ چاغقا پۈتۈپمۇ قالغاندۇ. يەرلەرنى ئاغدۇرۇۋاتسە، يىلتىزنى چوقۇلاپ يۇرىدىغان تورغايلارغا قاپقان قۇرىدىغان پەيت كېلىدۇ. ئېغىلىمىزدىكى ئىنەك يەنە قوشكېزەك موزايلىغانمىدۇ؟ كىشىلەرنىڭ مېكىيانلىرىنى ئوغرىلاپ مەھەللىنىڭ ئايىغىدىكى ساي يەردە يۇڭداپ يەۋېتىدىغان ھېلىقى بۆرە ئىت ھازىرمۇ بارمىدۇ؟ كىشىلەر قەست قىلماقچى بولغاندا، باست ئىمام يامان بولىدۇ، دەپ توختىتىپ قويغانىدى. كېيىن بەزىلەر باست ئىمامنىڭ نەۋرىسى شۇ ئىتنىڭ تېرىسىگە ئوخشاش بىر تېرىنى بۆرە تېرىسى دەپ بازار كۈنى كۆتۈرۈپ يۇرىدۇ، دېيىشۋاتاتتى. كىم بىلىدۇ. راستلا ... يېزىدا يەنە قانداق ئۆزگىرىشلەر بولغاندۇ، غېنى گۈلقىز بىلەن تويلىشىپمۇ بولغاندۇ بەلكىم. ئۆيگە بىرەر پارچە خەت يېزىپ قويسام بولغۇدەك، ئامىنەنىڭ بىرەر ئۇچۇرى كېلىپ قالسىمۇ ئەجەب ئەمەس. ياتاقتا قايتىپ كېتىش ئۇچۇن تېز - تېز چامدىدىم.

5

بەزىدە خاتا بېسىلغان بىر قەدەمنى ھالاكەتكە دۇچار قىلىدۇ. ئىنسانلارنىڭ ئىشلارنى ئالدىن بىلەلەيدىغان قابىلىيىتى بولغىنىدا قانداق ياخشى بولاتتى؟! ئۇ چاغدا جاھان قانداق بولۇپ كېتەركىن !؟ ئويلاپ باقمىغان ئاقىۋەتلەرنىڭ كېلىپ چىقىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ھەرقانداق ئىشقا سەل قارىماي، جىددىي، ئەستايىدىل مۇئامىلە تۇتۇش لازىم ئىكەن.

ھەر يىلى باش باھار كىرگەندە چىشىم ئاغرىيدىغان يامان ئادىتىم بار ئىدى. قولۇم يېڭىلا ساقىيىپ تۇرۇۋۈدى، قېرىشقاندەك چىشىم ئاغرىپ كەتتى. ئاغرىقى كۈندىن - كۈنگە ئېغىرلاپ ئۈچىنچى كۈنى بولالمايلا قالدىم.

— ھوي سىدىق، مۇشۇ تاماكا (خىروئىن)دىن بىرنىلا تارتىپ قويساڭ، ئاغرىقىڭ شۇ زامان يوقاپ كېتىدۇ. راست دەيمەن، ئىشەنمىسەڭ سىناپ باق.

نىغمەتنىڭ دېگىنى راستمىدۇ، جېنىمنى ئالماي تۇرۇپ قىينايدىغان بۇ مەرەزدىن قۇتۇلدىغانلا ئىش بولسا بىرنى تارتىپ قويغانغا نېمە بولاتتى؟! ئۆتكەن قېتىممۇ باشقىچە تەسىرى بولمىدىغۇ، قېنى ئۇنىمۇ بىر سەۋەب قاتاردا سىناپ كۆرمەيمەنمۇ!؟ ئاغرىققا چىدىماي زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئالدىغا يەنە بىر قېتىم كەلدىم. يېنىكلىك بىلەن قىلغان مۇشۇ ئىشىمنىڭ ھاياتىمنى ئۆمۈرلۈك پۇشايمان پاتقىقىغا پاتۇرۇپ، مېنى ئاشۇ قان - يىرىڭلىق، مۇدھىش، بارسا كەلمەس يولغا بەخشەندە قىلمۇپتىدىغان خاتالىقىمنىڭ مۇقەددىمىسى بولۇپ قالىدىغانلىقىنى نەدىن بىلەي !

بىرنى تارتىپ قويغىنىمغىلا چىشىمنىڭ ئاغرىقى شىپپىدە توختاپ، ھەممە ئازاب بىردىنلا ئۇنتۇلۇپ كەتتى. ئالامەت خۇشال

بولۇپ كەتتىم. تېخى پۈتۈن بەدىنىم يۇمشاپ ئۆزۈمنى شۇنداق ئېسىل مامۇق پەيلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئۇچۇۋاتقاندەك راھەت سېزىشكە باشلىدىم. بارلىق كۆڭۈلسىز نەرسىلەر يوقلىپ، تولىمۇ گۈزەل، جەلپكار مەنزىرىلەر كۆز ئالدىمدا نامايان بولدى. ئىچ ـ ئىچىمدىن بىر شادلىق ئۇرغۇپ تۇراتتى. ئۆپچۆرەمدىكى بارچە شەيئى، بۇرادەرلىرىم شۇ قەدەر يېقىملىق. ئۆزۈمنى ناھايىتى بەختلىك سەزدىم. ئۇنىڭغۇ بولغان بولسا ئۈسسۈل ئويىنساق بولاتتى.

ـــ ناخشا ئېيتايلى، ئاغىنىلەر ! ـــ دېدىم ئاخىر بولماي، ئۇلار بىردەك باش لىڭشىتىپ ئۆزلىرىنى تۇزىۋېلىپ دائىم ئېيتىدىغان ناخشىسىنى باشلىۋەتتى.

مۇساپىرغا ئوخشايسەن،
دۆڭدىنمۇ سەن، ئويدىنمۇ؟
دەردىڭنى بىر ئېيتقىنا،
ئىسىقتىنمۇ، سوغىتمۇ.
.....

بۇ مېنىڭ بېيجىڭغا كەلگەندىن بۇيان تۇنجى قېتىم ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ، ھېچنېمىدىن غەمسىز ئويناپ ئاندىن يېتىپ قېلىشتۇق. مەن ئۇخلاپ قالساملا بۇ كەيپىياتىمنى يوقىتىپ قويىدىغانلىقىمنى بىلەتتىم. مۇشۇنداق خاتىرجەملىك ئۇچۇن مەڭگۇ ئۇخلىمىسامۇ مەيلىدى. بىراق، ناھايىتى تېزلا ئۇخلاپ قاپتىمەن.

بىر سوتكا بولغان چاغدا چىشىمنىڭ ئاغرىقى يەنە قوزغالدى. ئاغرىقى تۇنۇگۇنكىدىنمۇ دەھشەتلىكرەك ئىدى. بۇدا پۈتۈن بەدەنلىرىم ئارامسىزلىنىپ چىدىغۇسىز بىئارامليقتا قالدىم. نىغمەت ماڭا يەنە چەكتۇرۇپ قويدى. ئاغرىقىمنى تەلتۆكۈس

ئۇنتۇپ كەتتىم. ئەتە ئۇنداق بولماسلىقىنى ئۈمىد قىلاتتىم. ئىچىنىشلىقى يەنە بىر سوتكا ئۆتكەندە كىسىلىم خۇمارغا ئوخشاش پەيدا بولۇپ قالدى. ئەمدى بىرسى ئەمەس، ھەممە چىشىم ئاغرىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭغا بەرداشلىق بېرىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى، چىدىيالماي بېشىمنى تامغا ئۇرۇۋالغۇدەك بولدۇم. ھېلىقى نەرسىدىن بىرنىلا تارتىپ قويسام بۇ ئازابلاردىن زەررىچىمۇ قالمايتتى. ئۆزۈمنى قىينىۋېرىشنى خالىماي، نىغمەتتىن يەنە خىروئىن سورىدىم. بۇ قېتىم ئۇ ماڭا گۇمانسىراپ قاراپلا قالدى.

ـــ چىشىمنىڭ ئاغرىقىنى دەپلا چېكەي دەۋاتىمەن. ھەر قېتىمدا بىر ھەپتىدىن ئون كۈنگىچە ئاغرىيتتى. ياخشى بولۇپ قالسىلا بۇنى تاشلىۋېتىمەن. سەن خاتىرجەم بولغىن، ـــ دېدىم ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ. ئەمما، ئون كۈنمۇ ئۆتۈپ كەتتى. ھەر سوتكىدا ۋاقتىغا يېتىپ چىشىم ئاغرىپلا تۇردى. شۇ خىروئىننى چەكمىسەم چىشىمنىڭ ئاغرىقى توختىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بولمىسا ھازىرلا ئۆلۈپ قالىدىغاندەك پۈتۈن بەدىنىم سىرقىراپ ئاغرىيتتى. چېكىۋالغاندىن كېيىن بولسا ھەر كۈنى يېڭىدىن ـ يېڭى بەھۈزۇر سېزىملەر ئىلكىدە خۇش كەيپ سوزۇلۇپ يېتىپ شېرىن خىياللارنى سۈرگەچ دۇنيادىكى ئەڭ بەختلىك ئادەمگە ئايلىنىپ، غالىب، مەغرۇر تۇيغۇلار ئىلكىدە ئۇيقۇغا كېتەتتىم.

بىر ئاي شۇ تەرىقىدە ئۆتۈپ كەتتى. ئەمدى چىشىمنىڭ ئاغرىقى ئۇچۇن چېكىۋاتىمەن، دېگەن گەپكە ئۆزۈمۇ ئىشەنمەس بولۇپ قالدىم. ھەممىسىلا مېنى خىروئىنغا خۇمار بولۇپ قالدىڭ، دېگىلى تۇردى. باشقىلارنىڭكىنى كۈندە چېكىۋەرگىلى بولمايتتى. مۇشۇ بىر ئايدىلا يىغىپ قويغان پۇلۇمنىڭ يېرىمىنى خىروئىن سېتىۋېلىشقا ئىشلىتىپ بوپتىمەن. ئۆز ـ ئۆزۈمدىن خىجىلا چۆچۈپ قالدىم. ئەمما، كەچ بولسىلا ئاغرىق دەستىدىن ھەممىنى ئۇنتۇپ تېزرەك ئارام تېپىشقىلا ئالدىرايتتىم.

يېقىنىنكىياقى ئامال بولماي، غوجايىنىمغا خىيانەت قىلىشقا باشلىدىم. بەرگەن خىروئىنىنىڭ ھەربىر بولىقىدىن ئازراقتىن چۈشۈرۈۋېلىپ، ئۆزۈمگە ئايرىم بولاق تەييارلىۋالاتتىم، ھەربىر بولاق بىلەن بىرنەچچە كۈننى ئۆتكۈزگىلى بولاتتى. كۈنلىرىم ئەتىدىن - كەچكىچە شۇنىڭ پېيىدە دەككە - دۈككىچىلىكتە ئۆتىدىغان بولۇپ قالدى. ئۆزۈمنىڭ راستلا ئاشۇ بىر ئوچۇم جېنى خار ئادەملەر سېپىگە قېتىلىپ قالغىنىمنى ئېتىراپ قىلغۇم كەلمەيتتى. ھامان بىر كۈنى ياخشى بولۇپ قالمەن، دەپ يۈرۈپ ئىللىق باھار ئايلىرىمۇ يېتىپ كەلدى. چىشىمنىڭ ئاغرىقى ئۇياقتا قېلىپ، خۇمارىم كۈچەيىپ كەتتى. كۆرىدىغان كۈنۈم مۇشۇ بولسا كېرەك، ئاخىر تەقدىرگە تەن بەردىم.

بۈگۈن غوجايىن دۈكاننى بالدۇرلا تاقاشنى بۇيرۇدى. قارىسام، ئۇ بىرنەرسىگە تاقەتسىزلىنىپ سەل چېچىلىپ قالغانىدەك قىلاتتى. يانفونىدا كىمگىدۇر بىرەيلەنگە ئۆيۈمگە بارغىن، دەپ تېلېفون قىلدى. چېكىدىغىنىم تۈگەپ قېلىپ، كەچتە ئۆيىگە بارسام ئۇخلاپ قالغان پۇرسەتتە ئازراق جايلاپ كېلەرمەن دەپ ئويلاپ تۇراتتىم. بۇ قېتىم مال يۆتكىگىلى بارغانلار يۇنىنەندىكى دۆلەت چېگرا ئىدا تۇتۇلۇپ قېلىپ سودىگەرلەردىمۇ مال يوق، تېخىنجىدىن ئەكەلدۈرگەن سۈپىتى تۆۋەن مال بىلەن ئەپلەپ - سەپلەپ كۈن ئېلىۋاتاتتۇق.

كەچمۇ كىرىپ قالدى. خۇمارىنى باسىدىغان دورا يوق، ھەممىمىز تاماق يېيىشمۇ خۇشياقماي قۇرۇق تاماكىنى زورلاپ چېكىپ ئولتۇراتتۇق. ئارقا كوچىدىكى ئوبۇل كاجنىڭ خوتۇنى جەمەلەك جاھىل كىرىپ كەلدى. ۋېيگۈشۇن، گەنجياكولارنى توپ مال بىلەن تەمىنلەپ تۇرۇۋاتقان بۇ ئەر - خوتۇن ئەتراپتىكى يەر ئاستى سودىسى قىلىدىغان نىقابلىق سودىگەرلەرگە بەكلا تونۇشلۇق ئىدى. ئېرىدىنمۇ ئوسالراق، جاھىل، ئۇششۇق بۇ خوتۇندىن بىز ئەرلەرمۇ خېلى تەپ تارتاتتۇق. ئۇ بىزگە

غوجايىنىمىزنىڭ ئۆيىگە باشلاپ بېرىشىمىزنى ئېيتتى. پوزىتسىيەسىنىڭ قوپاللىقىدىن بىرەر كۆڭۈلسىزلىك بولىدىغانلىقىنى كۆڭلۈم تۇيۇپ ئۆزۈم يول باشلىدىم.

قوڭغۇراقنى بېسىپ قويۇپ ئالاھازەل بەش مىنۇتتەك ساقلىغىنىمىزدىن كېيىن تىللا خېنىم كېچىلىك كىيىمى بىلەن چىقىپ ئىشىكنى ئاچتى. ئۇنىڭ قويۇۋېتىلگەن قۇندۇزدەك قارا چاچلىرى يەلكىسىدە ئويناپ تۇراتتى. ئۇ چاقىرىپ قويغان مېھمانلىرىنى ئۆيگە باشلىغاندەكلا ھېچقانداق ئىپادىسىز چىرايى بىلەن بىزنى كىرگۈزۈۋەتتى. ئوبۇل كاج ئىچكىرى ئۆيدىكى سافادا ئېشەكتەك سوزۇلۇپ يېتىپ سىنئالغۇ كۆرگىلى تۇرۇپتۇ، ئۇ شۇ ھالەتتە خوتۇنىنى كۆرۈپ قاتتىق ھودۇقۇپ كەتكەن بولسىمۇ چاندۇرماسلىققا تىرىشتى.

— ئادەم مۇشۇ ياشقا كەلگەندە يالغۇزلۇقنى خالىمايدىغان بولۇپ قالىدىكەن، — ئوبۇلنىڭ خوتۇنى تىللا خېنىم بىلەن ئېرىگە قاراپ قويۇپ، دانىمۇدانە قىلىپ سۆزلەشكە باشلىدى، — سىلىگە بەزىلەردىن بەكرەك موھتاج بولۇپ كەينىلىرىدىن كېلىشىم.

— قېرىپ پوشكالغا يۆگەپ بەرسە ئىت يېمىگۈدەك بولغاندا مېنى كۈنلەپ يۈرمەسەڭمۇ بولاتتى، خوتۇن، — ئوبۇل كاج شۇنداق دېگەچ چىرايىنى كۆلكىگە زورلاپ خوتۇنىنىڭ يېنىغا سۈرۈلدى.

— بىراق، بەزى پوشكاللار تېخى بەكرەك يېيىشلىك تۇرامدۇ قانداق؟ — جەمىلەك جاھىل تىللا خېنىمنىڭ ئالدىغا كېلىپ مەنىلىك قارىۋەتكەندىن كېيىن كەينىگە بۇرالدى، — بۇ يەردە بىر پەردە ئىككى كۆرۈنۈش ياساپ نېمىنى سودىلىشۋاتىسىلەر؟

— ئۆيۈڭلارغا بېرىپ سۆزلەشسەڭلارمۇ خاپا بولمايتتىم ! — تىللا خېنىم قاپىقىنى تۇرۇپ ئىشىكنىڭ يېنىغا كېلىپ تۇردى.

ئوبۇل كاج ئىشىنىڭ چوڭىيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش

ئۇچۇن خوتۇنىغا بىرمۇنچە كۇچۇكلىنىپ ئۇنى ئالدىغا سېلىپ ئۆيىدىن چىقىپ كەتتى. ھېلىقى خوتۇنىنى تازا بىشەملىك قىلارمىكىن دەپ ئويلىغانىدىم. ئۇنىڭ بۇنداق ئېغىرلىق قىلىشىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈشۈم ئىكەن. ئەمما، ماڭا بۇ ئىشنىڭ قانداقتۇر بىر يوچۇقى بارەكلا تۇيۇلۇپ كەتتى.

ئىچ ـ ئىچىمدىن تىترەك ئولىشىپ توڭلاپ كېتىۋاتاتتىم. خۇمار كۇچىنى كۆرسەتكىلى تۇردى. ھېچنېمىنى ئويلانغۇدەك ھەپسىلەم قالماي، ئىككى پۇتۇم تاياقتەك قېتىپ، لەۋلىرىم، بارماقلىرىمنىڭ ئۇچلىرى پۇتۇنلەي مۇزلاپ كەتتى. ئۆتكەن قېتىم كەلگەندە بىر بولاقنى تەرەت تۇڭىنىڭ بىر يېرىگە يوشۇرۇپ قويغانىدىم. شۇنى ئېلىپ چېكەي.

ئالدىراشچىلىقتا ئىشكنى تاقىۋېلىشنىمۇ ئۇنتۇپ تاراق ـ تۇرۇق قىلىپ ئىزدىگىلى تۇرۇپتىمەن. ئۇ نەرسە مەن تىقىپ قويغان يېرىدە يوق تۇراتتى.

ـــ بىرنەرسە ئىزدەۋاتامسەن، يېگىت؟

قاتتىق چۆچۈپ كەتتىم، تىللا خېنىم ئىشكنى تىرەجىگىنىچە ماڭا مىختەك تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى.

ـــ ھە، ياق، مەن ... مەن يۇيۇناي دېگەنىدىم.

ـــ ياخشىغۇ، مەنمۇ يۇيۇناي دەپ تۇرغان، بىللە يۇيۇنايلى.

ئىختىيارسىز سەسكىنىپ كەتتىم. ئۇ كېچىلىك كىيىمىنىڭ ئالدىنى ئېچىۋەتتى. ئالدىمدا بەتبەشىرە بىر ئادەم نومۇسسىزلارچە كېرىلىپ تۇراتتى. سېھىرلىنىپ قالغانىدەك ئۇنىڭغا جىم تۇرۇپ بەردىم.

ـــ بەدەنلىرىمنى ياخشىراق بىر ئۇۋلاپ قويغىنا، يېقىن كەل، سىدىق.

ئۇ سوغۇق سۇ جۇمىكىنى ئېچىپ قويغانىدى. ئۇنىڭ قەستەن شۇنداق قىلىۋاتقانلىقىنى پەملىدىم. شۇ تاپتا سوغۇقتىن ئۆلگۈدەك قورقىدىغان ھالغا كېلىپ قالغىنىمنى ئۇ ئاللىقاچان

بىلىپ بولغاندى. ئازابلىق ئىگرىۋەتتىم. ئۇ قولۇمدىن تارتىپلا سۇ چۈشۈپ تۇرغان گويا بىر پارچە مۇزدەك تامغا مېنى چاپلىدى. لېۋىمنى چىشلەپ، كۆزلىرىمنى يۇمۇۋالدىم. ئۇ ئەسەبىيلەرچە كۈلەتتى. ئاجىزلىقىمدىن پايدىلىنىپ مېنى قىينىغىلى تۇردى. يالىڭاچ تېنىمنى لەپلەپ چۈشۈۋاتقان قارغا كۆمۈلۈپ قالغاندەك سەزدىم. ئاچچىق بىر سوغۇق مېڭەمگە قۇيۇلۇپ بەدەنلىرىمدىكى پەيلەر تارتىشىشقا باشلىدى. بىردەمدىلا ھېچنېمىنى سەزمەس بولۇپ قالدىم.

ھوشۇمدىن كەتكەن ئوخشايمەن، كۆزۈمنى ئاچسام ئۇنىڭ پۇتلىرى ئاستىدا يالىڭاچ ھالەتتە يېتىپتىمەن. ئۇ تاماكا ئىسىنى يۇزۇمگە پۈۈلەپ تۇرۇپ:

ــ مۇشۇ نەرسە ئۈچۈن ماڭا قارا سانايدىغان بولۇپ قالدىڭغۇ دەيمەن؟ ــ دېدى. ئۇنىڭ قولىدا يوغان بىر بولاق خىروئىن تۇراتتى. ئۇنى كۆرۈپلا پۈتۈن بەدەنلىرىم قىچىشىپ، نېرۋىلىرىم ئارامسىزلانغىلى تۇردى.

ــ بۇگۈن مېنى تولۇق رازى قىلالىساڭ بۇرۇنقى ئىشلىرىڭنى سۇرۇشتۇرمەيمەن.

كۆز ئالدىمدا ئېغىناپ ياتقىنى بىر چىشى يولۇاس ئىدى. ئۇنىڭ زەھەرخەندىلىك بىلەن تىكىلگەن كۆزلىرىدىن كىشىنى چۆچۈتىدىغان قورقۇنچلۇق ئۈچقۇنلار چاقنايتتى. پۈتۈن بەدىنىم پالەچلىنىپ ئورنۇمدىن تۇرغۇدەك ماجالىم بولمىسا قانداقمۇ ئۇنى ... مۇشۇككە ئويۇن، چاشقانغا قىيىن دېگەن شۇ ـ دە ! جان ئاچچىقىمدا ئۇنىڭ پۇت بارماقلىرىنى كاپىلا قىلىپ چىشلىۋالدىم. ئۇ «ۋايجان» دەپ ۋارقىرىغىنىچە ياندىكى ئالما ئاقلايدىغان قەلەمتىراشنى ئېلىپ يەرنى تىرەپ تۇرغان ئالقىنىمغا گاچچىدە سانجىۋەتتى. كۆز ئالدىم قاراڭغۇلىشىپ، يەنە ھوشۇمدىن كېتىپتىمەن.

6

ئاشخانىدىن قول ئۈزىدىغان مۇڭاپىق پەيتنى ئىزدەپ يۈرەتتىم. غوجايىنىم باشقىلارنىڭ خىروئىنلىرىنى ساقلاپ بەرگەنلىك جىنايىتى بىلەن تۇتۇپ كېتىلدى. ئاشخانىمۇ تاقالدى. پاناھلانغۇدەك جاي ئىزدەپ ئاخىر بىر يۈرتلۇق ئاغىنەم زاكىرنىڭ يېنىغا باردىم. ئۇ بىر كىچىك ئوغرىلىق شايكىسىنىڭ ئەزاسى ئىدى. چوڭ ـ كىچىك بولۇپ يەتتە ئادەم ئامما ئۈى سورۇنلار ۋە كوچا ئاپتوبۇسلىرىدا يانچۇق كولاپ تاپقان تاپاۋىتى بىلەن جان باقاتتى. ئۇلارنىڭ غوجايىنى ئىمىن نەس مېنىڭ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىرنەچچە كۈن پاناھلىنىپ تۇرۇشۇمغا تەستە قوشۇلدى. ئوبۇل كاجمۇ سودام يۈرۇشۇڭالغۇچە نېسىگە تاماكا بېرىپ تۇرىدىغان بولدى. ئۇ بىچارىمۇ خوتۇنىغا بىر تۈمەن يۈەن ئۈستەك بېرىپ، ناھايىتى تەستە يارىشۇاپتۇ. ھېلىقى كۈندىكى ئىشنى بەلكىم تىللا خېنىم پىلانلىق ئويىنىغان ئويۇن بولسا كېرەك، دەپلا ئويلايمەن. بىچارە ئوبۇل ئۆزىنىڭ ئىككى خوتۇنىنىڭ دامىغا چۈشكەنلىكىنى ھازىرغىچە بىلمەي يۈرىدۇ. خوتۇن كىشىنىڭ نىيىتى بۇزۇلسا ئەرلەرنى قارا باسقىنى شۇ ئىكەن. توۋا، جاھاندا ئۇلاردىنمۇ نەيرەڭۇاز، شەيتان مىجەز مەخلۇق بولمايدىكەن.

كۈنلىرىم كۈندۈزى ياتاقتا ئۇيقۇ بىلەن، كېچىلىرى كوچىدا ئاق تاماكا سېتىش بىلەن ئۆتىدىغان بولۇپ قالدى. ھازىر تاماكىنىڭ سۈپىتىمۇ كۈندىن ـ كۈنگە تۆۋەنلەپ، باھاسى چۈشكىلى تۇردى. شۇنداقتىمۇ، بەزى كۈنلىرى ئۈچ يۈز ـ تۆت يۈز يۈەن بىراقلا قولغا كىرىدۇ. بەزى كۈنلىرى ئاران چېكىدىغان تاماكىنىڭ پۇلىنى تاپالايمەن. سودا ئاساسلىقى مۇشۇ يەردە ئوقۇۋاتقان چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلار، كىچىكرەك دائىرىدە ئوقەت قىلىدىغان جۈڭگولۇق غوجايىنلار، پاھىشە ئاياللار، يەر ئاستى كۆڭۈل ئېچىش كۈلۈبلىرى ئەۋەتكەن ئالاقچىلەر بىلەن

بولاتتى. سودا قىلالمىغان كۇنلىرىم تېخىمۇ كۆپ ئادەملەر مۇشۇنىڭغا ئۆگىنىپ قالسا بولمامدۇ، ئۆچرەت تۇرۇپ بىز بىلەن سودىلاشسا، دەپمۇ ئويلاپ كېتەتتىم. بەزى مۇقىم خېرىدارغا ئايدا بىر قېتىم ئۆزىمىز شەخسەن مال يەتكۈزۈپ بېرەتتۇق. مېنىڭ بىر خېرىدارىم ئىلگىرى چوڭ بىر شىركەتنىڭ دىرېكتورى ئىكەنىدۇق. مۇشۇ تاماكىغا ئۆگىنىپ قېلىپ، يېرىم يىلغا بارمايلا بارلىق تەئەللۇقاتىدىن ئايرىلىپ، ھازىر شەھەر سىرتىدىكى بىر ۋەيرانە كەپىدە ئولتۇرىدىغان بولۇپ قاپتۇ. ھەر قېتىم بارغىنىمدا ئۇنىڭ ئالتە ياشلىق ئوغلى مېنى ئۇرۇپ ـ تىللاپ كېتەتتى. يەنە بىر كۇرېيەلىك قىز ئوقۇغۇچى ئاللىقاچان مەكتەپتىن قوغلىنىپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن ئۆيىدىكىلەرگە ئوقۇۋاتىمەن، دەپ يالغان خەت يېزىپ، كەينى ـ كەينىدىن ئەۋەتكەن پۇللارغا تايىنىپ كۇننى ئاران ـ ئاران ئۆتكۈزۈۋاتاتتى. خىروئىن ھەققەتەن كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى قارايتىپ، ئىنسانىنى يۇيۇۋېتىدىكەن. بۇ نەچىس مەلئۇنغا يولۇقۇپ قالغان ئادەم بارلىق ئىنسانىي خىسلەتلىرىنى تەلتۆكۈس يوقىتىدىكەن. مېنىڭمۇ ئىلگىرى ئۆز ئالدىمغا مۇھەببەت ـ نەپرىتىم، ياشاش مىزانىم، ئەخلاقىي ئۆلچەملىرىم بولىدىغان. ھازىر ئۇلارنىڭ ھەممىسى مەن ئۈچۈن بىر تىيىن بولۇپ قالدى. پەقەت ئاشۇ خىروئىنلا ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈك قەدىردان نەرسىگە ئايلىنىپ قالدى. ئۇنىڭ ئىسى كاللامنى قايدۇرۇپ، زەھىرى جىسمىمنى كۆيدۈرۈپ، تىرىك مۇردىغا ئوخشاپ قالدىم. ئائىلەمدىكىلەرگە، سۆيگەن نىگارىمغا بولغان مۇھەببىتىم قەلبىمنىڭ بىر يەرلىرىدە چوغى ئۆچكەن كۈلدەك توزۇپ يوقاپ كېتىش ئالدىدا تۇراتتى. بىر كۈنى زاكىر بىر سومكا ئولجىغا ئېرىشىپ خۇشال قايتىپ كەپتۇ.

ـــ 320 ـ، 332 ـ يولنىڭ ئاپتوبۇسلىرىدىكى خىزمەتچىلەرلا ئەمەس، يولۇچىلارمۇ بىزنى تونۇپ كېتىپتۇ. بىرەر نەرسە ئۇندۇرۇۋېلىشنىڭ ئېپى بولماي 904 ـ يولنىڭكىگە

چىققانىدىم، بۇ نەرسىلەر سومكا بىلەنلا مېنىڭ بولدى.

ئۇ شۇنداق دېگەچ، بىر دانە قىممەت باھالىق ئېسىل يانفوننى ئېلىپ قوينۇمغا ئاستا تىقىپ قويدى. سومكىدا يەنە بىرمۇنچە WCD پىلاستىنكىسى، يەنە ئەللىك ئامېرىكا دوللىرى بار ئىكەن. مەن ئەسلىي ئۇنىڭغا ئەمدى ئوغرىلىق قىلمىغىن دېمەكچىدىم. ئوغۇل بالىغا ئۇنىڭدىنمۇ سەت ئىش بولامدۇ؟ ئۆتكەندە ياندىكى مەكتەپنىڭ شەرقىي دەرۋازىسى ئالدىدا ئۇنىڭ بىر ئايالنىڭ ھەميانىنى ئالمەن دەپ ئۇنى ۋېلىسىپىتىدىن يىقىتىۋەتكەنلىكىنى، ھېلىقى ئايالنىڭ بىرمۇنچە ھاقارەتلىك تىللار بىلەن تىللىغاندا، ئەتراپتا مەسخىرە بىلەن تىكىلگەن قانچىلىغان كۆزلەرنى، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنىڭ نومۇس قىلىپ، ئۆز مىللىتىگە قىلىنغان ئاھانەتكە چىدىماي قېچىپ كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ تۇردۇم. شۇ چاغدا مەن ئىنتايىن خىجىللىق ھېس قىلغانىدىم. ئەما، ئۇنىڭ ئولجىسىغا شېرىك بولۇپ تۇرۇقلۇق ھازىر قانداقمۇ... ئۇ مېنىڭ بىر تېلېفونغا ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىمنى بىلگەچكە بەرگەنىدى.

ئويلاپ باقسام، ئۇغۇ كىشىلەرنىڭ مال ـ دۇنياسىنى ئوغرىلايدىكەن. مەن ئۇلارنىڭ قېنىنى، جېنىنى ئوغرىلاۋاتىمەنغۇ! مەنمۇ ئۆز نۆۋىتىدە بىر ئادەمغۇ. مەندىكى ئىنسانىي غۇرۇر، كىشىلىك ۋىجدان نەگە كەتتى؟ ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلىشتىن ئاۋۋال ئۆزۈمنىڭ تۇتقان يولىنى ياخشىراق ئويلىنىپ بېقىشىم كېرەك ئىكەن. ۋاي ـ ۋۇي، بولدىلا ھايات دېگەن شۇنداق سەھنە ئويۇنىغا ئوخشاش بىرنەرسە، ھەممىلا ئادەمگە ئۆزىنىڭ خۇي ـ پەيلىگە يارىشا بىر رول تەقسىملەنگەن بولىدۇ. تەقدىر ـ پېشانىغا پۈتۈلگەن ئىشلارنى ئۆزگەرتكىلى بولمايدۇ. زاكىرنىڭ ئالغىنى بەلكىم پىخسىق بايلارنىڭ ئۆشرە ـ زاكات ھەققىدۇ، مەنمۇ بۇ دۇنيادىكى رىزقى تۇگەپ، قىلمىشلىرى بەدىلىگە تېگىشلىك كۆرۈمگە لايىقلاشمىسا بولمايدىغان

هارامتاماقلارنى زەھەرلەپ ئۇجۇقتۇرۇپ يۇرگەندىمەن. بۇمۇ خۇدانىڭ ئىرادىسى، بەش بارماق ئوخشاش بولمىغىنىدەك، ئادەملەرمۇ ۋە ئۇلارنىڭ تۇتقان يولىمۇ ئوخشىمىغاچقا، بۇ دۇنيا تەڭپۇڭلىشىپ راۋاج تېپىپ كېتىۋاتامدۇ! ئارتۇق خىياللارنى قىلىپ ئۆزۈمنى خورىتىپ يۈرمەي، بىر كۈن بولسىمۇ ئارتۇق ياشىۋالاي، قالغىنىغا يەنە شۇ ياراتقان ئىگەم ئۆزى بار!

مەقسەتكە يېتىش يولىدا ئادەم توسالغۇلارنى بۇزۇپ تاشلاپ، كۆڭلىگە تەسەللى تېپىش ئۈچۈن نۆۋەتتى كەلسە ھەرقانداق ۋاستە ئارقىلىق ئۆزىگە ئەمىنلىك ئىزدەيدىكەن. رەزىللىك يوشۇرۇنغان ئەڭ ئاجىز بىچارە خىياللىرىم ماڭا خېلى خاتىرجەملىك ئاتا قىلدى. ياشاش ئىستىكى ماڭا ئۆزۈم بىردىنبىر يول دەپ قارايدىغان ئاشۇ ئىشنى داۋاملاشتۇرىۋېرىش رايىنى تاڭدى. شۇنداق قىلىپ، ئۆزۈمنى رۇسلاپ تېخىمۇ مەزمۇت چوڭراق قەدەم ئېلىش پىلانىنى تۈزدۈم.

زاكىر بەرگەن تېلېفونىنى سېتىۋېتىپ بىر تونۇشۇمنىڭ يانفونىنى ئەرزانغا ئېلىۋالدىم. شەھەرنىڭ ھەممە بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىدىكى مېھمانخانىلاردا يۆتكىلىپ يۈرۈپ يېتىپ مۇقىم خېرىدار توپلىدىم. خېرىدارلىرىم تېزلا كۆپىيىپ سودام ئىزغا چۈشتى. ئۆزۈم ئالاھىدە دەرىجىلىك مېھمانخانىلارغا كۆچتۇم. (بۇنداق ئورۇنلارنى ئادەتتە ساقچىلار بىۋاستە تەكشۈرمەيدۇ) بىرەر خېرىدارىم مال كېرەك بولۇپ چاقىرسىلا تۇرۇۋاتقان ئورنۇمدىن يىراقراق بىرەر جايدا ئۈچرىشىشقا كېلىشىپ قويۇپ تاكسى بىلەن باراتتىم ـ دە، يانچۇقنى پۈل بىلەن تولدۇرۇپ قايتىپ كېلەتتىم. ئەمدى بۇرۇنقى ئۇيقۇسىزلىق جاپاسى، چۆچەكتىكى بىلەن خېرىدار تالىشىش ئاۋارىچىلىكلىرىمۇ تۈگىدى. ياخشى يېرى ئوبۇل كاج مېنى تاماكىنىڭ ياخشىسى بىلەن تەمىنلەپ تۇردى.

بۈگۈن تۈغۇلغان كۈنۈم ئىدى. مۇشۇ ياشقا كەلگۈچە بۇنداق ئىشلارغا ئەزەلدىن دىققەت قىلىپ باقماپتىمەن. ئادەم غېرىبلىقتا

قالسا ئاندىن مۇشۇنداق ئىشلار ئارقىلىق ئۆز كۆڭلىگە خۇشاللىق ئىزدەيدىغان بولۇپ قالىدىكەن. چوڭ شەھەرنىڭ غەربچە مەدەنىيەتلىرىدىن بەھرىلىنىش مەقسىتىدە «ئۇچار ئادەم» كۆڭۈل ئېچىش مەركىزىگە باردىم. بۇ كۇلۇب بەئەينى بىر ئالۋاستىلار شەھىرى ئىكەن. ئۆزگىچە نۇر تارقىتىپ سۇس يېنىپ تۇرغان چىراغلار غۇۋا يورۇتقان مەيدانda ئاجايىپ ـ غارايىپ مەخلۇق سىياقىغا كىرىۋالغان نىقابلىق ئادەملەر مىغلدىشىپ يۈرەتتى. بۇگۈن ئالاھىدە بىر كۈن بولسا كېرەك، ئۇلار ماڭىمۇ دىنازاۋۇرغا ئوخشاپ كېتىدىغان ئىنتايىن سەت بىر ھايۋاننىڭ نىقابىنى بەردى. مەيدانىكى كەيپىيات يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈلگەنىدى. قۇلاقنى يارغۇدەك يۇقىرى ئاۋازلىق ئەسەبىي مۇزىكىغا ئۆز مەيلىچە جور بولۇپ، ھەرەڭ ـ سەرەڭ ئوينىاۋاتقان ياشلار شۇ تاپ ھەممىنى ئۇنتۇپ، راستلا بىر توپ ھايۋانلارغا ئايلانغانىدى. ئىككىنچى، ئۈچىنچى قەۋەتلىرىدىكى گۈڭگا خانىلاردا پۈرسەتنى غەنىيمەت بىلىشكەن ئىشقىۋازلار ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان مۇھىتنى پۈتۈنلەي ئەستىن چىقىرىشقانىدى.

پەقەت ياپمىسا بولمايدىغان جايلىرىنى ئارانلا يېپىۋېلىشقان بىرنەچچە قىز مېنى كۆرۈپ يۈگۈرۈپ دېگۈدەك مېنىڭ يېنىمغا كەلدى. ئۇلارغا ئورۇنسىز پۇل خەجلىگۈم كەلمەي كەتكۈزۈۋەتتىم. ئوتتۇرىدىكى سەھنىدە ناخشا ئېيتىۋاتقان سېرىق چاچ ئەر ماڭا تونۇشتەكلا بىلىندى. ئەمما، ھەرقانچە ئويلاپمۇ ئۇنى ئېسىمگە ئالالمىدىم. ئۇنىڭ يېنىدا يېرىم يالىڭاچ كىيىنىپ تولغىما ئۇسسۇل ئوينىاۋاتقان قىزلارنى تاماشا قىلىپ بىردەم ئولتۇردۇم. دىسكو مۇزىكىسى ئاخىرلىشىپ تانسا باشلاندى. قىزلار باشلىرىدىكى نىقابلىرىنى ئېلىۋېتىپ پەسكە چۈشۈۋاتقاندا، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرەيلەننى تونۇپ قالدىم. ئۇ مەن ھېلىقى چاغدا گەنجىياكودىكى تارىم ئاشخانىسىدا ئۈچراتقان چەت ئەللىكلەرنىڭ ئارىسىدىكى ئۇيغۇر قىزى ئىدى. توغرا، ئاۋۇ ناخشىچى شۇ چاغدا ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان

ئەمەسمۇ، قىز كىيىمىنى ئالماشتۇرۇۋېلىپ چىقىپ مەندىن سەل نېرىدىكى ئۇستەلگە كېلىپ ئولتۇردى. يۈزۈمدىكى نىقابىنى ئېلىۋېتىپ ئۇنىڭ يېنىغا باردىم.

— بۇ يەردە ئولتۇرسام بولامدۇ، خېنىم؟

ئۇ ئىتتىك بېشىنى كۆتۈرۈپ ماڭا قارىدى ۋە شۇ ھامان چىرايىغا جىددىي ئىپادە يۈگۈرتتى. ئۇنىڭمۇ خاتىرىسى بەك ياخشى ئىكەن.

— جاھاننىڭ ئېتىكى شۇنچە كەڭ بولسىمۇ، تەقدىر ـ ئىرادە قىلغان كىشىلەر ھامان كۆرۈشۈپ تۇرىدىكەن. سىزنى ئۇچراتقىنىمغا ناھايىتى خۇشالمەن.

ئۇ سۆزلىرىمگە جاۋابەن سۇس كۈلۈمسىرەپ قويدى. ئۇنىڭ ئوماق چېھرىسىدىن تېخى سەبىيلىكى كەتمىگەنىدى.

— سىز مۇشۇ يەردە ئىشلەيسىزغۇ دەيمەن، تونۇشۇۋالايلى. ئىسمىم سىدىق، سىزنىكچۇ؟

— ھۆرىيەت.

ئۇ دائىم شۇنداق غەمكىن يۈرەمدىكىن، ئۇزۇن ـ ئۇزۇن گەپلىرىمگە قىسقا جاۋاب قايتۇرۇپ بېشىنىمۇ كۆتۈرمەستىن ئولتۇردى. شۇنداقتىمۇ، بىز خېلى سىردىشىپ پاراڭلاشتۇق، بىللە تانسىمۇ ئويناپمىز. ئاخىرىدا ئۇ ماڭا:

— ئۆز كىشىلىرىم بىلەن پاراڭلاشمىغىلى ئۇزاق بوپتىكەن. بۇگۈن كۆڭلۈم خېلى كۆتۈرۈلۈپ قالدى. رەھمەت سىزگە، — دېدى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنى پات ـ پات ئىزدەپ تۇردۇم. بىر قېتىم كەچقۇرۇن ياتقىغا بارسام، نەرسىلەر قالايمىقان ئۇرۇپ چېقىلىپتۇ، ھۆرىيەت بولسا كارىۋاتتا ئوڭدىسىغا ھوشسىز يېتىپتۇ. ئۇنىڭ كۆڭلىكى قان تۇراتتى، مەن دەرھال ئۇنى دوختۇرخانىغا ئاپاردىم. دوختۇر ماڭا:

— ئۇ قىزغا ياخشىراق مەسئۇل بولغىن. بىچارە، بىرنەچچە ئادەمنىڭ قوپاللىق بىلەن باسقۇنچىلىق قىلىشىغا ئۇچراپتۇ، —

دېدى.

شۇ قېتىم ئۇ ناھايىتى تەستە ئەسلىگە كەلدى. مەن ئۇنى قىستاپ قايتا ـ قايتا سوراپ تۇرۇۋالغاچقا، ئۇ ھېلىقى سېرىق چاچ ئەبلەخنىڭ بىرنەچچە ئاغىنىسىنى باشلاپ كېلىپ ئۆزىنى ئۇدا بىر كېچە بوزەك قىلغانلىقىنى دەپ بەردى. قاتتىق غەزەپلەندىم، ئاچچىقىمدا ئۇ مەلئۇننى ئۆلتۈرۈۋېتىش نىيىتىگە كەلگەنىدىم. بىراق، ھۆرىيەت: «مېنى خۇش بولسۇن دېسىڭىز ئادەم ئۆلتۈرمەڭ» دەپ تۇرۇۋالدى. مەن ئۇنى يېنىمغا ئەكېلىۋالدىم، تاپقان پۇلۇم ئىككىمىزگە بەھۇزۇر يېتەتتى.

سېنتەبىر ئېيى كىرگەندە كۆڭلى ئېچىلىپ قالسۇن، دەپ ئۇنى بېيدەيخېغا دېڭىزنى تاماشا قىلىشقا ئاپاردىم. بىز ئۇ يەردە ناھايىتى كۆڭۈللۈك ئويناپ قايتتۇق. ئۇ ماڭا بېشىدىن ئۆتكەن كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەپ بەردى. دېڭىز بويىدىكى قۇملۇقتا سۇغا چىلىشىپ ياتقاندا، ئۇ كۆزلىرىنى چولپان يۇلتۇزدەك نۇرلاندۇرۇپ شۇنداق ھاياجان بىلەن ماڭا:

ـــ سىز ماڭا خۇشاللىق بەردىڭىز، مەن بۇ دۇنياغا قايتا كۆز ئاچقاندەك بولۇۋاتىمەن، ـــ دېدى. مەن ئىچىمدە ئاخىرقى تىنىقمغىچە ئۇنى قوغداش، ئۇنىڭغا خاتىرجەملىك يارىتىپ بېرىشنى نىيەت قىلدىم. ئۇنى شۇ قەدەر ياقتۇرۇپ قالدىمكى، ئۇ مېنىڭ نەزىرىمدە ئەڭ پاك، بىغۇبار پەرىشتە ئىدى. مەن شۇ كۈنى ئۇنىڭ ھەقىقىي، ساپ كۈلكە ئۈۋازىنى ئاڭلىدىم. ئۇنىڭ شادلىقىدىن ئالەمچە سۆيۈندۈم. قەلبىمدە كۆك ئاسماندەك گۈزەل، مۇنۇ دېڭىزدەك چەكسىز بىر سۆيگۈ دولقۇنى مەۋج ئۇراتتى. كەچقۇرۇن ساھىلدا ئولتۇرۇپ قۇياشنىڭ پېتىشىنى تاماشا قىلدۇق. ئۇنىڭ قىزغۇچ چاچلىرىمۇ دېڭىزنىڭ ئۇ قىرغىقىدىكى قىپقىزىل شەپەق بىلەن بىرىكىپ دولقۇنلار ئارىسىغا ئاستا ـ ئاستا سىڭىپ كېتىۋاتقاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ تاۋلىنىپ پىشقان توقاچتەك قىزارغان چىرايىنىڭ سۇدىن يانغان نۇردا تېخىمۇ نۇرانە جىلۋىلىنىپ پارقىراپ تۇرغان ھالىتىنى

مەڭگۈ ئۇنتۇيالمايمەن. سۇرەتتەك گۈزەل رۇخسارىغا مەستانە بولۇپ قاراپ قاپتىمەن. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ قىرغاقنى بويلاپ يىراقلاپ كەتتى.

كەچتە قايتىشنىڭ تەييارلىقىنى قىلىپ قويۇپ ئازراق چېكىۋالغاندىن كېيىن ئەمدىلا ياتاي دەپ تۇرسام، ھۆرىيەت ياتقىمغا كىرىپ كەلدى. بەدىنىگە چىپچىدە كەلگەن ئىچ كىيىمى ئۇنىڭ بەدەن گۈزەللىكىنى تولۇق نامايان قىلىپ تۇراتتى. ئۇنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئالدىغا باردىم. بىز ئۇن - تىنسىز قۇچاقلىشىپ كەتتۇق. ئۇنىڭ بەدىنى ئوتتەك ھارارەتلىك ئىدى. مەن ئەڭ سەممىي، كۆچلۈك ھېسسىياتىم بىلەن ئۇنىڭ ئالىقانلىرىم ئارىسىدىكى چاچلىرىنى ھىدلىدىم. نازۇك مۇرىلىرىنى چىڭ - چىڭ قىسىپ قارەك ئاپپاق بويۇنلىرىغا تويماي سۆيۈپ كەتتىم. چىن ھېسسىيات بىلەن تويۇنغان سۆيۈشۈش ئادەمنى چەكسىز بەخت قاينىمىغا باشلاپ كىرىدۇ. بىز ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىنى، ھەتتا بۇ دۇنيانىمۇ ئۇنتۇپ شېرىن لەززەت قاينىمىغا غەرق بولدۇق ...

بېيجىڭنىڭ ياز مەزگىلى ئۇزۇن، كۈز ۋە ئەتىياز پەسلى قىسقا. ئۆكتەبىرنىڭ ئاخىرلىرىغىچە ياز ئاخىرلاشماي تۇرۇپلا، كۈزنىڭ ئالامەتلىرى ئاز - تولا كۆرۈنۈپ، كەينىدىنلا سوغۇق شامالىلىق قىش يېتىپ كېلىدۇ. ھۆرىيەتنىڭ دالالىتى بىلەن تاماكا تاشلاش ئىرادىسىگە كېلىپ تۇراتتىم. ئويلىمىغان يەردىن ساقچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالدىم. بىر خېرىدارىم تۆتۈلۈپ قاپتىكەن، ئۇنىڭ خاتىرە دەپتىرىدە تېلېفون نومۇرۇم بار چېغى، بىر كۈنى كەينى - كەينىدىن ئۇرۇشۇرگەن بىر نومۇرنى قوبۇل قىلىۋىدىم، ئۆزىنى شۇ خېرىدارىمنىڭ نامىدا ئاتىۋالغان بىرەيلەن تاماكا ئالىدىغانلىقىنى ئېيتتى. «توقۇز ئەجدىھا مېھمانسارىيى»نىڭ ئالدىدا كۆرۈشۈشنى ئېيتىپ ئەمدىلا بېرىپ تۇرۇشۇمغا، ساقچىلار كېلىپ قولۇمغا كويزا سالدى. ھەممە نەرسىگە كېچىككەنىدىم، ھەتتا ئەھۋالىمنى ھۆرىيەتكە ئېيتىپ

قويۇشمۇ مۇمكىن بولمىدى. شۇنداق قىلىپ، تۇرمىگە تاشلاندىم. ئەمدى تېخىمۇ قاباھەتلىك، ئازابلىق تۇرمۇشنى باشتىن كەچۈرۈشكە مەجبۇر بولدۇم.

7

ئادەم بۇ دۇنياغا نۇرغۇن ئارزۇلار بىلەن تۇغۇلىدىكەن. لېكىن، ئارزۇ دېگەن بۇ نەرسە ھەرگىزمۇ يەتكىلى بولمايدىغان چەكسىزلىكتە تۇرىدىكەن. ھەقىقەتەن، ئۇ ئادەمنىڭ ئۆزى ئېرىشەلمەيدىغان نەرسىلەرنى تەمە قىلىشتىن ئىبارەت روھىي ھالىتىدىن مەيدانغا كەلگەن مەۋھۇم چۈشەنچە بولسا كېرەك. ئارزۇ دېگەن سۆزمۇ شۇ مەنىدىن كېلىپ چىققاندۇ بەلكىم. ئادەم ئاخىر ئارمان بىلەن بۇ دۇنيادىكى ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرىدىكەن. ئۇنىڭ تۇغۇلۇپلا يىغلىشىنىڭ ئۆزىمۇ بۇ دۇنيادىن مەڭگۈ رازى بولالمايدىغانلىقىنىڭ بېشارىتى ئەمەسمۇ!؟

مېنىڭمۇ بالىلىق قەلبىمدە ناھايىتى گۈزەل ئارزۇلىرىم بار ئىدى. كەلگۈسىدە داڭلىق ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇشنى، ھەممە ھەۋەسلىنىپ بارىكاللا ئوقۇغۇدەك ئادەم بولۇشنى ئارزۇ قىلاتتىم. شۇڭىمۇ كىچىكىمدىن باشلاپ مەكتەپتە تىرىشىپ ئوقۇدۇم. ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققان يىلى دادام تۇغۇپ كەتكەن بولسىمۇ، بارلىق قىينىچىلىقلارنى يېڭىپ داۋاملىق ئىلگىرىلىدىم. تولۇقسىزنى پۈتكۈزۈپ ئوتتۇرا تېخنىكومغا ئىمتىھان بەردىم، نەتىجەم خېلى ئالدىنقى قاتاردا چىققان بولسىمۇ، ئاخىرقى ھېسابتا مەندىن تۆۋەن نومۇر ئالغانلار كېتىپ، مەن قېلىپ قالدىم. ماڭا ھېچ يەردىن چاقىرىق كەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئارانلا تۇرغان ئاكىلىرىم:

— دېھقانىنىڭ بالىسى دېھقانلا بولىدۇ، ئۇكام. ئەمدى قۇرۇق خىيالنى ئاز قىلىپ، كەتمەن بىلەن يەردىن نان تېپىپ يېيىشنى ئۆگەن، — دېيىشتى. ئۇلار ئالىلماچان ئۆي ئايرىپ چىقىپ

كېتىشكەن بولغاچقا، ئۆينىڭ بارلىق ئېغىرى، ئېتىز ئەمگىكى ماڭا قالدى. هازىر ئويلىسام، شۇ چاغدا ناھايىتى ئاسانلا بەل قويۇۋېتىپ ئۆزۈمنى تاشلۇۋېتىپتىكەنمەن. ئاخىر بېرىپ بىكار تەلەپ، قىمارۋاز يېزا ياشلىرىنىڭ بىرسى بولۇپ قالدىم. ئامىنە بىلەن مۇھەببەتلىشىپ بىر قېلىپتا كېتىۋاتقان تۇرمۇشۇم يەنە بىر قېتىم داۋالغۇدى.

تۇرمىگە كىرگەن دەسلەپكى كۈنلىرىم خۇمارىنىڭ ئازابىدىن بەكلا ئېچىنىشلىق ئۆتتى. جان ئاچچىقىدا مۇشۇنداق خارلىقتا ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن، دېگەننىلا ئويلايتتىم. ئۇدا تۆت كۈنگىچە گېلىمدىن ھېچنېمە ئۆتمىدى. كاللام بىر توپ ھەرە قاچىلانغان قاپاقتەك قۇرۇق غۇڭۇلداپ، ئۇستىخىنىمىنىڭ ئىچىدىكى يىلىك قۇرت لۆمۈلدەۋاتقاندەك كېچە ـ كۈندۈز قىچىشىپ، بەدىنىمدىكى گۆشلەرنى بىر ئادەم پىچاق بىلەن تىلىپ، تارتىپ يۇلۇۋاتقاندەك چىدىغۇسىز ئاغرىپ تۇراتتى. ئاغزى ـ بۇرنۇمدىن توختاۋسىز قۇيۇلۇۋاتقان يىرىڭلىق بەلغەمنىڭ دەستىدىن نەپەس ئېلىشىمۇ قىيىنلىشىپ، ئەزرائىل كۆزۈمگە كۆرۈنگىلى تۇردى. ئۇ ئىچىمگە كىرىۋېلىپ، يۇرەك ـ باغرىمنى مۇجۇپ، ئازابلىق ئىڭراشلىرىمدىن ھۇزۇرلىنىپ كۈلەتتى. گۆشلىرىمنى چاينap، ئۇستىخانلىرىمنى غاجايتتى. پەقەتلا چىدىيالماي ۋاراقراپ ـ جاراقراپ يىغلايتتىم. خۇدادىن جېنىمنى پاتراق ئېلىشنى تىلەپ تالاي يالۋۇرۇپ كەتتىم. بىر توپ ئادەم كېلىپ مېنى ھارغۇدەك ئۇرۇپ دەسسۈتسە ئىچىمنى ئۆرتەپ قىينىۋاتقان ئازاب يېنىكلەپ قالامدىكىن، دەپ ئويلايتتىم. بىر چېكىم خىروئىن بولسا پۈت ـ قولۇمنى كېسۋالسىمۇ مەيلىدى. تۆمۈر رېشاتكىلارنى چىشلەپ ئىككى چىشىم سۇنۇپمۇ كېتىپتۇ، ئۆزۈمنى تاملارغا ئۇرۇپ يارىدىن بەدىنىمنىڭ ساق يېرى قالماپتۇ، تۆت كۈننى تۆت مىڭ يىللىق ئازاب بىلەن ئاران تاماملىدىم. تېنىم ھالسىزلىنىپ ئۆلەر ھالەتكە كەلگەنىدىم، بەشىنچى كۈنى سەھەردە قورسىقىم ئازراق

ئاچقاندەك بولۇپ ھوشۇمغا كەپتىمەن. ئارىدىن ھەپتە - ئون كۈن ئۆتكەندە ئاستا - ئاستا ئەسلىمگە كەلدىم. بىراق، ئورۇقلاپ ئىسكىلىتىملا قالغان تۇرقۇم بەكمۇ قورقۇنچلۇق ئىدى.

— تۇرمە كىمنى ئادەم قىلمايدۇ دەيسەن، ئۇكا؟ بىز سېنى ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالامدىكىن دەپلا ئويلىغانىدۇق. خېلى چىداشلىق ئوغۇل بالا ئىكەنسەن، ئاخىر خۇمار ئۇستىدىن غەلىبە قىلدىڭ، — ئەللىك ياشلارغا تەرەپ قالغان بىر ئۇيغۇر تۇرمىدىشىم ئەتىگەنلىك تاماق ئۈچۈن تارقىتىپ بېرىلگەن بىر تال مومىنى ئىشتىھا بىلەن چاينىپ يەۋاتقان ھالىتىمگە قاراپ ئولتۇرۇپ گەپ باشلىدى، — بۇ جاھاندا ئىرادىلا بولسا يەتكىلى بولمايدىغان قىيىنچىلىق يوق. سەن بىلەن تەڭ باشقا كامېرلارغا قامالغان بىرنەچچىسى ئىككى - ئۈچ كۈن بولمايلا ئۆزلىرىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشتى. ھەي ! جاندىن كەچمەك ئاسانمۇ ؟! ئۇ نەرسىنىڭ خۇمارىغا جېنى تۆمۈردىن پۈتكەن ئادەم بولسىمۇ يەنىلمايدۇ قالمايدۇ.

زەھەرلىك چېكىملىك ساتقانلىق جىنايىتىم ئۈچۈن بىر يىللىق كېسىلدىم. خىيالىم ياتاقتا مېنى ساقلاپ يالغۇز قالغان ھۆرىيەتتە ئىدى. بىچارە قىز ئىز - دېرىكىمنى ئالالمای نېمە كۈنلەرگە قالار؟ ئۇنىڭ غېمىنى يېمەيدىغان كۈنۈم يوق ئىدى. تۇرمە ماڭا ياخشى بىر دوختۇرخانا بولدى. سالامەتلىكىم كۈندىن - كۈنگە ياخشىلىنىپ ئاز - تولا سەمرىپ چەبدەس، تېتىك بولۇپ قالدىم. خىروئىننىڭ خۇمارىدىنمۇ قۇتۇلغىلى بولمىدىكەن، دەپ روھلىنىپ، قەلبىم كەلگۈسۈمگە بولغان قايتا ئىشەنچ بىلەن تولدى.

بىر يىل جەريانىدا بىرنەچچە كامېرغا يۆتكىلىپ ماڭا ئوخشاش خىروئىن چېكىپ، سېتىپ قولغا ئېلىنغان نۇرغۇن يۇرتداشلىرىمنى ئۇچراتتىم. ھەممىسىلا بىلىپ تۇرۇپ قىلمۇاتقان بۇ ئىشى ئۈچۈن ئازابلىنىپ بىر سۆزلىسە، كەچكىچە گېپى تۈگىمەي كېتەتتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھەر پۇلدار، باي

ئادەملەرمۇ بار ئىدى. بىر چوڭ ياشلىقراق ئادەم ماڭا: «تۆت تېمىنى پۇل بىلەن قوپۇرۇپ بىر ئۆي سالالىغۇچىلىك قۇدرىتىم بار ئىدى» دەپ پاراڭ قىلىپ بەردى. ئىچكىرىگە چۈشۈپ توغرا كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىپ ئاجايىپ روناق تاپقان ئەل ئارىسىدا ئىناۋەتلىك كىشىلىرىمىز بار. بىز نېمىشقا ئۇلارنى ئۇلۇغ قىلمايدىغاندىمىز؟ ئەكسىچە، ناتوغرا قىلمىشلىرىمىز بىلەن ئۇلارنىڭمۇ نامىغا داغ تەگكۈزۈپ، جەمئىيەتتىكى نۇرغۇن يوللىرىنى توسۇپ قويىمىز. بۇ شەھەر كىشىلىرىمۇ بىز خەقتىن زېرىكتى بولغاي، ئاممىۋى سورۇنلاردا ئوقۇغۇچى بالىلارنى كۆرۈپ قالسىمۇ گۇمانلىنىپ، ئۇلارغا باشقىچە نەزەردە قارايدىكەن. خىروئىن سېتىپ، چېكىپ تۇتۇلغان نۇرغۇن بۇرادەرلىرىمىز كەينى ـ كەينىدىن تۇتۇلۇپ تۇرمىگە كىرىپ تۇراتتى، جازا مۇددىتى توشسا، چىقىپ كېتىپ، يەنە قايتا كىرىپ قالاتتى. بۇ ھال بەزىلەرگە ئادەتكە ئايلانغانىدى. ئويلاپ قالدىم، بۇ ئىش بىلەن شۇغۇللانغانلارنى تۇتۇلغان ھامان ئېتىۋەتكەن بولسا ... ئۇ چاغدا مەنمۇ ... تۇرمىنىڭ سوغۇقىدا پىچاق تەگكەن قولۇم ھەربىر سىرقىراپ ئاغرىسا، تىللا خېنىمنى قارغاپ قويىمەن. توۋا، ئاشۇ خوتۇن بىلەنمۇ سۆرىشىپ يۇرۇپتىمەن، شۇ چاغلاردا نېمىنى ئويلاپ يۈرگەن بولغىيدىم؟!

مەن تۇرمىگە كىرىپ كەتكەندىن كېيىن ئىككىنچى ئاكام بېيجىڭغا كېلىپ مېنى ئىزدەپتۇ. تۇرمىگىمۇ بېرىپتىكەن، بىراق قايسى كامېردا ئىكەنلىكىمنى ئۇقالماي مەن بىلەن كۆرۈشەلمىگەچكە، بىر پارچە خەت قالدۇرۇپ قويۇپ يۈرتقا قايتىپ كېتىپتۇ. تۇرمىدىن چىققان كۈنۈم تۇرمە باشلىقى خەتنى ماڭا بەردى.

خەتتە ئۆيگە قايتىپ كەتكىن، دەپ يېزىپتۇ. يەنە ئامىنەنىڭ ئىشىنىمۇ يېزىپ قويۇپتۇ. ئۇ ئۆتكەن يىلى يازدا شەھەردىكى بىر تۇغقىنىنىڭ ئوغلى بىلەن توي قىلىپ يېزىمىزدىن كېتىپ قاپتۇ. ئارتۇقچە ئويلىنىپ ھەسرەتلىنىپمۇ كەتمىدىم. بولىدىغان

ئىش بەربىر بولدى، مېنىڭ ھازىرغىچە يېنىمدا ھېچقانداق دەسمايەم بولمىسا، نېمىلا قىلغىنىم بىلەن قادىر نەپ قىزىنى ماڭا بەرمەيدۇ ـ دە. مۇشۇ ھالىم بىلەن يۈرتقا قانداقمۇ يۈزۈمنى كۆتۈرۈپ بارالايمەن؟ ھەرقانچە بولسىمۇ ئاز ـ تولا پۇل تاپماي زادى بولمايتتى. بىراق، ھازىر مەندە بىر تىيىن پۇل، ھەتتا مۇشۇ سوغۇقتا پاناھلانغۇدەك بىرەر ئۆيمۇ يوق. نېمە قىلىش كېرەكلىكىنى ئۆزۈممۇ بىلمىدىم. يەنە شۇ زاكىرنى ئىزدەپ تاپاي، ئاندىن بىر گەپ بولار. شۇ خىيال بىلەن ۋېيگۈڭسۈنگە بارسام، ئۇ ئالدىنقى ئايدا شىنجاڭغا ئۆيىنى يوقلاپ كېتىپ قاپتۇ. بىردىنبىر ئۇمىد شۇنىڭ بىلەن يوققا چىقتى. قورساق ئاچ، قانداق تاڭ ئاتقۇزۇشنى بىلەلمەي تار كوچىلارنى ئايلىنىپ سارايڭ ئادەمدەك لاغايلاپ يۈردۇم. خېلىدىن كېيىن كوچىلاردا ئادەم شالاڭلىشىپ قالدى. خۇدا ياراتقان بەندىسىنى ئاچ قويمايدۇ، ماڭمۇ بىر ئاسانلىق بىرەر دەپ ئويلىنىپ تۇرۇشۇمغا، كەينىمدىن بىرسىنىڭ خەنزۇچىغا قولاشمىغان تەلەپپۇز بىلەن: «داگې» دەپ چاقىرغان ئاۋازى ئاڭلاندى. قارىسام، يىگىرمە نەچچە ياشلىق خېلىلا قاملاشقان بىر قىز ئىكەن. ئۇنىڭ قايسى مىللەت، قايسى دۆلەتتىن ئىكەنلىكىنى پەرق قىلالمىدىم. بىچارە خۇمارى بەك تۇتۇپ كەتكەنلىكتىن تىترەپ تۇرغان قولىدا يۈز ئامېرىكا دوللىرىنى سىقىملىغىنىچە تاماكا بېرىدىغان ئادەم تاپالماي تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرۇپتىكەن. ئۇ مېنى سودا قىلغىلى كوچىغا چىققان خىروئىنچى ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ قاپتۇ. ئۇنىڭغا مەندە ئۇنداق نەرسە يوق، دېيىشنى دەپ ئويلاۋېتىپ قولىدىكى پۇلغا قاراپ تۇرۇپ قالدىم، ماڭا ئەڭ لازىم بولۇۋاتقىنى ئاشۇ پۇل ئىدى. ئۆزى ئالدىمغا كەلگەن بۇ نەسىۋىنى قاچۇرۇپ قويسام، ئاچلىقتىن كوچىدا توڭلاپ ئۆلسەم بولىدۇ. كاللامغا دەرھال بىر ئەقىل كىردى.

ـــ مۇشۇ يەردە مېنى ساقلاپ تۇرغىن، مەن ھازىرلا بېرىپ خىروئىن ئەكېلەي، ـــ دېدىم ئۇنىڭغا. ئۇ قولىدىكى پۇلنىڭ

ھەممىسىگە خىروئىن ئالىدىغانلىقىنى ئېيتىپ مېنى ئالدىراقتىلى تۇردى. ئىككى كوچا نېرىغا ئۆتۈپ ھېلىقى قىزنىڭ كەينىمدىن كەلمىگەنلىكىنى جەزملەشتۇرگەندىن كېيىن، ئەخلەتلەر ئارىسىدىن پاكىزرەك قەغەزدىن تېپىپ نەچچە پارچە قىلىپ يىرتتىم ۋە بىر ياغاچ بىلەن ئاقارتىلغان تامدىكى ھاكتىن قىرىپ چۈشۈرۈپ تۆت بولاق ياسىدىم. چامىمچە، بۇنىڭ باھاسى يۈز دوللاردىن ئېشىپ كېتەتتى. ئۇنى ئالدىراش - تېنەش كۆتۈرۈپ بارسام، ھېلىقى قىز ئورنىدىن قىمىر قىلماي مېنى ساقلاپ تۇرۇپتۇ. راستلا تۆت بولاق «خىروئىن» ئەكەلگەنلىكىمنى كۆرۈپ خۇشاللىقىدىن خۇددىنى يوقىتىپ قويايلا دەپ قالدى.

خەتەرلىك بولسىمۇ يەنىلا پۇل تېپىش ئەڭ ئاسان بولىدىغان خىروئىن سودىسىنى تاللىدىم. ئۇنىڭ پۇلىغا ئۆگىنىپ قالغان ئادەم باشقا ئىشلارنى جاپالىق كۆرۈپ ياراتمايدىغان بولۇپ قالىدىكەن. ئاشخانىلاردا ئىشلەي دېگىنىم بىلەن، كۈنبويى ئىس - مايدا بۇسلىنىپ تاپقان پۇلۇم ئايلىقىمغا يەتمەي، قۇلدەك باشنى كۆتۈرەلمەي يۈرىدىغان گەپ. يېڭىدىن كەلگەنلىكىمنى بىلىپ بىر موماي خىروئىن ساتماسلىق شەرتى بىلەن توخۇ كاتىكىدەك كىچىك بىر ئېغىز ئۆيىنى ماڭا ئايلىقى سەككىز يۈز يۈەنگە ئىجارىگە بەردى. ھەقنىڭ يېرىمىنى ئالدىن تۆلىدىم. باشنى تىققۇدەك تۇزۇكرەك جايمۇ يوق بۇ ۋېيگۇڭسۇندە كىچىك بولسىمۇ ئۆزۈمنىڭ ئايرىم تۇرالغۇم بولغانلىقى ئوبدان ئىش بولدى. ئەمدىكى پۇتۇن خىيالىم ھۆرىيەتنى ئىزدەپ تېپىشتا قالدى. بىچارە، نەلەردە تېنەپ، خارلىنىپ يۈرىدىغاندۇ؟!

8

كېچىسى ئۇخلىماي تاماكا سېتىپ، كۈندۈزى كوچىمۇكوچا ئايلىنىپ ھۆرىيەتنى ئىزدەپ يۈرگىنىمگە ئىككى ھەپتىدەك بولۇپ قالدى. مۇگدەك باسقاندا ئاز - تولا ئۇخلاپ يۈرۈپ

ئۇيقۇمىۋ ئازلاپ كەتتى. لېكىن، ئۇنى تېپىش ئىستىكى قەلبىمدە كۈنسايىن كۈچەيمەكتە. ئۇ ئۆزىچە: «ئۇنىڭ چوقۇم تېپىلىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم، ھامان بىر كۈنى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىمنى كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇراتتى.

بۈگۈن كونسۇلخانىلار جايلاشقان رايونىنى ئايلىنىپ بېقىش نىيىتىدە شۇ كوچىغا باردىم. ئىلگىرى مەن مۇشۇ يېقىن ئەتراپتىكى بىر مېھمانخانىدا تۇرغانىدىم. ئۇ چاغدا ھۆرىيەتمۇ مەن بىلەن بىللە ئىدى. چوڭ ئۆستەڭ بويىدىكى يېشىل ئارامگاھنى بويلاپ جەنۇب تەرەپكە كېتىۋاتاتتىم، سەل نېرىدا نېمىنىدۇر ئولىشۇۋلىپ غۇلغۇلا قىلىشۋاتقان ئادەملەر توپىغا كۆزۈم چۈشۈپ يۈگۈرۈپ باردىم. كۆزلىرىمگە ئىشەنمەي قالغىلى تاسلا قالدىم. ھۆرىيەت كىيىملىرى بۇلغانغان، چاچلىرى چۈۋۈق، بەئەينى بىر سارائ خوتۇنغا ئوخشاش ھالەتتە يەرنى تاتىلاپ ئىنجىقلاپ ياتاتتى. ئۇنىڭ يارا قاپلاپ كەتكەن تىرىلىرى گۆشى تارتىلىپ، قانسىراپ كېتىپتۇ. كۆزلىرىمگە غۇژۇيىدە يىغا ئولىشىپ توپىنى يېرىپ كىردىم ۋە ئۇنىڭ بېشىنى ئېتىكىمگە ئالدىم. ئۇنىڭ كۆزلىرىنى ئېچىپ ماڭا قارىغۇدەكمۇ ھالى قالماپتۇ. لەۋلىرى ئاللىقانداق چۈشىنىكسىز بىرنېمىلەرنى پىچىرلايتتى، تىنىقى ھازىرلا ئۇزۇلۇپ قالىدىغاندەك بوش ئىدى. دەرھال تاكسى توسۇپ ئۇنى ماشىنىغا سالدىم.

دوختۇرلار ئۇنىڭغا ئېغىر دەرىجىدىكى ئەيدىز ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان دەپ دىياگنوز قويدى. تەكشۈرۈش نەتىجىسىدىن ئۇنىڭ تېنىدىكى زەھەرلىك چېكىملىك مىقدارىنىڭ بەك كۆپ ئىكەنلىكى، بېلىدىن تۆۋەن قىسمىنىڭ پۈتۈنلەي چىرىپ سېسىقا باشلىغانلىقى مەلۇم بولدى. ياق، ئۇ ئۆلۈپ كەتمەسلىكى كېرەك! ئۇ تېخى ئەمدىلا يىگىرمە ئىككى ياشقا كىرگەنىدىغۇ! ئۆزۈمنى بېسىۋالالماي ۋارقىراپ تاشلىدىم. دوختۇرلار كېسەلنى قايتۇرۇپ كېتىشىمنى ئېيتتى. دېمەك، ئەمدى ئۇنىڭدىن ئۈمىد قالمىغانىدى. ئۇ ھوشىغا كەلگۈچە

بېشىدا قاراپ ئولتۇردۇم. توپتوغرا بىر سوتكا ئۆتكەندە ئۇ كۆزلىرىنى ئاچتى، مېنى كۆرۈپ ئۇزاققىچە كۆزىنى ئۇزمەستىن ماڭا جىمجىت قاراپ ياتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن چوڭقۇر سېغىنىش، دەرد ـ ھەسرەتلىك كەچمىشلىرىنىڭ بايانى، ھىجران، پىغان بىلەن يۇغۇرۇلغان ئەلەملىك ئاھى ئىككى تامچە ياشقا ئايلىنىپ مەڭزىگە سىيرىلىپ چۈشتى. يېشىنى ئاستا سۈرتۈۋېتىپ مۇزلاپ كەتكەن قوللىرىنى ئالقانلىرىم ئارىسىغا ئالدىم. ئۇ بىردىنلا قېقىلىپ يۆتىلىپ كەتتى. ئاغزىدىن سىرغىغان قان ياستۇقىغا يۇقۇپ مەڭزى ۋە بويۇنلىرىنى بۇلغىۋەتتى. بەك زورۇقۇپ كەتكەنلىكتىن نەپەس ئېلىشى قىينىلىشىپ دېمى كېسىلگەندەك بولۇپ، بېشىنى كەينىگە تاشلىۋەتتى. ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇرۇپ ئىختىيارسىز يىغلىۋەتتىم. زەھەرگە چىلىغاندەك بىر ئاچچىق يۇرىكىمنى تىلىۋاتقاندەك قىلاتتى. كېسەل ئازابىدىن قىينىلىپ ئۆلۈم چاڭگىلىدا ھالسىز تېپىرلاۋاتقان مۇنۇ جان ئەسلىدە پايانسىز دالادا ئۇچرىغان قىپقىزىل يۇلغۇن چېچىكىدەك كىشىنىڭ قەلبىگە ئىللىق بىر سېزىم ئاتا قىلمىدىغان، ئۆزگىچە بەرق ئۇرۇپ تۇرغان خۇش پۇراقلىق گۈل ــ ھۆرىيەت ئىدى. ئۇ ماڭا ھېچنېمە دېمىدى. تاماقمۇ، ھەتتا سۇمۇ ئىچكىلى ئۇنىمىدى. كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ لەۋلىرى چاك ـ چاك يېرىلىپ كېتىپتۇ. چېكسىدە چۈۋۈلۈپ تۇرغان چاچلىرىنى تۇزەشتۇرۇپ قويدۇم. ئۇ يەنىلا شۇنداق چىرايلىق ئىدى. تېنىدىكى تەڭرى ئاتا قىلغان تەبىئىي گۈزەللىك تېخىچە ئۆز پېتى ساقلىنىپ تۇرۇپتۇ. ئۇ مەڭگۈ خورىمايدىغان گۈزەللىك ئىدى. ھۆرىيەت، سېنىڭ ئورنۇڭدا مەن ئۆلۈپ كەتسەم نېمە بولار !؟ ... سىلەردەك قىزلارنى نابۇت قىلىۋاتقان قارا قول دەل مەن ئەمەسمۇ ! ئاھ، خۇدا، مېنى كەچۈرگىن، ئۇنىڭ ئورنىدا مېنىڭ جېنىمنى ئال ! ماڭا بۇنداق ھاياتنىڭ نېمە قىممىتى بولسۇن؟

ئۇنىڭ يېنىدىن بىر قەدەممۇ نېرى بولمىدىم. ئۇ ھەر قېتىم

كۆزىنى ئاچقاندا ماڭا بىر قېتىم قارىۋەتكەندىن كېيىن، نەزىرىنى تورۇسقا تىكىپ ئۇن ـ تىنسىز ياتاتتى. ئۇچىنچى كۈنى سەھەردە ئۇ ماڭا بۇرىلىپ:

ـــ سىدىق، مېنى سۆيۈپ قويۇڭ، بولامدۇ ؟! ـــ دېگەن بىر جۈملە گەپنى قىلدى. مەن ئۇنى خېلى ياخشى بولۇپ قالغان چېغى دەپتىمەن. ئېڭىشىپ تۇرۇپ كۆزلىرىگە، لەۋلىرىگە يېنىش ـ يېنىشلاپ سۆيۈپ قويدۇم. ئۇ ماڭا سۇس كۈلۈمسىرەپ قارىغاندىن كېيىن كۆزلىرىنى ئاستا يۇمۇپ مەڭگۈلۈك ئۇيقۇغا كەتتى. ئاغزىدىن سىرغىغان بىر تامچە قېنى جاۋۇغىيىدا قېتىپ قالدى.

مەن ئۇنى بۇنچە تېز ئۆلۈپ كېتەر دەپ ئويلىماپتىمەن. ياق، ئۇ ئۆلۈپ كەتمەيدۇ ! ئۇنى ھېچ يەرگە كەتكۈزمەيمەن ! بىز بىللە ئۆتىمىز. ئۇ ماڭا: «سىدىق، بىز ياخشىراق بىرەر كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىپ، ھالال پۇل تاپايلى. بىزنىڭمۇ گۈزەل كەلگۈسىمىز بولىدۇ. شۇنىڭغا ئىشىنەمسىز؟» دېگەن ئەمەسمۇ؟ ئۇ ماڭا ئاتاپ بىر ناخشا پىلاستىنكىسى چىقارماقچى بولغان. بىز ئەڭ يامان كۈنلەردىمۇ بىر ـ بىرىمىزگە ھەمراھ بولغانىدۇققۇ ! شۇ ھۆرىيەت قېنى ؟! ئۇنىڭ جەسىتىنى قۇچاقلاپ بىر كۈن يېتىپتىمەن. ئۆتكەن كۈنلەر بىر ـ بىرلەپ كۆز ئالدىمدا زاھىر بولدى. ئۇنىڭ ئۆلۈمى مېنى سەگىتتى. مەن بارلىق جىنايى قىلمىشلىرىمنى توختىتىش قارارىغا كەلدىم.

ھۆرىيەتنىڭ ئاخىرەتلىك ئىشلىرى ئۈچۈن، مۇشۇ يەردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ چوڭ ـ كىچىك ئىشلىرىغا مەسئۇل بولۇۋاتقان ئۆمەر ھاجىمنى ئىزدەپ كىردىم. ئۇ دەرھال كۆپچىلىكنى سەپەرۋەر قىلىپ ماڭا تۆت مىڭ يۈەن پۇل تەخلەپ بەردى. يەرلىك سېتىۋېلىش، مېيىتنى يۇيۇپ نامىزىنى چۈشۈرۈش، ئىمامغا دۇئا ھەققى بېرىش ۋە ئەپلىك تاۋۇتتىن بىرنى تېپىپ ماشىنا بىلەن شەھەر سىرتىدىكى مۇسۇلمانلار قەبرىستانلىقىغا يۆتكەش قاتارلىق ئىشلار ئۈچۈن جەمئىي ئۈچ مىڭ سەككىز يۈز يۈەن پۇل كېتىپتۇ. شىمال تەرىپى تۆمۈرىولغا تۇتىشىدىغان بۇ چوڭ

قەبرىستانلىق ھەر تۆت دەرەخنىڭ ئوتتۇرىسىغا بىر جەسەت كۆمۈلىدىغان قىلىپ ياسالغان ئورمانلىق ئىكەن. ھۆرىيەتنىڭ قەبرىسى ئالدىدا ئولتۇرۇپ بىر كۈنلەردە مېنىڭمۇ ئۆلۈكۈم مۇشۇ يەرگە كۆمۈلەرمۇ، دەپ ئويلاپ قالدىم.

گەنجىياكودىكى ئاۋات ئۇيغۇرلار كوچىسى پۈتۈنلەي بۈزۈۋېتىلىپتۇ. ئەسلىدىكى ئاشخانا، رېستورانلارنىڭ ئورنىنى تۈزلەپ سېمونت يانقۇزۇپ ئازادە كەڭ ئاسفالت يول ياساپتۇ. بۇ يەردىكى سۈرەن - شاۋقۇنلارنى، توپ - توپ ئۇيغۇر جامائەتلىرىنى ئەمدى ئۇچرىتىش مۇمكىن ئەمەس. ئۇ يەر - بۇ يەرلەردە چېقىلماي قالغان پاكار كېسەك تاملىق ئۆيلەردىن باشلىرىنى چىقىرىشىپ ماراۋاتقان ئۇششاق بالىلارنى، يول بويىغا كىچىك بوتكىلارنى ئېچىۋېلىپ شالاڭ ئادەملەر توپىغا بويۇن قىسىپ قاراشقان، چىرايىدىن توپا ئۆرلەپ تۇرغان چوڭلارنى ئاندا - ساندا ئۇچراتقىلى بولاتتى. بۇ مەنزىرىنى كۆرۈپ كۆڭلۈم بىرقىسمىلا بولۇپ قالدى. مەن نىغمەتنى ئىزدەپ كەلگەنىدىم. ئۆتكەندە تاسادىپىي بىر پۈرسەتتە ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم. ئۇ مېنى كۆرۈپ قەۋەتلا خۇش بولۇپ كەتتى. ئۇمۇ تېخى ئاق تاماكىنى يېڭىلا تاشلاپتىكەن، باشقىلارنى سورىسام: «تۇراپ بىلەن غالىپ خىروئىن سېتىۋاتقان يېرىدە تۇتۇلۇپ قېلىپ، ھەر ئىككىلىسى ئىككى يىلدىن كېسىلىپ كەتتى» دېدى. ئۇنىڭغا بىرلىشىپ تۇرۇكرەك بىر ئىش قىلىش پىلانىمنى ئېيتىۋىدىم، ئۇ ماقۇل بولدى. ئۇنىڭ خىلى كۆپ دەسمايىسى بار ئىكەن. بىراق، تۇنۇگۈن ساقچىلارغا تۇتۇلۇپ تۇرمىگە كىرىپ قاپتۇ. بۇ قېتىم بېيجىڭ شەھىرى بويىچە زەھەرلىك چېكىملىككە قارشى تۇرۇش سەپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بولغانىدى. ئۇلار مېنىمۇ تۇتۇۋېلىشقان، تەكشۈرۈپ زەھەرسىزلىكىم ئىسپاتلانغاندىن كېيىن قويۇۋەتكەنىدى. ئادەتتە خىروئىن چەككەن ياكى تومۇرىغا ئوكۇل قىلىپ ئۇرغانلارنى ئون بەش كۈن ياكى يىگىرمە كۈن ئىچىدە سۈيدۇكى بىلەن قېنىنىى تەكشۈرۈش ئارقىلىقلا

بىلىۋالغىلى بولاتتى. ساقچىلار ئۇنداقلارنى يېرىم ئايلىق قاماپ قويۇاتتى. شۇنىڭغىچە بەدەندىكى زەھەر ئاساسەن تارقىلىپ بولىدىكەن. ئەمدى نىغمەتنىڭمۇ يېرىم ئايغىچە چىقالماسلىقى تۇرغانلا گەپ.

ھۆرىيەتنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن خۇددى بىرنەرسەمنى يوقتىپ قويغاندەك ھەسرەت چېكىپ ئەتىدىن - كەچكىچە خامۇش يۇرىدىغان بولۇپ قالدىم. ئادىلنى ئىزدەپ باراي دېسەم، ئۇ چېكەرمەنلەرنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ھېلىقى نىجىس خىروئىنغا يەنە ئۆگىنىپ قېلىشتىن قورقىمەن. مەن تونۇيدىغان بۇرادەرلەرنىڭ كۆپى تۇرمىگە كىرىپ، بەزىلىرى قېچىپ كېتىپ يوقىلىپ كەتكەچكە، ۋېيگۇشۇندىكى يېڭى ئەزىمەتلەر مېنى ئاران - ئارانلا سىغدۇرۇپ كېلىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە تىللا خېنىم تۇرمىدىن قايتىپ چىقىپتۇدەك. ئوبۇل كاج بولغان بولسىغۇ ماڭا ئاتىدارچىلىق قىلىپ تۇراتتى. ئۇلارمۇ يېقىندا بىرمۇنچە ئىشلارغا چېتىلىپ قېلىپ تېخىنگە كۆچۈپ كېتىۋالدى.

دىلىم خىرە، كۆڭلۈم يېرىم، كاللام گاراڭ ھالەتتە تۇگىمەن تېشى ئارتىلغاندەك ئېغىر پۇتلىرىمنى ئاستا سۆرەپ ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى يوقاتقان ئۇيغۇرلار بازىرىدىن ئايرىلدىم. ئېغىر مۇسىبەتكە چۆمگەن ھازىدار ئادەمدەك كىشىلەرنىڭ بوينىغا ئېسىلىۋېلىپ قانغۇدەك بىر يىغلىۋالسام بۇ كەيپىياتىم ئۇڭۇشلىپ قالارمۇ دېگەن خىياللار بىلەن ئاسمانغا قاراپ، ئېچىشىۋاتقان بۇرنۇمنى تارتىپ قويدۇم.

زاكىر شىنجاڭدىن قايتىپ كەپتۇ. بۇ يەردىن كەتكەندىكىن خىروئىنمۇ چەكمەي ئەلۋەتتە سەمرىپ خېلى ئۇڭۇشلىپ راۋرۇس كەلگەندۇ، دەپ ئويلاپتىمەن. تېخىمۇ ئورۇقلاپ ئۇستىخىنى بىلەنلا قالغان زاكىر بەئەينى بىر نوغۇچقىلا ئوخشاپ قاپتۇ. ئۇنى شۇ ھالەتتە كۆرۈپ ھەيران قالغانلىقىمنى يوشۇرالمىدىم.

ـــ ئاداش، بۇ نەرسە شىنجاڭدا پۇل ئىكەن دېگىنە، بۇ يەردىن ئاچىقىپ كېتەلمىسەكلا يۇرتقا ئاپىرىپ ساتىدىغان بولساق كارامەت

بىيىپ كەتكۈدەكمىز. بىز ئەڭ ناچار دەپ يۈرگەن تاماكىلارنى ئۇلار تالىشىپ چېكىدىكەن. خۇمارىنىڭ ئاچچىقىدا ئوكۇلغا ئۆگىنىپ قالدىم، ــ ئۇ ئېغىر پۇشۇلداپ كارىۋاتتا ئولتۇردى ـ دە، بىلىكىنى شىمايلاپ رېزىنكە بوغقۇچ بىلەن جەينىكىنىڭ ئۈستۈن تەرىپىنى مەھكەم بوغدى، ئاندىن مەينەت بىر شىپىرىسنى چايقىۋېتىپ ئىچىگە خىروئىندىن ئازراق تۆكتى. يىڭنە بىلەن چېلەكتىكى سۇدىن ئازراق سۈمۈرتۈپ قولىدىكىنى سىلكىگەچ سۆزلەشكە باشلىدى، ــ بۇنى ئىشلەتسە، ئاز خىروئىندىمۇ خۇمارنى باسقىلى بولىدىكەن. بۇنى چېكىدىغانلار بىزنىڭ يۇرتتىمۇ كۆپىيىپ قاپتۇ. ئۆيدىكىلەر بىلىپ قېلىۋېدى، قېچىپ كەلدىم. بولمىسا ئۆيگە سولاپ قويسا ئۆلگىنىم شۇ.

ئوكۇل ئارقىلىق خىروئىن تاشلاش چەككەن ئادەمنىڭكىگە قارىغاندا ئاسانراق بولاتتى. بىراق، بۇ ئاسان يۇقۇملىنىپ ئادەمنى ئۆلۈمگە يۈزلەندۈرىدىغان خەتەرلىك ئۇسۇل ئىدى. جۇڭگودىمۇ تومۇر ئارقىلىق تارقىلىۋاتقان ئەيدىز ۋىرۇسى كۈندىن ـ كۈنگە كۆپىيىۋاتامدۇ؟! زاكىر مۇشتۇمىنى چىڭ تۈگۈپ، يوقىلىپ كېتىۋاتقان تومۇرلىرىنى تەستە تاپتى. ئوكۇل يىڭنىسى ئارقىلىق شىپىرىسقا كىرىۋاتقان قىپقىزىل قان دۇغىسمان سۇيۇقلۇق بىلەن ئارىلىشىپ ئاتنىڭ قېنىدەك قارامتۇل، قويۇق ئارىلاشمىنى ھاسىل قىلدى. ئىچىم ئېلىشىپ كۆزلىرىمنى يۇمۇۋالدىم.

ــ قانداق، مەن دېگەندەك قىلامدۇق؟ سەن خېلى ئىش ئۇقىسەن. شېرىكلەشسەك پايدىنىڭ كۆپرەكى سېنىڭ بولسۇن.

ــ زاكىر، بىز ھېلىمۇ خەلقنى ئاز زەھەرلىمىدۇق. بىز ئۆز مىللىتىمىز، خەلقىمىزگە، مۇشۇ شەھەر ئاھالىسىگە يۇز كېلەلمەيمىز. بىزنىڭ قىلمىشلىرىمىز ۋەتەنگە ئاسىيلىق قىلىش جىنايىتىدىن پەرقلەنمەيدۇ. بىز قارا يۇز ئادەملەرمىز، چىرايىڭغا قاراپ باققىنا، ئادەم رەڭگىڭ بارمىكىن ؟! ئۇ دۇنيادىمۇ قارا يۇز بولۇپ ئورنىمىزدىن تۇرىمىز. قىلاي دېسەك نى ـ نى ياخشى

ئىشلار بارغۇ؟ مېنىڭچە، بىز ئەمدى گۈناھىمىزنى يۇيۇش ئۈستىدە ياخشىراق ئويلانساق بولارمىكىن ؟! ئاۋامغا بەخت يارىتالمىساقمۇ، ئەمدى زىيان سالمايلى. زاكىر، بولدى بەس !

كانىيىم بوغۇلۇپ سۆزلىيەلمەي قالدىم. پىغانىم ئۆرلەپ، كۆزلىرىمگە يىغا يامىشتى. ئورنۇمدا ئولتۇرالماي چىقىپ كەتتىم.

ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتكەندە ۋېيگۈڭسۈندە ئۆكتەملىك قىلىپ غوجىلىق تالىشۋاتقان ئىككى گۇرۇھتىكى ئۇيغۇرلار بىر - بىرى بىلەن قانلىق ئۇرۇشتى. قايسىبىر كاتتىباشنىڭ پېيى كېسىلىپ كېتىش بىلەن جېدەل تېخىمۇ ئاۋۇپ كەتتى. شۇ كۈنى مەن مەست بولۇپ كوچىدا يېتىپ قاپتىمەن. ئۇلار بىللە باتۇرلۇق كۆرسىتىپ «جەڭ»گە قاتناشمىغانلىقىم ئۈچۈن، قاتتىق رەللە بولۇپ قايتىپ كەلگەن بىرنەچچىسى بىر توپ ئىتقا ئوخشاش ماڭا خىرىس قىلىشىپ، مېنى سۆرىگىنىچە قاراڭغۇ تار كوچىدىن بىرسىگە ئەكىرىۋېلىپ قاتتىق ئۇرۇۋېتىشتى. شۇ چاغدا بىلىكىمگە ئاللىقانداق بىرنەرسە چىممىدە قىلىپ سانجىلغانىدى. ئەتىسى ئاران ئۆيۈمگە كېلىپ كۆزۈمنىمۇ ئاچالماي ئىنجىقلاپ ياتسام، ھېلىقى ئەبىلەخلەر يەنە باستۇرۇپ كىرىپ مەجبۇرىي ھالدا بىلىكىمگە خىروئىن قاچىلانغان شىپىرىستىكى سۇيۇقلۇقنى ئۇرۇۋېتىپ چىقىپ كېتىشتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇراپ كاشالىنىڭ جېدىلى بىلەن ئۆچەكىشىپ قالغان بىر - ئىككىسى تۇراتتى. ئۇلار ئۇدا بىرنەچچە كۈنگىچە تەرەتكە چىققان ۋاقىتلىرىمنى پايلاپ تۇرۇپ ھاجەتخانىدىلا ماڭا زىيانكەشلىك قىلىشتى.

ئۇلار ئاخىر رەزىل مەقسىتىگە يېتىشتى. بەدىنىمدىكى زەھەر كۈچىيىپ ھۆرىيەتنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن ساتماي پايپىقمىنىڭ ئىچىگە سېلىپ دېرىزە تۈۋىگە ئېسىپ قويغان خىروئىنىنى ئېلىپ بىلىكىمگە ئۇرۇشقا مەجبۇر بولدۇم. ئۆزى خالىمىغان ۋە ئىرادىسىگە خىلاپ ئىشنى بىلىپ تۇرۇپ قىلىش ئادەم ئۈچۈن

ئەڭ زور ئازابلىق ئىش ئىكەن. ماڭا مۇشۇ كۈننى «ئىنئام» قىلىشقان كىشىلەردىن قاتتىق ئەپسۇسلاندىم. بىراق، ئاچچىقلىنىشقا، نەپرەتلىنىشكە ھەقلىق ئەمەس ئىدىم. مەنمۇ ئۇلارغا تالاي قېتىم خىروئىن ساتقان، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى قانچىسىغا چېكىشنى مەن ئۆگەتكەن، ئۇلارنى زەھەرلىگەنىدىم. تالاي كىشىلەر مېنىڭ ۋاستىلىك زىيانكەشلىكىمدىن ئۆلۈپ كەتتى. مەن زىممەمدىكى ۋىجدانىي قەرزىمنى مەڭگۈ تۆگىتىپ بولالمايمەن. قىلغان بارلىق ئىپلاسلىقلىرىم بەدىلىگە ئاخىر ئۆزۈمنىڭ قولى بىلەن ئۆلۈپ تۆگەشسەمۇ ئارام تېپىشىم ناتايىن.

ــ خۇدايىم سىزنى دۇشمەنلەرنىڭ قەستىدىن ئامان قىلسۇن. توسالغۇسىز ئىلگىرى بېسىپ بەختلىك، خاتىرجەم ئۆتكەيسىز. رەھمەت سىزگە، قىلغان ياردىمىڭىزگە مەندىن يانمىسا، خۇدايىمدىن يانار.

ھېلىقى ئايالنىڭ باھار يامغۇرىدەك تۆكۈلۈپ ئالدىمدا تىزلانغان ھالىتى كۆز ئالدىمغا كەلدى. مەن ئۇنى ئۇچراتقاندا، يېڭىلا توي قىلىپ تەگكەن ئېرىنىڭ دامىغا چۈشۈپ بۇ يەرگە كېلىپ، كوچىغا چىقىپ قالغان بىچارە مەزلۇم ئېرىنىڭ چاڭگىلىدىن قانداق قۇتۇلۇشنى بىلەلمەي تېڭىرقاپ يۇرۇپتىكەن، ئۇنىڭ يۇرتىغا كەتكۈسى بارلىقىنى، ئاتا ـ ئانا، ئېگىچە ـ سىڭىللىرىنى شۇ قەدەر سېغىنغانلىقىنى مۆلدۈرلەپ تۇرغان كۆزلىرى سۆزلەپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بۇ ئازاب چاڭگىلىدىن ئازاد بولۇپ يىراق يۇرتىغا كېتىۋېلىشى ئۈچۈن يېتەرلىك راسخوتنى بېرىپ، ئىتتىكلا يولغا سېلىپ قويدۇم.

ئەل قىساسى بەدىلىگە پۇشايمان، نومۇس، ئازاب، زەئىپلىك ئىلكىدە ئۆيۈمنى ساقلاپ ئولتۇرغىنىمغا تۆت ـ بەش كۈن بولۇپ قالدى. ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدا مۇنداق بىر جۈملە سۆزنى خاتىرە دەپتىرىمگە كۆچۈرۈۋالغانىدىم. «پەقەت ئىرادىسىز ئادەملەرلا رېئاللىققا يۈزلىنىشتىن قورقىدۇ.» ئۆزۈمدە يەنە بىر قېتىم دەس

تۇرغۇدەك جۇرئەت كەملىك قىلىۋاتاتتى. تېنىم بەكلا ئاجىزلاپ كەتتى. ماڭا ئەمدى ھېچقانداق چىقىش يولى قالمىغاندەك قىلاتتى. يۇرتقا قايتىشنى خالمايتتىم. مەن راستلا ئىرادىسىز ئادەم بولسام كېرەك، باش ـ ئاخىرى يوق بىر يولنى بويلاپ مېڭىۋېرىپ، ئۆلۈم پۇراپ تۇرىدىغان دەشت ـ باياۋاننىڭ ھالاكەتلىك قوينىغا كىرىپ قالدىم. مېنى ئازدۇرۇپ ئازابلىق كەچمىشلەر بىلەن قورقۇنچلۇق خىياللارغا ئەسىر قىلغان ئېزىتقۇ تۇيغۇلار خۇددى ئۆمۈچۈك توربەدەك ئۇستۈمگە تاشلىنىپ تېنىمنى قىسىپ، تىنىقمىنى بوغۇشقا باشلىدى. ئۇھ... شۇنچە ئۇزاق كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، ئانامنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ بىردەم پاراڭلاشمىغىلى، ئانام بىچارە شۇ تاپتا ياغلىقىنىڭ ئۇچى بىلەن كۆزلىرىنى سۈرتكەچ دەرۋازا ئالدىدا يولۇمغا قاراپ تۇرىدىغاندۇ. ئۇ مېنىڭ تويۇمنى كۆرۈشكە شۇ قەدەر تەشنا ئىدى. ناۋادا مەن ئۆلۈپ كەتسەم، ئۇ قانچىلىك ئازابلىنىپ كېتەر؟! ئاھ، ئانا، بىتەلەي بەختسىز ئوغلۇڭ ئەقلىسىزلىك قىلىپ سېنى كۆپ رەنجىتتى، كۆپ جەبىر ـ جاپالارغا قويدى. شۇنداقتىمۇ، بۇ دۇنيادا بىر سەنلا ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇئا قىلمىسەن. ئانا، بىراق ئوغلۇڭ ... ئۆپكەم ھاسىرىتىپ بېشىم قايغىلى تۇردى. پۈتۈن تېنىم كۈيۈشۈپ ئۆزۈمنىڭ ئەمەستەكلا ئىختىيارىمغا باقماي يۇمشاپ كېتىۋاتاتتى. كۆڭلۈم تۇيۇپ قالدى، بۇ خىلى كۈچى بار خىروئىن ئىدى. بارلىق غەيرىتىمنى يىغىپ دېرىزىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ئازراق بوشلۇققا، كەڭرى زېمىننى ھامىيلىمقىغا ئېلىپ قۇچاقلاپ ياتقان پايانسىز كۆككە تەلمۈرۈپ قارىدىم. ئاسماندىكى تولۇن ئاينى گەرچە بۇلۇتلار توسۇۋالغان بولسىمۇ، يەنىلا بارغانسېرى سۇسلاۋاتقان نۇرى بىلەن ئەمدى قايتا يورۇمايدىغاندەك، قارىيىپ تۇرغان ئېغىر ئۇيقۇلۇق تەبىئەتنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. بىلىكىمدىكى شىپىرىس يەرگە چۈشۈپ كەتتى. ئانامنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئەنسىز قېقىلغانلىقىنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم.

مارافونچه روه چەمبرىكى

ئاشۇ چاغلاردىكى بوران پەقەتلا ئېسىمدىن چىقمايدۇ. زېمىننىڭ بىر قېتىنى سويۇۋېلىپ، ھەممە نەرسىنى يۇتۇپ كېتىدىغاندەك يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان زۇلمەت كېچىدەك قاپقارا بوران... ئۇنىڭ قەيەر، قايسى چاغ ئىكەنلىكىنى دەپ بېرەلمەيمەن. باشلىرىم زىڭىلداپ ئاغرىپ تۇراتتى. بوران شۇ قەدەر ۋەھىمىلىك. ھازىرقىدەك ئېسىمدە تۇرۇپتۇ، شۇ چاغدا كەلكۈندەك يامراپ كېلىۋاتقان بورانغا قاراپ ھەيكەلدەك قېتىپلا قالدىم. ئۇ چاغدا مەن ھېچقانداق تەييارلىقسىز ئىدىم، ئەتراپىمدا ماڭا پاناھ بولغۇدەك ھېچنېمە چىقمىدى.

مەن پەقەت كۆز ئالدىمدا پىلىلداپ يېنىپ تۇرغان نۇرغا قاراپ ئىلگىرىلەيتتىم. يورۇق ھەم ئىللىق نۇرغا ئورالغان كەپە بوراندىن بىخەۋەر ئىدى... ئۆزۈمنىڭ قانداق مەخلۇق ئىكەنلىكىمنى دەپ بېرەلمەيمەن. پەقەت نۇر ئۈچۈن يارالغاندەكلا... ئاشۇ نۇرغا ئېرىشىش ئىستىكىدە بولماسلىقىم مۇمكىن ئەمەس. ھالسىزلانغان قاناتلىرىمغا بوران ئۇرۇلدى. يېتىپ بولالمىغان مەنزىلىم كۆز ئالدىمدا تۇراتتى. مەغلۇبىيەتتىن شۇنچىلىك قورقمەن، لېكىن كېچىككەنىدىم. قاناتلىرىم بوغۇچلاندى. غازاڭ قاپلىغان چوڭقۇر ئازگالغا تاشلىنىپ قالدىم.

نۇرغا تويۇنغان ئىللىق بىر دۇنيا ئىستەكلىرىمنى قوچۇيتتى. مايسا بولۇپ تۇزلەڭگە ياماشتىم. بىراۋ مېنى

ئەقىلسىز، ھاماقەت، دەپ ئەيىبلىدى. بۇ سۆز ئاشۇ قارا بوراندەك روھىي تىنىچلىقىمنى يەنە بىر قېتىم بۇزۇۋەتتى. بۇ بەختسىزلىكىم بىلەن ئاخىرىغىچە قارشىلىشىش قارارىغا كەلدىم. بوران يولۇمنى توسۇيتتى، مەن ھېچنېمىگە پەرۋا قىلماي نۇرغا قاراپ سىلجىدىم. ئاخىر يەنىلا مەغلۇبىيەتكە ئۇرۇلۇپ يېقىمسىز ئىگىرىۋەتتىم. كەينىدىنلا كۈلۈۋەتكەن بولسام كېرەك، بۇنداق روھىيەتنى مەغلۇبىيەتنىگە تەن بەرمەسلىك ياكى ئۇستۇنلۇك پىسخىكىسى دەپ ئاتايمىزمۇ، ھازىر ئويلىسام، ئۇ مېنىڭ ئەڭ ئازابلىق بەختىم ئىكەن. تەكرار مەغلۇبىيەت ھامان مېنى كۈتۈۋالاتتى. مەيلى سىز قانچىلىك كۆڭۈلسىزلىككە دۇچ كېلىڭ، ئۇنىڭغا كۈلۈپ تۇرۇپ مۇئامىلە قىلىشنى بىلىشىڭىز كېرەك. شۇنداق، مەن قاقاھلاپ كۈلدۈم، بىراق ئاچ قالغان موزاينىڭ مۆرىشىدەك ئېچىنىشلىق بىر ئاۋازدىن قاتتىق سىلكىنىپ كۈلكەمنى ئۇنتۇدۇم. مېنى قارا بېسىپتۇ، ئاشۇ قارا بوران خاتىرجەملىكىمنى بۇزۇۋەتتى.

ئوتلۇق قامەت، مېھرلىك كۆزلەر

تەبىئەتنىڭ كىشىنى ھارغىن، ئېزىلەڭگۈ قىلىپ قويىدىغان بىر مەزگىللىرى بولىدۇ. بۇ مەزگىل بىلەن پەقەتلا خۇشۇم يوق. قارىسا ھەممىلا ئادەمنىڭ چىرايىدىن توپا ئۆرلەپ تۇرغان، خۇددى بوراندا قالغاندەك. ئادەملەر خۇددى ئۆلۈك توپىدەك ئېغىر، ھېسسىياتسىز. تۇپراق ئۇلۇغ بولسىمۇ، بىراق بوراندا توزۇيدۇ. ئۇ بورانغا ئەل بولۇپ خاسىيىتىنى يوقاتتى. تۇپراقتىن تۆرەل-مىش ئىنسانمۇ شۇ خۇسۇسىيەتنى ئۆزىگە سىڭدۈرگەن. ئۇمۇ ھاياتنىڭ بورانلىرىدا ھەر يان توزۇپ تۇرىدۇ. ئادەمئاتا بىلەن ھاۋائانمۇ ۋەسۋەسىنىڭ بورانلىرىغا ئېزىقىپ ئەرشتىن توزۇپ زېمىنغا چۈشكەن ئەمەسمۇ؟! خەير، بىزمۇ ئاخىر بىر ئوچۇم

تۇپراق. شۇڭىمۇ تەڭرى باغرىمىزنى مۇشۇ تۇپراققا تېڭىپ، رىشتىمىزنى، ھاياتىمىزنى ئۇنىڭ بىلەن تەقدىرداش، ھەمنەپەس قىلىپ ياراتقان بولسا كېرەك. بوراندىن كېيىن تەبىئەتنىڭ سۇزۇك، سالقىن يامغۇرى بولغىنىدەك، ھاياتلىقتىمۇ كۆڭۈلسىز، مەنسىز چاغلار، ئۇنتۇلغۇسىز ئەھمىيەتلىك، تەسۈرلىگۈسىز گۈزەل مىنۇتلار بولىدۇ. بۇ كۈنلەرنىڭ ئۆزاق داۋاملاشمايدىغانلىقى ماڭا ئايان. بىر چاغلار كېلىدۇ، يامغۇر تەبىئەتنىمۇ، چىرايلارنىمۇ، كۆڭۈللەرنىمۇ ياشارتىۋېتىدىغان، زېمىندىن دىماقنى غىدىغلايدىغان نەمخۇش، ئىللىق پۇراق كۆتۈرۈلۈپ تۇرىدۇ. كۆڭۈلدىكى غەشلىكلەر پاك ـ پاكىز ئېقىپ كەتكەندەك، ئۇرنىنى شېرىن ئۈمىدكە تولغان ھاياجانلىق ئىستەكلەر، كەپسىز، شادىمان، بەختلىك تۇيغۇلار ئىگىلەيدۇ. ئۇ چاغدا كىشىنى زېرىكتۈرىدىغان بۇنداق كۈنلەرنى تەسەۋۋۇرىڭىزغا قايتا سىغدۇرالمايسىز. ھاياتىڭىز مەنىگە، جاسارەتكە تولىدۇ.

مەكتەپ سەيناسىنى ئايلىنىپ كېتىۋاتىمەن. كالىلامدا ئۇزاقتىن بېرى ھەل قىلىنماي قالغان نۇرغۇن مەسىلىلەر قېلىپ قالغاندەك دەرھال زۇرۇر ھەم تېگىشلىك قارار چىقىرىش مەجبۇرىيىتى مېنى ئويلاندۇراتتى. ئەمما، نېمىگە شۇنچە زورۇقۇپ، چوڭقۇر مۇلاھىزىلەر بىلەن ھەپىلىشىپ كېلىۋاتقانلىقىمنى ئۇزۇممۇ بىلمەيمەن. ئاسمان بوشلۇقى كۆڭۈل ئېكرانىمدەكلا تۇمانلىق. كۆڭلۈم نېمىلەرنىدۇر خالايدۇ، ئىزدەيدۇ. ئەما، يەنىلا چۈشىنىكسىز، نامەلۇم بىر بوشلۇق قەلبىمگە ھۆكۈمران. يولنىڭ ئىككى قاسىنقىدىكى تامام مەنزىرىلەر پىسەنتىمگە ياقماي قالدى. تېخىچە تاقىر تۇرغان دەرەخلەر، مۇزدەك سوغۇق تاش ئورۇندۇق، ئەخلەتخانىغا ئايلانغان كۆرۈمسىز چىملىق... بۇ يولدا تالاي ماڭغان بولسامۇ بۇگۈنكىدەك سىنچىلاپ قاراپ باقماپتىمەن. كوچىلار قانداقكىن، بۇ يەردە غېرىبلىق يىغلايدۇ. ھەي... شەنبە دېگەن شۇ. ھەممىسى

ئۆيلىرىگە كېتىشتى. بىرەرسى كېلىپ مۇشۇ يەردە ماڭا بىرەم ھەمراھ بولسىمۇ بوپتىكەن. سەھەردىلا ئويغىنىپ كېتىپ قايتا ئۇخلىيالمىدىم. چۈشكىچە يېتىپ قانغۇدەك ئۇخلاش ئارزۇيۇم بىتچىت بولدى. ئۆيگە پەقەتلا كەتكۈم يوق. ئاخىر، مەكتەپتە لەيلەپ يۈرۈشنىڭمۇ پايدىسى بولمىدى.

كۈتۈپخانا ئالدىغا كېلىپ پەلەمپەيدە ئولتۇردۇم. بۇ يەر مېنىڭ دائىملىق سورۇنۇم. ئۈچ يىل مابەينىدە ئۆيگە قايتمىساملا ۋاقتىم مۇشۇ كۈتۈپخانىدىلا ئۆتتى. مېنىڭ ئىجتىھاتىم، ئارمىنىم، سىرلىرىم، بارلىق ياخشى ـ يامان ھېسلىرىم مۇشۇ كۈتۈپخانا ئىچىگە يوشۇرۇنغان. ئۇنىڭدىكى بىلىم جەۋھەرلىرى، ئادەمىيلىك مىزانلىرى، قىممەتلىك ھايات دۇردانىلىرى ۋۇجۇدۇمغا زېمىنغا تۆكۈلگەن يامغۇر كەبى سىڭگەن. مەن ئەمدى بۇ سۆيۈملۈك ماكاندىن ماڭا خاتىرجەملىك، ئازادلىك ئاتا قىلىدىغان خىلۋەت «ئوردام»دىن ئايرىلماقچى. ئۆتكەن كۈنلەر قايتىلانمايدۇ. مەڭگۈ ئېچىلمايدىغاندەك مەھكەم ئېتىلگەن ئىشىككە قاراپ كۆڭلۈم بەكلا يېرىم بولدى. ئىختىيارسىز دەرۋازىغا بويۇنداپ قارىدىم. قارىدىم ـ يۇ، تونۇش بىر گەۋدىنى كۆرۈپ پۈتكۈل سېزىملىرىم تەكرار سىلكىنىشتىن لەرزىگە كەلدى.

ئۇ سالماق قەدەملەر بىلەن دەرۋازىدىن كىرىپ كېلىۋاتاتتى. خۇددى كىتابلاردا يېزىلغىنىدەك، ئۇ ئۆزى بىلەن بىللە تولىمۇ نۇرلۇق بىر ئالەمنى باشلاپ كەلگەندى. خۇددى سۇبھى قۇياشى تۇن قاراڭغۇسىنى يېرىپ پارلىغاندەك، قەلبىم نۇرانە، ئىللىق بىر سېزىمگە ئەسىر بولدى. ئالدىمدىكى يول باھار زوقىغا چۆمدى، ئۇنى كۈتۈپ ئولتۇردۇم. بىردەمدىن كېيىن يول ئاستا ـ ئاستا قاريىپ، ئەتراپنى سۇس تۇمان قاپلىدى. يول چەكسىز ئۇزىرىپ كېتىۋاتاتتى، ئۇ ئەمدى كېلەلمەسلىكى مۇمكىن. كۆز ئالدىم تورلىشىپ، ئۇنى يىتتۈرۈپ قويدۇم. ياق، مەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرۇشۇم كېرەك! ئورنۇمدىن دەس تۇردۇم. ئالدىمدىكى مەنزىرە

شۇ قەدەر غۇۋا، ئۇمىدسىز، مەغلۇبىيەتلىك بولسىمۇ، ئەڭ ئاجىز ئۇمىدلىرىمدىن كېچەلمىدىم. كۆز نۇرۇم، يۈرىكىم، پۈتكۈل ۋۇجۇدۇم پايانداز بولۇپ، ئۇنىڭ قەدەملىرى ئاستىغا بەخشەندە قىلىنغانىدى. ئۇمىدسىزلىك بىرەر قېتىم رايىمنى قايتۇرغان ئەمەس. ئۇنىڭ ۋىسالى ماڭا خۇشاللىق بىلەن تەڭ يەنە ئازاب، ئەندىشە ئېلىپ كېلىدۇ. شۇنداقتىمۇ، خۇددى پەرۋانە ئۆزىنىڭ ئۆلۈپ كېتەرىنى بىلىپ تۇرۇپ، تېنىنى نۇرغا، ئاتەشكە ئۇرۇپ تۇرغانىدەك، مەن ئۆزۈمنى پەرۋانىنىڭ قىسمىتىدىن ئايرىۋالالمايمەن. چۈنكى، پەرۋانىدىكى ئىشقىنى تەڭرى ماڭا سالدى. ئاشۇ قىسمەت پەرۋانىنىڭ هاياتىنى يارىتىدۇ. ئىنسانمۇ شۇ، بىرلىرى ئاتەش، بىرلىرى پەرۋانە. ئۇنى كۈتۈپ كۆڭلۈم هارسا، كۆزلىرىم تالسا بولاتتى. بۇ يولغا زارىقىش مېنى هالاكەتلىك كەچمىشكە باشلاپ بارارمۇ؟!

ئۇ تولىمۇ يىراقلاردىن ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرەيتتى. گويا بىر پارچە سۈرەتتەك. بىز ئىككىگە ئايرىلغان دۇنيادا بىر ـ بىرىمىز ئۈچۈن يارالغاندەك تەلپۈنەتتۇق. ئۇ ئاخىر ئالدىمغا كەلدى. كۆزلىرى ئۇيقۇسىراپ، قىزىرىپ كېتىپتۇ. گەۋدىسى قورۇلۇپ سەل ـ پەل ئورۇقلاپ قالغاندەك قىلاتتى. ئۇنى بەكلا سېغىنغانىدىم. بىز خۇددى باشقا بىر ئالەمدە تۇيۇقسىز ئۇچرىشىپ قالغاندەك قارىشىپ قالدۇق. شۇ تاپتا ئۇنىڭ بوينىغا مەهكەم ئېسىلىپ كۆڭلۈم تىنغۇچە تۇرۇۋالغۇم كەلدى. غېرىبسىنىپ يۇرگەن چاغلىرىمدا ئۇ هەمىشە يېنىمدا پەيدا بولدى. ئۇنىڭغا كۆنۈپ قاپتىمەن. بۇ دۇنيادا پەقەت ئۇلا ماڭا داۋاملىق كۆيۈنسە كېرەك. ئۇ مەن ئۈچۈن ئەڭ مۇهىم شەخسكە ئايلىنىپ قالدى. نامەلۇم بىر ئاچچىق يۇرىكىمنى قاپساپ تۇراتتى. بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز مانا مۇشۇ يەردىن باشلانغان. ئەمەلىيەتتە، بىز نۇرغۇن ئىشلارغا كېچىككەنىدۇق. هېچنېمە دېيىشمىسەكمۇ كۆزلىرىمىز هەممىنى ئاشكارا قىلىپ تۇرىدۇ.

ـــ قاراڭ سىزنى، ئەپتىڭىز نېمانداق ئاۋارە؟ كۆڭلىكىڭىزنى سېلىڭ، يۇيۇپ بېرەي، ياقىسى كىرلىشىپ كەتسىمۇ كىيىۋېرىپسىز، ـــ مەن شۇنداق دەپ ئۇنى ياتاقتا باشلاپ چىقتىم.

ـــ ئۆيگە قايتمىغىنىمغا ئۇچ كۈن بولدى. ۋەزىپە ئىجرا قىلىۋاتىمىز.

ـــ مۇنداق دەڭ، مەن تېخى سىزنى ئائىلىسىدە خوتۇن - بالىلىرى بىلەن ئەمەك بولۇپ خاتىرجەم كۆشەپ ياتقان ئوخشايدۇ، دەپتىمەن. ھەرنېمە بولسا ئېسىڭىزدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتمەپتىمەن.

ئۇ ماڭا چوڭقۇر مېھىر بىلەن تىكىلدى. ئاھ، شۇ تاپتا بىز ھەممە توسالغۇلارنى ئۇنتۇپ كېتەلىسەك نە بولغاي؟ ! ئۇ يېنىمدا بولسىلا خاتىرجەملىككە تولىمەن. ئۇنىڭغا كۆيۈنگۈم، خۇددى ئايالىدەكلا ھەممە نەرسىنى تەخلەپ، ئۇستىبېشىنى تۈزەشتۈرۈپ قويغۇم كېلىدۇ. ئۇ يۇيۇنۇپ ئۇستىباشلىرىنى بىر قۇر تۈزەشتۈرۈۋالغاندىن كېيىن تېزلا ئۈيقۇغا كەتتى. ئۇنىڭغا ئاتاپ ئالايىتەن سېتىۋالغان كۆڭلەك ئۇنى تېتىك، نەۋقىران يىگىتلەردەك ياشارتىۋەتتى. كىم ئۇنى ئىككى بالىسى بار ئەر دەيدۇ؟! ئۇنىڭ كىچىك بالىدەك يېنىك پۇشۇلداپ، خاتىرجەم ئۈيقۇغا كەتكەن ھالىتىگە قاراپ مەستلىكىم كېلىپ يېنىدا قاراپ ئولتۇردۇم. مەھكەم تۈرۈلگەن قوشۇمىلىرى، جىددىي، تەلەپچان چىراي ئىپادىلىرىدىن ئۇنىڭ باغرى يۇمشاق، مۇلايىم، ھەزىلكەش ئەر ئىكەنلىكىنى بايقىۋېلىش تەس. ئۇ مېنىڭ نەۋرە ئاكام بولىدۇ. ياق، نەۋرە ئاچامنىڭ ئېرى. ئۇنىڭ بىلەن قاچانلاردا تونۇشقىنىمنى ئەسلىيەلمەيمەن. دەسلەپكى چاغلاردا ئۇنىڭدىن قەۋەتلا ئەيمىنەتتىم. نېمىشقىدۇر ئۇنى كۆرسەملا جىددىيلىشىپ ھودۇقۇپ كېتەتتىم. نەۋرە ئاچام تۇنجى قېتىم ئۇنىڭ سۈرىتىنى ماڭا كۆرسەتكەن چاغدا مەن سۈرەتكە قاراپ تىكىلىپ قالغانىدىم.

ئۇنىڭ كۆزلىرى ھەم قەھرلىك، ھەم مۇلايىم تۇس ئالغان، تەسۋىرلەپ بەرگىلى بولمايدىغان نامەلۇم بىر سېھرىي كۈچ تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان مۇھەببەتلىك قاراشلار... كېيىن ئۇنىڭ ساقچى فورمىسى كىيگەن قىياپىتىنى كۆرۈپ كۆزلىرىنى ئۇزەلمەي قالدىم. ئۇنىڭدىكى جەسۇر قامەت، سالاپەتلىك كۈلكە، تەمكىنلىكمۇ، خۇشخۇيلۇقمۇ ئوخشاشلا مۇجەسسەملەنگەن ئۇنىۋېرسال مىجەز... ئەرلەرگە خاس بوم، ئوتتۇرا ئاۋازنىڭ ئۆزىلا ئۇنتۇلغۇسىز گۈزەل بىر ناخشا. نەۋرە ئاچامغا ھەسەت قىلغۇم كەلدى. ئۇ مىجەزىمۇ، چىرايىمۇ ئادەتتىكىچە ئايال. ھەيرانلا قالدىم، ئاشۇ ساقچى فورمىسىنىڭ ئىچىدە ئوتتەك بىر يۈرەك بار ئىدى. ئۇلارنىڭ تويى بولغاندا مەن سوقۇر ئۇچەي ئوپېراتسىيەسى بولۇپ قاتنىشالمىدىم. ھېلىمۇ ئېسىمدە، ئوپېراتسىيەدىن كېيىن ھوشۇمغا كېلىپ بىرىنچى بولۇپ ئەسكە ئالغىنىم نەۋرە ئاچامنىڭ تويى بولدى. شۇ چاغدا ئاشۇ كېلىشكەن، سۆيۈملۈك ئەرنىڭ يېنىدىكى ساھىبجامال كېلىنچەك مەن بولۇپ قالسامچۇ، دەپ ئويلىغانىدىم. مانا بۇلار مېنىڭ دەسلەپكى ياشلىق ھېسلىرىم. ئۇ چاغلارنى ئەسلەش مەن ئۈچۈن شېرىن بىر ئازاب.

مەكتەپكە تېخى يېڭىلا كېلىپ، بالىلىق خۇيلىرىمنى تاشلىيالمىغان ئەركە، كەپسىز چاغلىرىمدا ئۇ مېنى ئىزدەپ كەلگەندى. ئۇ نامەلۇم بىر شەنبە كۈنى، مەن ئۆيگە قايتىشقا تەييارلىنىۋاتاتتىم.

— زۇمرەت، بىرسى سېنى ئىزدەيدىكەن، — باھارنىسا ئالدىراش كىرىپ مېنى نوقۇدى.

— كىم ئىكەن؟ — دېدىم مەن پەرۋاسىز ھالدا.

— ئىشقىلىپ، بىر ئەر. كۆزلىرىدىن ئوت يېنىپ تۇرىدىكەن. ھەي، قالتىسقۇ! شەنبەك كۆڭۈللۈك ئۆتكۈدەك جۈمۇ.

— نېمە دەيدىغاندۇ، قېنى ئۇ؟

ـــ دەرۋازا ئالدىدا قالدى. ھەي، بىزدىن يوشۇرمىساڭمۇ بولىدۇ، پۈتۈشۈپ قويۇپ تونۇماس، بىلمەس بولۇۋالغىنىڭدىن ئۆرگۈلەي...

ئۇنىڭ كېيىنكى گەپلىرى قۇلىقىمغا كىرمىدى. شەنبىدە مېنى ئىزدەپ كەلگەن زادى كىمدۇر؟ «كۆزلىرىدىن ئوت يېنىپ تۇرىدىغان بىر ئەر... » باھارنىسانىڭ سۈپەتلەشلىرى يادىمغا كېلىپ قىزىقىشىم كۈچەيدى. چاقچاق قىلىۋاتامدۇيا؟ مېنى كىممۇ ئىزدەپ كېلەر؟ كۆڭلۈم ئالدىراۋاتقاندەك قىلسىمۇ، قەستەن ئاستا چامداپ ناھايىتى ئۇزاقتا دەرۋازا ئالدىغا چىقتىم. «نەۋرە ئاچامنىڭ ئېرى !» ئۇنىڭ ئىزدەپ كېلىشىنى ئويلاپمۇ باقمايتىكەنمەن. خۇددى يۇز بېرىش مۇمكىنچىلىكى ئىنتايىن ئاز بولغان پەۋقۇلئاددە بىر ئىش بولغاندەك تولىمۇ تاسادىپىيلىق، غەيرىيلىك ھېس قىلدىم. ئۇمۇ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي تۇرۇپ قالدى. بىز گويا قەلبىدىكى مۇھەببىتىنى ئاشكارىلاشقا پېتىنالمايۋاتقان ناتونۇش يىگىت ـ قىزدەك دەماللىقا بىر ـ بىر نەزگە قانداق ئىپادە ھەدىيە قىلىشنى بىلەلمەي قىينالدۇق. توۋا، شۇ چاغدىكى مەن ۋە ئۇ ـ ھە !؟ شۇ چاغدا ئۇلار يېقىنلا ئەتراپتىكى بىر جايغا دېلو ئېنىقلىغىلى كەپتىكەن، ئۇ مېنى كۆرگەچ كېتەي دەپ كەپتۇ. كېيىن ئۇ پات ـ پات مېنى يوقلاپ تۇرىدىغان بولدى، ئۇنىڭ يولىغا قاراش ماڭا ئاستا ـ ئاستا ئادەت بولدى. ھەتتا بوگۈنگىچە...

ـــ زۇمرەت، ماڭا پەستىن تاماق ئاچقىپ بېرەلەرسىزمۇ؟

ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇرۇپ ئەسلىمىلەرگە بەند بولۇپ كېتىپتىمەن. ئۇ ئۇيقۇسىنى ئېچىپ ماڭا قاراپ ياتقانكەن. يوغان، ئىسسىق ئالقانلىرى ئارىسىدىكى نازۇك قوللىرىنى ئاستا تارتىۋالدىم. ئۇنىڭ نەۋرە ئاچامنىڭ ئېرى ئىكەنلىكى ئېسىمگە يەتسىلا، قەلبىم غەشلىككە تولۇپ، دۇنيا ناتونۇش بىلىنىدۇ. ئۆزۈمنى ئاستا ـ ئاستا سۇ بولۇپ ئېقىۋاتقاندەك،

ھەتتا تۇزۇپ يوقاپ كېتىۋاتقاندەك سېزىمەن. مۇمكىن بولسا ئۇنىڭدىن پەقەتلا ئايرىلمىسام.

ئۇ تاماقنى شۇنداق ئىشتىھا بىلەن يېدى، ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇرۇپ قاچامدىكى تاماقنىمۇ ئۇنتۇپ قاپتىمەن. ھەممە ئادەم ئۆز بەختى ئۈچۈن شەخسىيەتچى كېلىدۇ. مەنمۇ شۇنداق قىلىشنى تالاي قېتىم ئويلىدىم. مەيلى كىم بولسۇن، ئۆزى ئىنتىلگەن بەختنى بىر ئۆزىگىلا تەئەللۇق بولسا، ئۇنىڭدىن تەلتۆكۈس بەھرىلەنسەم دەپ ئويلايدۇ. ئەمما، ئۇ باشقىلارنىڭ ئىلكىدىكى بەخت بولسىچۇ!؟ ئۇلارنى ئويلاشتىن رايىم قايتتى. مەن پەقەت ئۆز رايىمنىلا ئىزدەپ يۈرىمەن.

— ھە، راست، تاھىر كۆرۈنمەيدۇغۇ، ئۇ قېنى؟

— ئۇنى كىم كۆرۈپتۇ؟ بوينى پۈكلىشىپ ئۆلگەندۇ تايىنلىق. تاھىرنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاپلا جۇدۇنۇم تۇتتى. ئۇ ئۆزىنى مەندىن قاچۇرۇش ئۈچۈن بولسىمۇ، تاھىرنى ئارىمىزغا مەجبۇرىي سۆرەپ كىرىدۇ، نېمىدېگەن بىمەنىلىك بۇ!

— ئۇنداق دېمەڭ، ئۇ ئۆلسە كىم سىزگە تويلۇق ئۇزۇك سوۋغا قىلىدۇ؟

— خاتىرجەم بولۇڭ، تويلۇق ئۇزۇك دەپ سىزگە ئېسىلمۇالمايمەن.

ئۇ قاقاھلاپ كۈلۈۋەتتى.

— ۋاقتى كەلگەندە سىزگە بىرەر مېتىر پاشنىسى بار ئاياغ سوۋغا قىلاي، يەردىن خېلى كۆتۈرۈلۈپ قالىسىز، قانداق؟

— سىزا... سىز ئەسكى، سارىڭ، مېنى تېرىكتۈرمەسىگىز كۈنىگىز ئۆتمەمدۇ؟

— ھە، قېنى، ئاچچىقىگىزدا سەكرەپ چىقىپ ئوشۇقۇمغا تېپىۋەتمەمسىز؟

— ھە، سىز... ئەمدى سىز بىلەن گەپلەشمەيمەن. يوقىلىڭا! بۇ يەردىن كېتىڭ، مېنى ئىككىنچى ئىزدىگۈچى بولماڭ.

ئۇنىڭغا قاتتىقلا قېيىدىدىم، ئەمما ئۇ ئەسلىي ھالىتىنى قىلچىلىك ئۆزگەرتمەستىن ئۆز ئويۇنى بىلەن كارىۋاتقا ئېغىر چۆكۈپ ئولتۇرىۋەردى. ئۇنىڭغا ئاچچىقلاي دەپمۇ قالماشتۇرالمايمەن. ئۇ بۇلۇتلۇق كەيپىياتمىنى بىردەمدىلا ئۇچۇشۇپتەلەيدۇ. ئەقلىم ھەيران. بۇ قېتىم ئۇ ئېغىر خورسىنىپ قويۇپ مەندىنمۇ ئۆتە جىمىپ كەتتى. مەن دەل مۇشۇنداق كەيپىياتتىن بەكلا قورقىمەن. ئۇ خورسىنىدۇ، ئۇھ تارتىدۇ، تاماكا چېكىدۇ. مەنچۇ؟ مەن ئاخىر ئۆزۈمنى بىر شۇمبۇيغا ئوخشاش ئارتۇقچە، مەنىسىز ھېس قىلىمەن. ھېلىقى تاھىرمۇ ئۆزىنى بىر شۇمبۇيدەك ھېس قىلسا بولاتتى. ئۇنى ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىمنى تالاي رەت ئەسكەرتتىم. ھەي ... ھاياتتا ھېچكىم شۇمبۇيا بولۇشتىن ساقلىنالمىسا كېرەك. كىم بىلىدۇ، نەۋرە ئاچام ياكى ئۇنىڭ مۇنۇ ئېرى مېنىڭ ھاياتىمدىكى شۇمبۇيىمۇ تېخى. شۇ مىنۇتلاردا ماڭا جاھاندىكى ئەڭ قەدىرسىز، نەپرەتلىك، ئەشەددىي زىيانلىق نەرسە ئاشۇ شۇمبۇيا بولۇپ تۇيۇلدى. تاھىر ـ زۆھرە رىۋايىتىدە قارىقۇل باتۇرنىڭ ئۇلارنىڭ قەبرىسى ئۈستىدە ئېچىلغان بىر جۈپ قىزىلگۈل ئارىسىغا بىر تال شۇمبۇيا بولۇپ ئۈنگەنلىكى تەسۋىرلەنگەن. جاھاندا ئاشىق ـ مەشۇقلار ئارىسىغا شۇمبۇيا بولۇپ ئۈنۈشتىنمۇ ئارتۇق رەزىللىك بولمىسا كېرەك، ئويلىرىمدىن ئىختىيارسىز سەسكىنىپ كەتتىم. تووا، شۇمبۇيا ـ ھە؟!

مەنزىلسىز مۇساپە

كىچىككىنە شامال چىقسىلا ئاسمان ـ پەلەك كۆتۈرۈلۈپ، گاھى ئەسكى بۇلۇڭلارغا سوقۇلۇپ، گاھى ئېگىز ـ پەس خادىلارغا ئىلىشىپ لەيلەپ يۈرىدىغان، قەيەرگە قونارىنى بىلگىلى بولمايدىغان پارچە قەغەز، سولياۋلارغا قاراپ ئويلىنىپ قالدىم.

ئۇلار مۇھىتنى بۇلغاپ، بىرلا بوران چىقسا، ھەممە جاينى ئەخلەت دۆۋىسىگە ئايلاندۇرۇۋېتىدىكەن. قېلىن ـ قېلىن دەستىلەكلىك كىتابلار ھەرگىزمۇ ئۇلاردەك ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ نىشانسىز ئۇچۇپ يۈرمەيدۇ. تېتىقسىز، تەنتەك، سۈيۈق مەجەزلىك ئادەملەرنى ئەقىل ـ ھوشى جايىدا، ئېغىر ـ بېسىق، ئەقىللىكلىك كىشىلەر بىلەن سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ. ئايىغى چىقماس ئويۇن ـ تاماشىلاردا ئۇچۇپ ـ قونۇپ كۈن ئۆتكۈزىدىغانلار ئۆمرىنى ئىزدىنىشكە، ئىجادىيەتكە بېغىشلىغانلار بىلەن روشەن سېلىشتۇرما ئەمەسمۇ؟ كىشىلەرنىڭ ھايات قىممىتىگە بولغان تونۇشى، تۇرمۇشى، تۇرمۇش كەچۈرۈش ئۇسۇلى، شەيئىلەرگە بولغان تونۇشى ۋە باھاسى ھەرگىزمۇ ئوخشاش بولمايدىكەن، ياتاقداشلىرىم شەنبە، يەكشەنبىنى قولدىن بەرمەس بولدى. دۇشەنبە كۈنىدىن باشلاپلا ھەپتە ئاخىرى يېرىم كېچە، تاڭ بىلەن تەڭ پەيدا بولۇپ ئۆزلىرىنىڭ قايسى داڭلىق رېستورانىدا كىملەر بىلەن تاماقلانغانلىقى، قايسىبىر كېلىشكەن، مەرد يىگىتنىڭ ئۆزىگە نەزىرى چۈشۈپ نېمىلەرنى دەپ كۆڭۈل چۈشەندۈرگەنلىكى، ئۇنىڭ مەجنۇن ھالىتى بىلەن شەھۋانىي كۆزلىرى، قايسى دىسكو مەيدانىدا ئۆزلىرىگە ئەخمەق بولغان ئەرلەر، كىمنىڭ كەلتۈرگەن يىگىتنىڭ ئەڭ كۆپ ئىكەنلىكى، كىمنىڭ كىيىمى ئەڭ مودا، كىم كىمنى تاشلىۋەتتى، ئەڭ ياخشى ھۆسن تۇرمۇش ئورنى، ئورۇقلىتىش ئايىغى، ئاقارتىش مېيى، ئەر ئوقۇتقۇچىلارنىڭ شەخسىي تۇرمۇشى، يالغان چاچ، كۆكسىنى چوڭايتىش ياكى كىچىكلىتىش لىپتىكى... قاتارلىق ئۇششاق ـ چۈششەك پاراڭلار بىلەن يېرىم كۈن تالاش ـ تارتىش قىلىشىپ، ئۆزلىرىنىڭمۇ ئۇيقۇسىنى ھارام قىلىدۇ. ئەتىسى دەرسخانىغا ئوقۇغۇچىلارنىڭ يېرىمى ئاغرىق ياكى رۇخسەت. باشقىلىرىمۇ باشلىرىنى ساڭگىلىتىپ ئاغزى يىرتىلىپ كەتكۈدەك ئەسنەپ ئولتۇرۇشقان. بېشىدا ئوت كۆيۈۋاتسىمۇ، بىردەملىك خۇشاللىق،

كەيپلىرى ئۇچۇن يىغىلىشىدۇ. «ھايات لەززىتى»، «بىر ياشۇبلىش»لار ئۇچۇن ئۆزلىرىنى پىدا قىلىشىدۇ. توۋا، ياشلىق دېگەن نېمىگە ئۆگىتىلسە، شۇنىڭغا ئوت بولۇپ يېلىنجاپ تۇرىدىغان، ھەرقانداق ئىشق ئۇچۇن سەمەندەر چاغلار بولسا كېرەك. ھەر ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق مىجەز ـ خۇلقى، كىشىلىك تۇرمۇش قارىشى بولىدۇ. ئىچكى ئامىل ئوخشىمىغاندىكىن، ساپامۇ ئوخشاش بولمايدۇ. ياتاقداشلىرىمنىڭ، دوستلىرىمنىڭ بىلىدىغانلىرى يەنىلا مېنىڭكىدىن كۆپ. ئۇلار ھېچبولمىغاندا بىر كۇنلۇك ھاياتىدىن قانائەتلىشىنى بىلىدۇ. كۇلگەن چېغىدا ھەممىنى ئۇنتۇپ ھاياجان بىلەن قاقاھلاپ كۇلەلەيدۇ. بەزىدە شۇ ئىشلار ئۇچۇنمۇ سىقىلىش ھېس قىلمەن. پائالىيەتچان بولماسلىقىمۇ بىر تۇرلۇك كەمچىلىك. بەزىدە ماڭا پەقەت ئامال يوقتەكلا ھېس قىلمەن. بىر قېتىم ياتاقتىكى قىزلار مېنى زورلاپ تانسىغا ئەكىرىۋىدى، كىرە ـ كىرمەيلا كېتەيلى دەپ تۇرۇۋېلىپ ھەممىسىنىڭ كەيپىنى ئۇچۇرۇۋەتكەنىدىم. ئۇلار مەن بىلەن كارى بولماي ئويناپ قېلىشتى. ئامال يوق، ئۆزۇم يالغۇز قايتىپ كەلگەنىدىم. ئۇلارنىڭ كەينىمدىن مېنى ئىزدەپ پاتپاراق بولۇپ كېتىشىنى نەدىن بىلەي. شۇنىڭدىن كېيىن ياتاقداشلىرىم بىر يەرگە بارسا، مەن ياتاقتا يالغۇز قالىدىغان بولدۇم. كۆڭلۇم ھامان جىمجىتلىقنى، تىمتاس مۇھىتنى خالايدۇ. بەزىدە ئۆزۇمدىن گۇمانلىنىپ قالىمەن. گەرچە ئەندىشىلىرىم شۇ قەدەر ئورۇنسىز، بىمەنە بولسىمۇ، مېنىڭ بۇ تەتۇرلۇكۇمگە تاھىر بىچارە چىدىغانىدى. بىر چاغلاردا ئۇ خۇش چاقچاق، ئويۇنخۇمار، شوخ يىگىت ئىدى، مېنى دەپ بىرمۇنچە ئۇلپەتلىرىدىن ئايرىلدى. بەزىدە ئۇنىڭ مەن ئۆگىنىش قىلىۋاتقان سىنىپلارغا كىرىپ ئۇدۇلۇمدا ئولتۇرۇپ، كۇچەپ ـ كۇچەپ تاماكا شورىغاچ، مېنىڭ قاچان ماتېرىياللىرىمنى يىغىشتۇرۇپ قايتىشقا

تەشىلىدىغانلىقىمنى كۈتۈشلىرىگە قاراپ، ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ قالاتتى. ئەمما، بۇنىڭلىق بىلەن ئۇنىڭغا كۆڭلۈمنى بېرەلمەيمەن ـ دە ! ئۆزۈمنى مەجبۇرلاپ كۆردۈم. بىز ئاي تولغان كەچلەردە جىمجىت قاتارلىشىپ مەكتەپ سەيناسىنى ئايلىناتتۇق. بۇنداق چاغلاردا مەن ئايغا قاراپ خىيال سۈرۈشنى ياخشى كۆرىمەن. ئۇ بولسا گىتارىنى تىرىڭشىتىپ ناخشا ئېيتىدۇ. ئۇ ناخشىنى خېلى ياخشى ئېيتالايدۇ. بەزىدە مەنمۇ ئۇنىڭغا جور بولۇپ ناخشا توۋلايتتىم.

ــ زۇمرەت، سىزلا خۇش بولىڭىز، مەن سىز ئۈچۈن ھەرقانداق ئىشنى قىلىشقا رازى، ــ دەيتتى ئۇ كۆزلىرىمگە تىكىلىپ تۇرۇپ، ــ مەن سىزنى بەختلىك قىلالايمەن، ماڭا ئىشىنىڭ.

ئۇ مەندىن بىر ياش كىچىك ئىدى. ئۇنى دائىم ئۇكام دەپ خاپا قىلاتتىم. بىز دوستانە ئۆتەتتۇق. ئۇنىڭ مېنى ئىزچىل ياخشى كۆرگەنلىكى، تەكرار يېلىنىپ ـ يالۋۇرۇشلىرى، مۇناسىۋىتىمىز ئۈچۈن كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرى ئۈچۈن ئۇنىڭغا ماقۇل بولسام بولاتتى. ئاخىرقى ھېسابتا بىز بىر ـ بىرىمىزنى ئۈمىدسىز قويدۇق. ئۇنىڭ قەيسىرىنى ياقتۇرمايدىغانلىقىمنى دەپ بېرەلمەيمەن. ئۇ ماڭا ئىزچىل كۆيۈنۈپ تۇراتتى. نېمىلا دېسەم ئاچچىقلىماي سەۋرچانلىق، رايىشلىق بىلەن دېگەنلىرىمگە كۆنەتتى. بەلكىم شۇ تەرەپلىرى ئۇنىڭدىكى ئەرلىك غۇرۇرنى، سۇر ـ ھەيۋىسىنى يوشۇرۇپ، مېنىڭ زوقلىنىش، پەخىرلىنىش، ھۆرمەت تۇيغۇمنى، كۈچلۈك ھىماقا ئىنتىلىش ئارزۇيۇمنى بىتچەت قىلىۋەتكەن بولسا كېرەك. ئۇ قەلبىمنىڭ مايىللىقىنى ئىگىلىۋالغان ھېلىقى ئەر ــ نەۋرە ئاچامنىڭ ئېرى نۇردۇن بىلەن پەرقلىق بولۇپ قالاتتى. نۇردۇن مەن ئۈچۈن باشقا بىر دۇنيا. تاھىر بەزىدە كىچىك بالىلارغىلا ئوخشاپ قالىدۇ. مېنىڭ جاھىللىقىم تۇتقاندا، ئۇمۇ

مەن بىلەن تەڭ تالىشىپ باتناپ قالىدۇ. مېنى قانداق بەزلەشنى، ئالداپ كۆڭلۈمنى خۇش قىلىشنى بىلمەيدۇ، بۇنداق چاغلادا نۇردۇن ئاكامنى سېغىنىپ قالىمەن. ئۇ بىر قولى ئوت، بىر قولى سۇ ئەر ئىدى.

مەكتەپتىن ئايرىلىدىغانغا سانا قالىق كۈنلىرىمىز قالدى. ساۋاقداشلار ھەممىسى بىر تەرەپتىن تېزرەك ئۇچۇرما بولۇشقا ئالدىرىسا، بىر تەرەپتىن بىر - بىرىدىن ئايرىلىشقا قىيالماي ھاياجانلىق، تەقەززا، ئارىسالدى روھىيەت بىلەن كۈنلىرىنى بارماق بىلەن ساناپ ئۆتكۈزمەكتە. كارىۋىتىمغا بىرمۇنچە قول يازما خاتىرىلىرى يىغىلىپ قاپتۇ. خاتىرىلەرنى بىر - بىرلەپ قولۇمغا ئېلىپ، ساۋاقداشلىرىمغا ھېچقانداق ئاچچىق - چۈچۈكى بولمىغان يادنامىلەرنى قالدۇردۇم. ئەمما، ئۇلارنى ئانچە چۈشىنىپ كەتمەيمەن. شۇنداقتىمۇ، ئۇلار مېنىڭ ھاياتىمدىكى ئەڭ كۆپ بىللە بولغان ھەمراھلىرىم. ئۇلاردىن ئايرىلىپ كەتسەممۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ ياخشى - يامان ئىشلىرىنى، ئارىمىزدىكى مۇناسىۋەتنى مەڭگۈ قەدىرلەيمەن. ئادەمنىڭ ئەڭ غەمسىز، شادىيانە، بەختىيار چاغلىرى ساۋاقداشلار بىلەن بىللە ئۆتكەن مۇنۇتلار بولۇپ قالىدۇغۇ ئاخىر. تاھىر كەچتە مەن بىلەن كۆرۈشكۈسى بارلىقىنى ئېيتقانىدى. ئۇنىڭ بىلەن نېمىشقا كۆرۈشەي؟ ! مېنى باشقىلارنىڭ ئالدىدا سۆز - چۆچەككە قويغانلىقى ئۈچۈنمۇ؟ ھەرقانچە پەرۋايىمغا ئالماي دېسەممۇ، ئۇ مېنى سۆيۈۋالىمەن دەپ چىڭ قۇچاقلىۋالدى. ئاخىر ئۇنى بىر شاپىلاق ئۇرۇۋەتتىم. ئۇ ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى. يارىماس ! نەچچە كۈن ئۆتمەيلا ئۇ بىزنىڭ ياتاقتىكى سۆزمە قاپاق بىر جاۋلىداقنا سېنى ئۇزاقتىن بېرى ياخشى كۆرەتتىم، دەپتۇ. مېنى كۆرسۈن دەپ ئىككىسىنىڭ مەكتەپتە قىلمىغانلىرى قالمىدى. ئۇ ماڭا زورلۇق قىلغاندا كىيگەن كىيىملىرىنىمۇ كۆيدۈرۈۋەتتىم. بۇ ئىش ماڭا قاتتىق ھار كەلدى. ھەي ي... ئوغۇللارنىڭ ئەخمەقلىقىنى

دەيمەن. ئۇ مېنىڭ كۈنداشلىق قىلىشىمنى كۈتكەنىدى. مەن ئەكسىچە ئۇنىڭغا ئۆچ بولۇپ قالدىم. بۇنداق ئۇسۇلنى قىزلار قوللانسا بەلكىم ئۇنۇملى بولار. ئەمما، بۇنداق قىلىشنىڭ بىر ئوغۇل بالا ئۈچۈن ئۇچىغا چىققان بىمەنىلىك ئىكەنلىكىنى ئۇ چۈشەنمىسە كېرەك.

ئىچىم سىقىلىپ مەكتەپ ئىچىدە مەقسەتسىز ئايلىنىپ يۈرۈپ، ياتاقلارنىڭ چىرىغى ئۆچۈشكە ئاز قالغاندا قايتىپ كىردىم.

— بايىراق سىزگە تېلېفون كەپتىكەن، ماۋۇ ئادرېس بويىچە ئىزدىسۇن، جىددىي ئىش بار دەيدۇ.

كارىۋىتىمدا هارغىن سوزۇلۇپ ياتسام، قىزلاردىن بىرسى كىچىككىنە ۋاراقچىنى قولۇمغا تۇتقۇزدى، ئۇ شەھەر سىرتىدىكى بىر جايىنىڭ ئادرېسى ئىكەن. هەيرانلا قالدىم. مەن بىلەن شۇنچە سىرلىق كۆرۈشمەكچى بولغان زادى كىم؟ ياكى تاھىر ئۆزىنىڭ ئاخىرقى تاكتىكىلىرىنى ئىشقا سېلىۋاتامدۇ؟

— بىر ئايال ئىكەن، هېلىقى نۇردۇن ئاكاڭنىڭ خىزمەتدىشى بولىمەن دېگەندەك قىلىدۇ، — باھارنىسا مېنىڭ گاڭگىرىغان تۇرقۇمغا قاراپ چۈشەنچە بەردى.

شۇ هامان جىددىيلىشىپ كەتتىم. «نۇردۇن؟ ئۇنىڭغا بىرەر ئىش بولمىغاندۇ؟» ئالدىراپ كوچىغا يۈگۈردۈم. كالىلامدا ئۇنىڭ مېنى ساقلاۋاتقانلىقىدىن باشقا هېچنېمە يوق. تاكسى توسۇشتىن قورقىدىغانلىقىمۇ يادىمدا قالماپتۇ.

هېلىقى ئۆي قاراڭغۇ، خىلۋەت كوچىدىكى كونا بىر بىنانىڭ ئۈچىنچى قەۋىتىدە ئىكەن. ئۆتكەن يىلى كۈزدە مەن باھارنىسا بىلەن بىللە ئۇنىڭ مۇشۇ ئەتراپتىكى بىر هامما ئاچىسىنىڭ ئۆيىگە كەلگەن چېغىمدا نۇردۇن ئاكامنى مۇشۇ بىنانىڭ ئالدىدا ئۇچراتقانىدىم. ئۇ غەرق مەست بولۇپ كېتىپتىكەن. باھارنىسا ئىككىمىز ئۇنى تەستە قايتۇرۇپ كەلگەنىدۇق. بۈگۈن يەنە ...

ئىشكنى ئەمدىلا چېكىشىمگە ئىچىدىن بىر ئايالنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى. ياندىكى گۈڭگا يورۇتۇلغان ياتاق ئۆيدە چاڭچىلىكەشتەك ياسىنىۋالغان بىر ئايال كارىۋاتتا ئۇنى يۆلەشتۇرۇپ ئولتۇرۇپتۇ. ئۇلارنىڭ سۆركىلىشىپ ئولتۇرغان ھالىتى كۆزۈمگە پەقەتلا سىغمىدى، ئۇنىڭ كۆڭلىكىنىڭ تۈگمىلىرى قورسىقىغچە ئېچىلغان، ئىشتانلىرى مەينەت، ئاۋۇ ئايال بولسا مەيدىلىرى كەڭ ئېچىلغان، ئىچ كۆڭلەك بىلەنلا يالىڭاچ پاچاقلىرىنى كېرىپ ئاجايىپ غەلىتە، كىشى سەسكەنگۈدەك بىر ھالەتتە ئولتۇرۇپتۇ. ئىشكتىن كىرمەي دېدىم ـ يۇ، ئامال بولمىدى، ھەر ئىككىسى كەيپلىك، چىرايلىرى قىزىرىپ كېتىپتۇ.

ـــ سىز ئۇنىڭ نەۋرە سىڭلىسى بولامسىز؟

ـــ ئۇنى سوراشنىڭ ھاجىتى يوققۇ؟

ـــ ئۇ كۆپ ئىچىپ قويدى. بىز خىزمەتداشلار ئولتۇرغاندۇق، ھەممىسى ئۇنى ماڭا تاشلاپ قويدى. بۇ ھالەتتە ئۇنى قانداقمۇ ئۆيگە ئاپارغىلى بولسۇن؟ ئاخىر بولماي بۇ يەرگە ئەكەلدىم. ئۇ سىز بىلەن كۆرۈشمەن دەپ تۇرۇۋالدى، شۇڭا...

مۇنۇ ئايالنىڭ تۇرقىدىن باشقىلارنى مەنسىتمەسلىك چىقىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايىغا قارىغۇمۇ كەلمىدى. بەتبەشىرە ئالۋاستىنىڭ ئۆزى! ئۇنىڭ ھەربىر سۆزى، ھەرىكىتىدىن ياسالمىلىقى چىقىپ تۇراتتى. نۇردۇن نېمىشقا مۇشۇنداق خوتۇن بىلەن... ئۇنى بىر يەردە كۆرگەندەكلا قىلاتتىم. لېكىن، دەماللىققا ئېسىمگە ئالالمىدىم. ئۇنىڭ ئېرى يوقمىدۇ؟ نۇردۇن ئاكامنىڭ نېمە قىلغىنى بۇ؟ ئىككىسى بىر ـ بىرىنىڭ مەستلىكىدىن پايدىلىنىپ... جۇدۇنۇم ئۆرلەپ نەپرىتىم قوزغالدى.

ـــ بىز كېتەيلى، نۇردۇن. ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، سىزنى ئەكېتەي.

ـــ ھەي، ھەي نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ كۆرمىدىڭىزمۇ ئۇنىڭ

هالىنى؟ قويۇڭ، ئارام ئالسۇن. ئەتە كەتسىمۇ ئوخشاش ئەمەسمۇ؟ سىز ئەڭ ياخشىسى قايتىپ كېتىڭ. ئۇنىڭ سىزگە قارىغۇدەك هالى يوق تۇرىدۇ.

ــ كەچۈرۈڭ، ئۇ مېنى چاقىرتقاچقا كەلدىم. ئەمدى تاشلاپ قويۇپ كېتەلمەيمەن، ــ ئۇنى سىلكىپ ئورنىدىن تۇرغۇزماقچى بولدۇم.

ــ ياق، بولمايدۇ. مەن سىزگە قانداق ئىشىنىمەن؟ ئۇ...

ــ بۇنى ئۇنىڭدىن سورا‌ڭ، سىز ئۇنىڭ نېمىسى؟

ــ ئو... ھۇش، تولا كۆكەرمىلىك قىلماڭە، سىڭلىم. بىزنىڭ ئىشىمىز بىلەن سىزنىڭ نېمە كارىڭىز؟ يا سىز ئۇنىڭ خوتۇنى بولمىسىڭىز؟ بىز بىللە خىزمەت ئىشلىدۇق. بۇرۇنمۇ، ھازىرمۇ، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ شۇنداق.

ئاچچىقىمدىن يېرىلىپ كەتكىلى تاسلا قالدىم. بۇنداق تۇتۇرۇقسىز، پەسكەش ئادەملەر بىلەن تالىشىپ ۋاقىتنى ئىسراپ قىلىش ئەخمەقنىڭ ئىشى ئەمەسمۇ! مەن نېمىگە بۇنچە خورلۇق تارتىمەن؟ ھايۋان تەبىئەتلىك ئادەم بەرىبىر نەپسىنى يىغالمايدۇ. ئۇ بۇ يەرگە ئۆز ئايىغى بىلەن كەلگەن تۇرسا؟! كەينىمگە ئۆرۈلۈپ ئىشىككە ماڭدىم.

ــ زۇ... زۇمرەت... سىڭلىم، سىزنى ئاۋارە قىلدىم. مەن ئۆيگە كېتەي. مېنى ئەكېتىڭ، ــ نۇردۇن قولىغا تاينىپ تەستە ئورنىدىن تۇردى ۋە ھېلىقى ئايالنىڭ مەن ئاپىرىپ قويايى، ھازىر ئارام ئېلىڭ دېگىنىگە قارىماي، ئۇنى ئىتتىرىۋېتىپ ئالچاڭلىغىنچە كېلىپ ئىشىككە ئېسىلدى. ھېلىقى خوتۇن بىرمۇنچە ناياقلاپ ئۇنىڭغا سۇركىلىشكە باشلىدى. ئۇلارنىڭ سۆزەلمىلىكىدىن بىزار بولۇپ كارىدورغا چىقىپ تۇردۇم. خېلىدىن كېيىن ئۇ يېنىمدا پەيدا بولدى.

ــ ئاچىڭىز بۇگۈن نۆۋەتچى، زۇمرەت، ئۆيدە يوق.

ئۇ يول بويى هاراق دەۋاسى قىلىپ كىملەرنىدۇر تىللاپ

ۋارقىراپ ماڭدى. ئۇنىڭ بۇنچىۋالا لاۋزىلاشقان ھالتىنى پەقەت كۆرمەپتىكەنمەن.

ئۇنى ئەمدىلا بوسۇغىسىدىن ئەكىرىشىمگە يالت قىلىپ ئۆينىڭ ئىچى كۇندۇزدەك يورۇپ كەتتى. ئۆزۈممۇ چۆچۈپ كەتتىم. ياتاق ئۆينىڭ ئىشىكىدە نەۋرە ئاچام چاچلىرى پاخپايغان، كۆزلىرى ئۇيقۇلۇق ھالەتتە بىزگە قاراپ تۇراتتى. نەۋرە ئاچام بىلەن ئىنتايىن بىئەپ بىر ھالەتتە كۆرۈشۈپ قالدىم.

ـــ خويمۇ زېرىكتىم بۇ لالمىدىن، ئىككى بالىغا دادا بولۇپ قالغۇچە سۈيدۈككە چىلىشىپ يا خۇدىنى بىلمىگەن. ھاراقنى ھەممىلا ئادەم ئىچىدۇ. كىم بۇنىڭدەك تاپتىن چىقىپتۇ؟ ھۇ رەسۋا!

ـــ قانداق ئادەمنىڭ رەسۋا بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ قوي، قانجۇق!

خۇدىنى بىلمەي سۆرىلىپ تۇرغان ئەر بىردىنلا شىرەدەك ھۆركىرەپ نەۋرە ئاچامغا ئېسىلدى. نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرىپ بولغۇچە ئۇ نەۋرە ئاچامنى يەرگە دوملىتىپ ئۇرۇپ كەتتى.

ـــ كىم تاپتىن چىقىپتۇ، مەندىن زېرىككەن بولساڭ ئۆيدىن چىق!

ئۇلارنى مىڭ تەسلىكتە ئاجرىتىۋالدىم. ئاچام يىغلاشقا باشلىدى. توۋا، ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىقىۋاتقان سېسىق گەپلەرگە چىداپ تۇرغىلى بولمايتتى. نۇردۇننىڭ كۆزلىرىگە قان تولدى. ئۇنىڭ بۇنچىۋالا قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى پەقەتلا ھېس قىلماپتىكەنمەن. ئۇ مېنى ئىتتىرىپ كىرىسلوغا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ، ئايالىنى چېچىدىن سۆرەپ تۇرغۇزۇپ ئىككى شاپىلاق ئۇرۇۋەتتى. بالىلارنىڭ يىغىسى بىلەن ئېسىمگە كېلىپ يۈگۈرۈپ ئۇلارنىڭ يېنىغا كىردىم ۋە ماڭمۇ قانداقتۇر بىر ۋەھىمە باردەك

ئىشكىنى ئېچىدىن مەھكەم تاقىدىم.

ــ سەن ھەر كۈنى مۇشۇنداق نۆۋەتچىلىك قىلىسەن، قايسى بۇزۇقلاردىن دەككەكنى يەپ كېلىپ، ھۇ... ھۇ... ھۇ... مەن جېنىمدىن تويدۇم. ئۇرە، مېنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋەت!

ئىككى بالىنىڭ يىغىسىنى بەزلەۋېتىپ، ئۆزۈمۇ ئىختىيارسىز ئۈلارغا قوشۇلۇپ يىغلىۋەتتىم. بەلكىم قورقۇپ كەتكەندىمەن ياكى ماجراغا سەۋەبچى بولۇپ قالغىنىمدىن ئازابلىنىپ، تىت ـ تىت بولۇپ ئاخىر شۇ شەكىلدە پارتلىغاندىمەن ۋە ياكى.... ئۇ بۇگۈن نەۋرە ئاچامنى نۆۋەتچى دەۋاتاتتى، مۇشۇ كەيپىيات، مۇشۇ روھىي ھالىتى بىلەن نەۋرە ئاچام كېسەللەر بىلەن قانداقمۇ مۇئامىلە قىلىشار؟ ئۇ ئەسلىي ھەرھالدا ئوڭلۇق، خۇش چىراي، يېقىملىق قىز ئىدى. ئەمدىلىكتە ... مۇنۇ غالجىرلاشقان، تەتۈر، ئەسەبىي ئايالنىڭ نەۋرە ئاچام ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيلا قالدىم. نىكاھتىكى بەختسىزلىك ئادەمنى ئېچىنارلىق قىسمەتلەرگە دۇچار قىلىدىكەن. بىز قىزلار چوقۇم ئۆزىمىزنى ھەقىقىي ياخشى كۆرىدىغان ئەرنى تاللىشىمىز كېرەك ئىكەن. نەۋرە ئاچام دوختۇرخانىدىكى كېسەللەرنى داۋالاپ ساقايتالىغان بىلەن، ئۆز ئېرىنىڭ ئالدىدا مېھرىبان، سۆيۈملۈك پەرىشتە، مەبۇدىگە ئايلىنالمىدى. قۇياش بىلەن تەڭداش مېھىردىن تارىغان بىر زەررىچە كۆيۈم، بىر تامچە مۇھەببەت بىلەن بولسىمۇ ئۆز ئېرىنىڭ قەلبىنى ئىللىتالمىدى. ئۇنىڭغا ئوخشاشلا مەنمۇ ئۇنىڭ ئېرىنى ياخشى كۆرىمەن. ناۋادا مۇنۇ بالىلارنىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرغان سەبىي، غۇبارسىز كۆزلىرى بولمىغان بولسا، مەن ئاللىقاچان ...

چەكلىك ھاياتتا ھامان ئۆزىمىزنىڭ بەختى ئۈچۈن ئىنتىلىپ ياشىشىمىز كېرەكقۇ؟ ئۇنى بىلىپ تۇرۇپ ئېتىراپ قىلمىغان ئەر تازىمۇ مەسئۇلىيەتسىز، ئەخمەق ئەر ھېسابلىنىدۇ. ئۇ

نېمىشقا ئۆزىنىمۇ، بىزنىمۇ، بالىلارنىمۇ قىينايدۇ. ئۇنى سۆيۈپ خاتالاشقاندىمەنمۇ؟ بۇ توغرىدا كۆپ ئويلانساملا مېنى ئۆمىدسىزلىك، بىر تۈرلۈك ۋەھىمە قىينايدۇ. بۇ يەردىن چىقىپ كېتەلمىسەم، يىراق - يىراقلارغا كەتسەم، ئۇنى ئۇنتۇپ كېتەلمىسەم، كۆرمىسەم دەيمەن. ئۇنىڭ تىنىقى بار ھاۋادىن نەپەسلەندىم. ئۇنىڭدىن ئۈمىدلىنىمەن. ئۇنى سېغىنىمەن، كۈتىمەن، مەيلى قانچىلىك رىيازەت چېكىپ، قانچە ئەخمەق بولسامۇ...

خېلى ئۇزاقتىن كېيىن ئىككىسىنىڭ ماجراسى بېسىقتى. نۇردۇن كىرىسلوغا يۆلەنگىنىچە يېنىك خورۇلداپ ئۇيقۇغا كېتىپتۇ. نەۋرە ئاچام ئۆزىنى ئاللىقەيرگە يوشۇرغاندى. ئۆيدىن قانداق چىقىپ كەتكەنلىكىمنى بىلمەيمەن. ئۇنىڭدىنلا ئەمەس، ئۆزۈمدىنمۇ تۇنجى قېتىم قاتتىق ئەپسۇسلاندىم. نەۋرە ئاچام مېنى كەچۈرەرمۇ؟ بالىلىقتا بىز نەقەدەر ئامراق، ئىناق ئاچا - سىڭىل ئىدۇق - ھە ! ئۇمۇ مەندەك يالغۇز قىز ئىدى. چوڭلار بىزنى بىر شاختىكى ئىككى غۇنچە، ئۆمۈرلۈك سىرداش، ھەمراھلاردىن بولۇپ قالىدۇ، دەيتتى. ئۇ مەندىن قىزغىنىپ باقمىغان. ھەتتا ئۆزى ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان نەرسىلىرىنىمۇ جۇپى بىلەن سوۋغا قىلاتتى. كىچىك چاغلىرىمدىن تارتىپلا ماڭا ئۇ قاراپتىكەن. دوستلۇق، قېرىنداشلىق مېھرى ماڭا ئۇنىڭ ۋۇجۇدى ئارقىلىق سىڭگەن. بۇ ئىشلارغا خۇددى ئۇزاق زامانلار بولۇپ كەتكەندەك، خاتىرىلەر يوقلىپ، ئەسلىمىلەر غۇۋالىشىپ قاپتۇ.

سىرتتا شارىلداپ يامغۇر يېغىۋاتاتتى. ئىستولبا يېنىدىكى قاراڭغۇ بۇلۇڭدا تۇرۇپ قالدىم. كىچىككىنە شامال چىقسىلا كۆتۈرۈلۈپ ئېگىز - پەس ئۇچۇپ يۈرىدىغان قەغەز پارچىلىرىغا ئوخشاپ قالدىمۇ، قانداق؟ بىھۇدە ئىش ئۈچۈن ئاۋارىچىلىك تارتقانلىقىمنى ھېس قىلدىم. چاكىنا ئادەملەر بىلەن پەرقىم

ئازلاپ كېتىۋاتقاندەك قىلاتتى. ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىگەنلىكى ئۈستىگە، گۈزەل ئەسلىمىلىرىمنى، قەدىرلىك كىشىلىرىمنى تاشلىۋەتكەنىدىم. يامغۇر سۈيى بىلەن يۇيۇلغان كوچىلاردىن ئاپپاق ھور كۆتۈرۈلمەكتە. نەمخۇش، سوغۇق ھاۋا كىشىگە ئۆتمۈشنى ئەسلىتىدۇ. مەن ۋە مۇنۇ قاراڭغۇ بۇلۇڭ بۇ كېچىنىڭ كەڭلىكىگە، گۈزەللىكىگە ماس كەلمىگەندەك شۇمشىيىپ، تىقىلىپلا قالغانىدۇق. نېمىشقا يىغلىغانلىقىمنى بىلەلمىگىنىم بەكمۇ ئېچىنىشلىق، بىمەنە ئىش بوپتۇ. ئۆز خاھىشىغا ئۆزى ئىگە بولالماسلىق كىشىنى تولىمۇ بىچارە ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويىدۇ. بۇ دۇنيادا مەندىنمۇ بىچارە ھېچ كىشى يوقتەك تەسىراتقا كېلىپ قالدىم. كۆز ئالدىمدىكى دۇنيا يامغۇرلۇق كېچىگە ئوخشاشلا سۈزۈك، سۈلۈق بىر قەۋەت پەردە ئورالدى. پاك مۇھەببەت زادى نېمە؟ ئۇ نېمىلەرنى شەرت قىلغان؟ ئۇ ھەر خىل چېچەك ئاچامدۇ؟ يۇرىكىمدە ئاچچىق بىر يىغا... بىلمىدىم، مۇھەببىتىم ماڭا قايسى قىسمەتنى ئاتا قىلاركىن؟!

رومكىغا چىلانغان يۇرەك

بىر قىز ئۇچۇن ئۇنىڭدىنمۇ ئېغىر بەختسىزلىك بولمىسا كېرەك. ئەڭ قىممەتلىك نەرسەمنى يوقىتىپ قويدۇم. شۇنى ئويلىساملا كىچىك چېغىمدىكى ھېلىقى چۈشۈم يادىمغا كېلىدۇ. قاپقارا بوران... شۇ كېچىسى مېنى قارا بېسىپتۇ. ئېسىمدە قالغىنى يالماۋۇزدەك نەرە تارتىپ تۇرىدىغان شىددەتلىك بوران... نەقەدەر قورقۇنچلۇق كېچە ئىدى. مەن تاڭغىچە ئۇخلىيالمىدىم، ئاشۇ بوران بىلەن باغلىق بولسا كېرەك. سۈپسۈزۈك شېشە ئىدىم، يەرگە چۈشۈپ چېقىلدىم. بېلىقلىرىم قىپقىزىل قان ئىچىدە جان تالىشىپ نىمجان مىدىرلايتتى. ناخشام ئاخىرلاشماي تۇرۇپلا ئۇتۇم بوغۇلدى. توختىماي ۋالاقشىغانغا ھەممە ئىش

ئەسلىگە كېلىپ قالىدىغاندەك ھېلىقى خوتۇن مېنى تېخىمۇ ئارامسىزلاندۇرۇۋەتتى:

ــ ۋۇي سىڭلىم، سىز تېخى توي قىلمىغانلىقىڭىزنى نېمىشقا ئەسكەرتمەيسىز؟ ئەسلىي قىز ئىكەنسىز ئەمەسمۇ. ۋاي خۇدايىم، نېمە كېلىشمەسلىك بۇ ئەمدى؟ ۋاي ئۆلەي، نېمە قىلدىم سىزنى ـ ھە !؟

شۇ ئىش بىلەن تەڭ مەن ھەممە نەرسەمدىن ئايرىلىپ قالدىم. جىسمىم، بۇ ۋۇجۇدۇم بىر تۇپ دونياي جىگدە شېخىغا ئىلىنىپ ساڭگىلاپ قالدى. روھىمنى قاغا ـ قۇزغۇنلار تالاڭ ـ تاراج قىلاتتى. مەسۇملۇكۇم بىلەن تەڭ يارالغان پاكلىقىم قەرەلىدىن بۇرۇن ئۆز قىممىتىنى يوقاتتى. بۇرانداتەمتىلەپ قالغان چېغىمدىلا يۇرىكىم ئاللىقاندىق بىر بەختسىزلىكتىن قورۇلغانىدى. ئۇ ئىشنى كىشىگە تىنىشقا جۇرئەت قىلالمىدىم. دوختۇر ئايال ئۆزىنىڭ مېنى قانداق ھالەتكە ئەكېلىپ قويغانلىقىنى تۇيغان چېغىدا ئەسلىدىن بىخۇدلاشقان نېرۋىلىرىنى تېخىمۇ باشقۇرالماي قالدى. مەن كۆز ئالدىمدىكى رېئاللىققا قاراپ مۇز ھەيكەلدەك قېتىپلا قالدىم. مېنىڭ قارامىلىقىم، مېنىڭ ئاجىزلىقىم پاكلىقىمنى ئىسپاتلايدىغان قېنىمغا چىلىشىپ تۇراتتى. قۇلاقلىرىمدا بوران گۈرۈلدىدى، مېڭەمگە زەررىچە ئىمكانىيەت بولمىغان قاراڭغۇلۇق تىقىلدى. كېسەل كارىۋىتى، ئاپپاق كىرلىك، قىپقىزىل قان ... چىرايى تاتارغان، تەلەتى سۆرۈن دوختۇر ... ئۆزۈمۇ ئۆزۈمگە ناتونۇش. قۇلىقىمدا مەن ئاڭلاشنى خالىمايدىغان بوغۇق ئاۋاز:

ــ سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، سىڭلىم، بۇ ئىشنى دوختۇرخانا رەھبەرلىكى ئۇقمىسۇن، بولامدۇ؟ ئىككىمىز قانداق ئۇسۇلدا ھەل قىلساق مەيلى... مەنمۇ بىر ئايال كىشى، سىزگە چوقۇم يارىدىم قىلىمەن. ئەگەر پۇل تەلەپ قىلسىڭىز بېرەي. بىر تۇمەن... ئىككى تۇمەن؟...

كىرلىك ئۇستىگە تۆكۈلگەن بەرگىلىرىنى تېرىۋالالمايمەن. بوران ھەممىنى ئۇچۇرۇپ كەتتى. نەچچە دەقىقە ئىلگىرىلا سۇلكىتى بىلەن تۇرغان بېغىم توزۇپ قۇرۇقدالدى. مېنى ھېچكىم مەجبۇرلىمىغان، كىچىككىنە بىر مەرەزنى داۋالاتقىلى دوختۇرخانا دەرۋازىسىدىن ئۆزۈم كىرگەنىدىم. ھېچكىمدىن ئاغرىنمايمەن. ئۆزىنىڭ خىزمىتىدىن ئايرىلىپ قېلىشىنى خالىمايدىغان دوختۇر ئايالنى يالغۇز قالدۇرۇپ چىقىپ كەتتىم. جىسمىمدىن سويۇلۇپ كارىۋات كىرلىكىگە مىخلانغان روھىم گويا بىر ۋاراق قەغەزدەك يېنىك لەيلەپ چىقىپ كېتىۋاتقان تېنىمگە نەپرەت ياغدۇرغاندۇ. كوچا ـ كويلاردا كىشىلەرنىڭ يالىڭاچ نەزىرى ئاستىدا قورۇنۇپقىنا ماڭمەن. مېنىڭ يالىڭاچلىقىم ھامان ئاشكارىلىنىدۇ. ماڭا ئوخشاش مەجرۇھلانغانلار ئاز ئەمەس، ئۇلار كېپىنەكتەك گۈلدىن ـ گۈلگە قونۇپ يايراپ يۈرگەنلەر، بەلكىم ئۇلارنىڭ قەلبىدە ھەسرەتلىك ئارمىنى يوق بولغىيدى. شېرىن تەمنى تېتىپ كۆرمەيلا ئۇلارنىڭ قاتارىغا كىرىپ قالدىم. ئۇۋالىم پىغانىمنى ئۇلىغايتىدۇ. باشقىلاردىن تۈپتىن پەرقلىق ئىكەنلىكىمنى قانداق چۈشەندۈرىمەن؟ بۇ ھەسرەتلىك ھېكايىنى كىملەرگە، قانداق بايان قىلىمەن؟!...

كۈندىلىك خاتىرە دەپتىرىمنىڭ بەتلىرىنى ئازابلىق ياشلىرىم بىلەن نەملەپ، ھاياتىمدىكى ئەڭ ئازابلىق، ئەڭ قورقۇنچلۇق كەچمىشىمنى يېزىپ چىقتىم. ئۆزۈمنى گويا باشقىلارنىڭ قەدىرلىشىگە ئەرزىمەيدىغان، ھاياتلىقىمنىڭ ئەھمىيىتى بولمىغان ئەرزىمەس، تاشلاندۇق بىرنەرسىدەك ھېس قىلاتتىم. ئىچىمدىكى ھەسرىتىمنى يېزىپ بولغاندىن كېيىن، زىممەمدىكى روھىي بېسىمىم ئاز ـ تولا يېنىكلىگەندەك بولۇپ قالدىم. شامنى ئۆچۈرۈپ ئاستا ئورنۇمغا كىردىم.

كۈنلەر ئېقىن سۈدەك جىمجىت، رىتىملىق ئۆتمەكتە.

خىزمەت تەقسىماتىم ئېلان قىلىنىپ مۇشۇ چەت، يىراق يېزىنىڭ مالىيە پونكىتىغا كېلىپ ئىشلەۋاتقىنىمغىمۇ بىر ئايدىن ئاشتى. يېزىدا ئايرىم ياتاق ئېلىپ ئىشلەۋاتىمەن. بەزىدە ئۆيىنى، ئۆيدىكىلەرنىمۇ ئۇنتۇپ كېتىمەن. قۇم، شېغىللىق سەھرا يولىغا چىقىپ سالا ـ سالا ئېتىز باغرىغا، يىراقتىن قارىيىپ تۇرغان ھەيۋەتلىك تاغ ۋە ئۇنىڭ باغرىدىكى ئىھاتە ئورمان، توپ ـ توپ يىغىلغان يانتاق، قامغاق دۆڭلىرىگە، مورىلىرىدىن ئاندا ـ ساندا ئىس كۆتۈرۈلۈپ تۇرىدىغان يالغۇز قورۇ ئۆيلەرگە، توپا توزۇتۇپ يېزا يولىدا كېلىۋاتقان ئېشەك ھارۋىلىرى، ئۇششاق بالىلار، غۇيۇلداپ كېتىۋاتقان موتوسىكىلىتلارغا قاراپ خىيال بىلەن ئولتۇرىمەن. قايىنام تاشقىنلىق شەھەر گۈزەل ھەم رومانتىك ئوقۇغۇچىلىق ھايات، مېنى ھاياجانغا سالغان، ھەم تاتلىق، ھەم ئازابلىق ھېسلار، نۇردۇن ئاكام... ئۇلارنىڭ ھەممىسى گويا مەن ئۈچۈن چۈشتەك. بەزىدە ئۆزۈمنى ئۆتمۈشۈمگە ئىشەندۈرەلمەي قالىمەن. ئۇ مېنى بۇرۇنقىدەك دائىم كېلىپ ئىزدەپ تۇرمايدۇ. ھەر قېتىم كەلگىنىدە مەن يېزا يولىنى ياساش ئەمگىكىگە كەتكەن چاغلارغا توغرا كېلىپ كۆرۈشەلمىگىنىمىزگە ئۇزاق بولدى. بەزىدە ئۇنى ئۇنتۇپ كېتەلمىگەن ئىشەنچىم ئاشىدۇ ھەم شۇنداق بولۇشى كېرەكلىكىنى ھېس قىلىمەن. يەنە بەزىدە ئۆزۈمدە كۈنلەرگە بەرداشلىق بەرگۈدەك ھېچقانداق جاسارەت قالمايدۇ. يۇلتۇزلار جىمىرلاپ تۇرغان كۆككە قاراپ: «سەن بولمىساڭ بولمايدۇ ماڭا» دەپ پىچىرلايمەن. ئۇ قەلبىدىكى مۇھەببىتىنى پەقەت كۆزلىرى ئارقىلىقلا ئىپادىلەپ كەلدى. ئىككىمىز ئۇچۇن يارالغان مىنۇتلاردا ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن قەلبىدىكى ھەممە سىرلىرى تۆكۈلۈپ تۇرىدۇ:

ـــ ھايات ھامان بىزنىڭ ئارزۇيىمىزدىكىدەك بولىۋەرمەيدۇ. ئىشلارغا سوغۇققان، چىداملىق بولۇشىمىز، كەلگۈسىگە

ئۇمىدۋار ياشىشىمىز كېرەك. بىزنى ھامان قۇربانلىق بېرىشكە مەجبۇر قىلىدىغان ئامىللار كۆپ. مەن بالىلىرىمنى، ئائىلەمنى قوغدىغاندىن باشقا، سىزدەك بىغۇبار قىزغا ماس كەلمەيدىغانلىقىمنى ئېتىراپ قىلىشىم ، سىزنى ۋە نامىڭىزنى قوغداش مەسئۇلىيىتىمنى ئادا قىلىشىم كېرەك.

بەلكىم بىر ئۆمۈر ئۇنىڭ مۇھەببىتىگە زارىقىپ ئۆتۈشۈمگە توغرا كېلەر. ئۇمىد ئاخىرقى ھېسابتا بىر كۆرۈش نېسىپ بولمىغان چۈشكە ئايلىنىدۇ. ئۇنىڭ بەھرىگە قېنىش مېنى قېرىتىدۇ، ھالسىرىتىدۇ. ئۇ مەن ئۈچۈن يىراقتىكى ئۈپۈق. بىر يۈتۈم ئوتلاپ باقمىغان بەخت شارابى، تاڭ ئالدىدا ئېيتىلمىغان مۇھەببەت ناخشىسى... ھەر كۈنى سۇبھىدىن باشلانغان ئازابلىق سۈكۈت، ئۈيقۇسىز تۈنلەرنى يېرىپ ئۆتۈپ، ئىككىنچى سۇبھىگە پىغان بىلەن تامچىلايدۇ. ئۆزۈمنى ۋاقىت بىلەن تەڭ ئاستا ـ ئاستا ئېرىپ يوقاپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلىمەن. باشقىلارنىڭ بەختىگە چاڭگال سېلىش ئويۇم يوق. نۇردۇن ئاكامنى كۆتۈپ، ئۇنىڭ يولىغا قاراپ، مەن نېمىگە ئېرىشتىم؟ شۇ ئىشلار سەۋەبلىك تاھىر بىلەن رەنجىشىپ قالدۇق. ئۇنى جەزمەن ئۇنتۇپ كېتىشىم كېرەك. شۇنداق قىلمايمۇ نېمە ئامال ؟!

* *

پۈتكۈل كائىنات ئاپپاق قارغا چۈمكەلگەن سوغۇق شامالىلىق بىر كۈنى سەھەردە، ئۇ تۇڭلاپ تۆمۈردەك قارىداپ كەتكىنىگە قارىماي مېنى ئىزدەپ كەپتۇ. ئۇنى ئەمدى مەڭگۈ كۆرەلمەيدىغاندەك ھېس قىلىپ يۈرەتتىم. ئۇنىڭ ئاشۇ مېھرىلىك كۆزلىرىنى قايتا كۆرەلىگىنىمدىن ئېيتقۇسىز خۇشاللىقتا، بەخت تۈيغۇسىغا چۆمدۈم. كۆزلىرىمگە يىغا ياماشتى. ھەممىنى ئۇنتۇپ يۈگۈرۈپ بارغىنىمچە ئۇنىڭ بوينىغا گىرە سالدىم. يۈرەككە

تېڭىلغان مۇھەببەتنى ئۇنتۇش ئۈچۈن زورۇقۇش ئۇنى تېخىمۇ ئۇلغايتىپ، ئۇنىڭغا پۈتۈن ئىشقى، ريشتى بىلەن باغلىنىپ كېتىش بىلەن خاراكتېرلىنىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ يەتتىم. نېمىشقا ئۇنى شۇنچە ياخشى كۆرۈپ قالغاندىمەن؟ ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىشقا قادىر بولالمىدىم. ئۇ بىلىنەرلىك تىترەۋاتقان قوللىرى بىلەن مېنى گەۋدىسىدىن ئاجرىتىپ، مەڭزىمنى ئاۋايلاپ سۈرتكىنىدە يىغلىغانلىقىمنى سەزدىم. ئۇ چاچلىرىمنى يېقىملىق سىلىغاچ:

ــ بۇگۈن باشقا ھەرقانداق چاغقا ئوخشمايدۇ. لەپىلدەپ چۈشۈۋاتقان قارغا ئېيتىڭ، زۇمرەت، بۈگۈن بىز ئۈچۈن بايرام، ــ دېدى.

ــ بىزگە ھېچكىم دەخلى قىلمايدۇ. ۋاقىت بىلەن قوشۇلۇپ ھەممە نەرسە بىزگە مەنسۇپ!

ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈمسىرىدىم. تەڭرى مۇھەببەتنى ئۆڭۈشسىز، مۇشكۈلاتلىق يارىتانلىقى ئۈچۈن، ئۇ شۇنچە قەدىرلىك بولسا كېرەك. ئەمما، ئوتنىڭ سىرتىدا كۆيگەندەك، ئازابلىق مۇھەببەتكە بەرداشلىق بېرىش نەقەدەر تەس ـ ھە! ئۇنىڭ كۆزلىرىدىمۇ لىققىدە ياش. مانا مۇشۇ ئەر ماڭا بولغان ئوتتەك قىزىق مۇھەببىتىنى زورغا بېسىپ ئۆزىنىمۇ، مېنىمۇ قىينىپ، مېنى ئۆزىگە ئوخشاش سۈكۈت بىلەن ياشاشقا مەجبۇرلاپ كەلدى. ئۇنىڭ قۇچىقىدىن چىقىپ كەينىمگە ئۆرۈلۈپ يۈگۈردۈم. قار ئاياغلىرىم ئاستىدا رىتىملىق غىرىسلايتتى. مەن جېنىمنىڭ بارچە كۈچەپ يۈگۈرۈۋاتقىنىمەن. قار ئۇچقۇنلىرى تەبىئەتكە ئەمەس، پىغانلىق قەلبىمگە تۆكۈلمەكتە. دالالار قوينى جىمجىت، سۈرلۈك، ھەسرەتلىك تىنىقلىرىمنىڭ ئەكس ساداسى قۇلاق تۇۋىمدە ياڭرايدۇ. ئارقامغا ئۆرۈلۈپ، كەينىمدىن سالماق قەدەملەر بىلەن كېلىۋاتقان نۇردۇن ئاكامغا قاريدىم. ئۇمۇ گويا بىر پارچە چوڭ قار ئۇچقۇنىدەك ئېغىر، تىمتاس بىر ھالەتتە

قارلىق دالاغا سىڭىپ كېتىۋاتاتتى. بۇ ھالنى، بۇ سىرلىرىمنى، بۇ ھەسرىتىمنى مەڭگۈ ئۇنتۇيالمايمەن. ئاھ، ئۇنىڭ باغرى دالاغا ئايلانسا، قار ئۇچقۇنى بولۇپ سىڭىپ كەتسەم!

ــ مەن ئاجرىشىپ كېتەي دەيمەن، زۇمرەت.

ئۇ ماڭا يېقىنلاشتى. مەن خاتا ئاڭلىمىغاندىم. ياق، بۇ مۇمكىنمۇ؟! «سىز ئېلىشىپ قاپسىز» دەپ پىچىرلىدىم ئۇنىڭغا. مەن بارغانچە كىچىكلەپ كېتىۋاتاتتىم. بايقىسام، ئۇنىڭ قۇچىقى دالالاردەك كېڭىيىپتۇ. نەۋرە ئاچام تەرسا، جېدەلخور بولۇپ قالغىنى بىلەن، ئەسلىي باغرى يۇمشاق، ئاق كۆڭۈل ئايال. بەلكىم ئۇلار بىر ـ بىرىگە ھەقىقىي مېھىر ـ مۇھەببەتنى قانداق يەتكۈزۈشنى بىلەلمەي قىينىلىۋاتقاندۇ. تۇرۇپلا كۈلگۈم كەلدى. قاردىن پومزەك ياساپ ئۇنىڭغا ئاتتىم. ئۇ تەييارلىقسىز ئىدى، قارغا كۆمۈلۈپلا قالدى، قاقاھلاپ كۈلۈپ كەتتىم. مەن يەنە ئاتتىم، ئۇمۇ ھۇجۇمغا ئۆتتى. بىز قاردا دومىلىشىپ كەتتۇق. مەن توختىماي كۈلەتتىم، ئۇمۇ يېقىملىق ئاۋازدا كۈلەتتى. بىز ھارغاندا بىر ـ بىرىمىزنىڭ قار پومزەكلىرى زەربىسىدىن قىزىرىپ ھورى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان تۇرقىمىزغا قاراپ كۆزلىرىمىزدىن ياش چىققۇچە كۈلۈشتۇق. ئۆتكەن يىلى يازدا بىز كۆل بويىغا بېرىپ مۇشۇنداق سۇ چېچىشىپ ئوينىغانىدۇق. ئۇ نۇردۇننىڭ تۇغۇلغان كۈنى ئىدى. ئېھ، شۇنىڭ بىلەن ئېسىمگە كەلدىم. بۈگۈن... ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇ يانچۇقىدىن قىپقىزىل بىر تال ئالما ئالدى، كۆزلىرىمگە غىللىدە ياش كەلدى. بۈگۈن مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈم ئىدى. يېزىغا تۇنجى قېتىم مېنى ئىزدەپ كەلگەندە، مەن ئۇنىڭغا:

ــ بۇ يەرنىڭ ئاسمىنى كەڭ، مەنزىرىسى گۈزەل يايلاق ئىكەن. تۇغۇلغان كۈنۈمدە قار ياغدۇرۇڭ، دالالاردا دوملاپ ـ دوملاپ ئوينىۋالسام، ئۇ مەن ئۈچۈن ئەڭ كۆڭۈللۈك بىر كۈن بولىدۇ، ــ دېگەنىدىم. ئاشۇ گېپىمنى ئۇ ئۇنتۇپ قالماپتۇ.

ـــ زۇمرەت، نېمە بولدىڭىز؟ ـــ ئۇ مېنى ئاستا نوقۇدى. مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتتىم.

ـــ كېتەيلى.

ـــ نېمە دېگىنىڭىز بۇ؟ بىز تېخى ئەمدى كېلدۇققۇ؟ يۇرۇڭ، ئاۋۇ تاغقا يامىشىمىز. بىلىسىڭىز، ئۇ قار ئېتىشقاندىنمۇ كۆڭۈللۈك پائالىيەت، ـــ ئۇ قولۇمدىن تارتتى، ئۇنىڭغا ئەگەشتىم ...

تاغقا يامىشىش ھەقىقەتەن كۆڭۈللۈك بولىدىكەن. ئۇ پات ـ پات توختاپ مېنى ساقلايتتى. ئەمدىلا يېتەي دېسەم يەنە ئۇزاپ كېتەتتى. گەرچە توڭلاپ كەتكەن بولساممۇ، ئۇنىڭغا يېتىشىش ئىستىكى مېنى قىزىقتۇرۇپ، داۋاملىق ئىلگىرىلىدىم. ئىچ ـ ئىچىمدىن بىر خىل خۇشاللىق ئۇرغۇيتتى. مەن ئويلىنىپ قالدىم، ئەمەلىيەتتىمۇ مەن ئۇنى قوغلىشاتتىم، ئۇ مېنى ئۇمىدلەندۇرۇپ ئالدىمدا ئىز قالدۇرۇپ ماڭاتتى. تۇۋا، مېنىڭ ھاياتىم، مېنىڭ مۇھەببىتىم تاغقا ياماشقاندەك مۇشۇنداق تەكرار، نەتىجىسىز بىر ھالەت ئەمەسمۇ !؟ چوققىغا قاردىم، ئۇ بۇلۇتلار بىلەن گىرەلىشىپ كەتكەندەك تولىمۇ ئېگىز، تولىمۇ يىراقتا قارغا كۆمۈلۈپ ياتاتتى. كۆڭلۈم ئېغىپ، يۈرىكىم ئېچىشتى. مېنىڭمۇ نۇرغۇن گۈزەل ئارزۇ ـ ئارمانلىرىم بار، ئەمما مەن مۇشۇنداق بىر جاپالىق يولنى تاللىدىم. ئاخىرقى ھېسابتا ئۆزۈمگىمۇ، ئۆزگىلەرگىمۇ زىيان سالىمەن. ھېچكىمنىڭ قەدىرلىشىگە مۇيەسسەر بولالمايمەن، ئەخمەقلىقىم، باشقىلارنىڭ تىنچلىقىنى بۇزغان گۇناھىم ئۈچۈن ماڭا ئىشەنگەن، مېنى چۈشەنگەن بىراۋنىڭ ئالدىدا يەرگە قاراپ قالىدىغان بولدۇم. شۇنىسى ئېنىقكى، مەن بەختسىزلىككە ئۇچرىغان.

چوققىغا چىقىشتىن ۋاز كەچتىم. مەن بەربىر مەغلۇبىيەتچى. پەقەت ئۇلا خالىسا، قەيەردىلا بولسۇن، ماڭا ئەڭ

ئېگىز چوققىنى، غەلىبە شادلىقىنى، قىسقىسى، مۇڭەپپەقىيەت بەختىنى يارىتىپ بېرەلەيدۇ. ئەمما، بىز ئۇ يەردە بىللە مەڭگۈ بولۇپ تۇرالمايمىز. بەزىدە ئۇنىڭدىن نەپرەتلىنىمەن، ئۇ نېمىشقا ئۆزىنى مەندىن ئەپقاچىدۇ؟ نېمىشقا سېنىڭ بەختىڭ قەيەردە، دەپ مەندىن سوراپ باقمايدۇ؟ ئۇ مېنى ئەگىپ كېتەلمەيدۇ ـ يۇ، ماڭا قولىنى سۇنمايدۇ. ئۆز مۇھەببىتىنى قوغداپ قالغۇدەك جۈرئەت بولسىيدى، ئۇ مېنى بۇگۈنكىدەك زار قىلماس ئىدى. ئەمدى كېلىپ نامەلۇم روھىي بېسىمىنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن نەۋرە ئاچامدىن ئاجرىشىش قارارىغا كېلىشى ئۇنىڭ ماڭا، مۇھەببىتىمىزگە بولغان مەسئۇلىيەتچانلىقىنى ئىپادىلەپ بېرەمدۇ؟ ياق، ياق، بۇنداق ئاقىۋەت مېنىڭ كۈتكىنىم بولسىمۇ، ئەما ھەممىمىز ئاخىر ئەپسۇسلىنىمىز. مەيلى نېمىلا قىلسۇن، ئەمدى مەن ئۇچۇن بەربەر. ئۇنى شۇنچە كۈتتۈم. ئۇنىڭ غەيرىتىگە، مۇھەببىتىگە، سەممىيىتىگە زارىقتىم. كەينىمدە بىر قىز بەرداشلىق بېرىش تەس بولغان ئېغىر بەدەللەر يېيىلىپ ياتىدۇ. مەن بىر ئانىنىڭ قارغىشى بەدىلىگە ئۇنىڭ خوتۇنى بولغىنىمدىن مەڭگۈ مۇشۇنداق تەنھا ئۆتۈپ كەتكىنىم ياخشى. قايسىبىر كىتابتا «مۇھەببەتتە ۋىسالىغا يېتىشلا بەخت ئەمەس، مەڭگۈ يۇرىكىدە ساقلاپ بىر ئۆمۈر ياد ئېتىشنىڭ ئۆزىمۇ شېرىن بەخت، ئەڭ قەدىرلىك مۇھەببەتتۇر، ئۇنداق يادنامە مەڭگۈ خورىمايدۇ. يىللار بىلەن تەڭ تېخىمۇ چوڭقۇرلىشىپ بىباھا روھىي ئوزۇققا ئايلىنىدۇ» دېيىلگەنكەن. قار كۈچىيىپ كەتتى، شۇنىڭغاندا ئەتراپنى ئىلغا قىلىش تەس ئىدى. قاقشال دەرەخلەرنىڭ كۆرۈمسىز تۈرقى كىشىنى بىئارام قىلاتتى. ياتاقتا قايتىپ كەلدۇق.

ـــ رەھمەت سىزگە، بۇگۈن بەك كۆڭۈللۈك ئويىنىدۇق.

ـــ سىزلا خۇش بولسىڭىز شۇ ھەممىدىن ئەۋزەل.

ـــ بىلىمەن، مەن بىلەن تەڭ خۇش بولىدىغان ئادەم

چىقمىسىمۇ، يەنىلا خۇشاللىقىم ئۇچۇن بىرمۇنچە قۇربانلىق بېرىدىغان ئادەملەر بار. مەن ئۇلاردىن مىننەتدار.

ئۇ يالغاندىن يۆتىلىپ قويدى. سىرت شۇرغانلىق، شۇنچە سوغۇق، ئۆينىڭ ئىچى ئىللىق بىر دۇنياغا ئايلانغانىدى. كۆڭلۈم بىردىنلا خاتىرجەملىككە تولدى. قانداقتۇر بىر شېرىن هاياجانلىق سېزىم هېسلىرىمنى غىدىقلايتتى. ئۇ شەھەردىن كۆتۈرۈپ كەلگەن سومكىسىدىن بىرمۇنچە يېمەكلىك، هاراق ۋە زاكۇسكىلارنى ئېلىپ ئۈستەلگە قويدى.

ــ زۇمرەت، قېنى كېلىڭ، بۈگۈن مەست بولغۇچە ئىچىشمىسەك هېساب ئەمەس!

ئۇ هاراقنى ئىككى رومكىغا لىقلاپ بىرنى قولۇمغا تۇتقۇزدى، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ ئىچىپ بېقىشنى ئۆزاقتىن بېرى ئارزۇلاپ كېلىۋاتاتتىم.

ــ بۈگۈن سىزنىڭ تۇغۇلغان كۈنىڭىز، سىزگە سالامەتلىك، خۇشاللىق يار بولسۇن.

ــ بەختچۇ؟ يېنىمدا خۇددى سىزگە ئوخشاش ماڭا ھەر جەھەتتىن كۆيۈنىدىغان، هالىمغا يېتىدىغان، ۋاپادار ئەر بولسا دەپ ئويلايمەن. بىلەمسىز، بۇ مەن ئۈچۈن تېخىمۇ مۇھىم.

ــ ئەلۋەتتە، ــ ئۇ رومكىنى قويۇپ ماڭا تىكىلدى، ــ هەممىلا ئادەم مۇھەببەتتە غەلىبە قازىنىشنى خالايدۇ. ئۆمۈرلۈك ۋاپادار بىر هەمراهىم بولسا دەپ ئارزۇلايدۇ. كۆڭۈل كۆڭلىدىن سۇ ئىچمىسە، بۇ تۇرمۇشنىڭمۇ مەززىسى بولمايدۇ. مەن بۇ مۇساپىدىكى قەدىمىنى تۇغرا باسالمىغان. ئۆمۈرلۈك بەخت ئۈچۈن ئېهتىياتچان، ئەستايىدىل بولۇش كېرەك ئىكەن. سىزنى ماڭا ئوخشاش پۈشايماندا قالمىسىكەن، دەيمەن. ئۆتكەن كۈنلەرنى قايتۇرۇۋالغىلى بولمايدۇ. مەن سىزگە بەخت تىلەيمەن، خالاس. سىزنىڭ بەختىڭىزنى كۆرۈش مېنى ئارمىنىمغا يەتكۈزىدۇ. سىز خۇشال كۈلسىڭىز، مەن خاتىرجەم بولىمەن، زۇمرەت... توختاڭ،

سىز گەپ قىلماڭ، نېمە دەيدىغانلىقىڭىزنى بىلىمەن. شۇنداق، سىز دېمەكچى بولغىنىدەك مەن ئۆز ـ ئۆزۈمنى نابۇت قىلىدىغان ئەخمەق ئەر، تۇرمۇشنىڭ قايسى قەدىمى قۇربان بېرىش بىلەن مۇناسىۋەتسىز؟! بىز ھامان ئۆلۈپ كېتىمىز. قىسقىسى، مەن ئۆلۈپ كەتكەن بولاي. مەن پەقەت ئىككى بالامنىڭ قەلبىدە ياشايمەن. مېنىڭ بۇ مۇھەببىتىم ئاتىلىق قىممىتىنى يارىتىشى كېرەك. ئۇ ئەمدى باشقا رول ئېلىشقا قادىر ئەمەس... سىز بىلمىسىز، بەزىدە مېنىڭمۇ كۆڭۈل رايىمغا يېڭىلگۈم كېلىدۇ، ئۇنىڭغا يېڭىلىش ماڭا ئارامبەخش، راھەت تۇيغۇلارنى ئېلىپ كېلىدۇ، تۇيۇقسىز ھەممىنى قايتىدىن باشلىغۇم كېلىدۇ. خۇددى بايا ئاجراشماقچى بولغىنىمدەك. ئەمما، دەرمەھەل تەنتەكلىك قىلالمايدىغانلىقىمنى ئويلاپ يېتىمەن. سىز بىلەن كېچىكىپ تونۇشقانلىقىم خاتالىق ئەمەس. رېئاللىق ھەرقانچە ئاچچىق بولسىمۇ، سىزگە ئاكا بولۇش سالاھىيىتىمدىن كېچەلمەيمەن.

ئۇ كەينى ـ كەينىدىن بىرنەچچە رومكىنى ئىچىۋەتتى. بىز ئۇن ـ تىنسىز ئىچىشكە باشلىدۇق. گىرادوسلۇق ئىچىملىك بېشىمنى قايدۇرۇۋەتتى.

ـــ بۇ سىزگە سۇغىتتىم بولۇپ قالسۇن، زۇمرەت.

ئۇنىڭ ئالقىنىدا ناھايىتى نەپىس ئىشلەنگەن، داڭلىق ماركىلىق قول سائىتى چىراغ نۇرىدا قىزغۇچ پارقىراپ تۇراتتى. سائەتنى قولۇمغا ئالدىم، ئاندىن ئۇنىڭغا:

ـــ بۇنى بىر ئۆمۈر قەدىرلەپ ساقلىشىمغا ئەرزىگۈدەك، نېمە مەقسەت بىلەن سوۋغا قىلىسىز؟ ـــ دېدىم مەنىلىك قىلىپ. ئۇ سوئالىمدىن ھودۇقۇپ قالدى، ـــ دوستانە مەقسەت بىلەنما؟ مېنىڭ تېخى ھەقىقىي دوستۇم بولۇپ باقمىدى. سىزنى ھەم بۇ قاتارغا كىرگۈزەلمەيمەن. ئۆزىڭىز ئېيتقاندەك، مېنى سىڭلىڭىز قاتارىدا كۆرۈپ بەرگەن بولسىڭىز، ئۇنداقتا ئاكام ماڭا سوۋغا قىلغان نەرسىلەر بىلەن پەرقسىز بولۇپ قالىدۇ. ماڭا

قېرىنداشلىق مۇھەببەت يېتەرلىك. ئېيتىڭا، بۇنى قانداق چۈشەنسەم بولىدۇ؟ مېنى قىزىقتۇرۇۋاتقىنىڭ ئورنىدا كۆرمەيدىغانسىز؟

شۇ گەپلەرنى دەۋېتىپ كۈلۈۋەتتىم، ھەممىنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇنى نېمىشقا قىينايمەن؟ يەنە بىرمۇنچە سۆزلەپتىمەن. قارىغاندا، مەست بولۇپ قالغان بولسام كېرەك. كېرەك يوق، ئۇ مەن ئۈچۈن ئەڭ ئىشەنچلىك ئەر. ئۇنىڭ قولىدىكى بوتۇلكىلارنى تارتىۋېلىپ رومكىلارغا لىقلىدىم.

ــ بىلەمسىز، نۇردۇن، سىزنى ئاكا دېمىسەممۇ مەيلىمۇ؟ مەن بەختسىزلىككە ئۇچرىدىم. ئەمدى ماڭا ھېچكىم ئىشەنمەيدۇ. قانداق قىلىشىمنى ھېچ بىلمىدىم. ئۇنداق بولغىنىدىن ئۆلۈپلا كەتسەم ياخشى ئىدى.

مەن بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتىم. ئۇ سەگەكلىشىپ مېنى بەزلىگىلى تۇردى. بولغان ئىشلارنى ئۇنىڭغا سۆزلەپ بەردىم. ئۇ ھەيرانلىقتىن كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ ماڭا قاراپلا قالدى. بۇ دەردىمنى ھامان بىرسىگە دېيىشىم كېرەكتەك ھېس قىلاتتىم. ئاخىر ئۇ ھەممىنى بىلدى.

ــ شۇنچە چوڭ ئىشنى نېمىشقا بالدۇرراق دېمەيسىز؟ سەل قارىغىلى بولىدىغان نەرسىمۇ ئۇ !؟

پۈتۈن بەدىنىم غۇژۇزىدە كۈيۈشۈپ تىترەپ كەتتى، خىجىللىق، ئازاب ۋە ئۇمىدسىزلىكتىن بېشىمنىمۇ كۆتۈرەلمىدىم. ئۇ ماڭا خېلى كايىغاندىن كېيىن پەسكويغا چۈشتى. مەن ئىچىۋەردىم. پەقەت ھاراقلا ماڭا تەسەللى بولالايدىغاندەك، مەنلا ئەمەس، ھەممىلا ئادەم، پۈتكۈل دۇنيا مەست بولسا، كائىنات كەيپىلىك قۇچىقىدا لەيلەپ تۇرسا، ئازاب، بەختسىزلىك، قاباھەتلىك كەچمىشلەرنىڭ ھەممىسى زېمىن قېتىدىن سويۇلۇپ، يىراق ـ يىراقلارغا ئۇچۇپ كەتسە دېگەنلەرنى ئارزۇ قىلاتتىم. ئاشۇ بوران مېنىڭ خاتىرجەملىكىمنى، روھىي ئالىمىمنىڭ خۇشناۋاسىنى قۇمغا چېكىلگەن ئىزلارنى

ئۆچۈرگەندەك ئۆچۈرۈۋەتتى. مەن ئەنە شۇنداق قۇرغاق، قاغجىراق دۇنيانىڭ مەجرۇھ قارانچۇقى بولۇپ قالدىم.

ـــ سىز بىلمەيسىز، زۇمرەت، جاھاندا ئۇنداق ئىشلار كۆرمىگە. ئەمما، سەۋەبلىرى ھەر خىل بولىدۇ. مۇھىمى ئۇنى قانداق قوبۇل قىلىشتا. نەۋرە ئاچىڭىزمۇ ئەسلىدە... ھەي ي... ئۇ، بىلەمسىز، ئۇ ماڭا تەگكەن چاغدا قىز ئەمەس ئىكەندۇق. مەن بۇنى بىلگەندە ئاللىقاچان بىر ياستۇققا باش قويۇپ بولغانىدىم. ئۇنى قىستىمىدىم، پەقەت تۆكۈلۈپ ـ تۆكۈلۈپ يىغلاشلىرىغا ئېچىنىش، ھەسرەت بىلەن تۇرۇپلا قالدىم. بۇمۇ بىر قىسمەت. ھەممە ئىشنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋالغىلى بولاتتىمۇ، ئايالمنى دەپسەندە قىلغان ئەبلەخنى ھازىرغىچە ئۇقماي يۇرىمەن. ئەلۋەتتە، ئۇقۇپ نېمە قىلاي؟ ئۇنىڭ كۆرەڭ تۇرقىغا، مەسخىرە يېغىپ تۇرغان كۆزلىرىگە قاراش مەن ئۈچۈن نومۇس ئەمەسمۇ؟! مەن شۇ چاغقىچە ئۇنداق ناچار خاھىشلارغا بېرىلگەن ئەمەس ئىدىم، بەلكىم ناچار دېگىلىمۇ بولماس. ياشلىقتا ئاقىۋەتنى ئويلانماي، قىزغىنلىققا ئالدىنىشلار بولۇپ تۇرىدۇ. ئەمما، ئېرىشكىنىم سەممىيەتسىزلىك بولدى. مەن ياشاۋاتقان دۇنيا ھەم مېنىڭ قەلب دۇنيايىم پاك، بىغۇبار دۇنيا ئىدى. ئۇنىڭدا مەن ئويلاپمۇ كۆرمىگەن داغلار پەيدا بولۇشقا باشلىدى، ئاقىۋەت ئۇ يارا ئېغىزىغا ئايلىنىپ، بىر كۈنلەردە قانىدى. ئاخىر يىرىڭلاپ، مىكروبلۇق سۇيى قايناپ ئەتراپقا تاراشقا باشلىدى. ئۇ بەلكى ۋاباغا ئايلىنىپ كەتكەندۇ. ئاللىكىملەرگە يۇقۇپ، ئاللىقاياقلارنى بۇلغىدى. ئەمدى بۇ دۇنيانىڭ پاكلىقىنى، مەسۇملۇقىنى ھېس قىلالمايمەن. زۇمرەت، سىز مېنى چۈشەنمەيسىز، مەن ھاياتنى سۆيەلمەيمەن، ھايات مېنى ئالدىدى، مېنى ۋەيران قىلدى، ھاياتمۇ مېنى سۆيمەيدۇ، ئەمەلىيەتتە، مەن ئۆلگەن ئادەم. ئەمما، سىز ئىرادىلىك، دۇرۇس، سۆيۈملۈك قىز. ھايات سىزنى ئالدىمايدۇ. ئۇنىڭ بوران ـ چاپقۇنلىرىغا باش ئەگمەڭ. ئۆزىنىڭ

نىشانىنى يوقىتىپ قويمىغان ئادەم ھاياتىنىڭ مەسخىرىسىگە ئۇچرىمايدۇ، دېيىلگەن. بۇ كىمنىڭ سۆزى، بىلەمسىز؟ بۇ... مەن ھاياتنى پۈتۈن ئىشتىياقىم بىلەن سۆيىدىغان چاغلىرىمدا ئوقۇغان بىر كەلىملىك ھېكمەتلەر ناملىق كىتابتىكى بىر دانانىڭ سۆزى. مەغلۇپ بولمايمەن دېسىڭىز، مۇشۇ سۆزلىرىمگە ئىشىنىڭ. مەن سىزگە يارەدم قىلىمەن. ئۆزىنى ھەقىقىي ئەر سانىپ يۈرگەن راۋرۇس ئەركەكنى ئۇچراتقىنىڭىزدا، ئۇنىڭغا ئىشەنچىڭىز بىلەن قوشۇپ ھەممە سىرلىرىڭىزنى ھەدىيە قىلىڭ. ئىشىنمەنكى، ئۇ سىزنى سەممىيەت بىلەن باغرىغا باسىدۇ. ئۇ چاغدا سىزدىكى ئەندىشىلەر بەخت چەمبىرىكىگە ئايلىنىپ، مارجانگۈلدەك بوينىڭىزدا مەڭگۈ ئېچىلىپ تۇرىدۇ. گېپىمنى چۈشەندىڭىزمۇ؟ مەن... مەن سىزنى ئىگىلۈۋېلىشقا ھەقلىق ئەمەس، مەن ئايالىمنى كەچۈرمىگەندەك ئۆزۈمنىمۇ كەچۈرەلمەيمەن. سىز ۋە سىزنىڭ كەچمىشلىرىڭىز بىزنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ. سىز ھامان بىر كۈنى ئۆزىڭىزنىڭ ھەقىقىي بەختىنى تاپالايسىز.

ئۇنىڭ مەندىنمۇ ئۆتەر دەردىمەنلىكىنى ھېس قىلماپتىمەن. ئىككى دەردلىك دۇنيا قوشۇلسا، ئالەمنى ماتەم كۈيى قاپلىمامدۇ. ئۇ مېنى چىڭ قۇچاقلاپ ھۆڭگىرەپ يىغلىۋەتتى. ئەرلەرنىڭ يىغىسى زېمىننى تەۋرىتىپ، ئەكس ساداسى كۆكتە ياڭرايدىكەن. ئۇ مۇھەببىتىنى، سىقىلىش، ئازاب، ئاجىزلىق ۋە غەمگۈزارلىقىنى يىغا بىلەن ئاشكارىلىدى. ئۇنىڭ مېھرىبانلىقى، ئالىيجانابلىقى، مەسئۇلىيەتچانلىقىنى ھېس قىلغانچە، ئۆزۈمنىڭ تولىمۇ ئاجىز، بىچارە، ئەرزىمەس ئادەملىكىمنى تونۇدۇم. بولۇپمۇ بايا تىنقى مەن كىشى نومۇس قىلغۇدەك چاكىنا قىز ئىدىم. نەۋرە ئاچامنىڭ ھەسرەت، غەزەپ يېغىپ تۇرغان كۆزلىرى ھەممىلا جايدىن ماڭا تىكىلىپ تۇراتتى ...

دېرىزە ئالدىغا كەلدىم. قار تېخىمۇ شىددەت بىلەن

ئۇچقۇنلىماقتا. ئۇ بىز ماڭغان يوللارنى، ئىشكىم ئالدىغا تاشلانغان تاماكا قالدۇقلىرىنى، تاغ چوققىلىرىنى تامام ئۆز ئىلكىگە ئاپتۇ. كۈندۈزدىكى مىنۇتلار قار بىلەن ئېرىپ يوقاپ كېتىپتۇ، مەن ئېغىر خورسىنىپ كەينىمگە ئۆرۈلدۈم. ياتاقنى ئۇ ياقتۇرۇپ چېكىدىغان تاماكىنىڭ پۈرىقى قاپلىغانىدى. كۆپكۆك ئىس پەردىلىرى ئارقىسىدىن ئۇنىڭ كۆزلىرىنى ئىزدەپ تاپالمىدىم. ئۇنىڭ ئۇخلاپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم. رېتىملىق خورەك ئاۋازى ئۇنى مەندىن يىراقلارغا ئەكەتتى. تۈرمۈشۈمنىڭ بىرقىسمىغا ئايلىنىپ كەتكەن بۇ ئەرنى ئۇنتۇش ئاسانمۇ؟ مەن مەغلۇپ بولۇشتىن قورقاتتىم.

سەن يەنىلا قەلبىمدە ئەڭ گۈزەل ناخشا

كۈنلەر ئۆتىۋەردى. خىلۋەت سەھرا ماڭا ئاستا ـ ئاستا تەسەللى بولدى. ئۇ ئۆزى كەلمىسىمۇ تېلېفون ئارقىلىق مېنى ئىزدەپ ئەھۋال سوراپ تۇردى. ئۇنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن دوختۇرخانىغا بېرىپ، هېلىقى دوختۇر ئايالنى ئىزدىدۇق هەم ئەھۋالنىڭ پۈتۈن جەريانىنى دوختۇرخانا باشلىقىغا ئېيتىپ، بىر پارچە ئىسپاتنامە يازدۇردۇق. ئۇلار ماڭا روهىي تۆلەم بەرمەكچى بولغانىدى، مەن رەت قىلدىم. ئۇ پۇلنى ئېلىشىم مۇمكىنمۇ؟ بۇ ئىشنىڭ قايتا تىلغا ئېلىنىشىنى خالىمايتتىم. نۇردۇن ئاكامۇ مېنى ئارتۇق مەجبۇرلىمىدى. ئاتا ـ ئانامنىڭ بىر تالالا قىزى بولغانلىقىم ئۈچۈنمۇ، ئۇلار مېنىڭ دېگىنىمنى قىلىپ بېرىپ كۆندۈرگەنىدى، ئىشلار ئازراقلا كۆڭلۈمگە ياقمىسا جاھىللىق قىلىپ تۇرۇۋالاتتىم. ھەممىلا ئىشتا ئۆزۈمنىڭ بىلگىنىنى قىلىپ يامان ئۆگىنىپ قاپتىمەن، مۇشۇ بەختسىزلىكىمۇ ئۆزۈمنىڭ ئاشۇ قارامىلقىدىن بولدى. ئەمدى پۇشايمان قىلسامۇ ئورنىغا كەلمەيتتى. ئادەم ئۇچۇن ئۆز ـ ئۆزىنى تەربىيەلەشنى

بىلىش ھەممىدىن مۇھىم ئىكەن. جاھان ساڭا باقمىسا، سەن جاھانغا باق دەيدىغان ھېكمەت بار. ئۆزىنى تونۇپ يېتەلىگەن ئادەم مۇۋەپپەقىيەتلىك ئادەم بولالايدىكەن. ئۆز - ئۆزۈمگە رېئاللىققا يۈزلىنىش، ساغلام، ئىرادىلىك، ئۈمىدۋار ئادەم بولۇش توغرۇلۇق قايتا - قايتا نەسىھەت قىلدىم. كەيپىياتىمدىكى جىددىيلىك ئاستا - ئاستا پەسىيىپ بىھۇدە خىياللارنى قىلمايدىغان بولۇپ قالدىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە گۈلزىرە ئىسىملىك ياخشى دوستتىن بىرنى تېپىۋالدىم. ئۇ مەن بىلەن بىر پونكىتتا ئىشلەيتتى، كېيىن ئۇمۇ مەن بىلەن بىر ياتاقتا ياتىدىغان بولدى. ئۇنىڭ مىرئادىل ئىسىملىك يىگىتى دائىم كېلىپ تۇرغاچقا، بىز ياخشى دوستلاردىن بولۇپ قالدۇق. مىرئادىل ھەر قېتىم كەلگىنىدە گۈلزىرە ئىككىمىزگە بىرمۇنچە ياخشى نەرسىلەرنى ئالغاچ كېلەتتى ۋە كەچكىچە بىز بىلەن بىللە بولۇپ، تۇرلۇك پائالىيەتلەردە، ئەمگەكلەردە بىزگە كۆپ ياردەم بېرەتتى. دەسلەپ ئۇلار بىلەن دائىم بىللە بولۇشنى ئانچە لايىق كۆرمەيتتىم، ئەمما ئىككىلىسى دوستانە، قىزغىن، تۇز نىيەتلىك ياشلار بولغاچقا، مېنى يالغۇز قويمايمىز دەپ، ئۆزلىرى بىلەن بىللە مېڭىشقا كۆندۈردى، نەقەدەر ياخشى دوستلار - ھە! ئۇلارغا قاراپ كۆڭلۈم ئېچىلدى، ئۆزۈمنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى، ھاياتنىڭ ئىللىقلىقىنى ۋە كىشىلىك قەدىر - قىممىتىمنى ئاز - تولا ھېس قىلىشقا باشلىدىم.

— زۇمرەت، گەپ قىلساڭچۇ، بۇگۈن ساڭا نېمە بولدى؟ ئەجەب خىيالىڭ تۇگمەي كەتتى، بۇنداق تۇگۈلۈۋالساڭ، مېنىڭ ئىچىم سىقىلىپ كېتىدىكەن.

نېمىلەرنى ئويلىغانلىقىمنى بىلمەيمەن، ياپيېشىل چىملىق، مىرئادىل بىلەن گۈلزىرە ماڭا قاراپ تۇراتتى. ئوتقاشتەك قىزىل قۇياش تاغ كەينىگە ئۆتەي دەپتۇ.

— زۇمرەتنىڭ ئىچى پۈشۈپ قالىدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى

سېزىۋاتىمەن. ئۇنىڭغىمۇ بىر ھەمراھ تېپىپ بەرسەك ھازىرقىدەك ئولتۇرۇۋالمايدۇ، شۇنداقمۇ، زۇمرەت؟

مىرئادىلنىڭ كۆزىگە قاراشتىن خىجىل بولدۇم. يالغۇزلۇق ھېس قىلمايمەن، ئەمما نېمىدۇر بىرنەرسە كەمدەك، ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ماڭسام ئۆزۈمنى بىمەنە، ئارتۇقچە ھېس قىلىدىغان، قەلبىمدىكى بوشلۇق تېخىمۇ زورىيىپ، ئاللىقاندا نەرسىلەرگە تاقەتسىزلىنىدىغان بولۇپ قالدىم، ئۇلارغا ھېچقانداق ئىپادە بىلدۈرمىدىم، مىجەزىم يوقلۇقىنى باھانە قىلىپ، ياتاقتا بالدۇرلا كىرىپ يېتىۋالدىم. گۈلزىرە قايتىپ كىرىپ بىرمۇنچە گەپ سورىغان بولسىمۇ، ھېچنېمە دېمىدىم. ئاللىقانداق غەشلىك قەلبىمنى مۇجۇپ تۇراتتى. يىغلاشقىمۇ جۇرئىتىم يوق، قول ياغلىقىمنى مەھكەم چىشلەپ، ياستۇق لۆڭگىسىنى بېشىمغا پۈركىنىپ ياتتىم. بۇ كېچە ماڭا شۇنداق ئۇزاق بىلىندى. ئۇخلىغان يېكى بىدار ياتقىنىمنى بىلمەيمەن. تاڭغا يېقىن باشلىرىم چىڭقىلىپ، پۈتۈن بەدىنىم قىزىشقا باشلىدى، بېشىمنى كۆتۈرگۈدەكمۇ ماغدۇرۇم قالماپتۇ. چىرايىم تاتىرىپ كەتكەن بولسا كېرەك، گۈلزىرە ئورنىدىن تۇرۇپ مېنى كۆرۈپلا چۆچۈپ كەتتى.

ــ ئاداش، نېمە بولدى ساڭا؟ باشقىچىلا تۇرسەن، دەرھال دوختۇرغا بارايلى.

ئۇ ئۇنىمىغىنىمغا قويماي مېنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردى. دوختۇر: «چارچاپ كېتىپتۇ، ئوزۇقلۇق يېتىشمىگەنلىك ئالامىتى بار، ياخشى ئارام ئالسۇن» دەپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئۆيگە قايتىپ دەم ئالدىم. سالامەتلىكىم ناچارلىشىپ، ئاجىزلاپ كېتىۋاتقانىدەكلا ھېس قىلىمەن. ھەرقانچە قىلسامۇ روھىي كەيپىياتىم ياخشىلانمىدى. دادام بىرنەچچە دوختۇرخانىلارغا تەكشۈرتكەنمۇ بولدى، ئەمما سەۋەبسىزلا ئورۇقلاپ، تامىقىم ئازلاپ كەتتى. ئانام بىچارە مەن ئۈچۈن ۋايىم يەپ، ھەر كۈنى

بېشىمدا پايپېتەك بولاتتى. تۇرۇپلا: «ئۆلۈپلا كەتسەم بولمامدۇ » دەپ ئويلاپ قالدىم. مەن ئۇچۇن يۇرىكى سەدپارە بولۇۋاتقان ئاتا ـ ئانامغا قاراپ يىغلىغۇدەك كېلەتتى. ئەمما، ھەممىمىز بىر ـ بىرىمىزنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ، ئاشكارا ياش تۆكمەيتتۇق.

مىرئادىل بىلەن گۈلزىرە مېنى يوقلاپ تۇردى. مەن يەنە بىر كىشىنىڭمۇ مېنى يوقلاپ كېلىشىنى ئۇمىد قىلاتتىم. بۇ ئويۇمنى ھېچ كىشىگە تىنالمايمەن. ئەمما، كۆزلىرىم، يۇرىكىم ئۇنىڭ قەدىمىگە تەشنا ئىدى. كۆزلىرىمنى يۇمسامىلا ئۇنىڭ سىيماسى، يارىشىملىق ساقچى فورمىسى ئىچىدىكى كېلىشكەن قامىتى، مېھىرلىك، ئوتلۇق كۆزلىرىدىن قەيسەرلىك چىقىپ تۇرىدىغان، بۇدۇر چاچ ئەر... ئاپام ماڭا نۇردۇن ئاكاڭنىڭ ئىسمىنى چاقىرىپ جۆيلۈدۈڭ، سېنى قارا باسقان ئوخشايدۇ، دېدى. ھېلىقى قورقۇنچلۇق بوران ئېسىمگە كەلدى. مېنى داۋاملىق قارا باسىدۇ. قاپقاراڭغۇ كېچىدە سۇيى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بىر ئازگالغا چۈشۈپ كېتىپتىمەن. مېنى بىرەرسىنىڭ قۇتقۇزۇۋېلىشىدىن ئۇمىد يوق ئىدى. شۇ چاغدا نۇردۇن ئاكام پەيدا بولۇپ قاپتۇ. ئۇ ئازگالنىڭ يېنىغا كېلىپ پىچىرلىغاندەك سۆزلەۋاتقۇدەك. ئۇنىڭ نېمىلەرنى دېگەنلىكىنى ئاڭلىيالمىدىم. ئۇ ئالقانلىرىنى ئاچسا، شۇنداق چىڭ مەزمۇت بىر ئارغامچا ئۇنىڭ ئالقىنىدىن پەسكە قاراپ سىيرىلغۇدەك. خەتەرگە يولۇقسامىلا ئۇ پەيدا بولاتتى، ئۇنىڭ ھىماتى بىلەن ئامان قالاتتىم. ئەمما، ئۇنى يەنىلا يوقىتىپ قويياتتىم...

تاقىتىم تۈگەي دېگەن بىر كۈنى ئۇ ئۆيىمىزگە كەلدى، ئۇ ماڭا ئەڭ مېھىرلىك كۆزلىرى بىلەن بىرھازا سىنچىلاپ قارىدى. ئۇنى ئاخىر كۆرەلىدىم. خۇشاللىقىم قەلبىمگە سىغمايتتى. ئۇنسىز ياتسامۇ قەلبىم ناخشا توۋلايتتى. كۆزلىرىمدىن ئىككى تامچە يېشىم سىرغىپ چۈشتى، كىرپىكلىرىم قېتىپ قالغاندەك، ئەتراپىمدىكى ھەممە نەرسىنى ئۇنتۇپ ئۇنىڭغا سەپسالاتتىم، ئۇ

يەنىلا شۇنداق سالماق، تەمكىن، ھېچقانچە ئۆزگەرمەپتۇ. شۇ تاپتا ئۇ مېنى ئاۋايلاپ كۆتۈرۈپ ئورنۇمدىن تۇرغۇزسا، ئۇنىڭ بىللەن بىللە ھارغۇدەك ئايلىنىپ كەلسەم، يىراق ـ يىراقلارغا، ئادەمزات يوق جايلارغا بارساق...

ئۇزاق ئۆتمەيلا نەۋرە ئاچام چوڭ قىزىنى يېتىلىگىنىچە كىرىپ كەلدى، كۆزلىرىنى يۇمۇۋېلىشقا ئۇلگۈرەلمىدىم. ئۇ مەندىن قىسقىلا ئەھۋال سورىغاندىن كېيىن، ئادىتى بويىچە تومۇرۇمنى تۇتۇپ، مىجەزىمنى سوراپ تەكشۈرۈشنى باشلىۋەتتى. ئۇنىڭغا ئاۋارە بولمىغىن، دېگۈم كەلدى. مەن ئۆزۈمنى ھېچقانداق كېسىلى يوق تەندۇرۇس ئادەمىلەردەك چاغلىدىم. بايىاتىن بېرى روھىم باشقىچە كۆتۈرۈلۈپ، كۆز ئالدىم قايتىدىن يورۇپ كەتتى. ماڭا دوختۇرنىڭ كېرىكى يوقلۇقىنى بالدۇرلا بىلەتتىم. مېنىڭ دوختۇرۇم... ئۇنىڭغا قارىدىم، ئۇ دېرىزە يېنىدا مەندىن كۆزىنى ئۈزمەي تەشۈىش، ئىچ ئاغرىتىش، كۆيۈنۈش نەزىرى بىلەن قاراپ تۇراتتى. خۇدا نېمىشقا ئادەمگە ئىشق ئازابىنى سالغاندۇ؟ مەن ئۆمۈر بويى مۇشۇ سىرتماقتىن قۇتۇلالمىسام كېرەك. ھەر كۈنى ھەر يان ئۇچۇپ قونۇپ يۈرىدىغان، ئۇجمە كۆڭۈل ئادەملەرگە نېمىشقا ئوخشىمايدىغاندىمەن؟ ھېچبولمىسا ئۇلاردىكى پەرۋاسىزلىقنى، ئۆزىنى بەزلەش پىسخىكىسىنى دورىيالمىسام بولاتتى، ئېسىمگە ئۆلۈش قىيىن ئەمەس، ئەڭ قىيىن بولغىنى تۇرمۇشنى قايتىدىن باشلاش دېگەن بىر جۈملە سۆز كەلدى. ئۇ مەن ئۈچۈن ئېيتىلغان سۆز ئىدى. ئۇ قولۇمغا تۇرمەللەنگەن بىر قەغەزنى تۇتقۇزۇپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئالقانلىرىمنى بوش سىلاپ ئۆتكەن بارماقلىرى قالدۇرغان سېزىم خېلى بىر چاغلارغىچە كۈچىنى يوقاتمىدى. شۇ كۈنى مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتتىم. ئۇ خېتىدە مونۇلارنى يېزىپتۇ:

«سىڭلىم زۇمرەت، سىزنىڭ ساقسىز بولۇپ قالغانلىقىڭىزنى

بۇرۇنلا ئاڭلىغانىدىم، ئەسلىي سىز بىلەن كۆرۈشمەي دەپ ئويلىغان، ئەمما ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۆزۈمنى توسۇپ قالالمىدىم، سىزنى يىراقتىن بولسىمۇ كۆرۈپ، خەتنى بېرىپ قويۇپلا قايتىش نىيىتىگە كەلدىم، كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇرۇۋاتىدۇ، سىز ئۆزىڭىزنى قۇتقۇزۇۋالالمىدىڭىز، بىلىشىڭىز كېرەككى، بىزگە ئويلانغۇدەك پۈرسەت قالمىدى. ئەمدى ھېچبولمىغاندا بىر - بىرىمىز ئۈچۈن بولسىمۇ ئۇمىدۋار، ئىرادىلىك ياشايلى. مۇھەببەتنىڭ ئاخىرقى مەقسىتى نېمە؟ ھەر كۈنى بىللە بولۇشنىڭ ئۆزى بەختمۇ؟! سىزنىڭ قەلبىڭىزدە مېنىڭ قەلبىمدىكىدەك بىر سېيما يوقمۇ؟ سىز ئۆزىڭىزنى يېگانە ھېس قىلامسىز؟ سىزگە بىرەر ئىش بولمىسىلا مەن داۋاملىق ياشايمەن، سىزنىڭ ئۈچۈرىڭىزنى ئاڭلاش، سىزنىڭ كۈنلىرىڭىزنى پەرەز قىلىش، سىز بىلەن خىيالىي مۇڭدىشىش مېنىڭ كۈنلىرىمنىڭ بىرقىسمى. بىز مۇشۇ زېمىندا تەڭ ھەرىكەتلىنىمىز، مۇشۇ ھاۋادا بىزنىڭ ھىدىمىز بار، بىز ھەرگىزمۇ تەقدىردىن ئاغرىنماسلىقىمىز كېرەك، بىز ھەممە ئىشتا تەڭ تەقدىرداش بولايلى. ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، مەنمۇ ئاغرىپ قېلىشنى خالمايمەن. سىزنىڭ ساقىيىپ كېتەلەيدىغانلىقىڭىزغا، ئورنىڭىزدىن تۇرۇپ كېتەلىگۈدەك ئىرادىڭىزنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىمەن. شۇنداق قىلالامسىز؟ سىزنىڭ كۈلكىڭىزنىڭ خېرىدارى بولۇش مېنىڭ ئارزۇيۇم.»

ئاز كۈن ئۆتمەيلا مەن يەنە يېزىغا بېرىپ ئىشقا چۈشتۈم. ھەر كۈنى قۇياش مەن ئۇچۇن يېڭى ھەم سۆيۈملۈك ئىدى. قەلبىمدە ئۆزۈمگە، ھاياتىمغا مۇھەببىتىم كۈچەيدى. گۈلزىرەگە كەچۈرمىشلىرىمنى سۆزلەپ بەردىم. ئۇ بەزىدە خورسىنىپ، بەزىدە كۆز يېشى قىلىپ تۇرۇپ بايانلىرىمنى ئاڭلىدى. ئۇ بۇنداق ئازابلىق كەچۈرمىشلەرنى پەقەت كىتابلاردا، تېلېۋىزورلاردىلا بولىدۇ، دەپ ئويلايدىكەن. ئۇنىڭغا قارىغاندا مەن تۇرمۇشتا خېلى پىشىپ قاپتىمەن. بىز ئۇيقۇسىز تۈنلەرنى سىردىشىپ ئۆتكۈزىدىغان بولدۇق. ئۇ ماڭا بىرەر يېگىت بىلەن

مۇھەببەتلىشىش تەكلىپىنى بەردى. بۇنداق قىلسام ئۆزۈمنىمۇ، باشقىلارنىمۇ ئالدىغانلىق بولىدىغانلىقىنى ئېيتسام، ئۇ : «جاھاندا ئۇزۇلمەيدىغان رىشتە بولمايدۇ، باشقا بىرسى سىزگە غەمخورلۇق قىلسا، سىزگە مۇھەببىتىنى بېغىشلاپ، قەلبىڭىزنى ئىللىتالىسا، تەبىئىيكى ئۇنىڭغا مايىل بولۇپ قالىسىز. بۇ نەۋرە ئاچىڭىزنىڭ ئېرىنى ئۇنتۇش ئۇچۇن ئەمەس، بەلكى ئاشۇ يىگىتنى ياخشى كۆرەلىگەن چېغىڭىزدا بېسىلىدىغان قەدەم. سىزگە ئوخشاش ئېغىر مىجەزلىك قىزلارغا كۆپىنچە ئوغۇللار ماس كېلىدۇ، ــ دەپ تۇرۇۋالاتتى. ئۇنىماي قويسام، ــ ئەمىسە ماڭا تېگىڭ، ناۋادا ئوغۇل بالىغا ئايلىنىپ قالسام جەزمەن سىزنى ئالغان بولاتتىم» دەپ مېنى كۈلدۈرۈۋېتەتتى. كېيىنچە مىرئادىل ھەربىر كەلگىنىدە ئىلىيار ئىسىملىك بىر دوستىنىڭ گېپىنى تولا قىلىدىغان بولدى. ئۇ مىرئادىل بىلەن بىللە ئىشلەيدىغان خىزمەتدىشى ھەم دوستى ئىكەن. گۈلزىرە ئىككىسى مېنى ئۇ يىگىت بىلەن تونۇشۇشقا تولا قىستىغاندىن كېيىن، ئاخىر كۆرۈشۈپ بېقىشقا قوشۇلدۇم.

بىر شەنبىدە بىز ئۆيگە قايتىش ئۈچۈن بىكەتكە چىقىپ تۇرساق، مىرئادىل ھېلىقى دوستىنى باشلاپ يېزىغا كەپتۇ، بىز تەرەپبالا ئۇچرىشىپ قالدۇق. مىرئادىلنىڭ بۇ دوستىمۇ ئۆزىگە ئوخشاش قائىدىلىك، سەل ئورۇقراق، ئېگىز بالا ئىكەن. بىز ھېچقانداق تەكەللۇپسىزلا خۇددى كونا تونۇشلاردەك چىقىشىپ كەتتۇق. ئۇلار ئەتراپلىق تەييارلىق بىلەن كەپتىكەن. يېزىدىكى خىلۋەت ئورمانلىقىنىڭ ئىچىگە كىرىپ ئولتۇردۇق. ئىلىيار تېخى رەسسام ئىكەن. بىردەمنىڭ ئىچىدە ماڭا بىر پارچە رەسىم سىزىپ سوۋغا قىلدى. ئۇزاق يىللاردىن بېرى، بۇ مېنىڭ قەلبىمنى ئەڭ سۆيۈندۈرگەن سوۋغا بولۇپ قالدى. رەسىمگە قاراپ ئەينەكتىن ئۆز ئەكسىمنى كۆرۈۋاتقاندەكلا ھېسسىياتقا كەلدىم. قوللىرىڭ دەرد كۆرمىسۇن، ئىلىيار ! ئۇنىڭغا سەممىي ھېسسىياتىم بىلەن

تەشەككۇر ئېيتتىم. تۇنجى قېتىم يات بىرسىگە ئىللىق كۈلكەمنى ھەدىيە قىلدىم. ئۇ كۆزلىرىمگە تىكىلىپ تۇرۇپ:

— كۈلسىڭىز تېخىمۇ چىرايلىق بولۇپ كېتىدىكەنسىز، — دېدى. ئۆزۈمنىڭ چىرايلىق ئىكەنلىكىمدىن گۇمان قىلاتتىم. دەرھال ئەينەككە قاراپ باققۇم كەلدى. نەقەدەر ياخشى دوستلار، نەقەدەر قەدىرلىك مىنۇتلار! ئىچىمدە كەچ بولماسلىقنى تىلەيتتىم. ۋاقىت يورغا ئاتتەك بىردەمدە تېگىشلىك مەنزىلىگە يەتتى. كۇن پاتقاندا ئۇلار بىزنى ئۆيىمىزگە ئاپىرىپ قويىدىغان بولۇپ قوزغالدۇق. مىرئادىل بىلەن گۈلزىرە كېتىپ قالدى.

— سىلەرنىڭ بۇ «چارۋاغ»نى ياقتۇرۇپ قالدىم، ھەم مەنزىرىلىك، ھەم ھاۋالىق، كىشىنىڭ كەيپىنى كۆتۈرۈپ، روھىنى ئۇرغۇتىدىكەن.

— پاھ، سەنئەتكار، بۇ يەر سىزنى شائىر قىلمۇەتتىمۇ قانداق؟

— ئەلۋەتتە، سىلەردەك چۇچۇك مىسرالىق شېئىرلار تۇرغان يەردە، بىز شائىرلىق قىلمىساق تەڭرى نارازى بولمامدۇ!؟

— ۋىيەي، بۇ سۆزلىرىڭىز مېنى بىر پارچە شېئىرلار توپلىمىنى ئوقۇغاندەك ھېسسىياتقا كەلتۈرۈپ قويدى. كېلەر قېتىمدا سىزنى ئوردىمىزغا باشلاپ باراي، ئەمما ئۇنىڭ سىزگە بۇ يەردەك ياراپ كېتىشى ناتايىن.

— ھەممىلا نەرسىگە ئىشتىياق، مۇھەببەت بىلەن قارىسىڭىز ھەرقانچە كۆرۈمسىز بولسىمۇ، كۆزىڭىزگە گۈل كۆرۈنىدۇ. گەپ ئۇلارغا مېھرىڭىزنى ئاتا قىلىشتا.

— نېمانداق ھەممىڭلار مەسلىھەتلىشۇالغاندەكلا گەپ قىلىسىلەر. مېنىڭ بىر دوستۇممۇ دائىم شۇنداق گەپلەرنى قىلىدۇ. ھىم، بۇگۇن كۆز ئالدىڭىزدىكى ھەممە نەرسىگە ئاتالمىش «مېھرىڭىز»نى ئاتا قىلىپ ياخشى تەسىراتلارغا كېلىۋاتقانلىقىڭىزنى بىلدىم. ھەر گۈلنىڭ پۇرىقى ئۆزگىچە.

سەھرامۇ ئۆز لايىقىدا بولىدۇ، ئىلىيار، دېگەنلىرىڭىزنى ياخشىراق ئويلىنىپ بېقىڭ.

ــ هوي، هوي، سىزنىڭ پىكرىڭىز قاياناپ قالدىغۇ ئەمدى. ئۇقۇشماسلىق بولمىسۇن. مەن...

ــ بولدى قىلىڭ، مەن كەتمەسەم بولمايدۇ، ماڭايلى.

بىر ئوبدان سۆھبەتلەشكەندىن كېيىن ئۇلار ئىككىسى قويغانلىقىمىزنى بىلمەيمەن. ئەسلىي ئۇنىڭ كۆلۈپلا ئۆتكۈزۈۋېتىشىنى، مېنى ئاچچىقلىدىن ياندۇرۇش ئۈچۈن چاقچاق قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم. يول بويى زۇۋان سۆرەي جىمجىت ماڭدۇق. ئۆزۈم گەپ باشلاشنى خالىمىدىم. مەن ئەسلىي ... ھەي ... ئۇ مېنى چۈشەنمىدى. بىز يېرىم ـ يارتا خوشلىشىپلا ئايرىلدۇق. كۆڭلۈمدە بۇگۈنكى خۇشاللىقلاردىن ئەسەرمۇ قالمىدى. ئۇنىڭغا زادى قايسى خىل مۇئامىلىدە بولغانلىقىمنى ئاڭقىرالمىدىم. توغرىراقى، مەن ئۇنىڭغا قىيىدىمىدىم. نېمىشقا؟ بەلكىم ئۇنى نۇردۇنغا ئوخشىتىۋالغان بولسام كېرەك. شۇ خىيالغا كېلىش بىلەن چۆچۈپ كەتتىم. ئۇنداق قىلسام بولمايتتى. ئىلىيار بۇنى بىلسە ماڭا قارىماي قويىدىغانلىقى ئېنىق. ئاھ، خۇدا، مەن نېمە بولغاندىمەن !؟

ئاي، مۇڭلانمىغىن

ۋاقىت ئېقىن سۈدەك ئۆتمەكتە. زېمىن ھاياجان بىلەن ئۇچەكلىك ئۇيقۇسىدىن ئويغاندى. پەسىللەرنىڭ ئەركىسى باھار تەبىئەتكە يۈمران، تاتلىق بىر سۆيگۈنى بەخش ئەتتى. تاڭ بىلەن تەڭ شەرقتىكى قىزغۇچ تاغلار كەينىدىن بالقىپ چىقىقان قۇياشمۇ باشقىچە ئىللىق. باھار شامىلى رەڭمۇرەڭ چېچەك قىسقان باغلاردىن تارىغان خۇشبۇي ھىدنى دىماققا ئۇرۇپ تۇرىدۇ. ھەر چىرايدا تەبەسسۇم. كۆلكە كۆلكىنى تۇغۇپ

كۆزلەردىن ھاياجان، زوق، شوخ، ئۈمىد، خۇشاللىق پارلاپ تۇرىدۇ. گۈل ـ گىياھ، دەل ـ دەرەخلەر لەرزان تەۋرىنىپ يېقىملىق كۈيلەرگە شىلدىرلايدۇ.

باھار ئايلىرىنى ياخشى كۆرىمەن. يامغۇردىن كېيىنكى نەمخۇش ھاۋانى، رەڭدار ھەسەن ـ ھۈسەننى، گۈللەر بەرگىدىكى شەبنەم تامچىلىرىنى، سۈزۈك ئاسمان، توپ ـ توپ قۇشلارنى ياخشى كۆرىمەن. ئۆتكەن كۈنلەرنى ئۇنتۇپ كېتىشكە قۇربىم يەتسە تېخىمۇ ياخشى بولاتتى. ئىلىيارنىڭ كۆزلىرىمگە يېڭى مەنىلەرنى ئېلىپ كېلەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. ئۇ چوڭقۇر مۇلاھىزىلىك پىكىرلىرى، ئىشلاردا ئەستايىدىللىق ۋە مەسئۇلىيەتچانلىقى، ئوڭلۇق مىجەز ـ خاراكتېرى بىلەن مېنى قايىل قىلدى. ھازىرقى مۇناسىۋىتىمىزنىڭ قايسى دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى دەپ بېرەلمەيمەن. بىر ـ ئىككى قېتىم مىرئادىل، گۈلزىرەلەرنىڭ ھەمراھلىقىدا بىللە كۆڭۈل ئاچتۇق. شۇنىڭدىن كېيىن ئۆزئارا ئىزدىشىپ تۇرۇۋاتىمىز. ئەمما، ئۇ باشتىن ـ ئاخىر مۆتىدىل، ئارتۇق سۆزلەشتىن ئېھتىيات قىلىۋاتقانەدەك، كۆپىنچە ھاللاردا جىمجىت ئولتۇرۇپ نېمىلەرنىدۇر خىيال قىلىدۇ. مېنى ئىزدەپ كەلسىمۇ بىردەمدىلا ئورمانلىقنىڭ خىلۋەت جايلىرىغا بېرىپ مەنزىرە سىزىش بىلەن ھەپىلىشىپ كۈن ئۆتكۈزىدۇ.

ـــ سىزنى ياخشى كۆرىمەن، زۇمرەت. بىز توي قىلايلى. سىزنىڭ ماڭا ياخشى ھەمراھ بولالايدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن.

بىر كۈنى ئۇ تۇيۇقسىزلا ماڭا شۇ گەپنى قىلدى، بۇ بەكلا تاسادىپىيلىق ئەمەسمۇ. مەن ھاڭۇقىپ تۇرۇپلا قالدىم. شۇ چاغدا بىرەر ئېغىز ئىپادىمۇ بىلدۈرمەپتىمەن خۇددى شۇ گەپنىڭ تېشىلىشىنى ساقلاپ تۇرغاندەكلا. بىر قىزنىڭ باشقىلارنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىپ ئاڭلاشنى ئۈمىد قىلىدىغان، ئەڭ شېرىن ھېسسىياتلارغا چۆمۈلىدىغان، خىجىللىق ئىلكىدە ھاياجان بىلەن

دەككە ـ دۇككىگە چۈشىدىغان مىنۇتلاردىكى مەڭگۈ ئۇنتۇيالمايدىغان تاتلىق ئىبارىلەر مۇشۇ بولسا كېرەك. ئاچچىق كۆلكە بىلەن ئاسمانغا قارىدىم. ئاسماندا ساناقسىز يۇلتۇزلار كىملەرگىدۇر زوقلىنىپ، ھەسەت قىلىۋاتقان كۆزلەردەك تىنمىسىز جىمىرلايتتى. ئۇلار مېنى ۋە شۇ تاپتىكى بۇرۇقتۇرما ھېسلىرىمنى مەسخىرە قىلىۋاتامدىكىن. ئۇ كىچىك بالىغا چۆچەك سۆزلەپ بېرىۋاتقاندەك شۇنداق خىيالىي، پەرۋاسىز. ئۇ كۆزلىرىمگە تىكىلىپ تۇرۇپ، مەندىن مېنى ياخشى كۆرەمسىز؟ تەلىپىمگە قوشۇلامسىز؟... دەپ سوراپمۇ قويمىدى. مەن ئۇ قاچان مېنى بىلكىمدىن تارتىپ ئۆزىگە قارىتار دەپ ئويلىنىپ ماڭدىم. ئۇنىڭدا نە جىددىيلىك، نە ھاياجان نە تەمتىرەش !؟... بىردەمدىن كېيىنلا ئېغىر غەمگە پاتقان ئادەمدەك ئۇزۇلدۇرمەي تاماكا چېكىشكە باشلىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ روھىنى، ئەس ـ يادىنى پۈتۈنلەي باشقا يەرگە قويۇپ كەپتۇ. قارىغاندا، ئۇ قەلبىدىكى سىرلىرىنى بىر ئۆمۈر ئۆزى تېڭىشاپ ئۆتۈش قارارىغا كەلگەن ئوخشايدۇ، ئىككىمىز ئىككى پارچە لاي ئادەمدەك ئېزىلەڭگۇ، ھارغىن روھىيەت بىلەن بىر ـ بىرىمىزگە زوقلىنىپ يۈرىمىز. ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولۇشتىن قورقمىغان بولۇپ قالدىم. ئارىمىزدا بىر مەنۇي توسۇق بار. ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۇنى بۆسۈپ ئۆتەلمىدۇق، ئۇ قەلبىدىكى ناخشىسىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىشنى ياكى ئېيتىپ بەرمەسلىك كېرەكلىكىنى جەزملەشتۇرەلمەي قىينىلاتتى. قىزلارغا خاس سەزگۈرلۈكۈم بىلەن ھەممىنى بىلىپ تۇرۇپتىمەن. ئۇ سىرلىرىنى ھامان مەندىن يوشۇرۇشقا ئۇرۇنىدۇ، كۈنلەر بىر ـ بىرىدىن مەنسىز.

كەيپىياتىمدىكى بىنورماللىقنى بايقىغان ئاپام مەن بىلەن كۆپ سىردىشىدىغان بولۇپ قالدى. ئاپامغا ئىلىيار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمنى سۆزلەپ بەردىم ھەم ئۆزۈمدىكى ئۇمىدسىزلىك، ھارغىنلىقنى، ئۇنى قانداق يېڭىش ۋە تۇگىتىشنى

بىلەلمەيۋاتقانلىقىمنى ئېيتتىم. ئۇ ماڭا ئۆز بېشىدىن ئۆتكەنلىرىنى سۆزلەپ بەردى. ئاپامۇ ياش چېغىدا مۇھەببەتلىشىپتىكەن. ئۇ يىگىت ئاپامنى بەكلا قەدىرلەيدىكەندۇق، ئۇلار ئايدىڭ ئاخشاملاردا خامانلاردا چەشكە يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ كەلگۈسى توغرۇلۇق ئۇزاق - ئۇزاق سىردىشاتتىكەن. ئۇ يىگىت ئالىي مەكتەپنى پۈتكۈزگەن بىلىملىك، غايىلىك، كەمتەر ئادەم ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئىشىدىن سۆيۈنگەن چوڭلار ئەمدىلا توي تەييارلىقىغا چۈشكەن كۈنلەردە، ھېلىقى يىگىت «ئوڭچى» قىلىپ تارتىپ چىقىرىلىپ، كۆرەش ئوبيېكتى بولۇپ قاپتۇ. ئىسىيانچىلار ئۇنى ھەر كۈنى ئۇرۇپ - دۈمبالاپ، كوچا - كويلاردا سازايى قىلىپ يۈرىدىكەن. ئۇ «مەدەنىيەت ئىنقىلابى» تازا ئەۋجىگە چىققان مەزگىللەر ئىكەن. ھېلىقى بىچارە يىگىت ئۇزاق ئۆتمەيلا سولاقخانىدا تاياق زەربىدىن ئۆلۈپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭ جەسىتىنى ئەكەلگەندە، ئاپام ئۆزى ئىشلەپ تىكىپ بەرگەن كانۋا كۆڭلەكنىڭ تىتىلىپ قانغا بويىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپتىكەن. ئۇ چاغدا ئاپامۇ بىرمۇنچە جازا - كۈرەشلەرگە ئۈچراپتۇ. شۇ چاغدا ئىسىيانچىلار ئاپامنىڭ ئۆيىنى ئاختۇرۇپ ئۇ يىگىت مەكتەپنى پۈتكۈزگەن يىلى ئالغاچ كەلگەن بىر تىزىق مارجان بىلەن ھال رەڭ نېپىز ياغلىقنى نەق مەيداندا ئوتقا سېلىپ كۆيدۈرۈۋەتكەنىكەن. ئاپام شۇ چاغدىكى ئازابلىق ھېسسىياتلىرىنى سۆزلەپ بەرگەندە، مەن ئىختىيارسىز يىغلىۋەتتىم. كېيىن ئاپام چوڭلار تونۇشتۇرغان لايىق بىلەن تويلىشىشقا قوشۇلۇپتۇ. ئۇ ھازىرقى مېنىڭ دادام ئىكەن. ئاپام شۇ كۈنلىرىنى ئەسلەپ، ماڭا:

— قىزىم، ئادەم بۇ دۇنيادا ياشىغانىكەن، بەختسىزلىك، مەھرۇم بولۇش ۋە بەزى ئىشلارغا مەجبۇرلىنىشتىن خالىي بولالمايدۇ. قىز بالا تېخىمۇ شۇنداق. ئۇ بىر گۈل. ئۇنى ھەممىلا ئادەمنىڭ ئۈزۈۋالغۇسى كېلىدۇ. لېكىن، قولى زەھەرلىك

ئادەملەر گۈلنىڭ دۇشمىنى. ئۇ سۇلاشسا ياكى بەرگىلىرىدىن ئايرىلىپ قالسا، ھېچكىم ئۇنىڭغا نەزەر كۆزىنى سالمايدۇ، قىزلار ئۆزىنىڭ گۈزەللىكىنى، لاتاپىتىنى نامايان قىلىش بىلەن بىللە، ئۆزىنىڭ قەدرىنى بىلىدىغان مېھىر ـ مۇھەببەت ئىگىسى ئۇچۇن زوق ئاتا قىلىشى، ئۇنى سۆيۈندۈرەلىشى كېرەك. زۆرۈر تېپىلغاندا ئەپۇچان، ھېسسىياتنى تەڭشەشكە ماھىر، سەۋرلىك بولۇشى كېرەك، ـــ دەپ نەسىھەت قىلدى.

ئاپامنىڭ سۆزلىرىنى قەلبىمگە پۈكۈپ قويدۇم. ئاپام دېگەندەك، بىز ئايالالار كەڭ قورساق، سەۋرچان بولۇشىمىز كېرەك. بىز چىن مېھىر ـ مۇھەببىتىمىز ئارقىلىق ئەرلەرنى تەسىرلەندۈرەلىسەك، ئاندىن غەلىبە قازانغان بولىمىز. ئۇلارغا بەزىدە ئانا، بەزىدە دوست، بەزىدە خوتۇن بولالىساق، ئاندىن ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىگە، ئىشەنچىگە، مۇھەببىتىگە ئېرىشەلەيمىز. ئاپام بىلەن دادامنىڭ بىرەر قېتىم قاتتىق ـ يىرىك تەرگىشىپ قالغىنىنى، ئۇكام ئىككىمىزنىڭ ئالدىدا بىر ـ بىرىنى سەن دەپ چاقىرىپ باققانلىقىنىمۇ ئۇقمايمەن. قاچانلا قارىسا ئىززەتلىك مېھمانلاردەك. دادام ئېغىر ـ بېسىق، كەم سۆز، ئاپام مۇلايىم، خۇش پېئىل. ئۇلار بىر ـ بىرىگە شۇ قەدەر ئېجىل، كۆيۈمچان. ھەممىلا ئائىلىنىڭ مۇشۇنداق بولۇشىنى ئۇمىد قىلىمەن. لېكىن، بۇ مۇمكىنمۇ !؟

بۇگۈن گۈلزىرە ئىككىمىز بەكلا ئالدىراش بولۇپ كەتتۇق. ئۇنىڭغا مىرئادىل بىلەن ئىلىيارنى چاقىرىۋېلىش تەكلىپىنى بەرگەنىدىم، ئۇمۇ شۇنداق پىلان تۈزۈپتىكەن، شۇنىڭ بىلەن قىزغىن تەييارلىق قىلدۇق. ئۇلار چۈشكە يېقىن يېتىپ كېلىشتى، بىرنەچچە دوستلىرىمۇ بىللە كەپتۇ. تېنەپلا قالدۇق. ھېلىمۇ ياخشى مىرئادىل ياتقىمىزنى بىرمۇنچە ئوڭۇشاپ قولايسىزلىقلارنى چاندۇرماي سورۇن ھازىرلىشىپ بەرگەچ، ھەم باشتىن ـ ئاخىر تېتىك، قىزغىن كەيپىيات بىلەن باش بولۇپ

سورۇن تەرتىپىنى ئورۇنلاشتۇردى، ھەم مېھمانلارنىڭ كەيپىياتىنى تەكشەپ تۇردى، ئۇنىڭدىن بەكلا سۆيۈندۇم. ئەمما، ئىلمىيار خۇددى يات ئادەمدەك دەسلەپتە زۆرۈر سالام ـ سەھەتلەرنى قىلىپ تۇگەتكەندىن كېيىن يېنىمىزغا كېلىپمۇ قويمىدى. بۇلۇڭدا ئولتۇرۇپ ھاراقنى ئۇزۇلدۇرمەي ئىچىپ، خۇددى ئۆزى تەنھا خىيال سۈرگىلى كەلگەندەك، ھەممىلا نەرسىگە مىيقىدا كۈلۈپ قويۇپ، نە كۈلكە ـ چاقچاق، نە ئۇسسۇل ـ تاماشا بىلەن پەرۋاسىز ھالەتتە ئىچىمنى بەكلا پۇشۇرۇۋەتتى، ئۇ مەن دەسلەپكى چاغلاردا ئۆچىراتقان ئىلمىيارغا پەقەتلا ئوخشىمايدىكەن. ھەرقانچە چاندۇرمايدىغان ئۆزۈمنى خۇشال، ئازادە تۇتۇپ ئولتۇرالمىدىم. كۈلەيدىغىم، چىرايىم غەلىتە پۇرۇشۇپ قالغاندەك بىلىنىپ بىئارام بولاتتىم، مىرئادىل بىلەن گۈلزىرە ۋە باشقىلارغا قارىسامىلا، ئۆزۈمنى كىچىك بالىدەك ئارتۇقچە ۋە ئەخمىقانە سېزىپ ئورنۇمدا ئولتۇرالمايدىكەن. ھەممىسى جۇپ ـ جۇپ بولۇپ بەزىسى قىزغىن پاراڭلاشقا، بەزىسى تانسىغا مەست بولغان چاغدا پەقەتلا چىدىيالمىدىم، ئۇلار مېنىڭ ساھىبخانىلىقىمنىمۇ ئۇنتۇپ قالغاندەك قىلاتتى. ياتاقنى دەردىمەن، غەمكىن ئىلمىيار بىلەن مەستانە بەختلىك جۇپلەرگە قالدۇرۇپ قويۇپ ئاستا چىقىپ كەتتىم.

ئاسماندا ئاي مۇڭلۇق كۈلۈمسىرەيتتى، ئۇمۇ ماڭا ئوخشاش يالغۇز ئىكەن. ئېھ ... ئۇ ئەسلىدە زېمىننىڭ ھەمراھى ئىدى. ئەمما، زېمىننىڭ يۈزى يورۇق، كۆزى ئېچىلغاندا جىلۋە بىلەن نازلىنىپ تۇرغان ئايىنى كۆرەلمەيدۇ. زېمىننى ئۆز ھامىيلىقىغا ئېلىۋالغان قۇياش نۇرى يوقالغاندا ئاي ھەرقانچە پارلاق جامالىنى ئاشكارا قىلسىمۇ، قارا پەردىگە ئورالغان زېمىننى تولۇق كۆرۈۋېلىشقا، ئۇنىڭ بەھرىگە قېنىۋېلىشقا مۇيەسسەر بولالمايدۇ. زېمىن ئاينىڭ مەۋجۇتلۇقىنى بىلگەنمىدۇ؟ ئۇنىڭ ئۆزىگە قانچىلىك ئەقىدە ۋە مېھىر بىلەن ئۇنى كېچە ـ كۈندۈز ئايلىنىپ

پاك، بىغۇبار رىشتىسىنى سۇتتەك ئاپپاق نۇرى بىلەن ئۇنىڭ باغرىغا تۆكۈپ، ئۇنىڭ ۋەسلى ئۈچۈن مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغانمىدۇ؟ زېمىن نەقەدەر بەختلىك ـ ھە ! مېھرى ئاتەش قۇياش ئۇنى سۆيىدۇ. بىغۇبار ئاي ئۇنىڭ ئىشقىدا پەرۋانە، يۇلتۇزلار ئۇنىڭغا تەلپۈنىدۇ. زېمىنىنىڭ باغرىدا ئەزىم دەريامۇ، ياپيېشىل ئورمانمۇ، ھەيۋەت تاغلارمۇ بار. ئەمما، ئۇ يەنىلا ئۇھ تارتىدۇ، ھالسىرايدۇ، غەزەپلىك تىترەپ قەھرلىك سىلكىنىدۇ...

ئاي، مۇڭلانمىغىن، ئۆز بەختىڭنى يۇلتۇزلاردىن ئىزدە. ئەتراپىڭغا قارىغىنا، يۇلتۇزلار ساناقسىز، زېمىن ئۆز باغرىدىكى ئادەملەرنى بېقىشى، ئۇلارغا باشپاناھ بولۇشى كېرەك. ئۇ قۇياشتىن، ئىنسانلاردىن ئايرىلالمايدۇ، ئىنسانلارمۇ شۇنداق، سەن ئۇلارغا بەخت تىلە. ساڭا مەن ھەمراھ بولاي، سېنىڭ بەختىڭنى تىلەي. بەربىر ئىككىمىز تەقدىرداش ئىكەنمىز. ئاي، نېمىشقا يامغۇر بولۇپ تامچىلايسەن؛ ياشلىرىڭنى سۇرتۇۋەت. بۇنىڭدىن كېيىن ئازابلىرىڭنى ھېچكىمگە كۆرسەتمە. نېمە، مېنى دەمسەن؟ مەن بىلەن كارىڭ بولمىسۇن. شېخى سۇنغان چىنار بىر بولسا قايتا كۆكلەپ چىقىدۇ، بىر بولسا قۇرۇپ قالىدۇ، ئۇنى زېمىن باغرىدىن ئېتىلىپ چىققان بۇلاق سۇيى بىلەن سۇغىرىش كېرەك ئىدى، ئۇ بەك چاڭقىدى ...

ـــ ياق ! مېنى قويۇۋېتىڭلار، ئامانگۇل، ئامانگۇل قېنى؟... مىرئادىل ئاغىنە، سەن بىلىسەنغۇ، ئۇ قېنى؟

ئۇچ ـ تۆت قارا كۆلەڭگە ئىشىك ئالدىدا بىر ـ بىرىگە ئېسىلىشىپ، بوراندا قالغاندەك لەپپەڭشىپ ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلىشقىنىچە مەن تەرەپكە سۇرۇلۇپ كېلىشكە باشلىدى. ئۇچ ـ تۆتەيلەن ئىلىيارنىڭ پۈت ـ قوللىرىغا ئېسىلىۋاپتۇ، ئۇنىڭ قولىدا پىچاق، كىيىملىرى ئېگىز ـ پەس، لاي ـ توپىغا مىلىنىپ تۆگەپتۇ، ئارىدىن مىرئادىلنى تونۇپ ئىتتىك ئالدىغا باردىم.

ـــ هوي زۇمرەت، هېلىمۇ ياخشى سىز كېلىپ قالدىڭىز. ئىلىيار مەست بولۇپ قاپتۇ. ئازراق قالايمىقانچىلىق چىقىرىپ، شۇڭا... ئۇنىڭغا سىز گەپ قىلىپ باقامسىز؟

ئۇلارنى كەتكۈزۈۋەتتىم، ئىلىيار ياندىكى دەرەخ كۆتىكىگە ياندىشىپ قالدى.

ـــ مەن ئۆلۈپلا تۇگىشەي، بۇرادەرلەر، مېنى توسماڭلار. ئامانىم ... مېنىڭ ئامانىم ئۆلسە، مەن ياشاپ نېمە قىلىمەن ـ ھە !؟ ...

ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردۇم، بىچارە بارلىق ئەلىمىنى ھاراق بىلەن باسماقچى چېغى، ئاز ئىچمەپتۇ.

ـــ ئىلىيار، نېمىلا گېپىڭىز بولسا ماڭا ئېيتماڭ بولامدۇ؟ مەن سىزگە ياردەم قىلىمەن.

ـــ ياردەم؟ سىز... ماڭا ھېچكىم ياردەم قىلالمايدۇ... بىلەمسىز، زۇمرەت، مەن بەختسىز ئاشىق. مەن ئۇنى سۆيەتتىم. ئامانگۇل... ئۇ مېنىڭ ھاياتىم، جېنىم ئىدى، ھا ـ ھا ـ ھا ... ياق ھەممىسى مېنى ئالداۋاتىدۇ. زۇمرەت، مەن ئۇنى بىر ئۆمۈر ياد ئېتىمەن. مۇھەببىتىمنى يۇرىكىمدە ساقلايمەن. مەڭگۇ...

ھازىر ئەرلەرمۇ ئېزىلىپ، ئېزىلىپ يىغلايدىغان بولۇپ قاپتۇ، مۇشۇ كۇندە ھەممە نەرسە يېڭىلىق، ھەممە شەيئى ئۆزگىرىش ھالىتىدە، مەن ئوغۇل بالا بولۇپ قالسامچۇ دەيمەن. ئۆز مۇھەببىتىمنى، بەختىمنى قانداق قوغدايتتىمكىن؟ ! ھەممە ئەرلەرگە نەپرىتىم بار. ئۇلار بارا ـ بارا ئۆز قۇدرىتىدىن، ئەرلىك خىسلىتىدىن، چىدام ـ غەيرەت ۋە ئوتلۇق مېھرى ھەم ساداقىتىدىن ئايرىلىپ قېلىۋاتىدۇ. تىللاردا داستان بولۇۋاتقان مەرد، گاڭگۇڭ ئەرلىرىمىز قالمىدى. ئۇنى نەچچە شاپىلاق ئۇرۇۋەتكۈم كەلدى. ئەقىلسىز، ۋىجدانسىز ئەبلەخ. ئۇ نېمىشقا ئۆزىنى ئۆزى ئالداپ يۈرگەندۇ؟ ئوغۇل بالىدەك ئوچۇق سۆزلۈك، چىن ـ ھەققانىي ئىش قىلسا بولماسمىدى؟! مەن بىلەن تويلاشماقچى تېخى! ئىسىت، سېنىڭ ئەر يارالغىنىڭغا! ئۇنىڭ

بۇقۇلداپ يىغلاشلىرىغا بەرداشلىق بېرەلمەي، ئورنۇمدىن تۇرۇپ نېرى كەتتىم. راستلا ئۆلۈۋالساڭمۇ بولغۇدەك. ئۇ چاغدا ئۆزىنىڭ تېخىمۇ قەدىرسىز، مويدەك ئەتىۋارى يوق، تاشلاندۇق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرەتتى. تۇنجى مۇھەببىتىنى، ئۆزى چىن قەلبىدىن سۆيگەن يارىنى قوغداپ قالالمىغان مۇنۇ ئەخمەق مېنى قانچىلىك بەختلىك قىلماقچىدى ؟!

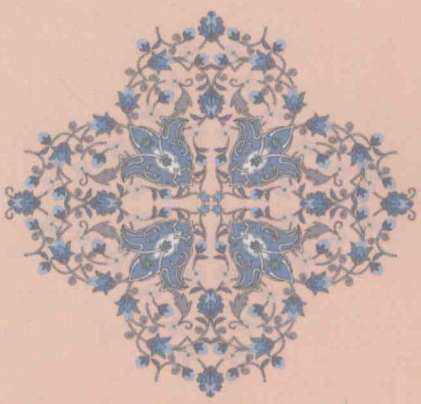
ئېغىر ئۇھ تارتتىم. ئىلگىرى نەۋرە ئاچامنىڭ ئېرى مېنىڭ ھەر كۈنكى چۈشۈم ئىدى. كۆزلىرىم يۇمۇلغان ھالەتتە ئۇنى كۆرەلەيتتىم. سۆيگۈ ـ مۇھەببىتىدىن بەھرىمەن بولالايتتىم. ئەمما، ئاۋازلىق توۋلىشىمغا، كۆزلىرىمنى ئېچىپ ئۇنى رېئالىقتا كۆرۈشكە ئىمكانىيىتىم يوق ئىدى. خۇشاللىقىمۇ، ئازابىمۇ تەۋە بولمىغان بۇ ھېسسىياتىمنى ھېچقاچان ئاشكارىلاپ باققان ئەمەسمەن. شۇ چاغلاردا بۇ چۈشۈمدىن ئايرىلىپ قېلىشنى خالمايتتىم، مەڭگۈ ئۇنىڭغا بەند بولۇپ، ھەممىنى، ھەتتا پۈتكۈل دۇنيانى مۇشۇ تاۋاكاغا دو تىكىپ، تەۋەككۈل قىسمەتكە باغلىنىپ سۆيگۈ سەدىقىسىدىن نائۈمىد قالماسلىقنى تىلەپ ياشايتتىم. يۈرىكىم، ئېتىقادىم، ئاڭ ـ سەزگۈم ئىرادەمگە باقمايتتى، ھازىر ئەڭ نازۇك سىرلىرىمنى، گۈزەل ھېسىلىرىمنى، ئاجىزلىقىمنى، مۇۋەپپەقىيەتلىرىمنى مۇنۇ ئىلىيارغا تەقدىم قىلىش قارارىدا ئىدىم. ئەمدى مەن يەنە نېمىنى كۈتىمەن؟ بۇ جاھاندا بىر مەنلا شۇنچە بەختسىزدەك، يۈرىكىم ئاچچىق ـ ئاچچىق يىغلايتتى، قەلبىمدىكى ئازابلىق تۈيغۇم ئۇجۇقۇقنى يوق، ئۇ بەخت ئارزۇسى بىلەن بىرلەشكەن بولىدۇ. ئەمما، بەختنى تېخى ھېس قىلمىدىم، كېچە قاراڭغۇلۇقىنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇرغان ئايغا قاراپ ئىچىم سىيرىلدى. زېمىن، ئاي، يۇلتۇزلارنىڭ ھەممىسى مەلۇم بىر ئوربىتانى بويلاپ مەڭگۈ توختاۋسىز ئايلىنىپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ دەۋرىيلىك ھەرىكىتى ھېچقاچان مەنزىلگە يەتكەن ئەمەس. بىز ئادەملەرمۇ شۇنداق.

ئاللىقانداق مەقسەتلەر ئۇچۇن ماشىنا چاقىدەك ئۇزۇكسىز پىرقىراپ، ئۇپراپ كېتىشكە رازى. نەۋرە ئاچام، نۇردۇن، مەن، تاھىر، مۇنۇ ئىلىيار... ھەممىمىز كۆڭۈل خاھىشىمىزغا ئەگىشىپ خاتىمىسىز بىر يۆنىلىشكە ئېغىپ، بىر - بىرىمىزگە تۇرلۇك - تۇمەن شەرتلەر بىلەن باغلىنىپ ۋىسالسىز، قانائەتسىز، نەتىجىسىز ياشاپ كېلىۋاتىمىز، غايىۋى بىر چەمبىرەك، ئۇنىڭدا نۇرغۇن ماگنىتلىق شارچىلار ئوخشاش يۆنىلىشىنى بويلاپ ئايلانماقتا. ھەممىمىزنىڭ نىشانى ئوخشاش. ئەما، ئۇلارنىڭ مەڭگۇ ئۇچرىشالمايدىغانلىقى مۇقەررەر. تولىمۇ ئۇزۇن ھەم زېرىكىشلىك بۇ كەچمىش بىزنى قېرىتىدۇ.

ئىلىيار توختىماي يىغلاپ يىغىسىنى داۋام قىلىۋاتاتتى. بۇ دۇنيادا زادى كىملەر ھەقىقىي مۇراد - مەقسىتىگە يېتەلەيدىغاندۇ !؟ ئۇدۇلۇمدىكى ئورمانىنى چاڭ كەلتۈرۈپ قاقاھلاپ كۈلۈۋاتتىم. مەغلۇبىيەت ! ... تەبىئەتتىن بۇرانىڭ شەپسى كېلەتتى. يىراقتا قاراڭغۇلۇق يۇتقان ئورمانىڭ ئىچكىرى بىر يېرىدە ئاجىز بىر نۇر چاقناپ تۇراتتى. ئۇ نۇر تارقاتقان يورۇقلۇق قاراڭغۇ ئورمانىنى يېرىپ ئۆتۈپ كېچە ئالىمگە تەكشى تارايتتى. قەدەملىرىم ئىختىيارسىز ئالغا تاشلاندى. ئۇ ھەسەن - ھۈسەندەك رەڭدار، ساماۋى چەمبىرەكنىڭ قارشى تەرىپىدە ئىدى. مەن قاناتلاندىم. كۆزلىرىم بارا - بارا يورۇقاتقان نۇردا ئىدى.

كۆيگەن قۇياش (پوۋېستلار)

ئاپتورى: ئابلىز ھەسەن قۇتيار
مەسئۇل مۇھەررىرى: زىلەيخا ئەزىز
مەسئۇل كوررېكتورى: سەنەۋەر ئىبراھىم
تەكلىپلىك كوررېكتورى: ۋەلى زەيدۇن
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچىلەر: ۋاڭ ياڭ، مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلغۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون: 0991-2827472
پوچتا نومۇرى: 830001
باسقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 7.875
خەت سانى: 138 مىڭ
نەشرى: 2013 ـ يىلى 1 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى: 2013 ـ يىلى 1 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 1—12300
كىتاب نومۇرى: ISBN 978-7-228-16511-7
باھاسى: 20.00 يۈەن

ISBN 978-7-228-16511-7

定价：20.00元